

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

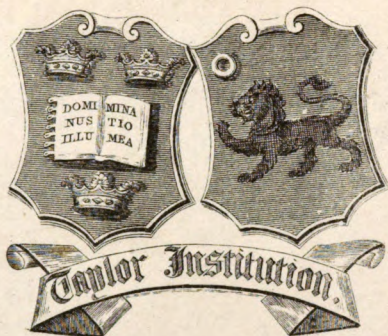
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

De la consolation de la philosophie

Boethius

✓ 57. g. 8

OS. 10 E. 14

ΒΟΗΘΙΟΥ

βιβλος

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ην μετεήνεγκεν ἀπὸ τῆς Λατίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν

ΜΑΞΙΜΟΣ ΠΛΑΝΟΥΔΗΣ

BOËCE

DE LA CONSOLATION DE LA PHILOSOPHIE

TRADUCTION GRECQUE

DE

MAXIME PLANUDE

publiée pour la première fois dans son entier

PAR

E -A. BÉTANT

PROFESSEUR AU GYMNASÉ DE GENÈVE

GENÈVE

IMPRIMERIE CAREY FRÈRES, RUE DU VIEUX-COLLÈGE, 3.

1874

ANICIUS MANLIUS TORQUATUS SEVERINUS, surnommé BOETHIUS, appartenait à une famille patricienne de Rome, et florissait vers la fin du cinquième siècle de l'ère chrétienne, du temps de Théodoric roi des Ostrogoths. En dehors de sa carrière politique, il est connu comme auteur de divers travaux de philosophie et de littérature, en particulier du traité intitulé *De consolatione Philosophiæ*, ouvrage mélangé de vers et de prose, divisé en cinq livres, et écrit dans un latin remarquable par son élégance et sa pureté.

Ce traité longtemps classique, et fort étudié dans les écoles du moyen-âge, n'a commencé à être mis en oubli qu'à l'époque de la renaissance, où il fut éclipsé par la réapparition des textes anciens. Il a été traduit dans la plupart des langues de l'Europe moderne, même en hébreu.

La version grecque, publiée ici pour la première fois dans son entier, est attribuée à Maxime Planude, moine constantinopolitain, qui vivait dans la première moitié du quatorzième siècle, et qui s'est acquis une certaine renommée par sa collection de l'Anthologie et par sa rédaction des fables d'Esopé.

Il existe plusieurs autres traductions de latin en grec, élaborées par ce moine studieux. Pour ne citer

que celles qui ont été imprimées, nous possédons de lui les *Métamorphoses d'Ovide*, les *Commentaires de César*, les *Distiques de Caton* (en vers). La traduction de Boèce était inédite, hormis la partie métrique, publiée en 1833 d'après un manuscrit de Vienne par M. Weber, professeur à Darmstadt.

Les manuscrits de cet opusculé de Planude ne sont pas rares. Fabricius en mentionne jusqu'à seize, dont huit dans la seule bibliothèque nationale de Paris. Le mien, que je dois à mes relations avec la Grèce, est un petit in-4° de 149 feuillets non paginés, écrit en caractères cursifs du quinzième siècle, sur papier vergé et rayé à l'ongle, d'après la méthode byzantine. Il est très-soigné et en général correct, surtout dans la partie prosaïque.

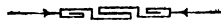
Indépendamment de la traduction proprement dite, ce manuscrit renferme 1° une courte préface roulant sur la biographie de Boèce, et terminée par un pompeux éloge du travail de Planude, preuve que cette préface n'est pas de lui; 2° en marge de chaque morceau de vers, l'indication des mètres dont le traducteur s'est servi, et qui sont fidèlement calqués sur ceux de l'original; ces indications se trouvent déjà dans l'édition de Weber; 3° des notes succinctes, qui semblent avoir été composées par Planude, mais qui, sauf un très-petit nombre, m'ont paru dénuées d'intérêt.

Outre l'édition de Weber, contenant, pour les morceaux en vers, la collation d'un manuscrit de Paris, faite par M. Hase, j'ai pu consulter, pour les mêmes morceaux, la collation d'un autre manuscrit également de Paris, exécutée par M. Boissonnade, et qui m'a été communiquée par M. Egger, membre de l'Institut.

Je n'ai point la prétention de donner une édition critique, pour laquelle les matériaux m'auraient manqué; mais j'ai pensé faire une chose agréable aux amateurs des études byzantines, en leur offrant un document nouveau et d'une incontestable valeur. Ils y trouveront, au milieu de nombreuses traces de décadence, un échantillon montrant à quel point les connaissances classiques s'étaient maintenues en Grèce jusqu'à une époque si voisine de la date néfaste, communément assignée à leur complet évanouissement.

Genève, le 20 Octobre 1870.

E.-A. BÉTANT.

Α. Μ. Σ. ΒΟΗΘΙΟΥ

βιβλος

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Ὅς πάρος ἐσπούδαζον ἐπὼν περὶ ξύνθεσιν ἡδίων,
ἄσμα προῆγμαι νῦν, φεῦ, γοερὸν τι πλέκειν.
Δὴ γάρ μοι μέλει μελετῶσι τὰ γραπτὰ Μοῦσαι,
ἄψευδῶν ἐλέγων δάκρυσι τεγγομένῳ.
Οὐδὲν γὰρ καὶ τάςδε κατηγωνίσαστο ¹⁾ τάρβος,
ὥστε συνεμπορίην ἡμετέρην προλιπεῖν.
Δόξα δ' ἐμῆς νεότητος εὐπραγέος πάρος οὔσαι,
νῦν παραμυθεῦνται γήραϊ δυσπραγίην.
Ἦλθε κακοῖς γὰρ ἐπειχθὲν ἄελπτον γῆρας, εἴη δὲ
ἡλικίῃ με τελεῖν ἐκκλετο κηδοσύνη.
Καὶ κεφαλῆς πολιαὶ καταχεῦνται πάγχυ πρὸ ὥρας,
καὶ τρομέει σαρκῶν δέρμα κενωθὲν ἅπαν.
Ὅλβιος οἶτος ἐκεῖνος, ὃς οὐκ ἤλθ' εὐτυχέουσι,
κληθεῖς δ' εὐθὺς ἔβη δυστυχέουσι βροτοῖς.
Ἄ, πόσα δυσπραγέοντας ἀποστρέφει οὔασι κωφοῖς,
κλείειν δ' οὐκ ἐδέλει πενθαλέα ²⁾ βλέφαρα.
Εὖτε τύχη γὰρ ἄπιστος ἐδεξιόωτό με τερπνοῖς,
μικροῦ με κρυερὸς πότμος ἀπηφάνισε.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἡ θολερὴ θνοφερὴν μεταμείψατο ³⁾ μορφήν,
ἐλκει ἔμοιγε τριβὴν ἢ βιοτὴ ⁴⁾ στυγερήν.
Τίπτε με ὡς εὐδαίμονα πόλλ' ἐσεμνύνατε, γνωστοί;
οὐκ εἶχε σταθερὴν ὅστις ὄλισθε βάσιν.

¹⁾ MSC. κατηγωνίσαστο, corr. de Weber. ²⁾ πανθαλέα. ³⁾ μετημείψατο,
⁴⁾ βιωτὴ.

Ταῦτα δὴ μοι κατ' ἑμαυτὸν ἡσυχῇ διαλογιζομένῳ, τὴν τε συμφορὰν, ἣν ἀποδουρόμενος ἐτύγχανον δάκρυσι, γραφίδι χαράττοντι, ἔδοξεν ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπιστήναι γυναικα σεμνοπρεπῇ τὴν ὄψιν εἰς ὑπερβολὴν, τοῖς τε ὀφθαλμοῖς φλογοειδέσι καὶ τὴν κοινὴν ἀνθρώποις εἰς τὸ ὄραν δύναμιν τῷ τε γοργῷ καὶ ὀξεῖ παριούσι ¹⁾). καὶ τῷ χρώματι ὑπερύθρου χρωμένῃν ²⁾), ἀκραιφνῇ τὴν ἰσχύν, εἰ καὶ ταμάλιστα πλήρης αἰῶνος ἦν, ὡς μηδαμῇ μηδαμῶς τῶν εἰς ἡμετέραν ἀφικνουμένων ἡλικίαν εἶναι πιστεῦσθαι · τὴν ἡλικίαν ὥστε καὶ διαγινώσκειν ἀμφίβολον · νῦν μὲν γὰρ εἰς τὸ πεφυκὸς ἀνθρώποις συνῆγεν ἑαυτὴν μέτρον, νῦν δὲ τῷ οὐρανῷ μετωριζομένην εἰς ὕψος τὴν κορυφὴν προσερείδειν ἐφίκει · ἔστι δ' ὅτε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα αἵρουσα, καὶ αὐτὸν ἤδη τὸν οὐρανὸν διετίτρα, καὶ τῶν ἀτενιζόντων τὰς ὄψεις ἐν τῷ ἀπόρῳ καδίστα. Ἐσθῆτες ἦσαν τῇ φανείῃ νήματος λεπτοτάτου, ἀκριβεῖα τέχνης πρὸς τὸ ἀδιάλυτον ἐπεξεργασμέναι ³⁾), ἄς, ὡς πού μικρῷ ὕστερον ἔγνων φραζούσης, αὐτοχειρίᾳ αὐτὴ ἐξεπόνθησε · πλὴν καθ' ὅσον ὁποῖα φιλεῖ γίνεσθαι, καπνώδεις τύπους αὐταῖς ἀχλύς τις ἐκ παλαιότητος ὀλιγορηθείσας ἐπήνεγκε. Τούτων ἐν μὲν τῷ κατωτάτῳ κρασπέδῳ Π στοιχεῖον ἑλληνικόν, ἐν δὲ τοῖς ἀνωτάτῳ Θ παρῇν ἀναγινώσκειν ἐνεστιγμένα ⁴⁾) · ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τοῖν στοιχείοις ἀμφοῖν, κατ' ἴσον κλίμακι, βαθμοὶ τινες διεφαίνοντο καταγεγραμμένοι, ὡς οὗσης ἀνόδου πρὸς τὸ ὑπερκείμενον ἐκ τοῦ ὑποτεταγμένου. Ἀλλ' ἀλιτηρίων τινῶν τὴν ἐσθῆτα ταύτην χεῖρες περιεβρόντησαν, καὶ ἅ ἕκαστοι μόρια οἷοι τ' ἐγένοντο πρὸς βίαν ἀφείλοντο. Ἐπεφύρετό τε μετὰ χεῖρας βιβλία μὲν τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ γε λαῖᾳ σκῆπτρον. Ἡ καὶ τὰς ποιητικὰς Μούσας τῷ ἐμῷ προσεστῶσας σκίμφοδι ἐπιδούσα καὶ ταῖς ἐμαῖς ὑπαγορευούσας ὀλοφύρσεσιν ἔπη, μικρὸν ὑποκινήθεῖσα καὶ πρὸς τῷ βλοσυρῷ ⁵⁾) ἐκπυρωθεῖσα τοὺς ὀφθαλμούς · Τίς, ἔλεγε, ταυτασί τὰς ἀπὸ σκηνῆς ἐταιριίδας παρελθεῖν ἐφῆκεν ὡς τόνδε κακῶς ἔχοντα, αἵπερ ⁶⁾) αὐτοῦ τὰς ὀδύνας, οὐκ ὅπως οὐκ ἔστιν αἷς τισι δὴ θεραπεῖαις ἀκέσονται, ἀλλὰ καὶ κωνείους ἡδέειν αὐξήσουσι τρέφουσαι; Αὗται γὰρ εἰσιν

¹⁾ Dépassant. MSC. περιούσῃ. ²⁾ χρωμένη. ³⁾ ἐπεξεργασμένας. ⁴⁾ Note de Planude: τὸ Π στοιχεῖον δηλοῖ τὸ πρακτικόν, τὸ δὲ Θ τὸ θεωρητικόν. εἰς γὰρ ταῦτα καὶ διαιρεῖται ἡ φιλοσοφία. ⁵⁾ βλοσυρῷ. ⁶⁾ ἄσπερ.

αἱ ταῖς ἀκάρποις τῶν ἐπιθυμιῶν ἀκάνθαις τὸ πολύφορον τοῦ λόγου
 συμπνίγουσαι λήιον, τὰς τε τῶν ἀνθρώπων διανοίας ἐξίχουσαι
 πρὸς τὰ πάθη μάλλον ἢ λύουσαι. Εἰ μὲν γὰρ τῶν ἐκδεδιητημένων
 τινά, τοῦτο δὴ τὸ εἰδισμένον ὑμῖν πανταχῇ, αἱ ὑμέτεραι θωπεῖται
 ὑπέσπων τε καὶ προσεποιούντο, ἐλάχιστα ἂν χαλεπῶς σχοῦσα
 ἀνεκτὸν εἶναι ἐλογισάμην, οὐδὲν γὰρ ἐντεῦθεν ἀνήκεστον τοῖς
 ἐμοῖς σπουδάσμασι συμβαῖνον ἐώρων · τοῦτον δὲ τὸν τοῖς Ἐλεα-
 τικοῖς ἅμα καὶ Ἀκαδημαῖκοις ἀγῶσιν ἐκ παιδῶν τραφέντα; Ἀλλ'
 ὅπιτε θάσσον, Σειρήνες μέχρ' οὐκ ἐλθέου γλυκεῖαι, καὶ ταῖς ἐμαῖς
 αὐτὸν ἐπιμελείας τε ἀξιοθεσόμενον καὶ θεραπευθεσόμενον ἐάσατε
 Μοῦσαις. Τούτοις ὁ ἐκείνων χορὸς ἐπιτιμηθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς
 τὸ δάπεδον ἐν ἀθυμίᾳ γενόμενος ἤρεισε, καὶ τὴν αἰσχύνην τῷ
 ἐρουθήματι διομολογησάμενος τῆς θύρας ἀλύων ἐξώρμησεν. Ἐμο-
 δὲ τοῦ τε ὀπτικοῦ (ἐπεὶ ἐβαπτίσθη τοῖς δάκρυσι) σκοτωθῆντος, κα-
 εὐκ ὃν διαγινῶναι τίς ἄρα¹⁾ καὶ ἔστιν ἡ γυνή, ἥ τοσόνδε τι περιῆν
 αὐτοκρατοῦς ἐξουσίας, ἐκπλαγεῖ συνηνέχθη γενέσθαι. Καὶ γοῦν
 τὸ πρόσωπον κλίνας εἰς γῆν, ὃ τι δὴ ἂν εἴη τοῦ λοιποῦ²⁾ διαπρα-
 ξομένη³⁾ σιγῇ αὐτόθεν ἐξεδεχόμεν. Ἡ δὲ εἰς τὸ ἐγγυτέρω προσελ-
 θούσα περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ἐμῆς εὐνῆς καθιδρύνθη · καὶ μου τὴν
 ὄψιν ἐπισκεψαμένη τοῖς θρήνοις συγκεχυμένην τῇ τε βαρυθυμίᾳ
 κάτω πρὸς γῆν νεύουσαν, ἔπη τοιάδε, τὴν τῆς ἐμῆς διανοίας θυσά-
 νασχετήσασα σύγχυσιν, ἔρρηξε.

Φεῦ, οἷον βρύχιον νοῦς ποτὶ βένθος
 καθδὺς ἀμβλύνεται, καὶ σφέτερον φῶς
 λείψας, πρὸς σκοτίαν εἰσι βαθεῖαν,
 τοῖς χθονίοις ὁσάκις πνεύμασιν αὖξει
 ἀργαλέῃ τύρβῃ πολλὸν ἐν αὐτῷ·
 καὶ γὰρ ὁδ' εἰωθὼς σύνδρομον ἄστροις
 πρόσθ' ¹⁾ ὑπ' ἑλευθερίας τὸν νόον ἴσχειν,
 ἔβλεπεν ἡελίου φῶς ῥοδοειδές,
 ἔβλεπε καὶ ψυχρῆς ὄμμα σελήνης,
 πρὸς δὲ τε πλαγκτοσύνην ἐς πόλον ἄστρον,
 τὴν περιδινεῦνται κυκλάδι ῥυθμῷ,
 ἔσχεν ἄριστα μαθεῖν ψηφοφορήσας·
 διζόμενός τε λόγους, πῶς ποτ' ἄηται
 ἠχήμεντες ἄλγος κύμα θανοῦσιν,

¹⁾ MSC. ἄρα. ²⁾ τουλοιποῦ. ³⁾ διαπραξαμένη. ⁴⁾ πρὸς θ'.

πνεῦμα ποῖον κινεῖ στεῖρρόν Ὀλυμπον,
 ἐσπέριός τε πεσών ὕδασιν ἄστηρ,
 πῶς ἄρ' ἐς ἀντολίας ἦλθε φαανθεῖς·
 τίς δ' ἔαρος κερνῶν εὐπνοον ὦρην,
 ἀνθεσι καὶ ποίαις τὴν χθόνα κοσμεῖ·
 ἀνυμένου δ' ἔτεας, τίς μετοπώρῳ
 οἰνοτόκοις σταφυλαῖς ὥπασε βριθεῖν,
 κευδομένους τε λόγους, οὓς λάχε πολλοὺς
 δαιδαλέους τε φύσις, πάνσοφα φαίνων·
 νῦν ὀλέσας νοερόν φῶς κατὰκειται,
 σφιγγόμενός τε δῆρην γυιοπέδῃσι,
 πρηνιχθεῖς ¹⁾ τ' ὄψιν ἄχθεῖ δεινῶ,
 γῆν ὁράαν ἀμαθῆ, φεῦ, βίαν ἰσχει.

Ἀλλὰ γάρ Θεραπειάς ἐν τῇ παρόντι, φησί, δεῖ μᾶλλον ἢ περι-
 παθεῖας. Κάν τούτῳ ὅλοις ὀφθαλμοῖς εἰς ἐμέ ἀτενίσασα· Οὐκ ἐκεῖ-
 νος, εἶπεν, εἰ σὺ, ὃς τῷ ἡμετέρῳ τραφεῖς ποτε γάλακτι καὶ τοῖς
 ἐμοῖς σιτίοις ἡγμένος, εἰς ἀνδρικοῦ φρονήματος ῥώμην ἀνέδραμες;
 Καὶ ²⁾ γάρ τοιάδε σοι ὄπλα παραδεδώκαμεν, ἃ εἰ μὴ πρότερος αὐτὸς
 κατέθου, ἀπητήτῳ σε ἂν ἰσχυρὶ ἐφύλαττεν. Ἄρά με ἐπιγινώσκεις;
 Τί σιγᾶς; Αἰδοῖ ἢ ἐκπλήξει τὴν γλῶτταν ἐπέχῃ; Ὅφελον μὲν αἰδοῖ,
 νῦν δέ, ὅσα γε καμέ ὀρᾶν, ἐκπληξίς σε πιέζει. Ἐπεὶ δέ οὐχ ὅπως
 με σιωπῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐς πᾶν ἀφωνίας ἦκοντα καὶ ἐνερὸν ³⁾ κατε-
 νόει, ἐπέβαλέ τε τῷ ἐμῷ στήθει ἀτρέμα τὴν δεξιάν, καί· Οὐδοτιοῦν
 ἐστὶ κινδύνου, φησί· λήθαργον γάρ πάσχει, τὸ εἰωθὸς ταῖς ἀπάτῃ
 παρηγμέναις ψυχαῖς ἀρρώστημα, καὶ ἑαυτοῦ μὲν πρὸς βραχὺ
 ἐπιλέλησται· ἀναμνησθήσεται δὲ ῥᾶον αὖθις, εἴπερ ἡμᾶς ἦδει
 καὶ πρόσθεν. Ὡς ἂν δὲ τοῦτ' αὐτῷ εἴη, ἐπὶ μικρὸν τὴν ὄψιν αὐτοῦ
 τῇ τῶν ἐπικήρων πραγμάτων ἀχλὺ ἀμαυρωθεῖσαν ἀποκαθάρωμεν.
 Ταῦτ' εἶπε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μοι τοῖς δάκρυσι διαβρόχους καθε-
 στηκότας ἀπεμόρξατο, τὴν ἐσθῆτα συνεφελκυσαμένην.

Δὴ τότε με κνέφας ἔλλιπεν ¹⁾ ὄρφνης ἐξελαθεῖσθς,
 ἰς προτέρῃ δ' ἐπ' ἀνέδραμεν ὁμμασιν.
 Ὡς δ' ὅπῳτ' ἄργέστου σκιάοντος τείρεα κραιπνοῦ,
 ὁμβρηραῖς κρύφῃ νεφέλαις πόλος
 καὶ φαέτων, οὐπῶ δὲ κιούσιν ἐς οὐρανὸν ἄστροις
 ὑφῶθεν ἐς χθόνα νύξ κατακίδνεται·

¹⁾ MSC. πρηνιχθεῖς. ²⁾ ναί. ³⁾ ἐνερὸν. ⁴⁾ ἔλιπεν, corr. de Weber.

τὴν δ' εἰ Θρηϊκίου βορέας πεμφθεῖς ἀπὸ ἄντρου
 τύπτοι, κλεισθέν ἄρ' ἡμᾶρ ἀνοίγνυται,
 ἡέλιος δ' αἶγλησι ¹⁾ φανείς μέγας ἐξαπιναιῶς,
 θρυμμάσις πέμπει βλεφάροις σέλας.

Οὕτω τῶν τῆς ἀθυμίας διαλυθέντων νεφῶν, τὸν τε οὐρανὸν εἶδον, καὶ ἐφῶ τῇ τῆς ἐπιμελομένης ὄψιν ἀκριβῶσαι, συνήγαγον ἐμαυτόν. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ὀφθαλμούς τε μετήγαγον καὶ πρὸς αὐτὴν ἤρεισα, ὁρῶ τὴν ἐμὴν τιθηνόν, ἣς ἐξ ἔτι παίδων τοῖς ταμείοις ἐφρουρούμην, Φιλοσοφίαν. Καὶ ἵνα τί, ἀναβοήσας εἶπον, εἰς τὴνδε τῆς ἐμῆς ὑπερορίας τὴν ἐρημίαν, ὧ πασῶν μυσταγωγῇ τῶν ἀρετῶν, τῶν οὐρανίων ἀντύγων καταπτᾶσα ἐπέστης; ἄρ' ἵνα δὴ καὶ αὐτὴ σὺν ἐμοὶ δίκας ὑπέχοις, συκοφαντίας τισὶ καταδικασθεῖσα; Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσά φησι· Καὶ πῶς ἂν σε, τρόφιμε, καταλιπούσα οἰχοίμην, οὐδὲ γε τὸ ἐπιτεθὲν σοι φθόνη τῆς ἡμετέρας προσηγορίας ἄχθος, κοινωνήσασά σοι τῶν πόνων, συνδιενέγκοιμι; Οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν τῇ φιλοσοφίᾳ χρηστὸν ἄνδρα καὶ ἀνέυθυνον καταλιπεῖν ἔρημον, ὥς δὴ πού τὴν ἐμὴν αὐτῆς καταδίκην αἰσχυνομένη καὶ, ὥσπερ εἰ τις καινοῦ προσπεσόντος, καταρῥωδούσῃ. Ἄρτι καὶ γὰρ πρότερον οἶμι παρὰ τοῖς ἀκολάστοις τοὺς τρόπους εἰς ἔσχατον ἀφίχθαι κινδύνων φιλοσοφίαν; Οὐχὶ δὲ καὶ παρὰ τοῖς παλαιῶς καὶ πρὸ τῶν τοῦ ἡμετέρου Πλάτωνος χρόνων βαρὺν πολλάκις ἀγῶνα πρὸς τὴν τῆς ἀμαθίας ἀπόνοιαν διηνέγκαμεν; Τούτου γὰρ ἔτι περιόντος ὁ οἰκεῖος καθηγητὴς Σωκράτης οὐ σὺν δίκῃ τὴν διὰ θανάτου νίκην ἐμοῦ συμπαραστατοῦσης ἀνείλετο. Οὐ τὸν παραπεμφθέντα ²⁾ κληρὸν ἐφεξῆς ὁ Ἐπικούρειός τε καὶ Στωϊκὸς ὄχλος οἱ τε ἄλλοι ἕκαστοι ἀνὰ μέρος διαρπάσαι φιλοτιμούμενοι, ἐμοῦ πρὸς ταῦτα διαμαρτυρομένης καὶ ἀντιβαινούσης, τρόπον ἀποσπῶντες λαφύρων, ἣν ἰδίαις ἐξυφηνάμην χερσὶν ἐσθῆτα, παρερῥήξαντο, καὶ ῥάκι' ἄττα ἐξ αὐτῆς ἀφελόμενοι, καὶ ὅλην με ὑπεκστῆναι αὐτοῖς ὑποτοπῆσαντες, ἀπηλλάγησαν. Ἐν οἷς ἐπειδὴ τῆς ἡμετέρας διαθέσεως ἔχνη καθεωρῶντό τινα, γνησίους ἐμοὶ τυγχάνειν φαντασίαν ἢ ἀμαθία λαβοῦσα, ἔστιν οὗς τῇ τῶν ἀπαιδαγωγῶντων ἀνθρώπων πλάνῃ ἀνέτρεψεν. Ὡστ' οὖν εἰ μῆτε τὴν Ἀνα-

¹⁾ MSC. αἶγλησι. ²⁾ transmis par héritage.

ξαγόρου φυγὴν, μήτε τὸ Σωκράτους κώνειον, μήτε τὰς Ζήνωνος τιμωρίας, ὅτι δὴ τῶν ἀλλοδαπῶν εἰσιν, ἐπίστη, τοὺς γοῦν Κανίους, τοὺς Σενέκας, τοὺς Σωιρανούς, ὧν οὔτε παλαιάτη καὶ αἰσίδιμος ἡ μνήμη, μακρὴν οἶός τ' ἐγένετο. Τούτους γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῦ βίου ἀπήγαγεν, ὅτι μὴ τὸ τοῖς ἡμετέροις τρόποις ἐρῶνσιμισμένους ὄντας ἀνομοιοτάτους τοῖς τῶν μισαρρέων καὶ ἀναγῶγων σπουδάσμασιν ὑποπειθεσθαι. Ἀμέλει καὶ οὐδὲν ἐστὶν ὁ σὺ διὰ θαύματος ἄγεις, εἴπερ ἐν τῇ τοῦ παρόντος βίου σάλλῃ καταγίγισιν ἀντιπνεύσαις ἄνω καὶ κάτω στροβυόμεθα, οἷς τοῦτο σκοπὸς μάλιστα τὸ μὴ ταυτὰ τοῖς ἄλλοις πρὸςβέβειν. Ὡς εἰ καὶ τὰ μάλιστα πλεῖστον ὅσον τὸ στρατεύμα καὶ ἀπερίληπτον ἀριθμῷ, ἀλλὰ καὶ ὥς ὑπεροπτεύον ἐστὶν, ὅτι ὑπὸ μηδενὶ τάσσεται ἡγεμόνι, προπετιῶς δὲ πλανώμενον καὶ σκεδαννύμενον εὐχερῶς πανταχόσε φέρεται. Ὁ γὰρ στρατοπεδεία κατ' ἡμῶν ἔσθ' ὅτε χρησάμενον ἐρῶμενέστερον προσαρᾶξῃ, εὐθύς ἡ μὲν ἡμετέρα ἡγεμονίς τὰς σφετέρας δυνάμεις ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀνακαλεῖ, εἰ δὲ περὶ τὸ διαρπάξῃν τὰ ὀλίγου ἢ μηδενὸς ἄξια ἔχουσιν ἡμεῖς δὲ ἄνωθεν διαγελωμένον αὐτοὺς τὰ πάντων ἀτιμώτατα ἰδιουμένους, ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιούμενοι τὴν ἐμπληκτον σφῶν ἐπιδρομὴν, τοιοῦτη γὰρ περιπεφραγμένοι τῇ χάρακι, ὅν τὴν ἐξυβρίζουσιν ἀμχαδίαν οὐκ ἐξὸν ὑπερβρίναιεν.

Ὅστις σώφρωνι χρώμενος διαιτῇ
μοῖραν ποσὶν ¹⁾ ὑπήγαγε θρασείαν,
ἄμφω μοιριδίας τροπὰς τε λεύσων ²⁾,
ἀστεμφὴ νόον ἔσχε ται φυλάξαι,
οὐτ' οὖν μιν μανίαι θοαὶ θαλάσσης
ζειούσης βύζιον ῥοαῖς ἐλκταῖς,
οὐτ' αὖ ῥησσομένων φλογὸς κρατήρων
Αἰτναίου πυρός αἰθαλώδες ἄσθμα ³⁾,
ἢ πρηστὴρ ἀκίχητος ἄκρα βάλλειν
εἰωθὼς λοφόντ' ἐπιθροῇσει.
Τίπτ' οὖν οἱ μέλαιοι τόσον τυράννου;
ἀλκῆς μαινομένους ἀνεν ἄγανται;
εἰ γὰρ μήτε φοβῇ τι μήτ' αὖ ἔλπη,
ἐκλύσεις θράσος ἀλκιμωτάτιον·
ὅς δ' ὦν δειλὸς ἐρᾷ τε καὶ δέδοικε,
θουλωθεὶς ἄτε μὴ φρονῶν βέβαια,
χ' ὥς ῥίψασπις ἐὼν τόπον προλεΐψας,
σειρῇν, ἧ γὰρ δεθεῖς σύροίτο, τεύχει.

1) MSC. ποσὶν. 2) λεύσων. 3) ἄσθμα.

Αἰσθάνη τῶν λεγομένων, φησί, καὶ πρὸς τὸν νοῦν ταῦτα διαπορᾷ-
 μεύεις, ἢ πρὸς λύραν ὄνος τελεῖς; Τί θρηνηεῖς; Ἴνα τί δὲ δάκρυσι
 βρέχῃ; Ἐξ αὐθιᾶ, μὴ κεῖθε νόη¹⁾. τῇ γὰρ ἐκδεχομένη
 θεραπείαν παρ' ἱατροῦ εἰκότως ἔχει τὸ τραῦμα ἀνακαλύπτειν.
 Ἐν τούτοις ἐγὼ γεγονώς ἑμαυτοῦ, καὶ τὰς τοῦ νοῦ συναθροίσας
 δυνάμεις· Ἄρα δὲ, εἶπον, χρέος ἔτι διδασκαλίας; Οὐκ ἀπο-
 χρώντως δὲ καταφανής, ἀφ' ἐστίας φασίν, ἡ τῆς καθ' ἡμῶν μαι-
 νομένης τύχης ἀποτομία; Οὗτ' αὐτὴ σε μὴν ἡ τοῦ τόπου²⁾ κατὰ-
 στασις θορυβεῖ; Μῶν ἢδ' ἐστὶν ἡ βιβλιοθήκη, ἣν ἀσφαλεστάτην
 σαυτῇ καθέδραν ἐν τοῖς ἡμετέροις αὐτὴ ταμείους ἐξέκρινας; ἐφ' ἧς
 πολλά δὴ καθίζουσα σὺν ἐμοὶ θείων τε πέρι καὶ ἀνθρωπίνων
 πραγμάτων ὠμίλεις; Τοιαύτη μὲν ἦν μοι σκευὴ, τοιοῦτον δὲ καὶ
 τὸ πρόσωπον, ἥνικα σὺν σοὶ τὰ τῆς φύσεως διηρευνώμην ἀπόρρητα;
 ἥνικα μοι τὰς τῶν ἀστέρων ὁδοὺς δι' ὀργάνων κατέγραφες; ἥνικα
 τὰ ἡμέτερα ἤθῃ καὶ τὸν συμπάσης τῆς ζωῆς λόγον πρὸς παρά-
 δειγμα τῆς οὐρανοῦ τάξεως διετύπους; Ταῦτ' ἐπίχειρα κεκομί-
 σμεθὰ σοι περὶ ἀρχήσαντες. Καίτοι σὺ τήνδε τὴν γνώμην τῇ Πλά-
 τῶνος ἐκύρωσας γλώσση³⁾, εὐδαιμονεῖν τὰ δημόσια φαμένου, εἰ
 ταῦτ' ἡ φιλοσοφίας διαχειρίζοιεν ἀσκηταί, ἢ τοὺς αὐτῶν ἐπιτρό-
 πους μελέτην τὸ φιλοσοφεῖν ποιῆσθαι συμβαίνει. Σὺ τῇ τοῦ αὐτοῦ
 ἀνδρὸς στόματι ταύτην αἰτίαν προῦργιαιτάτην εἶναι παρηγγυήσω,
 ἐφῷ τῶν δημοσίων πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, ἵνα μὴ τοῖς
 ἀνοσιιωτάτοις καὶ παλαμναιοτάτοις τῶν πολιτῶν αἱ τῶν πόλεων
 διοικήσεις ἐπιτραπεῖσαι φθόρον καὶ κῆρα τοῖς χρηστοῖς ἐπενέγκω-
 σι. Ταύτη τοίνυν καὶ αὐτὸς τῇ γνώμῃ στοιχήσας, ὁ παρὰ σοῦ ἐ-
 σχολακῶς τε καὶ πεφροντικῶς ἐπαιδεύθην, εἰς ἔργον μεταγαγεῖν ἐπὶ
 δημοσίῳ διακονήματι ἔσχον ἐπιθυμίαν. Σὺ γὰρ μοι καὶ ὁ ταῖς τῶν
 σοφῶν σε διανοαῖς ἐγκατασπεύρας θεὸς συνίστορες, ὡς ἕτερον
 οὐδὲν ἐπὶ τῆς ὑπατείας ἐθέμην διὰ σπουδῆς, ὅτι μὴ τὸ κοινῇ πᾶσι
 συμφέρον. Ἐντεῦθεν γὰρ μοι πρὸς τοὺς μοχθηροὺς βαρεῖαί τε καὶ
 ἀπαραίτητοι συνέστησαν διαφοραὶ, καὶ ὁ τὸ τῆς συνειδήσεως
 ἐλεύθερον φιλεῖ, τὸ προσκρούειν ἀδελῶς τοῖς δυνατωτέροις ὑπὲρ τοῦ
 τοῦ δικαίου συντηρεῖν. Ποσάκις ἐγὼ Κονιγιάστη ταῖς τῶν ἀδυνάτων

1) Hom. II. I, 263. 2) MSC. τοῦτό που. 3) Plat. Rep. V, 18, p. 473 D.

ἐπεμβαίνοντι τύχαις ἀντικαταστάς ἐμποδῶν¹⁾ ἐγενόμην; ποσάκις Τριγγίλλον, τὸν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τεταγμένον οἰκίας, ἀδικίας ἀρξάμενον, ἥδη δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ ὄντα τῇ τέλει διεκρουσάμην; ποσάκις τῶν ταλαιπώρων, οὓς ἀπείροις κακώσεσιν ἢ τῶν βαρβάρων ἀνεπίπληκτος αἰεὶ πλεονεξία κατέτρυχεν, ὑπερήσπισα παρακινδυνεύσας; οὐ γὰρ ἔστιν ὅτε μέ τις πρὸς τὸ ἄδικον ἐκ τοῦ δικαίου παρέτρεψε. Τὰς δὲ συμφορὰς τῶν πολιτευομένων, νῦν μὲν ιδιωτικαῖς παρεκλογαῖς²⁾, νῦν δὲ δημοσίαις εἰσπράξεσιν ἀνατρεπομένων, οὐχ ὡς ἐτέρως ἢ ὡς οἱ πάσχοντες ἤλγησα. Ἔτι γε μὴν καὶ τῷ καιρῷ τοῦ δεινοτάτου λιμοῦ, βαρείας ἐπιταχθείσης καὶ ἀφύκτου τῆς τοῦ σίτου ὠνῆς, καὶ τὸ θέμα³⁾ μελλησάσης ἐπιτρίψειν Καμπανίας, εἰς μάχην ἐναντία τῇ τῶν Πραιτωρίων ἐπάρχει τοῦ κοινού λυσιτελήσοντος χάριν κατέστην, τοῦ βασιλέως τοῦτο μὴ ἀγνοοῦντος, εἰς φιλονεικίαν ἐλήλυθα, καὶ τέλος, ἵνα μὴ τὸ τῆς ὠνῆς τοῦτον ἀποβαίῃ τὸν τρόπον, ὑπερέσχον τῇ γνώμῃ. Παυλίνον ἄνδρα ὑπατικόν, οὗ τὴν οὐσίαν οἱ βασιλικοὶ κύνες ἥδη μὲν εἰς ἐπιδυμίαν εἶχον, ἥδη δὲ καὶ ἐν ἐλπίσιν ἦσαν λαφύξειν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ χάσματος τῶν φαρύγγων αὐτῶν ἀνέσπασα. Ἰνα μὴ Αλβίνος ὑπατικός ἀνὴρ εἰσαγγελθεὶς μὲν, πρὶν δὲ χώραν σχεῖν ἀπολύσασθαι τὰς αἰτίας, καταψηφισθεὶς τὴν ἐσχάτην δῶ⁴⁾ δίκην, ἑμαυτῷ Κυπριανὸν τὸν κατηγοροῦντα ἐξεπολέμωσα. Ἀρ' οὐχ ἄλλης περὶ ἐμὲ μεγίστης δοκῇ διαφορὰς ἐνεργῆσαι; Παρὰ γοῦν τοῖς λοιποῖς ἐχεγγυώτερος ὤφειλον εἶναι, ὅς τῇ τοῦ δικαίου φιλίᾳ οὐδὲν ἑμαυτῷ παρὰ τοῖς βασιλικοῖς, ᾧ μάλλον ἂν ἀσφαλέστερος ἦν, ἐταμιεύσάμην. Τίσι⁵⁾ δὲ καὶ διώκουσι κατεγνώσμεθα; Βασιλείῳ τῷ πρόσθεν τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας ἀπωσθέντι, καὶ διὰ ταῦτα εἰς τὴν κατ' ἐμοῦ γραφὴν, ἐπειδὴ περ ἀλλοτρίων χρημάτων ἔνεκεν εἶχεν ἀνάγκην, συνελθέντι. Ὀπιλίωνα⁶⁾ δὲ καὶ Γαυδέντιον δι' ἀμυδιήτους τε καὶ παλυειδεῖς σκαιωρίας φυγῇ ζημιωθῆναι τῆς βασιλικῆς ἐπικρίσεως διεγνωκυίας, κάκεινων ὑπεξίστασθαι μὴ βουλομένων, πρὸς δὲ τὰ ἱερά ἔδη καταφυγόντων καὶ ταῦτα προῖσχομένων εἰς ἱκετεῖαν · τούτου τε γνωσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ δόγ-

¹⁾ MSC. ἐκποδῶν. ²⁾ *exaction, rapine*; ce mot est nouveau. Le v. *παρεκλέγειν* est employé dans ce sens. ³⁾ *province, district*; terme byzantin. ⁴⁾ MSC. δῶ. ⁵⁾ τίσι sans interr. J'ai suivi le texte latin d'Obbarius. ⁶⁾ Ὀπιλίωνα.

ματος ἐξενεχθέντος, εἰ μὴ εἴσω διωρισμένης ἡμέρας Ραβέννης τῆς πόλεως ἐκχωρήσειαν, γράμμασι τὰ μέτωπα στιχθέντας φυγαδεύθῃναι. Τί ἂν τις παραβάλῃ τῇ τοιαύτῃ ὁμότητι; Ἐν ἐκείνῃ δὴ τῇ ἡμέρᾳ, τῶν αὐτῶν κατηγορησάντων, ἡ κατ' ἐμοῦ αἰτία παραδοχῆς ἔτυχε. Τί οὖν; τοῦτον καρπὸν τὰ ἡμέτερα κομιοῦνται ἐπιτηδεύματα; οὕτω τοὺς κατηγοροὺς ἐδικαίωσε τὸ ἐρήμην ἀλῶναί με; οὕτως οὐδὲν τὴν τύχην ἀνέτρεψεν, εἰ καὶ μὴ τὸ ἀνυπαίτιον τοῦ τὴν αἰτίαν λαμβάνοντος, τῶν γοῦν αἰτιωμένων τὸ μηδενὸς ἄξιον; Εἰ μὲν οὖν καὶ ὧν ἐγκλημάτων κατηγοροῦμεθα τὸ κεφάλαιον ζητεῖς, τὴν σύγκλητον λεγόμεθα βούλεσθαι σώζεσθαι· εἰ δὲ καὶ τὸν τρόπον μαθεῖν ἀξιοῖς, εἶρξαι τὸν γράμματα φέροντα, ἃ τῆς συγκλήτου ἀσέβειαν τὴν εἰς βασιλέα κατηγορεῖ, αἰτίαν ἀποφερόμεθα. Τί τοίνυν, ὦ διδάσκαλε, κρίνεις; Ἐξαρνοὶ τῆς κατηγορίας ἐσόμεθα, ἵνα δὴ μὴ αἰσχύνῃν σοι προστρίψαιμεν; Πολλοὺ γε καὶ δεῖ. Ὅτι ¹⁾ μὲν γὰρ καὶ ἡβουλήθην καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε τοῦ ξέλειν ἀφέξομαι, τοῦτό μοι ὁμολογηθήσεται· ἐκεῖνο δ' ὡς ἐμποδῶν ²⁾ ἔστιν τῷ τῆς συγκλήτου καταμηνύσοντι, οὐκ ἔτι. Ἡ γὰρ τὸ ἐπιτεθυμηκέναι με τοῦ στίφους ἐκείνου τῆς σωτηρίας ἀθέμιτον ὀνομάσω; Καίτοι τοῦτ' ἐκεῖνοι τῇ σφετέρῃ ψηφίσματι ἀθέμιτον ἀπεφῆναντο· ἀλλ' ἡ μὲν μοχθηρία ἑαυτὴν ἀειδήποτε ψευδομένη, τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις ἀμήχανός ἐστιν εἰς ἐτέρας μεταποιεῖν. Ἐγὼ δὲ οὐ μοι δοκῶ, κατὰ τὸ Σωκράτους ἐκείνου δόγμα, θεμιτὸν εἶναι ἢ τὴν ἀλήθειαν συγκαλύψαι ἢ συναιένειν τῷ ψεύδει. Τοῦτο δὲ, ὅτῳ ἂν εἴη τρόφι, τῇ σῇ τε καὶ τῇ τῶν σοφῶν κρίσει παρίημι· τὰ γε μὴν τούτῳ ἐπακολουθήσαντα καὶ ὡς ἔσχε τάληθές, τοῦ μὴ λαθεῖν τοὺς εἰσέπειτα δύνασθαι, γραφῇ καὶ μνήμῃ παρέδωκα. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτη· περὶ δὲ γε τῶν πεπλασμένων γραμμάτων, οἷς ἡλικιέναι τὴν αὐτονομίαν ἐγκαλοῦμαι Ῥωμαίων, τί ποτε προσῆκον εἰπεῖν; ὧν εἰς φῶς ἂν αὐτίκα κεχωρήκει τὸ σόφισμα, εἰ παρόντων τῶν ἐλέγχων τῇ μαρτυρίᾳ χρῆσθαι ἐξῆν, ὁ μεγίστης ἐν πᾶσιν ἀμφισβητήμασι δυνάμεως ἔχεται. Καὶ γὰρ ποῖαν ἐλευθερίας ἔτι ἐλπίδα οἷόν τε ποιέσθαι; Εἴθε μὲν οὖν ὠφελὲν εἶναι τις· ἀπεκρινάμην γὰρ ἂν ταῦτα τῷ Κανίῳ ³⁾, ὃς ὑπὸ Γαίου Καίσαρος τοῦ Γερμανικοῦ παιδός, ὡς ἂν συνειδῶς τὴν κατ' αὐτοῦ συστάσαν συνωμοσίαν ⁴⁾

¹⁾ MSC. δ, τι. ²⁾ ἐμποδῶν. ³⁾ Καννίω. ⁴⁾ συνομοσίαν.

ἀνακρινόμενος· Εἰ ἐγὼ ἤδεις, ἔφη, σὺ οὐκ ἂν ἤδεις. Ἐπὶ τούτοις οὐχ οὕτω δὴ τι τὰς ἡμετέρας ἀπήμβλυνεν αἰσθήσεις ἡ ἀθυμία, ὥστε δεῖν ἀποιεῖσθαι τῶν ἐκδεδιημένων ἐκθεσμά καὶ ἀνοργίαστα κατὰ τῆς ἀρετῆς τολμώντων, ἀλλ' οἷς προσεδόκησαν σύμφωνον ἐπαγόντων τὸ τέλος, πῶς οἷσι διὰ θαύματος ἔχω; Τὸ μὲν γὰρ τὰ χεῖρω βούλεσθαι τάχ' ἂν εἴη τοῦ ἡμετέρου ἀτελοῦς, τὸ δὲ καὶ δύνασθαι διαπραττεσθαι ὃ τι ἂν τῶν φαύλων ἕκαστος ἐναντία τῆς καλοκάγαθίας διείληφε, καὶ ταῦτα θεοῦ ἐφορῶντος, τέρατι ἔοικεν. Ὅθεν καὶ οὐκ ἄπο δίκης τῶν σῶν τις οἰκείων ἐξήτησεν· Εἰ μὲν θεός ἐστι, φάμενος, πόθεν τὰ κακά; τὰ δὲ ἀγαθὰ πόθεν αὖθις, εἰ μὴ ἔστιν ¹⁾; Ἀλλ' εἰ καὶ τὰ μάλιστα δέδοται καὶ χῶραν ἔχει τοῖς τοῦ πονηροῦ κόμματος οὔσι, καὶ τῶν τε χρηστῶν ἀνδρῶν καὶ συμπάσης τῆς γερουσίας ζητοῦσι τὸν ὅλεθρον τεθελήκεναι, καὶ ἡμᾶς, οὓς προκινδυνεύειν τούτων δὴ τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐωράκεσαν, ἀπολέσθαι τε καὶ μακρὰ κλάειν· ἀλλ' οὐχὶ ταῦτ' οὐ καὶ πρὸς τῶν ἐν τέλει ὠφληκέαι ²⁾ δίκαιοι ἤμεν. Μέννησαι γάρ, οἶμαι, ὡς μέλλοντά με λέξιν ἢ δράσειν τι ὡς ἐπίπαν αὐτῇ συμπαροῦσα διΐδυνες. Μέννησαι ὅτε κατὰ Βερώνην τὴν πόλιν, τοῦ βασιλείως τῆς πάντων ὁμοῦ καταστροφῆς ἐπιεμένου, κἀντεῦθεν τὸ κατ' Ἀλβίνου ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῆς εἰς αὐτὸν ἀσεβείας πρὸς ἅπαν τὸ τῆς βουλῆς σύστημα, εἴ πως μετενέγκοι πειρωμένου, παραβαλλόμενος αὐτὸς οὐ περιεῖδον πᾶν τὸ ταύτης χρηστὸν κινδυνεύον, ἀλλ' ἐπήμυνα. Σύνοιδας δὲ ἀλλεθύνοντί μοι τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε σεμνολογούμενη δι' οἰκείον ἔπαινον ἑμαυτοῦ· κολούει γὰρ τρόπον τινὰ τὸ τῆς συνειδήσεως ἀφανές τοῦ περιαιτολογούντος, ὁσάκις τις τὸ ἔργον ἐπιδεικνύμενος τὸν παρὰ τῆς φήμης μισθὸν δέχεται. Ἀλλ' οὖν τὸ ἡμέτερον ἀνυπεύθυνον ὁρᾷς ³⁾ δῆπου τίς ἐκβασίς διεδέξατο· ἀντὶ γὰρ ἁθλῶν ἀληθινῆς ἀρετῆς, ψευδοῦς κακουργίας ὑφιστάμεθα δίκην· καίτοι τίνος ποτέ σκακιωρήματος ὁμολογία καταφανῆς οὕτω τοὺς δικαστάς ἔσχεν εἰς αὐστηρίαν συμπενέυσαντας, ὡς μηδένας σφῶν μήτε διανοίας ἀνθρώπινης παραλογισμῶ, μήτε τῇ καταστάσει τῆς τύχης ἀδήλου πάσιν οὔσης θνητοῖς ἐπικλασθῆναι; Εἰ γὰρ βεβουλεύσθαι κατη-

¹⁾ MSC. μὴ ἔστιν. ²⁾ ὀφληκέαι. ³⁾ ὁρᾷς.

γορίαν εἶχομεν τὰ ἱερά ἔδη πυρὶ δεδαπανηκίναί, εἰ τοὺς ἱερεῖς ἀνοσιωτάτῃ κατατεθυκέναι χειρὶ, εἰ πᾶσι τοῖς χρηστοῖς παρεσκευακέναι πανωλεθρίαν, ὅμως παρόντα καὶ ἤτοι ὁμολογήσαντα ἢ ἀλόντα ἢ τῶν δικαστῶν ψῆφος τὴν δίκην ἐπράξατο ἄν. Νῦν δὲ πεντακροσῖαις ἔγγιστα χιλιάσιν ὀργυῶν διεστῶτες καὶ μηδὲ ἀπολογησάμενοι, θάνατον καὶ πρόγραμμα παρὰ τῇ βουλῇ κατεγνώσμεθα. Ὡ μακάριοι, μηδεὶς ἐκείνων ποτὲ τῆς αὐτῆς ἀλῆθι κατηγορίας. Ταύτης γε μὴν τῆς καταδικῆς τὴν ἀξίωσιν καὶ τὸν ὄγκον καὶ αὐτοὶ γε οἱ γραψάμενοι ἔγνωσαν· ἀλλ' ἵνα τοῦτον ἐπιφορᾷ τινὸς μιαιρίας ἐπηλυγάσωνται δι' ἀξιώματος ἔρωτα, βωμολοχία μετὴν συνειδήσιν ἐψεύσαντο βεβηλώσαι. Καίτοι σὺ ἐν ἡμῖν ἰδρυμένη τὰς τῶν ἐπικήρων πάντων ὀρέξεις πόρρῳ τῆς ἐστίας τοῦ ἡμετέρου νοὸς ἡλυνες, καὶ πρὸ τῶν σῶν ὀφθαλμῶν τῇ βωμολοχίᾳ χῶραν εἶναι θέμις οὐκ ἦν· ἐνεστάλαττες γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀκραῖς τε καὶ διαλογισμοῖς ὁσημέραι τὸ Πυθιγόρειον ἐκεῖνο· ἔπου Θεῶ. Καὶ οὐ συμφωνοῦν ἄρα ἦν ἐμοὶ τῶν οὐθενὸς ἀξίων πνευμάτων πολυπραγμονεῖν τὴν ἐπικουρίαν, ὃν εἰς τοσαύτην σὺ τὴν περιφάνειαν ἤγαγες, ἐφῷ Θεῶ τελέσαι παρόμοιον. Καὶ χωρὶς δὲ τούτων ὁ καθαρὸς τῆς ἐμῆς οἰκίας θάλαμος, ὁ τῶν σεμνοτάτων ἐταίρων ὄμιλος, ὁ πάσῃ κεκοσμημένος ὁσιότητι κηδεστῆς καὶ δικαίως αὐτῇ τῇ τῶν καλῶν ἐργασίᾳ σεβάσμιος, πάσης ἡμᾶς ὑποψίας τῶν τοιούτων ἀπαλλάττουσιν ἐγκλημάτων. Ἀλλ' ὦ τῆς ἀτοπίας· ἐκείνοις μὲν περὶ σοῦ ἢ τοιαύτη κατηγορία πιστὴ νομισθήσεται, ἡμεῖς δὲ αὐτῷ τούτῳ τῶν ῥηκνωμένων τῇ μαγγανίᾳ ¹⁾ δόξομεν γεγονέναι, ²⁾ ὅτι τῶν σῶν εἰσηγήσεων κατακροεῖς καὶ τοῖς σοῖς ἡθεσιν ἐμπαιδοτριβηθέντες τυγχάνομεν ὄντες. Οὕτως οὐκ ἀπέχρησέ μοι τὸ μηδὲν ἀπόνασθαι τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας, ἀλλ' ἔδει καὶ σὲ μάλιστα τῷ ἐμῷ πταίσματι κακωθῆναι. Καὶ τοῦτο δὲ τοῖς ἐμοῖς κακοῖς κορωνίς ἐπιτίθεται. Ἡ γὰρ τῶν πλείστων ὑπόληψις οὐ τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν καὶ φύσιν, τὰ δὲ τῆς τύχης ἐπισκοπεῖται συμπτώματα, κάκεινα μόνον εὐβουλίας ἔχασθαι κρίνει, οἷς ἂν ἢ τῆς τύχης δεξιότης προσμαρτυρῇ. Κάντεῦθεν συμβαίνει πρωτίστην πάντων τὴν ἀμείνω

¹⁾ ou plutôt *μαγγανεία*, machination, trame criminelle. Texte: *adhes mallecio*. ²⁾ le msc. ajoute οἷς, qui trouble le sens.

δόξαν τοὺς κακῶς ¹⁾ πράσσοντας ἐξίστασθαι καὶ ἐγκαταλείπειν. Τίνα γάρ νῦν ἀνά τὸν δῆμον θρυλλεῖται, τίνες δὲ πολυειδεῖς καὶ ἀξύμβατοι γινῶμαι, ὅκω καὶ μόνον ἀναφέρειν εἰς μνήμην. Τοῦτο δ' ὅμως ἐρῶ, μεγίστην ἀχθηθόνα τῆς ἐναντίας καθεστηκέναι τύχης, ἥνικα τοῖς ἐν κακῇ γενομένοις ἐγκλημὰ τι προσεπιγράφεται. καὶ ἄξιοί γε ὧν ὑπομένουσιν οὗτοι δοκοῦσι. Καγὼ μὲν πάντων ἡδέων ἀπελαθεῖς, παντὸς ἀξιώματος γυμνωθεῖς, τὴν ὑπόληψίν τε κηλιθωθεῖς, ἀντ' εὐποιᾶς δίκας ὑπέχῃ. Δοκῶ δὲ βλέπειν ἐν ὀφθαλμοῖς τὰς ἀνοσίους τῶν ἀλιτηρίων οἰκίας ἡδονῆς καὶ χαρᾶς πληρουμένας, ἐξυλέστατον πάντα κεναῖς ἐγκλημάτων ῥαδιουργίαις τοῖς ἀγαθοῖς ἐπικείμενον, τοὺς χρηστοὺς καταπεπτωκότας τε καὶ κειμένους τῷ καταπεπληχθῆαι τοῦ ἡμετέρου κινδύνου τῷ ὑποδείγματι, τῶν ἀκολάστων ἕκαστον πρὸς μὲν τὸ τολμῆσαι τι ἐξάγιστον ἀνεπιπληξίᾳ, ²⁾ ὥστε καὶ τὸ πᾶν ἐξεργάσασθαι, ³⁾ καὶ βραβεῖσις ἐπὶ ῥώννυμένους, τοὺς μηδὲν ὑπαίτιον ἐαυτοῖς συνειδότας, οὐχ ὅτι ἀσφαλείας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀπολογήσασθαι ἡτυχηκότας παντάπασι. Τοιγαροῦν καὶ ἡδιστα ἂν ἀνακράγοιμι·

ᾧ πυρσοφόρου τέκτον ¹⁾ Ὀλύμπου,
ὃς θώκοις μονίμοις ἰδρυμένος
πόλον ὀξεῖν δίνῃ ²⁾ ἐλίσσει,
τηρεῖν τε νόμον τείρεα ³⁾ πείθει,
ὥσθ' ὅτε μὲν πλησιφαῇ πασῶν ⁴⁾
ἀντίον ἀκτίνων ἡελίου,
ἄστρον καλύπτειν μείονα μῆνην,
ὅτε δ' αὖθις σκιερὴν γιγνομένην
ἀγχόθι φοίβου φῶς ἀποβάλλειν·
τόν δ' ⁵⁾ προτέρῃ νυκτὸς ἐν ὥρῃ
ἠυσμαῖς ἔσπερον ἐπιτέλλοντα,
ἥνια τρέψαντ' ἡθάδος ⁶⁾ ἀτραποῦ,
πρόδρομον εἶναι ἑωσφόρον ἡλίου.
Σὺ μὲν ὥρῃ φυλοῖ ῥόου χεῖματος
εἰς βραχὺ συνάγεις ἤματος ⁷⁾ αἴγλην·
σὺ δ' ἐπερχομένου Σερिनου θάλπους,
εὐτροχάλους θράς ἔμπαλιν νύκτας·
σὴ τ' ἰσχὺς δρόμον ἔτεος κερνᾷ,
ὥσθ', ἂ γ' ἀφείλετο πνεῦμα βόρειον,

¹⁾ κακοῦς. ²⁾ ἀνεπιπληξία. ³⁾ ἐξεργάσασθαι. ⁴⁾ MSC. τέκτων.
⁵⁾ δεινῇ. ⁶⁾ τήρεα. ⁷⁾ πᾶσαν, inepte; apud Boethium est TOTIS OBVIA.
FLAMMIS. Weber. ⁸⁾ τόνδε. ⁹⁾ εἰθάδος. ¹⁰⁾ ἤματος.

πρῶτον ξίφυρον φύλλα κομίζειν,
 ἃ δ' ¹⁾ αὐτὸν ἀρκτοῦρος σπείματα οἰοχθῇ ²⁾
 βαδύ τὸν σείριον αἰθεῖν λήϊον· ³⁾
 κοῦδεν τοῦ πρόσθε ⁴⁾ νόμον λυθὲν
 σφετέρης ἔλλιπε ⁵⁾ τάξιος ἱθυμα.
 Πάντ' οὖν ἐπιτάξ, διέσποτα, διέπων,
 μούνα περιορᾷς μερόπων ἔργα
 ἁρμονίῃσι χάλινου ἀξίαις.
 Τίπτε γὰρ ἡ σφαλερὴ τόσσαυ στρέφει
 μοῖτα τροπᾶς, καὶ τοὺς μὲν ἁδῶνους
 ὥστε κακοῦς ποιναῖς μέτεισιν;
 οἱ δ' ἐναγεῖς μετέωροι θῶκοις
 ἔξονται, καὶ τῶν ὁσίων θῆ
 αὐχένας ἀδικῶς κάρτα παταῦσιν·
 ἥ τε διανγῆς ἀρετῇ κρύπτεται
 σκοτία, ὁ δίκαιος δ' αὖ αἰτίαν
 φεύγει ἄδεσμον·
 κοῦδεν βλάπτει τοὺς δ' ἐπιρρίπτ.
 οὐδὲ θαλὸς ψεύθει κεχωρημένος·
 ἀλλ' ὅταν ἡ τῇ σφῶν χρῆσθαι βίᾳ,
 οὐς συγχνοὶ ὅμοιοι τρομέουσι
 βασιλεῖς μεγάλους ῥίμψα καθεῖλον.
 Ὡς δὲ μελέας ἐπιδ' ἐς γαίης,
 ὅστις ποτὲ τοῖς οὖσιν ἐπιστατεῖς·
 ἔργου γὰρ τόσσου μέρος οὐ μικρὸν
 μέρους συντριβόμεθα τύχης σάλω·
 γυσοῦντα δὲ κύματ' ἐπίσχεις,
 ἥ τε ⁶⁾ μέγαν πηδαλιουχεῖς πόλιν
 ἁρμονίῃ, καὶ γῆν στερεώσαις.

Ἐπεὶ δ' οὕτω ταῦτα τῇ ἀδιστακτῇ τῆς λύπης καχυλακῆσα,
 ἐκείνη γαλχνιῶντι τῇ προσώπῃ, μὴδ' ὁποισοῦν τοῖς ἐμοῖς θρήνοις
 διατραπεῖσα· Ἐγὼ μὲν ὡς δάττον σχετλιαζόντά σε καὶ θακρῶντά.
 φησιν, εἶδον, αὐτίκα μάλα κακοδαίμονοῦντα καὶ ἐξόριστον ἔγνω
 ὄντα· ἐπὶ πόσον δὲ μήκιςτος ὁ σκορακισμός ⁷⁾ οὗτος ἦν, εἰ μὴ ὁ
 σὸς κατεμήνυσε λόγος, οὐκ εἶχον εἰδέναι. Σὺ δ' οὐ φυγὰς ἡλᾶθης
 οὕτω πορρώτατῳ τῆς σῆς πατρίδος, ἀλλ' ἐπλανήθης· καὶ εἴ γε
 θῆτα σαυτὸν ἀπεισμένον ἀξιοῖς ὑπειληφθαι. σὺ μάλιστα σαυτὸν
 ἐφυγάδεις· ἐπ' οὐθενὸς γὰρ ἔκειτο ἐξουσία τοῦτ' ἐπὶ σοὶ γενέ-

1) MSC. ᾄδ'. 2) οἰοχθῇ. 3) δῆλιον, Web. corr. 4) πρόσθεν. 5) ἔλιπε.
 6) ἡ τε ... ἁρμονίῃ. Text: *quo caelum regis immensum, firma stu-*
biles fœdere terras. 7) σκορρακισμός.

σθαι οὐδ' ἄπαξ. Καὶ γὰρ εἰ τῆς πατρίδος ἥς ἔφυς ἀναμιμνήσκη, οὐχ οἶα ποὺ τῶν Ἀθηναίων ἡ πόλις τοπάλαι δήμου δόγματι διοικεῖται, ἀλλ' εἰς κοίρανός ἐστιν, εἰς βασιλεὺς, ¹⁾ ὃς τῇ πολυπληθείᾳ τῶν πολιτῶν οὐχ ἡττον ἢ τῇ ἑξοστρακισμῷ χαίρει, οὐταῖς ἡνίκαις ἄγεσθαι καὶ τοῖς νομίμοις πειθαρχεῖν τῆς ἀκροατῆς ἐλευθερίας ἐστί. Μή τι δὲ ἄρα καὶ τὸν ἀρχεγονώτατον τῆς σῆς πόλεως ἄγνοεῖς νόμον, ἢ τοῦτο κατ'εστικὸς ἦν μὴ ἐξεῖναι φεύγειν τὸν οἰκίαν· ἐν αὐτῇ κρηπίδα καταβαλέσθαι ἐλούμενον; ὁ γὰρ τῇ τείχει καὶ τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτῆς περιειλημμένος οὐδὲν θεός μὴ ὑπερορίαν αὐτῆς κατακριθεῖν· ὃς δὲ τοῦ βούλεσθαι ταύτην εἰκεῖν ἀφέζεται, ἐπίσης καὶ τοῦ ἄξιος εἶναι παύσεται. Τοιγαρὺν οὐχ οὕτω με τοῦ τόπου ²⁾ τοῦδε ἡ θεα, ὡς ἡ ὄψις ἡ σὴ ἐκπλήττει. Οὐτε μὴν μάλλον τοὺς ἐλέφαντί τε καὶ ψηφίστιν ἡσκημένους τῆς σῆς βιβλιοθήκης τοίχους, ἢ τὴν τῆς σῆς διανοίας ἐπταὶν ἀναζητῶ, ἐν ἣ οὐ βίβλους, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ὁ τὰς βίβλους ἐντίμους ποιεῖ, τὰς τῶν ἐμῶν βιβλίων λέγω γνώμας, πρόσθεν κασιδιδρυσα. Σὺ δὲ τοίνυν περὶ μὲν τῆς σαυτοῦ ἐπὶ τῇ κοινῇ συμφέροντι χρείας ἀληθεῖ μὲν, ἀλλ' ἀντὶ πολλῶν τῶν κατορθωθέντων σοι βραχυτάτα διεξήλθεις· περὶ δὲ γε τῶν ἐπενεχθέντων σοι ἐγκλημάτων ἢ σεμνολογῆματος ἢ ψευδολογῆματος ὅληα πᾶσιν ἀνέμνησας· περὶ δὲ τῆς ἀπάτης τε καὶ ῥαδιουργίας τῶν κατηγορῶν ὀρθῶς μὲν εἶπας, ἐπιτομώτατα δὲ τούτων προσπατέον εἶναι ἡγήσω, τῇ ταῦτα πολλῶ βέλτιόν τε καὶ ἀφθονώτερον ³⁾ τοῖς τοῦ πάντα συνειδότος δήμου στόμασι διαθροεῖσθαι· ἐπετίμησάς τε ὡς ἐνὶ μάλιστα τῇ ἐπιβουλῇ τῆς ἀδίκου συγκλήτου· ἔτι τε περὶ τῆς ἡμετέρας ἡλγησας καταδίκης, καὶ τῆς ἀδικηθείσης σῆς ὑπολήψεως τὴν ζημίαν κατωλοφύρω· τοῦτοίς ἐχομένως κατὰ τῆς τύχης ὑπὸ τῆς ἄγαν ἐξεκαύσης περιπαθείας, καὶ προσνειδίσας μὴ τοῖς ἔργοις τὰς ἀμοιβὰς ἐκ τοῦ ἴσου ζυγοστατεῖν, τελευτῶν τῇ τῆς Μούσης συγχρησάμενος ἰταμότητι ⁴⁾, εὐχὰς ἔδου τὴν τὸν οὐρανὸν ἐπιτροπεύουσιν εὐνομίαν, καὶ τὴν γῆν διαιδύνειν. Ἄλλ' ἐπεὶ μυρίων διαθέσεων περιπέπτωκας ὄχλῳ, καὶ σε διαφόρως ὁδύνη, ὀργή, λύπη τε ἀντισπῶσιν, ὡς νῦν καταστάσεως ἔχεις, οὕτω σοι προσήκει τὰ δραστηκώτερά τῶν φαρμάκων· ἀλλὰ

¹⁾ Hom. H. II, 204. ²⁾ τοῦτό που ³⁾ ἀφθονώτερον. ⁴⁾ ἰταμότητι.

τοῖς ἡπιωτέροις χρησόμεθα, ὡς ἂν τὰ ἐξοιδήσαντά τε καὶ σκιρῶ-
θέντα ταῖς τῶν θορύβων ἐπιρροαῖς πραετέραις ἐπαφαῖς μαλα-
γθεῖν, πρὸς τὸ θυνηθῆναι καὶ ἀνυστικωτέραν δέξασθαι θεραπείαν.

Ἦμος γ' ἡελίου πυρὶ
ἄστρον καρκινου αἰῖται,
ὃς μὴ δεχνημένη ¹⁾ σπόρον
πιστεύσει χθονὸς αὐλακι,
ψευταῖς ἐλπίδος οὐτοσί,
μαῖεσθω βαλάνους δρυός.
Μὴ μὲν πορφύρεον νέμος
ζητήσης ἀγερεῖν ἴα,
εὐτ' αἰνοῖς βορέαις πέδου
ψρίσσει κάρτα κυκώμενον·
μηδ' αὖ διζο χειρεσι
τρυγᾶν βότρυας, ἣν δέον
τέμνειν ἡρινά κλήματα·
ὀπώρη ²⁾ δὲ μάλισθ' ἰὸν
Βακχῆς σοι κομισεὶ δόμα·
ώρας τάξε γὰρ ἐμπεδον
ἔργοις ἐν σφετέροις θεός·
οὐδ' ἄς αὐτός ἐχώρισε,
συγχεῖσθαι θεῖται τροπᾶς.
Ὡς ³⁾ πᾶν ὃ τροχαλῷ ⁴⁾ ποῦθι
λείπει σταθμια τάξις,
οὐκ ἐσθλὴν λάχεν ἐκβασιν.

Ἄρα δὲ πρῶτον ἀπάντων ἀνέχῃ διὰ βραχέων ἐρωτημάτων με-
τῆς τοῦ σοῦ νοῦς ἐφάψασθαι διαθέσεως καὶ ποιήσασθαι πρόπειραν
τοῦ τὸν τρόπον τῆς σῆς θεραπείας συνεῖναι. Ἀλλὰ σὺ, ἦν δ' ἐγώ,
κατὰ σὴν γνώμην ἄτ' ἂν θέλῃς, ὡς ἀποκριθισομένου, πυνθάνου.
Ἡ δέ· Τουτοῦ τὸν κόσμον, εἶπε, πλημμελέσι διοικεῖσθαι καὶ
αὐτομάτοις συμπτώμασιν οἶει, ἢ πιστεύεις ἐνεῖναι τινα οἰκονομίαν
αὐτῷ λόγου; Παντάπασιν, ἔφην, οὐδεμιᾷ μηχανῇ τοιαύτης ἐκκρε-
μασθήσομαι δόξης, ὡς ὑπολαμβάνειν ἐξ αὐτομάτου καὶ τυχερᾶς
πλημμελείας τοῖς οὕτω βεβαίοις εἶναι τὴν κίνησιν. Οἶδα δὲ τῷ
οἰκείῳ τεχνουργήματι τὸν δημιουργὸν ἐπιστατοῦντα θεόν. καὶ
οὐκ ἂν ποτέ τις ἡμέρα ἐνσταίη, ἢ με τῆς τοιαύδε τοῦ ἀληθεύς

¹⁾ conj. de Weber. MSC. δεχνημένη. ²⁾ ὀπώρη. Weber ὀπώρη.
³⁾ ὡς. ⁴⁾ τροχῷ. Weber propose τροχαλῷ.

διαλήψεως ἀποστήσει. Οὕτως ἔχει, φησί· τοῦτο γάρ δὴ καὶ μικρῷ πρόσθεν ἤσας. Αὐτὸ γὰρ μὴν τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους τῆς θείας ἀπεσχοινισμένους τυγχάνειν προμηθείας ἐξετραγώδησας· περὶ τῶν ἄλλων δὲ πάντων, ὅτι μὴ τῆς ἐκ τοῦ κατὰ λόγον τυγχάνοιεν κυβερνήσεως, ἥκιστα τὴν γνώμην ἐταλαντεύου. Παπαί· πάνυ μοι θαύματος ἐπέρχεται, πῶς ἐν οὕτοις ὑγιεινῇ δόξῃ καθιδρυμένος φλαύρως ἔχεις. Φέρ' οὖν βαθυτέρον τὸ νόσημα περιεργασώμεθα ¹⁾. Καὶ δὴ ἐνδεῖν τι καταμανθάνω, ὃ τι δὴποτε τοῦτό ἐστιν· ἀλλ' ἄγε ²⁾ δῆτα φράσον μοι, ἐπεὶ ὅτι θεῶ τὸδε τὸ πᾶν πρυτανεύεται οὐχ ἡκεις εἰς ἀμφισβήτησιν, κατανοεῖς καὶ τίσι τῶν συμπάντων χειρισμοῖς διεξάγεται; Οὐ πάνυ τοι προχείρως, ἦν δ' ἐγώ, τὴν διάνοιαν συμβάλλω τῆς σῆς πεύσεως, οὐχ ὅπως δὲ καὶ πρὸς τὸ προβληθέν ἀπόκρισιν δοῦναι οἶός τε εἰμί. Ἡ δέ· Μὴ γάρ, φησιν, ἐψεύσθην ἐνδεῖν τί σοι ἀφοφνημαμένη, δι' οὗ ὡς, διὰ χάρακος ὀχυροῦ μέν, ἀναπεπταμένου δέ, εἰς τὴν σὴν διάνοιαν τὸ τῆς συγχύσεως εἰσήλασε νόσημα; Ἀλλὰ φράσον δὴ μοι· μέμνησαι τί δὴποτε τῶν ὄντων τὸ τέλος ἐστίν, ἢ ποῖ δῆτα τῆς φύσεως πάσης τὸ σκοπούμενον τείνει; Ἡκηκόειν, εἶπον, ἀλλὰ μοι τὸ τῆς μνήμης ἡ λύπη ἀπήμβλυνεν. Ἀλλὰ μὴν ³⁾, ἦ δ' ἐς. οἶσθα πόθεν τὰ ὄντα προήλθε; Γινώσκω, ἔφην, καὶ τὸν θεὸν ὑπολαβὼν εἶπον εἶναι. Ἄρα δὴ τῷ τοῦτο τρόπῳ δυνατόν ἀπαντῆσαι, ὥστε τῆς ἀρχῆς ἐγνωσμένης, τί ἂν εἴη τῶν ὄντων τὸ τέλος σε ἀγνοεῖν; Ὅμως τοῦτο τῶν συγχύσεων ἕξος· αὕτη ἡ ἰσχὺς μετακινεῖν μὲν τῆς οἰκείας στάσεως τὸν ἀνθρώπου δύνασθαι, ἀνασπᾶν δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὰς προθέλυμνον ἐκρίζοῦν ἀπόρως ἔχειν. Καὶ μὴν καὶ τότε σε ἀποκρίνασθαι βούλομαι· ἀνθρώπου σεαυτὸν ὄντα μέμνησαι; Καὶ πῶς γάρ οὐκ ἂν μιμνησκοίμην, ἐπῆγον. Τί δαί καὶ ὃ τι ποτὲ ἐστὶν ἀνθρώπος ἱκανὸς εἶ προφέρειν; Τοῦτο δὴ μου πυνθάνη, εἶπον, εἰ ἄρα εἰδέναι ἔχοιμι ἑμαυτὸν λογικὸν ζῶον, ὡς δὲ καὶ θνητὸν ὄντα; Οἶδα, καὶ τοῦτό με εἶναι δυσχυρίζομαι. Κάκειν· Οὐδὲν σεαυτὸν ἕτερον ὄντα ἐπίστη; Οὐδέν. Ἦδη, φησί, γινώσκω ἑτέραν καὶ μεγίστην τοῦ σοῦ νοσήματος τὴν αἰτίαν· τί γάρ αὐτὸς εἰ ἐπαύσω ἐπίστασθαι. Ταύτη τοι καὶ ἀναντιλέκτως

¹⁾ MSC. περιεργασώμεθα. ²⁾ ἂ γε. ³⁾ ἀλλὰ μὴν.

ἡ τὸν τῆς νόσου λόγον ἡ ὁδὸν εἰς τὸ τὴν προτέραν ἀνασώσασθαι
 ὑγιεῖν ἐφεῦρον. Ὅτι μὲν γὰρ τῇ σεαυτοῦ λήθῃ συνεπαράχθης,
 φυγάδα σαυτὸν καὶ τῶν οἰκείων ἐστερημένον ἀγαθῶν εἶναι σὺν
 ὁδῶν διεμνημόνευσας· ὅτι δὲ τίποτε ἐστὶ τῶν ὄντων τὸ τέλος
 ἀγνοεῖς, τοὺς πονηροὺς καὶ ἀθέσμους τῶν ἀνθρώπων δυνατοὺς καὶ
 εὐδαίμονας οἶε· ὅτι δ' αὖ πάλαι τίσιν ἡνίαῖς ὁ σύμπας διιδύνεται
 κόσμος τὴν μνήμην ἀπέβαλες, ταύτας δὴ τὰς συμπτωμάτων
 φορὰς ἐρήμους τοῦ διοικούντος ὥσπερ ἐν σάλῳ τεκμαίρη φέρεσθαι·
 αἱ μέγισται δὲ αἰτίαι¹⁾), οὐχ ὅτι πρὸς νόσον, ἀλλ' ἡδὴ καὶ θάνατον
 τυγχάνουσιν οὔσαι. Ἀλλὰ τῷ τῆς ὑγείας δοτῆρι χάρις, ὅτι μὴ πώσε
 τῆς φύσεως ἐπίπαν μετέστησεν. Ἐχομεν δὲ μεγίστην τῆς σῆς
 εὐεξίας ἀρχὴν, τὴν ἀληθινὴν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κυβερνήσεως
 δόξαν, ὅτι μὴ τύχης ἐμπληξία ταύτην, τῷ δὲ θεῷ λόγῳ κατήκουσιν
 εἶναι φρονεῖς. Μηδὲ τοίνυν ἀγωνία· ἡδὴ γάρ σοι ἐκ τούτου τοῦ
 μικροῦ σπινθήρος τὸ ζωτικὸν ἀναλάμψει θερμόν. Ἀλλ' ἐπεὶ περ
 οὕτω τῶν ἰσχυροτέρων φαρμάκων καιρὸς, φύσις δὲ τοῦτο ψυχῆς,
 ὁτάκις ἂν τὰς ἀληθεῖς ἀποδύηται, τὰς ψευθεῖς ἀμύσχεισθαι δόξας,
 ἐξ ὧν ἡ τῆς συγχύσεως ἀναδοθεῖσα ὁμίχλη τὸν ἀληθέστατον ἐκεί-
 νης ὀφθαλμὸν συνθλοῖ, ταύτην ἐπὶ ποσὸν ἡπιωτέραις²⁾ τε καὶ
 μετριωτέραις θεραπαίαις λεπτύναι πειράσσομαι, ὥς ἂν, διασκε-
 δασθέντος τοῦ ζῆφου τῶν ἐπαγωγῶν ἐπιθυμιῶν, τὴν λαμπρότητα
 τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σχοίης ἂν ἐπιγινῶναι.

Εἰ νεφέεσσι
 κρύπτεται, οὐδὲν
 πεμπέμεν ἰσχει
 τεῖρεα φέγγος·
 εἰ νότος αἰνὸς
 πόντον ὀρίνων
 θάλαπεί μίσγει
 τὰ πρὶν ἀγανά³⁾
 ἱκελον οἶδμα
 ἥος αἴγλη,⁴⁾
 αἶψα παλαχθὲν
 ἰλύϊ, δῖφει
 ἀντικάθεται·

¹⁾ MSC. ἡ μεγίστας δὲ αἰτίας.. (ἀλλ' est omis). Cette phrase et la précé-
 dente, mal coupées, mal ponctuées, sont inintelligibles dans le manuscrit. ²⁾ ἡπιω-
 τέραις. ³⁾ ἀγανά. ⁴⁾ αἴγλη.

καὶ δ' ὅπερ εἶσιν
οὐρασι μακροῖς
μόρμυρον ὕδωρ,
ὅμμ' ἐπέδησε
ῥωγάδος αὐτῷ
λυομένοιο ¹⁾.
Καὶ σὺ δ' εἰ ²⁾ αἶρῃ
ὄμματι λαμπρῷ
τάτρεκὲς ἀθρεῖν,
ἰθματι δ' εὐθεῖ
ἀτραπὸν εὐρεῖν,
ἡδονὰς ὥσον,
καὶ φόβον ὥσον,
ἐλπίς ἀπέστω
δεῖνά τε λύπης·
νοῦς θνοφερὸς γάρ
καὶ φιμόληπτος ³⁾,
οὗ τὰδε ἄρχει.

---

¹⁾ MSC. λυομένης. corr. de Weber. ²⁾ εἰ manque. ³⁾ *vinctus frenis* (baillonné), mot nouveau.

BIBLION B.

Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς βραχὺ μὲν ἡσύχασεν· ἐπεὶ δὲ με προσέ-
χοντα τὸν νοῦν ἡρέμα καὶ σιωπῇ κατεφώρασεν, οὕτως εἶπεν ἀνα-
λαβοῦσα· Εἰ καθάπαξ ἐγὼ τῆς σῆς νόσου τὴν αἰτίαν ἔγνων καὶ
τὴν διάθεσιν, τῷ τῆς πρόσθεν τύχης ἡμέρῳ τε καὶ ἐφέσει συν-
τήκη ¹⁾· αὕτη τὴν τῆς σῆς διανοίας κατάστασιν ἐπὶ τοσόνδε, ὥς
αὐτὸς σὺ κατὰ σαυτὸν εἰκάξεις, μεθαρμοσθεῖσά γε ἀνέτρεψεν.
Οἶδα τοῦ τέρατος ἐκείνου τὰ πολύμορφα φύκη, καὶ μέχρι τίνος,
οἷς ἐμπαίξειν πειράται, οἰκειότητα προσηνεστάτην ἐνδείκνυται,
ἡνίκα λύπαις ἀνυποίστοις ταράττει οὐς ἐγκαταλείπει παρὰ τὸ δσ-
κηθέν. Ἦς εἰ τὴν φύσιν, τοὺς τρόπους, τὴν ποιότητά τε ἀναλογίσῃ,
οὐδὲν ἔτ' ἐσχηκὼς καλὸν ἐν αὐτῇ οὐτ' ἀποβεβληκὼς εἶση. Ἄλλ'
οἶμαι μὴ πάνυ τί με ταλαιπωρήσειν ταῦτά σοι πρὸς μνήμην ἐπα-
νασώσασθαι· καὶ γὰρ εἰώθεις παροῦσάν τε καὶ ὑποσαίνουσαν ἀν-
δρικῶς ἐπεξιέναι τοῖς ῥήμασι, καὶ ταῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀδύτων
προφερομέναις γνώμαις ταύτῃ πολλὺς ἐπικεῖσθαι. Πλὴν πᾶσα πάν-
τως ἄθρόα μεταβολὴ οὐκ ἄνευ τινὸς ὥσανει συγχύσεως συμβαίνει
τῶν λογισμῶν· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον συνεκύρῃσε καὶ σὲ πρὸς
ὀλίγον μετακινήσῃναι τοῦ καθεστώτος. Ἄλλ' ὥρα δὴ προσενέγ-
κασθαι σε καὶ ἀπογεύσασθαι τινος προσηνοῦς καὶ ἡδέος, ὃ πρὸς
τὰ ἐνδοτέρω χωρῆσαν τοῖς αὐστηροτέροις πόμασιν ὁδὸν ἂν ποιή-

¹⁾ MSC. συντύκη.

σαι ¹⁾. Παρίτω τοιγαροῦν τῆς ῥητορικῆς γλυκύτητος ἡ πεισῶ, ἡ τότε δὴ μόνον ἐπ' εὐθείας οἶδε βαδίζειν, ἡνίκα τῶν ἡμετέρων διατάξεων οὐκ ἀφίσταται. Σὺν ταύτῃ δὲ καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου θαλάμου ὑπηρετίς μουσική νῦν μὲν κουφό-ερα μέλη, νῦν δὲ βαρύτερα ὑπαδέτω. Τί τοίνυν ἐστίν, ὦ ἄνθρωπε, ὃ σε πρὸς ὀλοφυρμὸν καὶ θρήνον ἐνίησι; Καινὸν τι πείδομαί σε καὶ οὐκ εἰδισμένον ἰδεῖν. Σὺ τὴν τύχην οἶε περὶ σέ μετηλλάχθαι, σφάλῃ δέ. Οὗτος αἰεδῆποτε ταύτης ὁ τρόπος, αὕτη ἡ φύσις· ἐτήρησε καὶ περὶ σέ τὴν ἴδιον ²⁾ ἐν τῷ μεταβάλλειν μάλιστα σταθιρότητα ³⁾). Τοιαύτη καὶ Λωπεύουσα καὶ ταῖς ἀβρότησι σαίνουσα τῆς πεπλασμένης εὐδαιμονίας. Κατέλαβες τὰ ἀμφίβολα τῆς τυφλῆς δαίμονος πρόσωπα· ἡ ἐτι ἄλλοις ἑαυτὴν συγκαλύπτουσα, σοὶ παντελῶς ὅλη κεχορημάτικε ⁴⁾ δῆλη. Εἰ ταῦτ' ἐπαινέις, συμφέρου καὶ τοῖς ἐκείνης τρόποις, μὴδὲ δυσχέραινε· εἰ δὲ τὸ ἄπιστον καταπλήττη καὶ ὀρρώδεις, ἐν ὀλιγωρίᾳ ταύτην ποιού, καὶ διωθού τὰ ἀλλότριά σοι προσπαίζουσιν· ὁ γὰρ νῦν αἰτίον σοι τοσαύτης γέγονε δυσθυμίας, αὐτὸ τοῦτο γαλήνης ἂν καὶ ἀταραξίας ἐσχέκει γενέσθαι. Καὶ γὰρ ἐκείνη κατέλιπέ σε, ἐφ' ἣς ὥστε μὴ καταλιπεῖν, οὐδεὶς οὐδέποτε οἷός τ' ἂν γένοιτο ἑαυτὸν ἀσφαλίσασθαι. Ἀλλὰ σὺ γε πολλοῦ ἀξίαν ἡγῇ τὴν οἰχησομένην εὐδαιμονίαν, καὶ ἀσπαστή σοι ἐστίν ἡ παροῦσα τύχη, οὔτε μένειν πιστευομένη, κὰν τῷ ἀποχωρεῖν ἄλγος ἐπάξουσα. Ὡστ' εἰ μὴτε μηδεμιᾶ μηχανῇ φύσιν ἔσχε κατέχεσθαι, καὶ ταλαιπωρῶς καθίστησι φεύγουσα, τί ἕτερον πέφυκεν ἡ δραπέτις ὅτι μὴ προσιμίων τι τῆς μελλούσης ταλαιπωρίας; Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον καταμαθεῖν ἐξαρκέσομεν· ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεις οἶδε στοχάζεσθαι· ἡ γὰρ ἀλλοπρόσαλλος τῆς τύχης μετὰπτωσις οὔτε φοβερὰς τὰς αὐτῆς ἀπειλὰς, οὔτε τὰς φιλοφροσύνας εὐκταίας εἶναι ποιεῖ. Πρὸς τούτοις εὐψύχως ὑπεμένειν χρεῶν ὃ τι περ ἐντὸς τῆς ἄλῃ τελεῖται τῆς τύχης, ἀπαξ τῷ ζυγῷ ταύτης τὸν τράχηλον ὑποκλίναντα. Ὡστε εἰ τοῦ μένειν τε καὶ ἀποχωρεῖν νόμους ἐξελέγσεις ταύτῃ τιθεῖναι, ἢν σὺ σαυτῷ ἔκων εἶναι δεσπότην ἐπελέξω, οὐκ ἂν

¹⁾ MSC. ποιῆσαι. ²⁾ rare pour ἴδιαν. ³⁾ MSC. σταθιρότατα. ⁴⁾ sens moderne pour ὑπάρχειν.

ὑβριστὴς καὶ ἀδίκος ἔσοιο, καὶ τῷ μὴ καρτερικὸς εἶναι τὴν μοῖραν
 ἂν παροξύνεις, ἣν συγχέαι οὐ δυνατὸς ἔσῃ; Εἰ τοῖς ἀνέμοις τῶν
 ιστίων παραχωρήσαιο, εὐχ ὅπῃ τὸ σὸν τείνει βούλημα,, ἀλλ' οἱ ἂν
 κατασπέρχοι τὸ πνεῦμα κομισθῆς. Εἰ ταῖς αὐλαξὶ πιστεύσαιο τὰ
 σπέρματα, τοῖς εὐφορίαν τε καὶ ἀφορίαν γενυνῶσιν ἔτεσι διαιτήσεις.
 Τῇ τύχῃ ὡς δεσποίνῃ σαυτὸν ἐπιτροπεύεσθαι ἐνεχείρισας· εἰκὸς
 ἄρα καὶ τοῖς αὐτῆς ἡθῆσιν ὑποκύπτειν. Σὺ δὲ τοῦ στρεφομένου
 τροχοῦ τὴν φορὰν ἀνακόπτειν ἐπιχειρεῖς; καίτοι, ὦ πάντων ἀνθρώ-
 πων ἀνοητότατε, εἰ μένειν ἄρξεται, τοῦ εἶναι τύχῃ ἐξ ἅπαντος
 ἀποστήσεται τρόπον.

Ἦδ' ἀνατρίπουσα χειρὶ κομπηρᾷ τάξι,
 κυκωμένου δίκην τε ¹⁾ μαιμῶσ' Εὐρίπου,
 πρήνιξ' ἀνοικτί ²⁾ κοιράνους φοβερούς πρόσθεν,
 τοῦ κειμένου δ' ὕβρωσεν ἡ φέναξ κόρσιν·
 ἡδ' οὐκ ἐπιστρέφεται οὐδ' ἀκούει δυστήνων
 θρήνους, ἐπεγγελά ³⁾ δὲ δεινοῖς οἷς δρᾶσεν ⁴⁾.
 ὥς ⁵⁾ ἡδε παιζει, τῶς ἐὼν δεικνυσ' ἄλκην,
 ὑπέρμεγα σφέτερόν ⁶⁾ τε φαίνει τέρας, ἣν τις
 μιᾷ φανῇ δειλαιὸς ὀλβιὸς θ' ὦρα.

Βουλοίμην δ' ἂν καὶ ῥήμασιν αὐτῆς τῆς τύχης βραχέ' ἄττα
 διαλεχθῆναι σοι· σὺ δ' εἰ τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ πρόσχες τοῖς ῥή-
 θησομένοις τὸν νοῦν. Τί με, ὦ οὗτος, καθεκάστην μεμφόμενος
 ψήφῃ καταδίκης ὑπάγεις; τίνα σε ἀδικίαν εἰργασάμεθα; τίνα σε
 τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀφειλόμεθα; Παρ' ὃ βούλει δικαστὴ τῆς τῶν
 χρημάτων καὶ ἀξιομάτων ἐνεκεν κτήσεως πρὸς ἐμέ δικαιολογήσῃτι·
 κἀν οὐτινοσοῦν τῶν ἀνθρώπων ἰδίον τι τούτων ἀποδείξεις τυγχά-
 νειν, αὐτίκα μάλα σά γεγονέναι ἅπερ ἀναζητεῖς αὐτόθεν ὁμολο-
 γήσω σοι. Ἐγώ γε, ὅπως τάχιστα σε τῆς μετρικῆς νηδύος ἡ φύσις
 προήνεγκε, γυμνὸν καὶ πάντων τῶν ὄντων ἀνελόμην ἀκτήμονα,
 καὶ τῇ ἐμαυτῆς περιουσίᾳ ἔθαλπὸν τε καὶ περιεῖπον, καὶ ὁ νῦν οὐχ
 ὑπομενετέα σοι· τὰ ἐμὰ δοκεῖν εἶναι ποιεῖ, οἷκτῃ ἐπικλασθεῖσα εὐ-
 μενέστερον ἐθρεψάμην, πάντων τε τῶν ὑπὸ τὴν ἐμαυτῆς ἐξουσίαν

¹⁾ τε manque dans le MSC; ajouté d'après Weber. ²⁾ vox ἀνοικτί, sine misericordia, deest lexicis; at legitur apud Zonaram p. 226 et Phavorinum. Weber. ³⁾ MSC. ἐπαγγελᾶ. ⁴⁾ δρᾶσεν. ⁵⁾ ὥς. ⁶⁾ σφετέροις.

πιπτόντων καὶ θαφιλεία καὶ λαμπρότητι περιέβαλον. Νῦν μοι εὐδοκούμενόν ἐστιν ἀναστεῖλαι τὴν δεξιάν· ὀφείλεις χάριν ὡς τοῖς ἀλλοτρίοις χρησάμενος, οὐκ ἔχεις χώραν ἀγανακτήσεως ὡς δὴθεν πάντῃ τὰ σαυτοῦ ἀποβεβληκώς. Τί τοίνυν στενάζεις; οὐδεμία σοι πρὸς ἡμῶν ἐπενήνεκται δυναστεία ¹⁾). Τὰ χρήματα, αἱ τιμαὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας εἰσὶ· τὴν δέσποιναν ἐπιγινώσκουσιν αἱ θεράπαινοι, σὺν ἐμοὶ παραγίνονται, ἐμοὶ τε συναπαίρουσιν ἀπιούσῃ. Θαρρόντως ἀποφρηναίμην ἂν, εἰ σὰ ἦν ἃ γε ἀποκτησάμενος ἄχθῃ, κατ' οὐδένα τρόπον ἂν αὐτῶν ἐνπεπτώκεις, ἢ ἔγωγε μονωτάτῃ τὸ ἀνήκον ἐμαυτῇ τελεῖν κωλυθήσομαι. Ἐξεστί τῷ οὐρανῷ περιουγεστάτας παράγειν ἡμέρας, καὶ ταύτας αὖθις ἀμαυροτέρας νυξὶν ἀφανίζειν· ἐξεστί τῷ ἐνικαυτῷ τὸ τῆς γῆς πρόσωπον ὅτε μὲν ἄνθρωποι τε καὶ κάρποις ὠραίξουσιν, ὅτε δὲ ψύχει καὶ ὄμβρων ἐπικλύσεισι κηλιδοῦν· ἐξόν τῇ θαλάσῃ νῦν μὲν ἐστορεσμένοις τοῖς ὕδασι τιθασσὴν ὁράσθαι, νῦν δὲ καταιγίσιν καὶ κύμασιν ἐκτραχύνεσθαι· ἡμᾶς δὲ πρὸς στάσιν τὴν τοῖς ἡμετέροις ἦξεσιν ἀλλοτριωτάτην ἢ τῶν ἀνθρώπων ἀπληστος τοῦ τὸ πλέον ἔχειν ἐπιθυμία περιβαλοῦσα θεσμοῖς ἀντιπεριστήσῃ; Αὕτη ἡ ἡμετέρα δύναμις, ταύτην συνεχῇ τὴν παιδιὰν παίζομεν, τροχὸν εὐπεριαγωγῇ κυλίσματι στρέφομεν, τὰ ταπεινά τοῖς ὑψηλοῖς, τὰ ὑψηλά τοῖς ταπεινοῖς ἐναλλάσσειν φιλοῦμεν. Ἐπίβαινε, εἰ δοκεῖ, πλήν ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις, ὡς ἡνίκα τὸ σύνθημα τοῦ ἡμετέρου ἀθύρματος ἀπαιτεῖ, μὴ ἀδικίαν τὸ κατελθεῖν οἰηθῆναι σε. Ἡ τοὺς ἐμοὺς ἡγνόεις σὺ τρόπους; Οὐκ ἤθεις τὸν βασιλέα Λυδῶν Κροῖσον, μικρὸν μὲν ἐμπροσθεν φοβερόν ὄντα τῷ Κύρῳ, εἴτ' ἐξαίφνης ἐλσεινὸν πυρὰ πρὸς τὸ καυθῆναι παραδοθέντα, ὑετῇ δὲ οὐρανόθεν καταρρύεντι διασωθέντα; Παρίησί σε Παῦλος, ὅς, τοῦ βασιλέως ἐαλωκότος Περσέως ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς δυσπραγίᾳ μεστὰ συμπαθείας ἀφῆκε δάκρυα; Τί τῶν τραγηδιῶν ὁ Θρούς ἕτερον ὀλοφύρεται, ὅτι μὴ τὴν τύχην ἀκρίτῃ ῥύμη τάς εὐδαίμονας ἀνατρέπουσαν βασιλείας; Οὐ μεράκιον ὦν ἐτι δύο πῖτους, τὸν μὲν ἕνα κακῶν, τὸν δ' ἕτερον ἀγαθῶν, ἐν τῷ τοῦ Διὸς οἰκήματι

¹⁾ sens moderne pour *βία* Texte: *nulla tibi a nobis est adlata violentia*.

κείσθαι μεμάθηκας ¹⁾); Τί μοι μέμψη, εἰ ἀφθονώτερον τῆς μερίδος μετέσχες τῶν ἀγαθῶν; Τί δεινόν, εἰ ἀπὸ σοῦ πᾶσα οὐκ ἀνεχώρησα; Τί φορτικόν, εἰ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἡμέτερον εὐμετάβολον ἐπιεικῆς σοι καθεστήκει πρόφασις τοῦ προσδοκᾶν τὰ βελτίω; Ὅμως μὴ συντήκειν θέλε τὸν λογισμόν, μηδ' ἐντός τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων καθιδρυμένος ἀρχῆς ἰδιαίζουσι ζῆν νομίμοις ἐφίεσο.

Ἦν, ὅσσην ταχυναῖς κιννύμενος πνοαῖς
πόντος ψάμμον ἐλίσσει,
ἢ ὅσ' ἀστροφόροις ²⁾ νυξὶ πεφασμένα
ὑψοῦ τείρεα λάμπει,
τοσσόνδ' ³⁾ εὐπορίῃ ὄλβον ἐπεγχείη
πλήρη ⁴⁾ χερσὶ κεραίῃ,
οὐ θνητῶν παρὰ τοῦτ' ἔθνος διζυράν
θρηνεῖν παύσεται αἶσαν.
Κῆν εὐχὰς δὲ δέχῃτ' ἀσπασίως θεοί,
πολύχουν χρυσὸν ὀπάζων,
καὶ τιμαῖς ἀκορέστους στέφῃ, οὐδεὶν
τὰ κτηθέντα δοκοῦσιν.
ἀλλ' οὖν ταῦτα λαφύσουσ' ⁵⁾ ἡ ἀπληστία,
ἔτερ' αὖ χάσματ' ἀνοίγει.
Τίς δὲ κημὸς ὄρω τὴν ἐπιδυμίαν
σπέρχουσάν γε κατέξει,
εὐτ' εἰ θώρα τύχης μᾶλλον ἐπιρρέοι,
ἔρος αὔξει πλεόν ὄλβου.
Οὐκ ἂν πλούσιος εἴη ὃς αἰετένων
πτωχόν γ' οἶεται αὐτόν.

Εἰ τούτοις τοίνυν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἡ τύχη σοι διαλέζεται, οὐδ' ἂν χανεῖν σχολίης παντάπασιν ὡς ἀπαντῆσαι πρὸς τὰ τριαῦτα. Εἰ δ' ἄρα ἔστι σοί τι ὧ τῇ σαυτοῦ μεμψιμοιρίᾳ ἐπαμυνεῖς, ἔξεστιν εἰς μέσον προφέρειν, δώσωμεν τόπον τοῦ λέγειν. Ἐν τούτοις ἐγὼ Περικαλέστατα ⁶⁾ μὲν ταῦτ', ἔφην, καὶ κατηντλημένα ῥητορικῆς τε καὶ μουσικῆς γλυκύτητος μέλιτι· τότε δὲ μένον, ὅταν εἰς ἀκοὴν ἔρχωνται, τέρπουσιν. Ἀλλὰ τοῖς δυστυχοῦσι βαθυτέρα ἢ τῶν ἀλγεινῶν αἰσθησις γίνεται· τῷ τοι καὶ τοῖς ὡσὶν ἐνηχεῖν αὐτῶν παυσασμένων, αὐτοῖς τὸ ἐγκαθημένον ἄλγος βαπτίζει μοι τὴν διάνοιαν.

¹⁾ Hom. II. XXIV, 527. ²⁾ MSC. ἀστροφόροις. ³⁾ τόσσον δ'. ⁴⁾ πλήρει.
⁵⁾ φυλάσσουσ'; j'ai suivi la leçon de Weber. Texte: *sed quæsitæ vorans ænea rapacitas*. ⁶⁾ περικαλέστατα.

Κακείνη· Ἄληθῇ λέγεις, φησί· ταῦτα γάρ οὐπω τοῦ σοῦ νοσήματος ἰάματα πέφυκεν, ἀλλὰ τῆς ἔτι πρὸς Θεραπείαν ἀντιτύπου ὁδύνης ἐπιμέλειαι τινες καὶ μαλάγματα· ἃ δὲ εἰς βλάβος διίχονται, ἐπειδὴν παρείκη καιρὸς, ἐπιθήσω. Τὸ γε νῦν οὖν ἔχον μὴ δυσπραγούντα σαυτὸν ὑπολάβανε· μὴ γὰρ τοῦ αἰσίου τῆς καταστάσεώς τε τῆς σῆς εὐδαιμονίας παντελῶς ἐξέλαθου; Σιωπῶ ὅτι πατὴρ γενόμενον ἔρημον μεγίστων ἀνδρῶν κηδεμονία σε προσελάβετο, εἰς κηδὸς τε τῶν προϋχόντων ¹⁾ τῆς πόλεως αἰρέσεις, ὃ δὴ τιμιώτατον ἀγχιστείας εἶδος ἐστὶ, πρότερον ποδαινὸς ἢ ἀγχιστα γένους τούτοις ἡρῶν τυγχάνειν. Τίς οὐ μακαριώτατόν σε σὺν τῇ τοσαύτῃ τῶν κηδεστῶν λαμπρότητι, τῆς συνείκου τῇ σωφροσύνῃ, τῇ τε ἀστείότητι τῆς τῶν ἀρρένων γονῆς ἀνεκήρυξε; Παρίημι (καὶ γὰρ προσῆκε παραδραμεῖν τὰ κοινά) τάς ἐπιτραπείσας σοι ἐν νεότητι, καίπερ γέρουσιν ἀπειρημένους, ἀξίας· πρὸς δὲ τὴν κατ' ἰδίαν κορωνίδα ²⁾ τῆς σῆς εὐδαιμονίας ἐλθεῖν ὀρignῶμαι. Ἄρ' εἴ τις τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὠφέλεια ἔχει τινὰ μακαριότητος ὄγκον, δυνατόν τὴν τῆς τοιαύτης περιφανείας μνήμην ὀτωθηποῦν τῶν συγκυρούντων κακῶν ἄχθει ἀπολειφθῆναι; Σὺ δ' ἄρα εἶδες ἄμφω τοὺς υἱάς ὑπάτους ὁμοῦ οἵκαδε παραπεμπομένους τῷ τε τῆς συγκλήτου συστήματι καὶ τῇ τοῦ δήμου εὐνοίᾳ· τῶν αὐτῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἐπὶ δίφρῳ καθεμένων, σὺ τὰ τοῦ βασιλέως ἐγκύμια ἐρρήτορεύσας, καὶ ποριμότητος ἐντεῦθεν καὶ εὐγλωττίας δόξαν ἀπῆλθες ἀπενεγκάμενος· κὰν τῷ Θεάτρῳ τούτων δὴ τῶν δυοῖν ὑπάτων κατιστάμενος μέσος, τοῦ περιεχυμένου πλήθους τὴν προσδοκίαν τῇ θαυσιλείᾳ τῶν ἐπὶ τῷ θριάμβῳ λόγων ἐκόρεσας. Δέδωκας οὖν ἀφορμὴν, ἐμοὶ δοκεῖν, λόγων τῇ τύχῃ, ἥνικα σε ἐφιλοφρονεῖτο καὶ ὡς οἰκεῖον ἐντρύφημα περιέβαλπε· δῶρον γὰρ, ὅπερ οὐδενὶ ποτε προὔτεινε τῶν ἰδίων, ἀνείλου. Βούλει τοίνυν λογισμὸν θέσθαι μετὰ τῆς τύχης; Νῦν σοι πρῶτως ὀφθαλμὸν ἐπέβαλε βάσκανον· εἰ δέ γε τό τε πλήθος καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν εἰς νοῦν ἀναλήψη, οὐκ ἂν ἀρνήσασθαι οἷός τε γένοιο μὴ οὐκ εὐδαίμων ὑπάρχειν ἔτι. Ὡστ' οὖν εἰ τούτου γε ἔνεκεν δυσπραγούντα σαυτὸν αἶει, ὅτι ἃ σοι τηνικαῦτα ἡδέα ἐδόκει ᾗχετο, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἂν

¹⁾ MSC. προυχόντων. ²⁾ κορωνίδα.

σαυτὸν ἡγεῖσθαι κακῶς πράττειν δίκαιος εἶ· καὶ γὰρ ἅττα νῦν ἀνιαρῶν ἔχει δόξαν ἀποχωρήσει. Ἡ ἄρτι δὴ πρῶτως ἐξαπιναιῶς εἰς ταυτηνὶ δὴ τὴν τοῦ βίου σκηνὴν ἐξαναγήθης; καὶ τι ¹⁾ τοῖς ἀνθρώποις πράγμασι πάγιον ὑπολαμβάνεις ἐνεῖναι, ὁπότε καὶ αὐτὸν πλειστάκις τὸν ἀνθρώπον ὥρα βραχυτάτη πέφυκε διαλύειν; Εἰ γὰρ καὶ σπανία τοῖς τυχεροῖς ἢ τοῦ μένειν ἐστὶ πίστις, ὁμως ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὑστάτη πασῶν ἡμέρα θάνατός τις ὑπάρχει τῆς τύχης, καὶ εἰ μένουσα διετελέσει ²⁾. Τί τοίνυν ἐν τούτῳ τὸ διαφορὸν ὑποπτεύεις; οὐκ οὖν ἢ σὺ θνήσκων αὐτὴν καταλείπεις, ἢ ἐκείνη σε φεύγουσα;

Εἰς πόλον Φοῖβου ῥοθύνετι διφρῶ
αἶγλην ἀρχομένου σκεδανεῖν,
ὥχρη' ἡλκυόμηναι ἀμβλὺν ὥπα
ἄστρ' ἀκτίσι πεδούμενα.
Εἰ ³⁾ νέμος πνοιῇ ξεφύροιο ⁴⁾ γ' εὐπνοῦς
φοῖνιξ' ἀνθεσιν ἡραιοῖς,
λυσσάδος πνεύσαντος ἄφαρ νότοιο,
κόσμον ῥίψεν ⁵⁾ ἄκανθ' ὁμοῦ.
Νῦν μὲν οὖν ἄλς εὐδίας αἰθριάζει,
τηροῦσ' ἄψοφα κύματα·
νῦν δὲ παφλάζοντα σάλον θάλασσαν
στρωφῶν στήσατο καικίας.
Ἄστατον γοῦν κόσμου εἰ ἔστιν εἶδος,
εἰ τόσσαις φέρεται στροφαῖς,
δὴ τύχῃ πίστευε βροτῶν ἀκιδνῇ
φεύγουσιν τ' ἀγαθοῖς τύχης·
θέσμιον γὰρ τ' ἀίδιον τέθειται
μηδὲν γιγνόμενον μένειν.

Ἐν τούτοις αὐτός· Ἀληθῇ μὲν, ἔφην, διεμνημόνευσας, ὧ τροφῇ πασῶν ἀρετῶν, οὐδ' ἂν ἐξαρνήσασθαι δυναίμην τῆς εὐτυχίας ἐμαυτοῦ τὸν ταχύτατον δρόμον. Ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶν ὃ με εἰς νοῦν ἀναβαῖνον πιμπρᾷ κατὰ κράτος ⁶⁾· ἐν παντὶ γὰρ τύχης ἐναντιώματι κακοδαιμονέστατον δυστυχίας εἶδος ἐστὶ τὸ γεγόνειν εὐδαίμονα. Ἀλλὰ σὺ, ἢ δ' ὅς, ἣν τῆς ἐσφαλμένης δόξης δίκην ὑπέχεις ἐν τῷ λυπεῖσθαι, ταύτην οὐκ ἂν σὺν δίκῃ τοῖς πράγμασιν

¹⁾ MSG. καίτοι. ²⁾ διετελευσε. ³⁾ εἰς. ⁴⁾ ξεφύρου τόγ'. ⁵⁾ ῥίψαν.
⁶⁾ κατακράτος.

ἐναποτρίβεσθαι δύναιο. Εἰ γάρ σε τὸ κενὸν καὶ ἀνυπόστατον ὄνομα τῆς τυχηρᾶς εὐδαιμονίας θροεῖ, ἐφείται σοι τὴν ἀπαρίθμησιν ποιήσασθαι μετ' ἐμοῦ ὧν πλείστων εὐπορεῖς καὶ μεγίστων. Ἀμέλει γοῦν εἰ, ὅπερ ἐν πάσῃ τῇ τῆς σαυτοῦ τύχῃς περιουσίᾳ τιμιώτατον ἐκέκτησο, σῶον ἔτι σοι θεόθεν καὶ ἀπήμαντον συντηρεῖται· σχοίης ἂν ἄρα, τῶν βελτιόνων ὑπαρχόντων σοι. περὶ κακοπραγίας αἰτιάσθαι σὺν λόγῳ; Καὶ δὴ σώζεται μὲν σοι τὸ τιμιώτατον ἐκείνο τοῦ ἀνθρωπείου γένους καλλώπισμα, ἔπερ οὐκ ἂν μαλακώτερόν τι διετέθης τῆς σαυτοῦ ζωῆς ἀνταλλάξασθαι, ὁ κηδεστής Σύμμαχος, ἀνὴρ ἕλος συνέσει ') τε καὶ ἀρεταῖς συγκεκριμένος, καὶ τῆς ἰδίας ἀφροντιστῶν τῇ σῇ ἀδικίᾳ ἐπιστενάζει. Περίεστι δὲ καὶ ἡ σύνοικος, μετρία τὸ φρόνημα καὶ τῷ τῆς σωφροσύνης σεμνῷ διαφέρουσα καὶ συνόλως, ἵνα δὴ τὴν αὐτῆς προῖκα συγκεφαλαιώσω διὰ βραχέων, εἰκυῖα τῷ πατρὶ κατὰ πᾶν· περὶεστιν, ἔφην, σοὶ τε μόνῃ τὴν τῇδε ζωὴν ἀποστέρουσα τὴν ἐαυτῆς πνοὴν ταμיעῖς, καὶ ὧ μόνῃ τὴν σὴν εὐδαιμονίαν ἀκρωτηριάζεσθαι κἂν αὕτῃ συμφήσχιμι, ὑπὸ τοῦ σοῦ πόθου δάκρυσι καὶ λύπαις συντήκεται. Τί δ' ἂν τοὺς ὑπατικούς υἱέας εἵποιμι, οἷς ἄρτι τὴν παιδικὴν ἐξαλλάττουσιν ἡλικίαν ἐπίσης τοῦ τε πατρῴου καὶ παππῶου χαρακτήρ ὑπολάμπει φρονήματος; Ἐπεὶ τοίνυν τοῖς ἀνθρώποις οὐδὲν αξιοσπουδαστότερον ἢ τῆς ἰδίας φροντίζειν ζωῆς ἐφ' ᾧ συνίσταται, ὧ πόσης ἀπολαύσεις εὐδαιμονίας, εἰ ἄρα τὰ σαυτοῦ μὴ ἀγνοεῖς ἀγαθὰ ὧ μέχρι δεῦρο τοῦ χρόνου περίεισιν, ἅπερ ὑπ' οὐδενὸς ἤκει πρὸς ἀμφισβήτησιν, εἰ μὴ παθεινότερα καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἔτι εἶη. Ἀπόμορξον τοίνυν ἤδη τὸ δάκρυον· οὐ γάρ πω πάντας ἡ τύχη συλλήβδην ἀπεστυγῇ, οὐδέ σοι σφοδρὰ κομιδὴ καταιγὶς ἐνέσκηψεν, ὁπότε κραταιῶς ἐνίσχονταί σοι αἱ ἄγκυραι, αἵπερ οὔτε τὴν τοῦ ἐνεστηκότος παραμυθίαν, οὔτε τὰς τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἐπιλιπεῖν ἀνεκτὸν ἡγήσονται. Καὶ ἐνίσχοντό γε, ἔφην, ἀντιβολῶ· ἐκείνων γὰρ μενουσῶν, ὅπως ποιοῦν ἔχει τὸ πρᾶγμα, πλευσοῦμεθα. Ἀλλ' ὁρᾷς ὅσον τοῖς ἡμετέροις ἐσθήμασιν ὑπερῤῥύη καὶ ὥχετο. Ἡ δέ· Προκεκόφμεν ἐπὶ ποσόν γε, εἶπεν, εἰ μήπω πάσῃ τῇ μοίρᾳ σεαυτοῦ δυσκολαίνεις. Ἀλλὰ τὴν σὴν βλακείαν

οὐκ ἔχω φέρειν, ὅς ἐνδεῖν τι τῇ σαυτοῦ εὐδαιμονίᾳ σὺν στυγνότητι καὶ θρήνοις προσανακλαίῃ. Τίς γάρ τοσούτον καθεστηκυίας μετέσχεν εὐημερίας, ὡς μηδαμῶς ἐκ μέρους τινὸς ἄχθῃσθαι τῇ αὐτῆς καταστάσει; Χαλεπὸν γάρ δὴ τι χρῆμα τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἐστὶν ἡ διάθesis, ἥ οὐδέποτε ἐπιδιδούσα πρὸς ἐντελέχειαν, ἥ οὐκ ἔστιν ὅτε διαρκούσα πρὸς μονιμότητα. Τῇ μὲν γάρ τιτι χρημάτων εὖ ἤκοντι πρὸς αἰσχύνης ἐστὶ τὸ δυσγενοῦς αἵματος κατιέναι· ὁ δὲ τις εἰς ἐπιφανεῖς ἀναφέρων τὸ γένος, τῷ δὲ τῆς οὐσίας συνεσταλμένῳ στενοχωρούμενος, τῶν ἀφανῶν γε εἶναι μάλλον αἰρεῖται. Ἄλλος περιβέβληται μὲν ἀμφοτέρα, πενθεῖ δὲ τὴν μὴ παρούσαν σωφροσύνην τῇ γυναικί· ἕτερος, εὐτυχηθέντος αὐτῇ τοῦ γάμου, παίδων πατήρ μὴ γιγνόμενος, ἀλλοτρίοις κληρονόμοις τὸν πλοῦτον τρέφει· ἄλλος ἡδόμενος υἱέσσι ἢ θυγατρὸς γονῇ, ταῖς ἐκείνων ἐκδικαιτήσεσι θακρύνων ἐπιστενάζει. Ἐντεῦθεν οὖν δῆλον ὡς οὐδεὶς ῥᾶστα τῇ καταστάσει τῆς ἑαυτοῦ τύχης συμφωνεῖ κατὰ πᾶν· πρόσσετι γάρ ἐκάστω τι, ὅπερ ὁ μὲν ἄπειρος ὢν ἀγνοεῖ· ὁ δὲ πεπειραμένος κατορρώδει. Πρόσθετες ὅτι καὶ πᾶς ὅστις οὖν τῶν εὐτυχιστάτων τρυφερωτάτοις χρήται καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, κἂν εἰ μὴ πρὸς τὸ νευμάει πάντα συντρέχει, ἥκιστα τινος ὢν ἐν ἔξει κακώσεως, βραχυτάτοις καὶ τοῖς τυχοῦσιν εὐθὺς καταβάλλεται· οὕτω διαφερόντως σμικρότατα ὄντα τυγχάνει τὰ τοὺς εὐτυχιστάτους τὴν ἀκρότητα τῆς μακαριότητος ζημιοῦντα. Πόσους δὲ δοκεῖ εἶναι, οἱ καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἄπτεσθαι ἂν ᾔοντο, εἴπερ ἐκ τῶν τῆς σῆς τύχης λειψάνων ἐλαχίστη σφίσι μερίς ἐπεπόριστο; Οὗτός γε μὴν ὁ χῶρος, ὃν ὑπερορίαν ἀποκαλεῖς, τοῖς αὐτὸν παροικοῦσι πατρὶς ἐστίν· οὐδὲν γάρ θεινόν, εἰ μὴ ὁ τοιοῦτον ἡγῇ, καὶ τοῦ ἐναντίου δὲ πᾶσα τύχη τις τῇ μεγαλοφροσύνῃ τοῦ φέροντος εὐδαίμων ἀποτελεῖται. Τίς γάρ τοσαύτης μακαριότητος τεύξαιτο ἂν, ὅς τῷ μὴ ὑπομένειν ἑαυτὸν ὑποθεῖς, οὐκ ἂν ἰμείροιτο τὴν οἰκίαν τῆς τύχης ἀμείβειν κατάστασιν; Πόση δὲ καὶ πικρία τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας περικλύζεται ἡ γλυκύτης· ἥτις εἰ καὶ τοῖς ἔχουσιν ἡδεῖα δοκεῖ, ὁμῶς ἐπειδὴν ἀπιέναι βούληται, φύσιν οὐκ ἔχει κατέχεσθαι. Προὔπτον οὖν ὁπόσον ἡ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μακαριότης τῆς ἰδίας ἀθλιότητος δεῖγμα παρίστησιν, οὔτε τοῖς μεγαλοφυχοῦσι παραμένουσα διὰ βίου, καὶ τοὺς μεμφομένους αὐτὴν οὕκουν εἰς τὸ

παντελές εὐθυμοτέρους ποιούσα. Τί τοίνυν, ὦ θνητῶν γένος ἀνθρώπων, θύραθεν τὴν ἐντὸς ὑμῶν κειμένην εὐδαιμονίαν μετέρχεσθε; Πλάνη πάντως καὶ ἀγνωσία ὑμᾶς συνταράσσει. Ἐγὼ οὖν σοὶ δεῖξω διὰ βραχέων τὴν κορυφὴν τῆς ἄκρας εὐδαιμονίας. Ἄρ' ἔστι σοὶ τι σαυτοῦ τιμιώτερον; Οὐδὲν ὁμολογουμένως ἔρεῖς. Εἰ τοίνυν σαυτὸν εὖ διαθήσῃ, κτήσῃ ὅπερ οὗτ' οὖν αὐτός ποτε θελήσεις ἀποβαλεῖν, οὐδ' ἡ τύχῃ σχοίῃ ἀν' ἀφελέσθαι. Ὡς ἂν δὲ μάλιστα γνῶς ἐν τοῖςδε τοῖς τυχηροῖς πράγμασιν εὐδαιμονίαν μὴ οἶαν τ' οὖσαν συστήναι, σκοπῶμεν ὧδί. Εἰ ἡ μακαριότης ἄκρον πέφυκεν ἀγαθὸν φύσεως τῆς λόγῃ βιούσης, τὸ δὲ καθ' ὄντινον τρόπον φύσιν λαχόν συλᾶσθαι ἄκρον οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν (ὑπερέχει γὰρ ἐκείνο τὸ ἥκιστα δυνάμενον ἀφαιρεθῆναι), καθαρώτατον δὴ ὡς καὶ τὸ τῆς τύχης ἄστατον πρὸς μακαριότητος κατάληψιν ἐφικέσθαι ἀπόρως ἔχει. Πρὸς τούτοις, ὃν ἡ πολύπτωτος ἦδε μετεωρίζει εὐδαιμονία, ἥτοι οἶδεν ἡ ἀγνοεῖ ταύτην οὖσαν εὐμετάβολον. Εἰ μὲν οὖν οὐκ οἶδε, πόθεν ἂν εὐδαιμον εἴῃ λάχος τὸ τῇ πηρώσει τῆς ἀγνοίας συσκιαζόμενον; εἰ δ' οὐκ ἀγνοεῖ, δεδιέναι καὶ ἀγωνιᾶν πᾶσα ἀνάγκη περὶ τῇ ἐκείνων ἀποβολῇ, ἅπερ ἀποβαλεῖν δυνατόν εἶναι οὐκ οὐκ ἐν ἀμφιβόλῃ γίγνεται· διὸ καὶ τῷ συνεχεῖ τοῦ θέους εὐδαιμονεῖν οὐδαμῶς συγχωρεῖται. Ἄλλ' εἰ ἀποβαλεῖ, ὀλιγωρητέον αὐτῶν εἶναι ἡγήσεται; Ἄλλὰ καὶ ὡς¹⁾ οὐδαμινὸν ἀγαθὸν ἔστιν, ὅπερ ἀποβαλὼν τις καρτερικῶς ἂν ἐνέγκαι. Ἐπεὶ δὲ σὺ ἐκεῖνος, ὃν πιστόν τε οἶδα καὶ τῷ νοῦ ἐνιδρυμένον ὃν πλείσταις ὅσαις ταῖς ἀποδείξεσι τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς μηδένα τρόπον θνητὰς εἶναι, σφάρεστατον δὲ καὶ τὴν ἐκ τύχης εὐδαιμονίαν τῇ τελευτῇ συγκαταστρέφειν τοῦ σώματος, οὐκ εἰκότως ἔχει διστάζειν, εἴπερ αὕτη μακαριότητα ἐπιφέρειν δύναται, μὴ οὐχὶ πᾶν τὸ θνητὸν γένος τῷ θανάτου τέλει καταπίπτειν εἰς ἀθλιότητα. Εἰ δὲ καὶ πολλοὺς ἴσμεν τὴν μακαριότητος κτήσιν οὐχ ὅτι θανάτῳ, ἀλλὰ καὶ πόνοις καὶ βασάνοις ἐζητηκότας, τίνα τρόπον εὐδαίμονας οἶα τε ἐστὶ παρούσα ποιεῖν, ἢ γε ἀθλίου παριούσα οὐκ ἀπεργάζεται;

Πᾶς τις θέλων διαρκές
πῆξαι δοῦμα βεβαίως,

¹⁾ MSG. ὡς.

μέμνουν τ' αἰεὶ συνεστῶς ¹⁾
 ἄστεμφής τ' ἀνέμοισι,
 πόντου τ' ἀπειλέοντος
 ῥοθίων δ' ἥτ' ὀλιγωρεῖν,
 ὄρεος φυλάξαιτ' ²⁾ ἄκρην
 ψάμαθόν τ' εὐστυφέλικτον ³⁾.
 τὴν μὲν γὰρ αἰνὸς εὖρος
 πάσῃ ἰσχύϊ βάλλει,
 ἥ δ' αὖ γε χαυνότητι
 οὐχ ἔξει βάρος οἴσιν.
 Σφαλερὴν τύχην σὺ φεύγων
 μεγάρων ἀβροδικαίτων,
 φράζου μέλεθρ' ἐρυμνά
 χθαμαλῇ χοιράδι ῥιζοῦν·
 καὶ γὰρ θοὸν ῥοθίῃσιν ⁴⁾
 στρωφῶν πόντον ἀήτης,
 ἀλλ' ἀσφαλὲς σὺ μέμνων
 θεμέθλων ὀλβιος ἀλκῇ,
 αἰῶν' ἀριστον ἄξεις,
 ἀλογῶν ἥeros ὀργῆς.

'Ἄλλ' ἐπεὶ τὰς τῶν ἡμετέρων λόγων θεραπείας ἡσύχως ὁρῶ σε
 φέροντα, χρηστέον εἶναι καὶ μικρὸν αὐστηροτέrais οἶομαι δεῖν.
 Φέρ' εἰπέ γάρ· εἰ καὶ τὰ δῶρα τῆς τύχης εὐόλισθα ⁵⁾ μὴ ἦν καὶ
 ἀκαριαῖα, τί δ' ἂν ποτ' αὐτοῖς πρόσσεστιν, ὅπερ ἱκανὸν γένοιτ' ἂν ἡ
 ὑμέτερόν ποτε γενέσθαι, ἢ πολυπραγμονούμενον καὶ κατανοούμενον
 οὐκ ἂν εὐτελὲς εἴη καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξιον; Τὸν πλοῦτον ἐρεῖς, ἢ
 τῇ ὑμέτερά ἢ τῇ ἑαυτοῦ φύσει τιμιώτατον ὄντα, καὶ τούτου μάλ-
 λον τὸν χρυσόν; 'Ἀλλὰ τὰ συναθροισθέντα χρήματα; Καὶ μὴν
 ταῦτα σκορπιζόμενα μᾶλλον ἢ συσσωρευόμενα βέλτιον διαλάμπει·
 ὅτι καὶ σμικρολογία μὲν μισητοὺς αἰεὶ, περιφανεῖς δὲ καθίστησι τὸ
 φιλόδορον. Εἰ δὲ καὶ μένειν παρ' ὄντιναοῦν οὐ δύναται τὸ πρὸς
 ἄλλον μεταφερόμενον, τότε δὴ τυγχάνει τὰ χρήματα τιμιώτατα,
 ἡνίκα τῇ ἐλευθεριότητι πρὸς ἐτέρους μεταφερόμενα τῆς σῆς δεσπο-
 τείας ἀποφοιτῶσι. Καὶ φωνὴ μὲν ἐντελής ἐκ τοῦ ἴσου πολλῶν
 ἐπλήρωσεν ἀκοάς· τὰ δὲ ὑμέτερα χρήματα εἰ μὴ εἰς λεπτά κατα-
 κερματισθεῖη, πρὸς πολλοὺς ἀδυνατεῖ μεταβῆναι· ἄλλως τε εἰ τὰ

¹⁾ Ce vers manque dans le MSC; suppléé d'après Weber. ²⁾ Web. φυ-
 λάξετ'. ³⁾ MSC. εὐστυφέλικτον. *Sable mouvant*; mot nouveau. Weber.
⁴⁾ ῥοθῖοι. ⁵⁾ εὐόλιστα.

πανταχοῦ τῶν ἐθνῶν ὄντα χρήματα πρὸς ἓνα τινα ἑλλεγεῖν, τοὺς λοιποὺς ἐνδεεῖς ἑαυτῶν καταλείψουσιν ¹⁾· οὗ γενομένου, πτωχοὺς ἀναγκαῖον ἀπολειφθῆναι ὧν ἀπεχώρησαν. Ὡ τοίνυν στενωτάτου πλοῦτου καὶ πένητος, ὃν οὔτε πολλοῖς ἔξεστιν ἔχειν ἀθρόον, καὶ πρὸς ὅντινα δῆποτε οὐκ ἄνευ τῆς τῶν ἄλλων ἀπορίας ἀφικνουμένου. Ἀλλὰ τῶν λίθων τὸ διαυγές τοὺς ὀφθαλμοὺς δέλγει; Ἀλλ' εἴ τι κράτιστον ἔνεστι τῇ τούτων στιλπνότητι τῶν λιθιδίων, οὐ τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. Ἄ καὶ σφόδρα θαυμάζω τοὺς ἀνθρώπους θαυμάζοντας. Τί ποτε γάρ ἐστι τὸ λειπόμενον μὲν ψυχῆς, πόρρω δὲ κινήσεως καὶ μελῶν συνθέσεως ὃν, ὃ τῇ ἐμφύχῃ τε καὶ λογικῇ φύσει σὺν δίκῃ περικαλλές δόξειεν ἄν; Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ γεγένηται, καὶ τῇ τούτου διακοσμήσει ἐφέλκεται τινα τοῦ τελευταίου κάλλους ἐκείθεν ἀπηχήματα, ὅμως ἐν τῇ μεταξὺ τῆς ὑμετέρας ὑπεροχῆς κείμενα ἥκιστα τῆς παρ' ὑμῶν ἐκπλήξεως εἰσιν ἄξια. Ἀλλ' ἡ ὠραιότης ὑμᾶς τῶν ἀγρῶν τέρπει; Καὶ μάλα ἔργου καὶ γὰρ ἐκπρεπεστάτου μερίς ἐστίν εὐπρεπῆς. Οὕτω δ' ἐνίοτε καὶ τῆς θαλάσσης γαληνιώσης τῇ ἐπιφανείᾳ τερπόμεθα· οὕτως οὐρανὸν, ἀστέρας, ἥλιον, σελήνην ἀγάμεθα μὲν γοῦν. Τῶν τοιούτων ἀνήκει σοι τί; Μὴ πρὸς τοσοῦτον ἔρχῃ τόλμη, ὥστε του ²⁾ τούτων ἐναβρύνεσθαι τῇ λαμπρότητι; Ἡ τοῖς ἐαρινοῖς ἀνθεσιν αὐτὸς ἐγκαλλωπιζόμενος φαίνει; ἢ σοι τῶν θερείων καρπῶν ἡ εὐετηρία σφριγᾷ; Τί ταῖς κεναῖς τέρψει συναρπάξῃ; Τί τῶν θύραθεν ἀγαθῶν ἀντὶ τῶν σῶν περιέχῃ; Οὐδέποτε σὰ ἡ τύχη ποιήσει, ἅπερ ἀλλότριά σου τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐποίησε. Καὶ δὴ καὶ τῆς γῆς οἱ καρποὶ τῇ τῶν ζώων ἀνήκουσιν ἀναντιρρήτως τροφῇ. Ἀλλ' εἰ, ὅπερ ἅλις ἔχει τῇ φύσει, τούτῃ τὴν ἐνδειαν ἀναπληροῦν βούλει, οὐδὲν χρέος τῆς ἐκ τῆς τύχης εὐπορίας ἐφίεσθαι. Ολίγοις γὰρ καὶ μικροῖς ἡ φύσις ἀρκεῖται· ἥς εἰ τοῖς περιττοῖς ἐθέλεις τὸν κόρον ἐπαύξειν, ἥτοι ἀηδὲς ἔσται τὸ εἰσχεόμενον ἢ βλάβης παραίτιον. Ἦδη δέ που καὶ τοῖς εὐανδέσιν ἐσθήμασι κάλλιστον οἶε κοσμεῖσθαι; ὧν εἴ τι που καλὸν ταῖς ὄψεσι κεχάριστα, ἢ τὴν τῆς ὕλης ὑπόστασιν ἢ τὸ περὶ ταῦτα διαπεφυκὸς τοῦ τεχνί-

¹⁾ Cette phrase et la précédente sont interverties dans le texte latin; l'ordre de la traduction paraît préférable. ²⁾ MSC. τοῦ.

του θαυμάσσομαι. Ἄλλ' ὁ μυρίος σε τῶν οἰκετῶν ἐσμός εὐδαίμονα
 θήσει; Καὶ οὗτοι δέ, εἰ τοὺς τρόπους διεφθάραι, ἐπικίνδυνόν τε
 ἄχθος τῇ οἰκίᾳ περινοστοῦσι καὶ αὐτῷ δὴ τῷ δεσπότη διαφερόν-
 τως πολέμιον. Ἔστωσαν δ', εἰ δοκεῖ, τῶν καλῶν τε ἀγαθῶν
 ὅτῳ¹⁾ δὴ τρόπῳ τοῖς ὑπάρχουσί σοι ἢ ἄλλων εὐδοκίμησις συγκατα-
 λεγῇσεται; Ἐκ γὰρ τῶν ῥηθέντων συνάγουσιν, οὐδέν τούτων, ἃ
 τοῖς σαυτοῦ συνσριθμείς ἀγαθοῖς, σὸν ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐκ τοῦ
 προφανοῦς ἀποδείκνυται. Οἷς εἰ μηδὲν ἀξιοσπουδάστου πρόσσε-
 ιν ὠραιότητος, ὅτου δὴ²⁾ χάριν ἢ ἀποπτάντων ἀσχάλλεις ἢ χαίρεις
 μενόντων; Εἰ δέ καὶ τῇ φύσει καλὰ ταῦτα, τί σοι μέτεστι τῶνδε;
 Καὶ γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὰ καὶ τῆς σῆς ἐκτετοπισμένα περιουσίας
 πάντως ἤρεσκεν ἄν. Οὐδὲ γὰρ τούτου γε ἔνεκα τετίμηται ὅτι πρὸς
 τὸν σὸν πλοῦτον ἀφίκετο, ἀλλ' ὅτι τίμιά σοι ὑπέληπτο ἐν τοῖς σοῖς
 ἐξετάζεσθαι χρήμασι, ταῦτα βουλομένη σοι γέγονε. Τί δέ καὶ
 τοσούτῳ θορύβῳ τὸ τῆς τύχης θαυσιλές ἀνιχνεύετε; Οἶμαι φυγα-
 δεῦσαι τῇ εὐπορίᾳ τὴν ἀπορίαν ζητεῖτε. Καίτοι τοῦτό γε ὑμῖν εἰς
 τὸνναντίον μᾶλλον χωρεῖ· πολλοῦ καὶ γὰρ, ὡς εἰκός, χρεῖα τοῦ
 συμμαχικοῦ πρὸς τὸ τῆς πολυτιμότητος ἀποσκευῆς τὴν ποικιλίαν
 συντηρηθῆναι. Κακεῖνο δὲ ἀληθείας ἔχεται, πολλῶν προσδεῖσθαι
 τοὺς πολλὰ κεκτημένους· κακὸν τοῦ ἐναντίου δὲ βραχυτάτων τοὺς
 τὴν ἑαυτῶν εὐπορίαν τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ, ἀλλ' οὐ τοῖς περιτ-
 τοῖς καὶ τῇ περὶ ταῦτα φαντασίᾳ μετροῦντας. Οὕτως ἄρα οὐδὲν
 ἴδιον ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ τῇ φύσει ἐνιδρυμένον, ὥστε καὶ παρὰ τοῖς
 ἐξωτερικοῖς τε καὶ ἀπεσχοινομένοις ὑμῶν τὰ ὑμῶν αὐτῶν ἀγαθὰ
 θηρᾶσθε. Οὕτως ἡ τάξις ἀνατέτραπται τῶν πραγμάτων, ὥστε τὸ
 θεοειδὲς τῇ τοῦ λόγου ἀξίᾳ ζῶον μὴ ἂν ἄλλως διαπρέπειν, ὅτι μὴ
 τῇ κτήσει τῶν μὴ μεμοιραμένων ψυχῆς κειμηλίων. Καὶ τὰ μὲν
 ἄλλα τοῖς ἑαυτῶν ἀρκοῦνται, ὑμεῖς δὲ οἱ κατὰ τὸ λογικὸν προσει-
 κότες θεῷ ἐκ τῶν ταπεινοτάτων τὸν τῆς ὑπερεχούσης φύσεως μέ-
 τιτε³⁾ κόσμον, καὶ οὐδ' ἐπὶ νοῦν βάλλεσθε ὅσῃ τῷ δημιουργῷ
 ὑμῶν δύσκειαν ἐπιφέρετε· ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ-
 νος τῶν ἐπιγείων πάντων ἐξηρημένον εἶναι ἠθέλησεν, ὑμεῖς δὲ τὴν
 ὑμῶν αὐτῶν ἀξίαν ὑπὸ τοῖς εὐτελεστάτοις καὶ συρφετώδεσι κατο-

¹⁾ Dans le sens de l'interrogation directe. ²⁾ MSC. δὲ. ³⁾ μετέτε.

ρύττετε. Καὶ γὰρ εἰ πᾶν ὅπερ οὐτινοσοῦν ἐστὶν ἀγαθὸν ἀνάγκη τιμιώτερον ἢ ἐκεῖνο οὐ ἐστὶν ἀγαθὸν εἶναι, ὑμεῖς δὲ τὰ τῶν πραγμάτων ἀτιμότερα ὑμέτερα εἶναι ἀγαθὰ κρίνετε, τοῖς αὐτοῖς δὴ περὶ τῇ ὑμετέρα δόξῃ ὑμᾶς αὐτοὺς ὑποκείσθαι παρέχετε. Τοῦτο δὲ καὶ οὐκ ἀναξίως συμπίπτει. Τῆς γὰρ ἀνθρωπείου φύσεως αὕτη ἐστὶν ἀποκλήρωσις, ὥς τότε μόνον τῶν λοιπῶν ὑπερανγκίσθαι πραγμάτων, ἐπειδὴν ἐαυτὴν ἐπίστηται· ὅταν δὲ τοῦ ἐαυτὴν εἰδέναι ἀφίστηται, παραβάλλεσθαι τοῖς ἀλόγοις. Ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις ζώοις τὸ ἀγνοεῖν ἐαυτὰ φύσις ἐστὶ, τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις εἰς κακίαν λογίζεται. Εἰς ὅσον δὲ καὶ ἡ ὑμετέρα πλάνη τηλαυγῶς καταφαίνεται τῶν δυνατῶς ἔχειν οἰομένων τοῖς ἀλλοτρίοις καλλωπίσματος ὠραΐζεσθαι. Καὶ γὰρ τοῦτο γενέσθαι οὐχ οἶόν τε. Εἰ γὰρ τις τοῖς προσθέτοις τε καὶ περιθέτοις ἀστράπτει, τὰ μὲν προστιθέμενα αὐτὰ καὶ περιτιθέμενα τῶν ἐπαίνων τυγχάνει, τὸ δὲ τούτοις σκεπόμενον τε καὶ καλυπτόμενον ἐν τῇ ἰδίᾳ οὐδὲν ἥτιον χυδαίῳτι διαμένει. Ἐγὼ δὲ καὶ ἀπαγορεύω εἶναι τι ἀγαθὸν τὸ τὸν ἔχοντα λυμαινόμενον. Μὴ τι γοῦν ἐν τούτῳ ψευδομένη ἐλέγχωμαι; Ἦκιστα πάντων ἐρεῖς. Ὁ γοῦν πλοῦτος τοῖς κεκτημένοις πλειστάκις βλάβην ἐπήγαγεν, ὀπηνίκα τῶν φαύλων ἕκαστος, κάντεῦθεν τῶν ἀλλοτρίων ἀνυπέρβλητος. ἐπιθυμητής, ὃ τί ποτέ ἐστιν ἀπανταχοῦ γῆς καὶ χρυσίου καὶ λίθων ἐαυτὸν μόνον ἀξιώτατον ἔχειν ἡγεῖται. Σὺ ταῖνυν ὁ τήμερον καὶ δόρυ καὶ ξίφος ἐξῆς ἅμα πολλαῖς ταῖς φροντίσι δεδιώς, εἰ τὴν ὁδὸν τοῦδε τοῦ βίου ἄσκειος ὁδοιπόρος ἐπεχείρησας ἀνύειν, ἐναντίον ἂν τοῦ ληστεύοντος ᾗδης. Ὡς τῆς περιφανοῦς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μακαριότητος, ἧς ὁ γενόμενος ἐπιτυχῆς τοῦ μένειν ἀσφαλῆς ἀποπίπτει.

Ὡς ὀλβιος ἦν ὁ πρὶν αἰὼν,
μακροῖς ἀγαπῶν πεδίοισι,
σπατάλαις τ' οὐκ ἐκλυτος ἀργαῖς,
σχεδὴν τ' εἰς βουλευτὸν ἡθὰς
δαῖτ' ἀκροδρῦοις ποιεῖσθαι.
Βάκχου δόσιν οὐκ ἔδωκ' ἄν
κεῖνοι μέλιτι ξυνυφαίνειν,
οὐδ' ἀγλαὰ νήματα Σηρῶν
Τυρίῳ γε χρώματι βάπτειν.
Ἵγιές κεῖνοίς πόα λέκτρον,
πόμα δ' αὖ ἐδίδου ρέον ὕδωρ,

σκιάν τε πίτυς λοφώεσσα.
 Οὐπω πέλαγος κεχάρακτο,
 οὐδ' ἔμπορίας ξυναγείρων
 ἶδεν ἔμπορος ἥونا καινήν.
 Τότε ναυμαχίη τ' ἐκέκρυπτο,
 μίσει τε θριμεί λύθρος οὐπω
 φοίνιξε πέθον βλοσυρωπόν·
 τί ποτ' εἶχε γάρ ἔχθριος ὀργή
 προτέρη τότε τεύχεα κινεῖν,
 ὅποτε πληγὰς μὲν ἰώρων,
 ἄθλον δ' ὑπὲρ αἵματος οὐθέν;
 Ὅφελόν γ' οἱ νῦν ἐπανήλθον ¹⁾
 καιροὶ πρὸς ἔθνη τὰ παλαιά,
 εὐτ' ὀξύτερος πυρὸς Αἰτνης
 φιλοχρηματίης πόθος αὖξει.
 Φεῦ, τίς πέλε πρῶτος, ὅς ἄχθος
 χρυσοῖο καλυπτομένοιο
 κρύπτειν τε λίθους ἐθέλοντας,
 σεπτὸν μύλα πῆμ' ἀνώρυξεν ²⁾.

Τί θαι περὶ τῶν ἀξιωματῶν τε καὶ δυναστειῶν φθέγγομαι, ἅπερ ὑμεῖς οἱ τῆς ἀληθοῦς ἀξίας καὶ δυναστείας ἀγνώτες καὶ ἀνεννόητοι ³⁾ οὐράνια καὶ θεῖα νομίζετε; ἅπερ εἰ μὲν πρὸς τινὰ πεσεῖται τῶν ἐξαγίστων, τίς Αἴτη φλόγας ἐρευγομένη, ποῖος κατακλυσμός τοσούτον ὄλεθρον ἀπεργάσεται; Ὡς γὰρ καὶ σέ οἶμαι μεμνησθαι, τὴν ὑπατικὴν ἐξουσίαν, ἣ δὴ τῶν ἐλευθέρων καὶ αὐτονόμων ἦρχε, διὰ τὴν τῶν ὑπάτων ὑπεροψίαν οἱ ὑμῶν παλαιότεροι ἐπεθύμησαν ἐκποδῶν θέσθαι, οἱ διὰ τὴν αὐτὴν ὕβριν καὶ πρότερον τὸ τῶν βασιλείων ὄνομα τῆς πόλεως ἐξετόξευσαν. Εἰ δέ ποτε, ὃ δὴ καὶ σπάνιον, τοῖς ἀρίστοις προσγένειτο, ὃ τί ποτε ἕτερον ἐν τούτοις ἢ ἡ εὐδοκίμῃσι τῶν αὐτοῖς χρωμένων θαυμάζεται; Οὕτω δὲ συμβαίνει μὴ ταῖς ἀρεταῖς ἐκ τῶν ἀξιωματῶν, ἐκ δὲ τῶν ἀρετῶν τοῖς ἀξιώμασι τὴν τιμὴν περιγιγνεσθαι. Τίς δὲ καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ὑμῶν περιμάχῃς καὶ περιφανῆς ἐξουσία; Οὐκ οὖν, ὡ γῆϊνα ζῶα, κατανοεῖτε τίνων ὑπερφέρειν δοκεῖτε; Εἰ μεταξὺ μῶν μῦν τινὰ εἶδες προνόμιόν τι καὶ δυναστείαν ἑαυτῷ μνηστυέμενον πρὸ τῶν ἄλλων, ἔσχες ὅπως ἂν κατὰσχῃς τὸν γέλωτα; Τί δ', εἰ τῷ σώ-

1) Weber propose de lire ἐπανελθεῖν; dans le grec de cette époque, ὄφελον signifie simplement *utinam*. 2) MS(. ἀνώρυξεν. 3) ἀνεννόητοι.

ματι ἐπιστήσας, ἀσθενέστερον εὐρεῖν ἀνθρώπου δυνήσῃ, ὃν πολ-
 λάκις ζωῷφιόν τινῶν ἢ δῆγμα ἢ εἰς τὰ ἔγκατα ἐρπυσάντων ἀπόλ-
 λυσιν εἰσδὸς; Ποῦ δ' ἂν τις καὶ πρεσβεῖά τινα καθ' οἰουδηπο-
 τοῦν, ὅτι μὴ κατὰ μόνου τοῦ σώματος καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα,
 λέγωι δὲ τῶν τῆς τύχης, σχεῖν δυνηθεῖη; Μὴ γάρ ἐλευθέρα τι
 ἐπιτάξεις ψυχῇ; μὴ διάνοιαν τὴν ὀχυρωθεῖσαν λόγῳ καὶ πρὸς
 ἑαυτὴν συννεύουσαν καὶ ἐπεστραμμένην τῆς ἰδίας μετακινήσεις
 γαλήνης; Τυράννη γὰρ ὑπειληφότε ποτὲ γενναῖον καὶ ἐλεύθερον
 ἄνδρα τινὰ βασάνοις συνελαθέντα τοὺς τῆς κατ' αὐτοῦ γεγεννη-
 μένης συννομοσίας ¹⁾ μηνύσαι συνίστορας, ὁ δὲ τὴν γλῶτταν θα-
 κὼν ἔτεμε, καὶ τῇ προσώπῳ τοῦ δεινοῦ τυράννου προσέπτυσεν.
 Οὕτω τὰς κολάσεις, ἃς ὁ τύραννος ὕλην ὑπενόησεν ἀπηνείας, ὁ
 σοφὸς ἀνὴρ ἀρετῆς ἀπετέλεσε ²⁾. Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅπερ ἕτερόν τις
 ποιῆσαι δύναται, ὃ μὴ παρ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸς ἔχει; Τὸν Βού-
 σιριν παρελάβομεν τοὺς ξένους εἰωθότα διαχειρίζεσθαι, ὑπὸ
 δ' Ἑρακλέους ἐπιξενωθέντος αὐτῷ κατεργασθέντα· ὁ Ῥηγοῦλος
 πλείστους τῶν Ἀφρων ἐν τῇ μάχῃ ληφθέντας δεσμοῖς ὑπηγάγετο,
 ἀλλ' οὐκ εἰς μακράν ὁ αὐτὸς ταῖς τῶν ἡττημένων ἀλύσει τὰς
 χεῖρας παρέσχετο. Ἄρ' οὖν εἴναι τινα οἶει τὴν δυναστείαν τοῦ
 ἀνθρώπου, ὃς οὐχ οἷός τε ἔστιν ἐκπαδῶν γενέσθαι, ὅπερ αὐτὸς
 δύναται καθ' ἑτέρου, μὴ τὸ αὐτὸ ἕτερόν τινα κατ' αὐτοῦ ἰσχύσαι
 τελέσαι; Πρὸς τοῦτοις, εἰ τοῖς ἀξιώμασι δὴ τοῦτοις καὶ ἐξουσίαις
 προσῇ τι ἐμφύτου καὶ ἰδίου ἀγαθοῦ, οὐδέποτε ἂν αὐτῶν ἡξιοῦντο
 οἱ κάκιστοι· οὐ γὰρ εἴωθεν ἀλλήλοις τάναντία εἰς ἐν ἰέναι, ἢ τε
 φύσις ἀναινεῖται τὴν τῶν ἀντικειμένων συνάφειαν. Οὕτως οὖν οὐκ
 ἀμφίβολον ὃν καὶ τοὺς πονηροτάτους πολλάκις εἰς ἀξιώματα παριέ-
 ναι, ἐκεῖνο καθαρώτατόν ἐστι μὴ ἀγαθὰ εἶναι τὴν φύσιν τὰ τοῖς
 ἀκολάστοις συνέρχεσθαι ὑπομένοντα. Ὁ δὲ καὶ περὶ πάντων
 ἀπλῶς τῶν εὐεργετημάτων τῆς τύχης δικαιοτάτα ἂν ὑπολαμβάνε-
 σθαι γένοιτο, ἀφθονώτερον πρὸς ὃν ἔτυχε τῶν φαύλων ἐπιρρεόν-
 των. Περὶ ὧν οὐδὲ ἐκεῖνο ἀπὸ τοῦ εἰκότος εἰς διαλογισμὸν δοῦναι
 δοκεῖ μοι, ὅτι περ οὐκ ἔστιν ὅστις ἐν ἀμφιβόλῳ γίνεται μὴ ἰσχυρὸν
 εἶναι, ᾧ προσοῦσαν ἰσχὺν σύνοιδε· καὶ γὰρ καὶ τὸν ταχυτῆτι χρώ-

¹⁾ MSc. συννομοσίας. ²⁾ ἀπετέλεσε.

μενον πρόδελον ταχύν εἶναι. Οὕτω μουσική μὲν μουσικούς, ἰατρική δ' ἰατροὺς, καὶ ῥητορική ῥήτορας ἀποφάνει. Ἐνεργεῖ γὰρ ἐκάστου τῶν ὄντων ἡ φύσις τὸ ἴδιον, οὐδ' ἀναμίγνυσθαι ταῖς τῶν ἐναντίων ἐνεργείαις φιλεῖ, ἀλλ' αὐτόθεν τὸ ἀντιστατοῦν ἀποκρυσσεται. Ἀλλὰ μὴν οὔτε τὰ χρήματα τὴν ἀπληστον τῆς πλεονεξίας κατασβέσαι δύναται δάψαν, οὔθ' ἡ ἐξουσία αὐτοκράτορά τινα ἑαυτοῦ ἀποτελεῖ, ὃν αἱ ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίαι καὶ μοχθηραὶ δεσμοῖς ἀρρήκταις πεπεδημένον συνέχουσι, καὶ τοῖς τὴν γνώμην δὲ διεφθορόσιν ἐπιτραπέντα τὰ ἀξιώματα, οὐχ ὅτι γε ἀξίους ποιεῖ, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀναξίους αὐτοὺς παρίστησι. Πόθεν δὲ ταῦτα συμβαίνει; Φιλεῖτε, τῶν πραγμάτων ἄλλως ἐχόντων, ὑποβολιμαίαις αὐτὰ προσαγορεύειν ὀνόμασι, ῥάδιον ἐλεγχόμενοις τοῖς αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀποτελέσμασι. Τοιγαρὺν οὔθ' οὗτος πλοῦτος, οὔτ' ἐκεῖνη ἐξουσία, οὔτ' οὖν ἐκεῖνο ἀξίωμα ὁρθῶς γε καλεῖσθαι δύναται. Καὶ τελευτῶσι τὸ αὐτὸ συμπεραίνειν περὶ πάντων τῶν τῆς τύχης ἐξόν, κατ' ἣν οὐδὲν οὔτ' ὀρεκτὸν οὔτ' ἐμφύτου τι ἀγαθότητος ὃν δεδήλωται, ἥτις οὔτε τοῖς χρηστοῖς ἑαυτὴν ἀεὶ συνδεῖ, καὶ χρηστοὺς οἷς ἂν συνδεσθῇ οὐκ ἀπεργάζεται οὐδαμῶς.

Ἴδμεν ὅσας εἰσφόρησε κῆρας,
 ἄστου μὲν πρήσας, τὰ δὲ τέλη κτείνας,
 ὃς κάσιν σφάξας ποτὲ γ' ὠμοθύμως,
 μητρός αὖ ρεύσαντι λύθρῳ διάνθη·
 πτώμα τῆς ἐκψύξαν ὀρών, ὅπως
 σακρύοις οὐ ράντισεν, ἀλλὰ κρίνειν
 τῆςδ' ἐτόλμησεν ¹⁾ τὸ μαρνανθὲν εἶδος.
 Οὗτος ἔμπεης στέμμασιν ἤρχε δῆμων,
 οὓς βλέπει κρύπτων φάος ἐν βείθροισι
 Φοῖβος, ἤκων ἀντολῆς ἀπ' ἄκρης,
 οὓς ὀρίζει ψυχῇ κυκλᾶς ἄρκτος,
 οὓς νότος κραύραις ἀλείας βίαιος,
 φεψαλῶν ἄμμον πυρόεσσαν, αἶθει.
 Μὴ τι γοῦν ἔσχ' ἡ περίοπτος ἄρχῃ
 λύσσαν ἐξῶσαι σκολιοῦ Νέρωνος;
 Φεῦ τύχης θεινῆς, ὅτε δὴ σαφοινοῖς
 φαρμάκοισι προστίθεται μάχαιρα.

Ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα· Γινώσκεις, εἶπον, αὐτὴ τὸν τῶν σὺνθροπίνων πραγμάτων τύφον ἥμιστά γε ἡμῶν κεκυριευκότα· ὕλης δὲ

¹⁾ MSC. ἐτόλμισε.

τῆς ἐπὶ τῷ τὰ κοινὰ διεξάγε.ν ἐπεθυμήσαμεν, ὥς ἂν μὴ ἀργὸν καὶ ἄπρακτον καταγεγραῖσαι τὴν ἀρετὴν. Ἡ δὲ Ἀλλ' οὐκ ἔστι καὶ οὐκ διενήνοχεν, ἔφη, τὸ τὰς προεχούσας φύσεις, οὐπω δὲ πρὸς ἐντελέχειαν ἀφигμένας, τῇ τῶν ἀρετῶν τελειότητι πεφυκέναι κηλίσθαι, ἡ δόξης ἐπιθυμία δηλαδὴ ἡ φήμη τε καὶ διαβόησει τῶν ἐπὶ τοῖς δημοσίοις ἀρίστων ἐνεργημάτων· ἣν δὴ φήμην πόσον οὖσαν ἐξίτηλον καὶ παντὸς ὄγκου κεκενωμένην, οὕτω μοι μάνθανε. Πᾶσαν τὴν τῆς γῆς περιφέρειαν, ὥς ταῖς ἀστρολογικαῖς ἡκριβώσας ἀποδείξεισι, πρὸς τὸ τοῦ οὐρανοῦ διάστημα κέντρον περιίσταται· λόγον ἐπέχειν, τοῦτο δὲ ἔστιν, ὥς εἰ πρὸς τὸ τῆς οὐρανοῦ σφαίρας μέγεθος παραβάλλοιτο, μηδὲν τι μεγέθους ἔχειν παντάπασιν κρίνεσθαι. Ταύτης τοιγαροῦν τῆς ¹⁾ οὕτω πολλοστῆς ἐν τῷ κόσμῳ μοίρας ἡ τετάρτη μερίς ἔγγιστα, ὥς που τοῦ Πτολεμαίου τοῦτο δοκιμάζοντος ἔγνωσ, τοῖς ἐγνωσμένοις ἡμῖν ζώοις οἰκεῖται. Ταύτης δὲ τῆς τετάρτης πάλιν μερίδος, ἣν ὅσον αἱ τε θάλασσαι καὶ λίμναι καλύπτουσιν, ὅσον τε τῷ πλάτει τῆς ἀνύδρου χώρας ἡρήμωται, κατ' ἐπίνοιαν ὑπεξέλης, μόλις στενωτάτῃ τοῖς ἀνθρώποις ἐνοικεῖν ἄλλως ἀπολειφθῆσεται. Ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ ἐλαχίστῳ οἴονσι κέντρον κέντρῳ περιειλημμένοι τε καὶ συγκεκλεισμένοι· περὶ διακωδωνιζομένης φήμης καὶ περιβοήτου ὀνόματος πολλὴν τὴν φροντίδα ποιῆσαι ²⁾. Τί δ' ἂν εὐρύχωρον σχοίη καὶ μεγαλοπρεπὲς δόξα στενοῖς οὕτω καὶ βραχυτάτοις ὁρίοις ἀπειλημένη; Πρόσθετες ὥς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς συνεσταλμένης οἰκησίμου γῆς χωρίον ἔζη πολλὰ νέμεται, γλώσση καὶ ἥθεσι καὶ κατὰ πάντα δικαίη; λόγον διηκισμένα· πρὸς ἃ, τοῦτο μὲν ταῖς τῶν ὁδῶν δυσχερεῖαις, τοῦτο δὲ τῇ τῆς διαλέκτου παρηλλαγμένῃ, τῇ τε μὴ συμμεμιχέναι διὰ συναλλαγμάτων, οὐχ ὅπως φήμη τῶν κατ' ἕκαστα ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ πόλεων ὅλων ἐφικέσθαι δυνατῶς ἔχει. Ἀμέλει καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Μάρκου Τουλίου, ὥς αὐτὸς ἐν τινι τόπῳ παρασημειούμενος φαίνεται ³⁾, οὐδέπω τὸ Καυκάσιον ὄρος ὑπερέβαλε τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἡ φήμη· καὶ γε ἦν ἀκμάζουσα τὸ τῆνικαῦτα ⁴⁾, παρὰ τοῖς Πάρθοις καὶ τοῖς τῇδε λοιποῖς ἔθνεσι φοβερά. Ἀρ' οὖν ὅρας εἰς ὅσον ἐστένωται καὶ συνῆκται ἡ δόξα, ἣν ὑμεῖς ἐκτείνετε τε καὶ

¹⁾ MSC. τὴν. ²⁾ ποιῆσθαι. ³⁾ Cic. de Rep. VI, 13. ⁴⁾ τοτῆνικαῦτα.

πλατύνειν πάντα πόνον αἰρεῖσθε; Ἄρα δὲ καὶ ὅποι τοῦ Ῥωμαίων
 ὀνόματος ἡ φήμη διελθεῖν οὐδ' ὅπως οὖν ἴσχυσεν, ἀνδρὸς Ῥωμαίου
 δόξα βαδίζει; Ἔτι γε μὴν τῶν διαφόρων ἔθνων τὰ τε ἡδὴ πρὸς
 ἄλληλα διαφωνεῖ καὶ τὰ πάτριζα, ὥστε δὴ τὸ παρά τοις ἐπαινούμε-
 νον, παρά τοις τιμωρίας ἄξιον κρίνεσθαι· κἀντεῦθεν ὃν τῆς φήμης
 τὸ πολυθρύλλητον τέρπει, τοῦτ' ἔτι πρὸς πλείστων δῆμων συστήματα
 ἀλυσιτελὲς ἐκφέρειν τὸ ὄνομα. Ἔσται τοιγαροῦν περικλειόμενος
 ἕκαστος τῇ δόξῃ τῇ περὶ τοὺς οἰκείους μόνους περινοστούσῃ, καὶ
 ἐντὸς ἔθνου ἐνὸς τερμόνων ἡ περιφανὴς ἐκείνη στενοχωρηθῆσεται
 τῆς φήμης ἀθανασία. Ἀλλὰ καὶ ὥς, πόσους διαπρεπεστάτους ἐν
 τοῖς ἰδίοις καιροῖς ἄνδρας ἡ συγγραφῶν ἐνδεὲς ἀπημαύρωσε λήθη,
 εἴπερ ἴσως καὶ αὐτῶν τι τῶν συγγραφῶν ἐστὶν ἀπόνασθαι, ἅς ἅμα
 τοῖς ταύτας συνταξαμένοις τὸ μακρὸν καὶ βαθὺ καλύπτει τῆς πα-
 λαιότητος σκότος; Ὑμεῖς δὲ καὶ ἀθανασίαν ὑμῖν αὐτοῖς περιποιεῖ-
 σθαι δοκεῖτε, τοῖς ἔπειτ' ἐσομένοις χρόνις τὴν φήμην παραδούναί
 διανοοῦμενοι. Ἀλλ' εἰ τὸ τῆς αἰδιότητος ἄπειρον πέλαγος ἐκλογίσῃ,
 οὐκ οὐκ ἐξεῖς ἡσθῆναι τῇ τοῦ σοῦ ὀνόματος μονιμότητι. Μιᾶς μὲν
 γὰρ χρόνου ῥίπτῃς, εἰ πρὸς δέκα χιλιάδας ἐτῶν κρίνοιτο, ἐπεὶ περ
 ἑκατέρων ὠρισταί, τὸ διάστημα, εἰ καὶ ὀλιγίστην, ὅμως ἔχει τινὰ
 κοινωνίαν. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ τῶν τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸς τὸ τε τοῦ-
 του διαιωνίζον, καὶ εἰ παμπληθὲς εἴη, πρὸς τὴν μὴ πέρας δεχο-
 μένην αἰδιότητα οὐδ' ἐγγωρεῖ παραβάλλεσθαι. Τοῖς μὲν γὰρ
 πεπερασμένοις ἔσται παράθεσις τις πρὸς ἄλληλα, ἀπειρῇ δὲ καὶ
 πεπερασμένῃ οὐδεμία ποτ' ἂν γένοιτο. Προφανὲς τοίνυν ὡς οἰαδή-
 ποτε μακροῦ χρόνου φήμη, εἰ πρὸς τὴν ἀνεξάντητον παρατεθεῖται
 αἰδιότητα, οὐχ ὅπως ὀλίγη, ἀλλ' ἀναμφισβητήτως οὐδεμία δόξειεν
 ἂν. Ὑμεῖς δὲ, εἰ μὴ πρὸς τὰς δημοτικὰς αὔρας καὶ τὰς κενὰς
 περιθρύλλησεις ὀρθῶς πράττειν ἡκιστα μεμαθήκατε, καὶ παρω-
 σάμενοι τὸ ἐπίσημον τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς ἐξ ἄλλοτρίων
 ῥηματιῶν ἀπαιτεῖτε τὰ γέρα, ἀλλ' ἄκουσον ὅπως ἐν τῇ τοιαύτῃ τῆς
 φιλοτιμίας κουφότητι χαριέντως τις λέγεται παίζειν. Τούτου γὰρ
 ἐτέρῳ τινὶ τὴν γλῶτταν ἐπαφέντος καὶ τοῦτον ὕβρεσι πλύναντος,
 οὐκ οὐκ πρὸς ἀλήθειαν τῇ ἀρετῇ χρώμενον, πρὸς δὲ δοξομανίαν
 τὴν τοῦ φιλοσόφου κλησὶν ὑποδύμενον, προσθέντος δὲ καὶ ἐτι ἡδὴ
 γινώσκεται εἰ ἐκεῖνος φιλόσοφος εἴη, εἰ τὴν ἐπενεχθεῖσαν ἀτιμίαν

αὐτῷ δηλονότι πρῶως καὶ ἡσύχως ἐνέγκοι· ὁ δὲ καρτερίαν ἀνελόμενος ἐπ' ὀλίγον, καὶ τῷ δέξασθαι τὴν παροινίαν οἰνεῖ σκιρτήσας· Νῦν ἤδη, φησί, συνίης εἶναι με φιλόσοφον; Κάκεινος πῶς οἶε πικρῶς αὐτοῦ κατὰψάμενος· Συνήκα ἂν, εἶπεν, εἴπερ ἐσίγας. Τί δὲ ἐστὶν ὁ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐλλογιμωτέροις (περὶ αὐτῶν γὰρ ὁ λόγος τῶν ἀρετῇ διωκόντων τὴν δόξαν), τί δὲ ἐστὶν ὅπερ ἐκ τῆς φήμης μετὰ τὴν τοῦ σώματος τῷ τέλει τοῦ θανάτου διάλυσιν αὐτοῖς διαφέρει; Εἰ μὲν γάρ, ἵπερ οἱ ἡμέτεροι λόγοι πιστεῦεσθαι ἀποτρέπουσιν, ὅλοι θνησκουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ ἔστιν οὐδεμία παντελῶς δόξα, μὴ ὄντος ἐκείνου παντάπασιν οὐπὲρ αὕτη λέγεται εἶναι. Εἰ δ' ἡ ἀγαθὰ συνειδυῖα ἐκ τῇ ψυχῇ, τοῦ χθονίου λυθεῖσα δεσμοῦ, ἀνέτος πρὸς οὐρανὸν ἵπταται, οὐκ ἄρα πᾶσαν γήϊνην πραγματείαν ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιήσεται, ἥτις ἤδη τῷ οὐρανῷ ἐν-ρυφῶσα ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπει χαρὰς τῷ τῶν ἐπιγείων ἀπαλλαγῇναι;

Ὁ δὴ διώκων δόξαν ὡς καλὸν ἄκρον
ταύτην δοκῶν ὅλη φρενί,
παπταίνετω χώρον μὲν εὐρὺν αἰθέρος
στεινὴν τε γῆς πάσης θέσιν,
καὶ τοῦνομ' αἰσχυρῶς ἔσεται, κἂν ἤ μέγα,
μὴ σχὸν βραχὺ πληροῦν πέδον.
Τίπτ', ὦ θρασεῖς, τράχηλον ἐκ θνητῶν ζυγοῦ
μάτην ἀεῖρειν σπεύδετε;
κἂν γὰρ διαπτᾶσ' εἰς τὰ μακράν πη γένη
φήμη σὸν οὔνομα θροῇ,
φαιδροῦ δὲ λάμπη σὸς δόμος κάλλει, μόρος
δόξαν πτύει¹⁾ μετῆρονον.
ρίπτει δ' ὁμῶς²⁾ ταπεινὸν ὑψηλὸν τ' ἄγαν,
ἰσοῖ τε τᾶν τοῖς κάτω.
Ποῦ νῦν γὰρ ὅστ' αἰ πιστὰ Φαβρικίου μένει;
ποῦ Βρούτος ἢ στερρός Κάτων;
ἰσχνή τις ἔτι φήμη, κενὸν τῶνδ' οὔνομα
τυτθῶ παριστᾷ γράμματι.
Μὴ γὰρ λογίδρια σεμνὰ μαθόντες, ἔξομεν
καὶ τοὺς δαμέντας εἰδέναι;
κεῖντ' οὖν ἄγνωστοι, μὴδὲ τῆς φήμης σφέας
κραινειν ἐχούσης γνωρίμους.
Ὡστ' εἰ δοκεῖτε μακρότερον ἔλκειν βίον
φήμης βροτείας τῷ πετρῷ,
εὐτ' ὑμεῖς καὶ τοῦδ' ἡμαρ ὄψιμον στερεῇ,
ἔτερος μένει γ' ὑμᾶς πότμος.

¹⁾ MSC. πτύη. ²⁾ ὁμῶς. corr. de Weber.

Ἄλλὰ μὴ ποτὲ μοι ἀκήρυκτον ἐναντία τῇ τύχῃ συνάπτειν πόλεμον οἰηθῆς· ἔστι γὰρ ὅτε περὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ κατεσχηματισμένη ἐκείνη ἐπαίνων οὐχ ἥκιστα δικαίων ἀν. ἀξιοῖτο, κατὰ τοῦτο δηλαδή καθ' ὃ ἀναπετάννυσιν ἑαυτὴν, καθ' ὃ πᾶν ἀνακαλύπτει τὸ πρόσωπον, καὶ τοὺς τρόπους παρῤησιάζεται. Ἰσως μὲν οὖν οὕτω συμβάλλεις ὃ τι φημί· θαυμαστὸν δέ ἐστιν ὅπερ ὀργῶ λέγειν· ταύτῃ τοι καὶ τὴν διάνοιαν λόγοις ἐξαπλοῦν μάλιστα μοι πρὸς ἰσχύος ἐστί. Καὶ γὰρ ἐπὶ μᾶλλον ἡγοῦμαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐναντίαν ἢ τὴν δεξιάν τύχην ὄφελος εἶναι. Ἡ μὲν γὰρ ὁσημέραι σχήματι εὐπραγίας ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον ἑαυτὴν χρωννύσα ψεύδεται, ἡ δὲ διαπαντὸς ἀληθῆς ἐστίν, ἄστατον ἑαυτὴν γε τῇ μεταβολῇ ἀποδεικνύσα· ἡ μὲν ἀπάτῃ μετέρχεται, ἡ δὲ νοθεύει· ἡ μὲν τῇ τῶν ἐπιπλάστων ἀγαθῶν ιδέα ταῖς τῶν χρωμένων ψυχαῖς δεσμά περιτίθεισιν, ἡ δὲ τῇ ἐπιγνώσει τῆς εὐλύτου καὶ κατεαγνίως εὐδαιμονίας ἀνίησι τῶν δεσμῶν ¹⁾). Ἀμέλει καὶ τὴν μὲν ὁρᾶς ἐκπεψσημένην, διαρρέουσιν, καὶ ἑαυτῆς οὐδέποτε οὖν ἐπιγνώμονα, τὴν δὲ νήφουσιν, εὐζώνον, καὶ αὐτῇ τῇ τῆς ἐναντιώσεως ἀσκήσει νουνεχεστάτην. Καὶ τέλος ἡ μὲν εὐδαίμων ἐκ τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ πρὸς ἀνοδίας ὑποσύρει ταῖς κολακείαις, ἡ δὲ κακοπραγοῦσα πολυλάκις ἀκινδύνους πρὸς ἀλήθειαν ²⁾ ἀγαθὰ οἶά τι ἀγκίστρῳ πέφυκεν ἀνασπᾶν. Ἄρα δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἐλαχίστοις ἐναρίθμιον εἶναι λογίζει, ὅτι σοι τῶν πιστῶν φίλων τάς γνώμας αὕτη ἡ τραχεῖα, αὕτη ἡ φρικώδης ἀπεγύμνωσε τύχῃ; Αὕτη γὰρ σε τοὺς τε τὴν φιλίαν ἐπαληθεύοντας ἐταίρους καὶ τοὺς ἐπαμφοτερίζοντας ἀλλήλων διέκρινε· καὶ γὰρ ἀποχωροῦσα τοὺς μὲν ἰδίους ἀπήγαγε, τοὺς δὲ σοὺς ἀπολέλοιπε. Πόσου δ' ἀν. ὠνήσω τοῦτο ἐν τῇ ἰδίᾳ μένων ἀκεραϊότητα καὶ, ὡς στυγρῶ ἐδόκει, εὐδαιμονῶν; Νυνὶ δὲ καὶ τὰ ἀπολυλότητα ζητεῖς χρήματα, τὸ τιμιώτατον εἶδος τοῦ πλούτου τοὺς φίλους εὐρών.

Ὅτι οὖν κόσμος ἐν ἀσφαλεῖ
 συμφώνους δέχεται τροπὰς,
 καὶ στοιχεῖα μαχομένα
 σπονδῇν ἀέναν ³⁾ φέρει.

¹⁾ MSC. δυσμῶν. ²⁾ τ' ἀληθῆ. ³⁾ ἀένανον.

ὅττ' ἡοὺς φάος ἥλιος
 χρυσοῖς ἄρμασιν ἀμφέπει,
 ὅφρ' ἄς ἤγαγεν ἔσπερος
 μήνη νυξὶν ἐπιστατῇ ¹⁾.
 ὅττ' οἶδμ' Ἀμφιτρίτη θοὸν
 εἶργει δὴ παγίοις ὄροις,
 οὐδ' ἴσχει χθόν' ἐς ἄπλετον
 βάλλειν κύματ' ἀπείριτα·
 ταῦθ' οὕτως ἀκόλουθ' ἐνοί,
 ἢ ²⁾ γῆν, πόντον, Ὀλυμπον αὖ
 ἰθύνει, φιλία μόνη·
 ἥθ' οὖν ἦν χαλάση φεμόν,
 πάντ' ἄλληλα φιλοῦντα νῦν
 ὑσμίνην ἀθρόως ἄρει·
 καὶ δ' αὖ τοῦτο τὸ πᾶν, ὅπερ
 εὐκύνητον ἄγουσι νῦν,
 νεικῆσουσι διασπάσαι·
 αὕτη δημοτικὰ στίφη
 συνδεῖ σπενδόμενα σφίσιν·
 αὕτη συζυγίης θέμιν
 σεμνοῖς ἐμπεδοῖ ³⁾ πόθοις·
 αὕτη καὶ γλυκερὸν νόμον
 πιστῆς ἡρμῶς ἑταιριῆς.
 Ὡς θνητῶν γένος ὀλβιον,
 εἰ γ' ὑμῶν φιλία ⁴⁾ νόος,
 ἥπερ καὶ πόλος, ἤγετο.

¹⁾ MSC ἐπιστατεῖ. ²⁾ ἢ. ³⁾ ἐμπεδοῖη. corr. de Weber. ⁴⁾ φιλία.

BIBAIION Γ.

Ἡ μὲν ἤδη τὴν ᾠδὴν συνεπέρανεν· ἐγὼ δ' ἔτι γλιχόμενος ἀκροᾶσθαι, καὶ ἐκπεπληγμένος ὀρθοῖς ὡσὶ τὸ τοῦ λόγου δὴ τοῦτο τῇ τοῦ μέλους ἡδύτητι, ἐπεπήγειν. Καί μετ' οὐ πολὺ· Ὡ ἀκροτάτη παραμυθία τῶν ἀπαγορευουσῶν, ἔφην, ψυχῶν, οἷόν με τῷ τε τῶν ἐννοιῶν βάρει τῇ τε τῶν ἁσμάτων τερπνότητι ἀνεκτῆσω· ὥστε καὶ οὐκ ἔτι τούτων ἀκούσας ἐλαττοῦσθαι τῶν προσβολῶν νομίζω τῆς τύχης. Τοιγάρτοι καὶ ἅ φάρμακα μικρῷ πρόσθεν δριμυτέραν ἔχειν διίσχυρίσω τὴν δύναμιν, οὐ μόνον οὐ δέδια, ἀλλὰ καὶ λίχνως διακείμενος περὶ τὸ ἀκούειν ἀνά κράτος αἰτῶ. Ἡ δέ· Ἡσιόδομην, εἶπεν, ἡνίκα τοῖς ἡμετέροις λόγους σιγῇ τε καὶ τὸν νοῦν προσέχων ἐδέχου· καὶ ταύτην τοῦ σοῦ νοῶς τὴν κατάστασιν προσεδόκησα, μᾶλλον δὲ (ὅπερ ἀληθέστερον φάναι) αὐτὴ συνετέλεσα. Τοιάδε δ' ὄντως εἰσὶ τὰ λειπόμενα, ὡς πρὸς μὲν γεῦσιν ἐλθόντα δακεῖν, εἶσω δὲ ληφθέντα γλυκᾶναι. Ὅτι δὲ σὺ σαυτὸν λίχνως ἔχειν φῆς περὶ τὸ ἀκούειν, πόσον ὑπ' ἔρωτος ἐκκαυσήσῃ, εἰ ὅποι ¹⁾ σε κομίσαι πειρώμεθα γνώσῃ. Ὅποι δὲ, ἔφην; Πρὸς τὴν ἀληθινήν, εἶπεν, εὐδαιμονίαν, ἣν καὶ ὁ σὸς δῆτα νοῦς ὀνειροπολεῖ, ἐπισκιάζόμενος δὲ τὸ ὄμμα τοῖς τῶν ἐνύλων εἰκόσιν ἥκιστα πρὸς αὐτὴν ὀξυδερκεῖσθαι δυνατῶς ἔχει. Ἐγὼ δέ· Καὶ δρᾶσον, ἔφην, ὥπως τάχιστα δέσμαι, καὶ τίς ἡ ἀληθινὴ εὐδαιμονία δεῖξον ἀνενδοιάστως. Κάκεινῃ· Δράσω, εἶπεν, ἀσμένως σοῦ γε ἔνεκα· ἀλλὰ σοι τὰ γνωριμώτερα πρότερον διαγράφειν ἐπιβαλοῦμαι καὶ λόγοις ὑπο-

¹⁾ MSC. ὁπη.

τυποῦν, ὡς ἂν τούτων ἐγνωσμένων, ἐπειδὴν ἐπὶ θάτερα τοὺς ὀφθαλμοὺς μετενέγκῃς, οἷός τε γένοιτο τὸ τῆς ἀληθινῆς μακαριότητος κάλλος καταμαθεῖν.

Σπειρέμεν εἴ τις ἐς ¹⁾ ἀγρὸν ἐθέλει,
 ἀγριάδας πρότερόν γ' ἀφελέτω,
 πρὸς δὲ βύτον τε θάμνον τε τεμέτω,
 λῆϊον ὡς νέον εὐσταχυ φέροι·
 λαρότερον μῆλι γὰρ μάλα δοκεῖ,
 εἰ πικρότης κακυνεῖ στόμα πάρος·
 τείρεα τερπνότερον μετὰ νύτον
 ὀμβροφόρον κοπάσαντα σελαγεῖ·
 ἀχλὺν ἰωσφόρος εὖτε κεθάσει,
 ἥλιος ἡδύτερος διφρον ἐλᾷ.
 Ψευδὲς ἰδὼν ἀγαθὸν σύ τε πάρος,
 τὸν ζυγὸν αὖ ²⁾ σέο βάλλ' ἀπὸ δέρης,
 νητρεκίη ³⁾ δέ μιν εἴθ' ὑπάγαγε.

Τότε δὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' ὀλίγον ἐρείσασα, καὶ οἷον ἐπὶ τὸν θρασπέσιον τῆς ἰδίας διανοίας ἰδρυθεῖσα θρόνον, οὕτω πως ἤρξατο. Πᾶσα τῶν ἀνθρώπων σπουδὴ, δι' ἣν ποικίλοις ἀγῶσι πάντα κάματον ἀναδέχονται, διαφόροις μὲν βαδίζει ταῖς ὁδοῖς, πρὸς ἓν δ' ὁμῶς τῆς μακαριότητος τέλος ἐπείγεται καταλύσαι. Τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦτ' ἐστίν, οὐ τις ἐπιτυχῶν οὐθενὸς ἐπιθυμεῖν ἐπέκεινα δύναται· ὁ δὲ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀκρότης ἐστὶ καὶ πάντα ἐν ἑαυτῷ τάχαθ' ἀπερίχει. Τούτῳ δὲ εἵπερ ἐνδεῖ τι, ἄκρον οὐχ οἶόν τε· ἀπολειφθήσεται τι γὰρ ἔξωθεν, ὅπερ ἐφετὸν ἔσται. Λείπεται ⁴⁾ τοίνυν εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν κατάστασιν τῇ συγκροτήσῃ τῶν ἀγαθῶν πάντων ἀπληρτισμένην ⁵⁾. Ταύτης δ', ὡς ἔφαμεν, διαφόροις ὁδοῖς ἀνθρώποι πάντες ἐπιτυχεῖς γενέσθαι σπουδάζουσιν. Ἔστι γὰρ ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς ἢ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ ἔφεσις ἐμφύτως ἐνεσπαρμένη· ἀπάγει δὲ σφᾶς ἢ πλάνη πρὸς τὰ ψευδῆ δι' ἀνοδιῶν, ὧν ἕτεροι μὲν ἄκρον ἀγαθὸν τὸ μηθενὸς ἐνδειαν ἔχειν οἰόμενοι, πλούτῳ περιρρέεισθαι περὶ πολλοῦ τίθενται· ἄλλοι δὲ ἀγαθὸν τὸ τιμῶν ἀξιούσθαι κρίνοντες, οὐκ ἀπολείπουσι σπουδὴν οὐδεμίαν τοῦ τιμῆς τυχόντες σεβάσμιοι παρὰ τοῖς ἰδίῳις εἶναι πολίταις. Εἰσὶ μὲν οἷ γε

¹⁾ MSC. εἰς. ²⁾ οἱ. ³⁾ νητρεκίη, mot nouveau, sym. de ἀλήθεια.
⁴⁾ Le texte latin porte: *Liquet*, πρόδηλον, προφανές. ⁵⁾ ἀπληρτισμένη.

τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἐν τῇ ἀκροτάτῃ δυναστείᾳ περιιστῶσιν· εἰσι δὲ οἱ ἥτοι αὐτοὶ βασιλεύειν ἐθέλουσιν, ἢ τοῖς βασιλεύουσι παραδυναστεύειν ἐπιτηδεύουσιν. Οἷς μὲν ἄριστον δοκεῖ τὸ περιφανές, οὗτοι ἢ πολέμου ἢ εἰρήνης μεθ' ὧς ἐπίδοξον ὄνομα πανταχόθεν σπείρειν διὰ σπουδῆς ἄγουσι. Πλείστοι δὲ τὸν τοῦ ἀγαθοῦ καρπὸν εὐφροσύναις μετροῦσι καὶ τέρψεσιν· οἱ μὲν εὐδαιμονέστατον ¹⁾ οἶονταί τὸ ταῖς ἡδοναῖς διαχεῖσθαι. Εἰσι δὲ οἱ τὰ τέλη τε τούτων καὶ τὰς αἰτίας πρὸς ἄλληλα μεταβάλλουσιν, ὥσπερ οἱ τὸν πλοῦτον διὰ δυναστείαν ἢ ἡδονὰς μεταδιώκοντες, ἢ οἱ τὴν δυναστείαν τοῦ πλουτεῖν ἕνεκα ἢ τοῦ διαβόητοι παρὰ πᾶσιν εἶναι θηρώμενοι. Ἐν τοῦτοις τοίνυν καὶ τοῖς τοιούτοις περιχορεύει τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τε καὶ εὐχῶν ὁ σκοπός, οἷά που γένους ἐστὶν εὐκλεία, δῆμου εὐνοία, τὰ δοκοῦντά τινα περιφάνειαν προσπορίζειν, γαμετὴ καὶ τέκνα, τὰ τέρψεως χάριν ζητούμενα. Τῶν φίλων δὲ τὸ μὲν ἱερώτατον γένος μὴ ἐν τῇ τύχῃ, τῇ δὲ ἀρετῇ ἐξεταζέσθω· θάτερον δὲ ἡ δυναστείας αἰτία ²⁾ ἢ τέρψεως προσλαμβάνεται. Ἡδὴ δὲ νῦν καὶ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ οὐκ ἀπεικὸς ἀναφέρειν εἰς τὰ προειρημένα. Ἰσχύς μὲν γὰρ καὶ μέγεθος δοκεῖ παρέχειν ἀνδρείαν, κάλλος καὶ ταχυτῆς ἐπαίνους καὶ εὐφημίαν, ὑγίεια δὲ ἡδονὰς· οἷς πᾶσι μόνην ἐπισυμείσθαι τὴν μακαριότητα προφανές. Ὁ γὰρ τις πρὸ τῶν ἄλλων ζητεῖ, τοῦτ' ἄκρον ἀγαθὸν κρίνει. Ἀλλ' ἀγαθὸν ἄκρον τὴν εὐδαιμονίαν ὠρισάμεθα, ὥστε εὐδαίμονα κρίνει τις τὴν κατὰστασιν, ἧς ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἐφίεται. Ἐχεις τοιγαροῦν κειμένην πρὸ ὀφθαλμῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, τὰ χρήματα, τὰς τιμὰς, τὴν ἐξουσίαν, τὴν δόξαν, τὰς ἡδονὰς, ἃ δὴ μόνᾳ κατανήσας Ἐπίκουρος καταλλήλως ἑαυτῷ τὴν ἡδονὴν ἄκρον ἀγαθὸν διετάξατο· τὰ γὰρ λοιπὰ πάντα εὐθυμίαν μόνην δοκοῦσι τῇ ψυχῇ ἐπιφέρειν. Ἀλλὰ γὰρ ἐπάνειμι πρὸς τὰ τῶν ἀνθρώπων σπουδάσματα· ὣν ὁ νοῦς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὴν μνήμην ζῶφιν φέρει κεκαλυμμένην, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ ἄκρον ἀναζητῶν ἐστὶν ἀγαθόν· ἀλλ' ὥσπερ τις μεθ' ὧν ἀγνοεῖ τὴν ὁδόν, ἥπερ εἰς τὴν οἰκίαν ἐπιστρέψει. Μὴ γὰρ πλάνην ὑπομένειν δοκοῦ-

1) MSC. εὐδαιμονεστάτους. Texte: *hi felicissimum putant voluptate diffluere.* 2) αἰτία.

σιν, ὅσοι μηδενὸς προσδεῖσθαι μηχανῶνται; Καίτοι οὐδὲν ἕτερον ὁρθῶς ἔξει τὴν μακαριότητα συγκεφαλαιῶσαι, ὅτι μὴ τῶν ἀγαθῶν πάντων κατὰστασις ἀφθονος καὶ μηδενὸς χρήζουσα, ὃ τῶν ἀλλοτρίων ἐστίν, ἀλλ' αὐτὴ ἑαυτὴ κατὰ τὸ παντελὲς αὐτᾶρκοῦσα. Μηδὲ ¹⁾ κακῆνοι ἀμαρτάνουσιν, ὅσοι τὸ ἐν ἄριστον, τοῦτο δὴ καὶ τιμῆς ἀπάσης ἀξιώτατον ἡγνυται; ἥκιστα πάντων· οὐδὲ γὰρ εὐτελεῖς τι ἐστίν οὐδ' εὐκαταφρόνητον, οὐ μὴ ἀτευκτῆσαι πάντων, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀνθρώπων ταλαιπωρεῖ τὸ σκοπούμενον. Ἀλλ' ἡ δυναστεία τοῖς ἀγαθοῖς οὐ συμψηφισθήσεται; Τί μὴ; μὴ γὰρ ἀσθενεῖς τι καὶ δυνάμεως ἅμοιρον ὑποληπτέον τὸ πάντων κρατιστεύον τῶν ὄντων; Ἀλλὰ τὸ περιφανὲς ὀλιγωρητέον; καὶ μὴν οὐκ ἐνὶ διηρητῆσθαι ταῦτα, ὡς μὴ πᾶν τὸ εἰς ὑπεροχὴν ²⁾ ἐλάσαν ἀκρότητος, τοῦτ' αὐτὸ καὶ περιφανέστατον εἶναι δοκεῖν. Ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἀλγεινὴν καὶ ἀνιαρὰν εἶναι μακαριότητα, οὐτ' οὐν λύπαις καὶ πόνοις ὑποκειμένην, τί δεῖ καὶ λέγειν; ὁπότε καὶ τοῖς ἐλαχίστοις τοῦτο γε ἀπαιτεῖται, ὅπερ εἰς κτῆσιν καὶ χρήσιν ἐλθὼν ἡδονῆς αἷτιον ἔσται. Ταῦτ' εἰσὶν ὧν ἄνθρωποι ἐπιτυχεῖν βούλονται. Παρ' ὃ δὴ καὶ τοῦ πλούτου, τῶν ἀξιομάτων, τῆς βασιλείας, τῆς δόξης καὶ τῶν ἡδονῶν ὀριγνῶνται, ὅτι δὴ διὰ τούτων ἑαυτοῖς αὐτάρκειαν, τιμὴν, δυναστείαν, ἐπαίνους καὶ εὐθυμίαν πιστεύουσί γε προσγίνεσθαι. Ἀγαθὸν τοίνυν ἐστίν, ὅπερ οὕτω διαφόροις ἀγῶσιν ἀνερעυνῶσιν οἱ ἄνθρωποι· ἐν ᾧ πόση τίς ἐστίν ἡ τῆς φύσεως ῥώμῃ προχειρότατα δείκνυται· αἱ ποικίλαι γὰρ καὶ ἀλλήλαις ἐνιστάμεναι γινώμει τῷ ποθεῖν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ τέλος ταῦτα πρεσβεύουσι.

Τίνα τῶν ὄντων ἡνί' ἐλίσσει
φύσις ἢ κρατερή, πρὸς δὲ νόμοις τίσι
κόσμον ὅλον πινυτῶς πολυωρεῖ,
σφίγγουσά τ' ἄλύτῳ συνέχει δὴ
δεσμῷ ἑκαστα, δοκεῖ μοι λιγυραῖς
χορδαῖς ᾄδουσιν διατρانوῦν.
Εἰ καὶ δεσμὰ φέρουσι λόντες
λίβρες, χερσὶν τε τιτανομένην
μάρπτουσι βορὴν, τρομέουσιν τε
παιδευτὴν μάστιγ' ὑφορώμενοι,
ἦν λύθρῳ βάψειαν ἐὼν στόμα,

¹⁾ MSC. Μὴ δὲ. ²⁾ ὑπεροχῆς.

θυμόν ἄγειραν ἄφαρ λωφῶντα,
 βρυχηθμοῦ βαρέος μνησθέντες,
 φρίξαν τ' αὐχένους ἄμμα λύοντες,
 πρῶτος δ' αἰμαλέοις ὑπ' ὀδοῦσι
 μήνιδος ἦντετο λειοντοκόμος.
 Ἡ δ' ¹⁾ ὑψικόμοις δένδρεσιν ἄδει,
 ὄρνις εἰρχθεῖσα παρ' ἡϊθέων,
 εἰ καὶ οἱ γλυκερόν μὲν πόμ' ἄει
 θαψιλέας τε τροφάς φιλοκάλως
 παιζουσα νέων χεῖρ προτίθησι,
 τάς μὲν συμπατέει σκεθάουσα,
 μούνα δ' ἄλυσσ' ἄλσεν διφᾶ·
 εἰ ποτε δ' ὄροφον στεῖνδον ἀλύξει,
 εὐφρόσυνος λόχμης σκιάν ἄθρει,
 ἄλσεά τ' εὐκελάτως περιηχεῖ.
 Καὶ δὲ βίη σθεναρῇ περιαχθεῖς
 πτόρδος κόρσσην ἔκλινεν εἰς γῆν·
 εἰ δ' ἡ κάμπτουςά μιν ἦσει χεῖρ,
 ὀρθῇ κορυφῇ πόλον αὐτὴν λεύσσει ²⁾.
 Πέσεν ἐσπέριον Φοῖβος εἰς οἶδμα,
 ἀλλὰ πορεῖη σιγαλή ³⁾ πάλιν
 διφρον εἰς ἀντολίην διελίσσει.
 Ζητεῖ γὰρ ἐὴν πᾶν μάλα τάξιν,
 χαῖρον ταῖς εἰς τὸ πρὶν ἐπανοθοῖς,
 οὐδ' ὁ θαθεῖς τινὶ ῥυθμὸς αἰεὶ μένει,
 ἦν μὴ τέλος ἦ συζυγὲς ἀρχῇ·
 ὥς γὰρ στάσιμον τὸν θρονον εἴξει.

Καὶ ὑμεῖς οὖν, ὦ γήϊνα ζῶα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀμυδρᾶ τινὶ
 ἐμφάσει τὴν ὑμῶν αὐτῶν ὅμως ἀρχὴν ὀνειρώττετε, καὶ τάληθές
 ἐκεῖνο τῆς μακαριότητος τέλος, καὶ εἰ μὴδὲν ὀξυωπούση, ὅποι-
 ἀδήποτε δ' ὅμως διανοίᾳ θεᾶσθε, οὐδὲν χάριν καὶ ὁδηγεῖ μὲν ὑμᾶς
 πρὸς τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἢ φυσικὴ πρόθεσις, ἀπάγει δὲ τούτου πάλιν
 ἢ πολυσχιδὴς πλάνη. Σκόπει καὶ γὰρ, εἰ δι' ὧν ἄνθρωποι ἐπιτυ-
 χεῖν τῆς μακαριότητος οἴονται, τοῦ προκειμένου ἐφικέσθαι τέλους
 ἱκανῶς ἔξουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἦτοι ὁ πλοῦτος ἢ αἱ τιμαὶ τῶν τε ἄλλων
 ἕκαστα τοιοῦτόν τι ἐπιφέρουσιν, οὐ μὴδὲν τῶν ἀγαθῶν ἀπειναι δο-
 κεῖ, καὶ ἡμεῖς δὴτὰ συνθησόμεθα γίνεσθαι τινὰς τῇ ἐπιτυχίᾳ τού-
 των εὐδαίμονας· εἰ δὲ μήθ' ὅπερ ἐπαγγέλλονται πρὸς πέρας ἀγα-
 γεῖν δύνανται, καὶ προσέτι πλείστων ἀγαθῶν λείπονται, οὐ σα-

¹⁾ MSC. ᾄδ. ²⁾ λεύσει. ³⁾ πορήσει γαλήν; corr. de Weber.

φέστατα ἐν αὐτοῖς ἐπίπλαστον τὸ τῆς μακαριότητος σχῆμα καταλαμβάνεται; Πρῶτον πάντων τοίνυν αὐτοῦ σου ¹⁾ τοῦ μικρῷ πρόσθεν πλούτη κομῶντος πυκνάζομαι. Ἐν τῷ μεταξύ τῆς πολυτελεστάτης ἐκείνης περιουσίας οὐκ ἔσθ' ὅπου τὴν σὴν διάνοιαν ἐξ οἰουδηποτοῦν ἀδικήματος ἐθορύβησε λύπη; Ὅντως οὐχ οἷός τε εἰμί μεμνησθαι, εἶπον, ἐμαυτοῦ ἐλευθερά χρησαμένου τῇ διανοίᾳ, ὡς μὴ κατὰ τι διαπαντός ἀξύμως ἔχειν. Ἄρ' οὐχ ὅτι γε ἦτοι ἀπὴν ὅπερ οὐκ ἂν ἡβουλήθης ἀπειναι, ἢ παρὴν ὁ παρεῖναι οὐκ ἦν σοι προαιρουμένῳ; Ἐχει μὲν οὕτως, ἔφην. Τοιγαροῦν ἐκείνου μὲν τὴν παρουσίαν, τούτου δὲ τὴν ἀπουσίαν δι' ἐφέσεως ἦγες; Ὁμολογῶ σοι. Ὁ δ' ὦν ἐν ἐνδείᾳ τινὸς οὐκ ἔστιν ἐκασταχόσεν ἀντάρκης αὐτὸς ἑαυτῷ; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Σὺ δὲ τὸ μὴ αὐτάρκης τοῦτο πλήρης χρημάτων ἔφερεις, εἶπε; Πῶς δ' οὐχι, ἔφην; Ἄρα γοῦν ὁ πλοῦτος, εἶπεν, ἀδυνατεῖ ἀνεπιδεᾶ καὶ αὐτάρκη τινα ἑαυτῷ ἐκτελέσαι· καίτοι τοῦτ' ἦν ὅπερ ἐδόκει γε ἐπαγγέλλεσθαι. Καὶ μὴν καὶ τοῦτο δὴ μάλιστα λογισμῷ δοῦναι οἰκεῖον οἶμαι, ὡς οὐδὲν οἰκοθὲν τε καὶ ἔμφυτον ὁ πλοῦτος ἔχει, ὡς μὴ δύνασθαι ἀφαιρεῖσθαι τῶν κεκτημένων ἀκόντων. Καὶ τοῦτο μὴ οὕτως ἔχειν οὐκ ἀρνήσομαι, εἶπον. Ἀνθ' ὅτου δ' οὐχ ὁμολογήσεις, ἔφη, ὁπότε καθ' ἐκάστην ²⁾ τῶν ἰσχυροτέρων ³⁾ ἕκαστος ἀρπάζει τοῦτον παρὰ γνώμην δὴ τῶν ἐχόντων; Πόθεν γὰρ αἱ ἐν ταῖς ἀγοραῖς δίκαιαι, εἰ μὴ ὅτι γε τὰ χρήματα, ἅπερ ἦται βία ἢ δόλος, τῶν ἐχόντων μὴ βουλομένων, ἡρπάγη, ἀπαιτεῖται; Οὕτως ἔχει ἀληθές, ἦν δ' ἐγώ. Προσδεήσεται τοίνυν, ἔφη, συμμαχίας ἔξωθεν, δι' ἧς τὸν ἑαυτοῦ τις ἂν περισώσει πλοῦτον; Μάλιστα πάντων, εἶπον. Οὐκοῦν οὐκ ἂν προσεδεῖτο τῆς τοιαύτης ἐπικουρίας, ἢ δ' ὅς, εἴ γε μὴ τὸν πλοῦτον ἐκέκτητο, ὃν ἀποβαλεῖν ἐπεφύκει. Οὐδὲ τοῦτο πρεπῶδες, ἔφην, δισταγμῷ δοῦναι. Τοιγαροῦν εἰς τούναντίον περιετράπη τὸ πρᾶγμα· ἃ γὰρ αὐτάρκεις ἑαυτοῖς τοὺς ἀνθρώπους ποιεῖν ἐδόκει χρήματα, ἐπακτῆς οὐχ ἦττον βοηθείας καθεστῶσιν ἐν χρεῖᾳ. Τίς δ' ἂν καὶ τρόπος ἐξευρεθῇ, ὃ τοῦ πλούτου τὸ ἐνδές ἀπορρᾶπισθῇ; Μὴ γὰρ τοὺς πλουτοῦντας πενῆν οὐκ ἐγχωρεῖ; μὴ διψῆν οὐκ ἐνδέχεται; μὴ τοῦ χειμερινοῦ ψύχους

¹⁾ MSC. σου. ²⁾ καθεκάστην. ³⁾ ἰσχυρωτέρων.

τὰ τῶν πολυχρημάτων οὐκ αἰσθάνεται μέλη; Ἀλλὰ πρόσσεστιν, ἔρεῖς, τοῖς εὐποροῦσι χρημάτων τίνι τὴν πείναν κορέσουσι, τίνι τὴν δίψαν σβέσουσι καὶ τὸ ψῦχος ¹⁾ ἀποσοβήσουσιν. Ἀλλὰ τοῦτον τὸν τρόπον ψυχαγωγεῖσθαι μὲν τοῖς χρήμασιν ἢ ἔνδεια, ἐξαίρεσθαι δὲ παντάπασιν οἷα τε ²⁾ ἐστὶν οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ αὕτη χαίνουσα μὲν ἀδιάλειπτα, αἰεὶ δὲ τι αἰτοῦσα, τοῖς χρήμασι πῖμπλαται, ὑπολείπεσθαι ἀνάγκη τὴν πῖμπλασθαι πεφυκυῖαν. Ἐὼ λέγειν ὡς τῇ μὲν φύσει βραχύτατα, τῇ δὲ πλεονεξίᾳ οὐδὲν ἀποκρώντως ἔχει. Ὡστ' οὖν, εἰ ὁ πλοῦτος οὔτε παρασαλεύσαι τὴν ἔνδειαν δύναμιν ἔχει καὶ αὐτὸς δὲ ἰδίᾳ ἐμποιεῖ, ἐφ' ὅτῳ δὴ αὐτάρκειαν παρέχειν αὐτὸν ὑμᾶς αὐτοὺς πείθετε;

Εἰ καὶ χρυσὸν ῥέοντα πηγῆς πλούσιος
ἀπλήστως ἀντλεῖ τῇ φιλοχρηματῇ,
πόντου δ' ἐρυθροῦ μαργάροις δειρὴν στέφει,
γῆν τέμνει δ' ἐσθλὴν βουσὶν ἀπειρεσίαις,
οὔτ' ἂν μερίμνας κληρονόμος τοῦδ' ἐκρύγοι,
οὔτε συνέψεται ³⁾ οἱ πλοῦτος ἀποχομένῳ.

Ἀλλ' αἱ τῶν ἀξιωματικῶν λαμπρότητες τίμιον καὶ σεβάσμιον ἀποδιδόασιν ᾧ προσγίγνονται; Ἔστι δὲ τις ταῖς ἐπιτροπείαις ἢ προστασίαις δύναμις, ὡς τὰς μὲν ἀρετὰς ταῖς τῶν χρωμένων ψυχαῖς ἐνσπείρειν, ἀποκρούεσθαι δὲ τὴν κακίαν; Ἀλλ' οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ὅσον οὐ φυγάδα τὴν πονηρίαν ἐλαύνειν, ἀλλὰ καὶ περιφανεστέραν οὐχ ἥκιστα ποιεῖν ἔχουσιν εἰθισμένον· οὐ χάριν καὶ δυσχεραίνομεν καὶ ἀπαξιούμεν πολλάκις αὐτάς ἐγχειρίζεσθαι τοῖς ἀτοπιωτάτοις τὴν γνώμην. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ὁ Κάτουλλος, καίπερ ἐπὶ δίφρῳ τὸν Νόνιον ⁴⁾ καθεζόμενον, κυρτότητά ⁵⁾ γε ὁμοῦς ἀποκαλεῖ. Ὅρᾳς ὅσον τοῖς φαύλοις αἴσχος αἱ ἀξιώσεις προστριβουσιν; Ἦττον δ' ἂν ἐμφανὲς ἐγεγόνει τὸ τούτων ἀνάξιον, εἰ μὴδὲ τισι τιμαῖς ῥῶως ἐνελαμπρύνοντο. Καὶ σὺ δὲ ἄρα μὴ ποτε τὸν νοῦν τοσόνδε τι κεκινδυνευκῶς ἥς ὑπελαμβάνειν ἀξίαν τινα διεξαγαγεῖν ἅμα τῷ Δεχωράτῳ, ὅποτε ψυχὴν ἐν αὐτῷ αἰσχίστου παρασίτου καὶ συκοφάντου ἐώρας; Οὐδὲ γὰρ οἷοί τε ἐσμέν διὰ τὰς τιμὰς

¹⁾ MSC. ψύχος. ²⁾ οἷα τε. ³⁾ συνάψεται. Texte: *defunctumque leves non comitantur opes*. ⁴⁾ Νόνιος. ⁵⁾ C'est ainsi que Planude a rendu *struma* de Boèce. Dans Catulle (52, 2) c'est le prénom de Nonius.

ἀξίους αἰδοῦς κρίνειν, οὗς αὐτῶν δὴ τῶν τιμῶν κρίνομεν ἀναξίους. Εἰ γοῦν τινὰ σοφία κεκοσμημένον εἶδες, ἄρα τοῦτον ὥηθης ἦται σεβάσματος ἢ τῆς σοφίας ἢ γε κεκόσμηται οὐδαμῶς ἀξίον; Ἄπαγε. Ἔστι γὰρ ἐμπεφυκὸς ἀξίωμα τῇ ἀρετῇ, ὅπερ ἐκ τοῦ παραχρῆμα οἷς ἂν συναφθῇ ἐνίησιν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτό γε αἱ δημῳτιδες ποιεῖν ἀδυνατοῦσι τιμαί, σαφῶς ἀποδεδεικται μηδὲνα ταύτας ἴδιον ἔχειν ἀξίας κόσμον. Ἐν οἷς κἀκεῖνο συλλογίσασθαι οὐδὲν ἦττον προσ-
ῆκεν· εἰ γάρ τις τοσούτῳ μᾶλλον περισπτεός ἐστίν, ὅσω μᾶλλον παρὰ πλείονων τοιούτος καταμανθάνεται, καὶ ἡ ἀξία ἄρα μηδέ-
νας ἀνθρώπων ἰσχύουσα σεβασμίους ἀποτελεῖν, εὐκαταφρονήτους ἀποδείκνυσι μᾶλλον καὶ μοχθηροὺς οὗς πλείοσι θεατρίζει. Καὶ μή ποτ' εἰκότως· ἐπεὶ καὶ οἱ φαῦλοι τοῖς ἴσοις ἀμείβονται τὴν ἀξίαν, τῇ αὐτῶν ἀκαθαρσία δηλονότι ταύτην μολύνοντες. Ἴνα δὲ εἰδῇς τὴν ἀληθινήν ἐκείνην σεβασμιότητα διὰ τῶν σκιωδῶν δὴ τούτων ἀξιωματῶν ἀδύνατον οὔσαν προσγίνεσθαι, εἴ τις συχναῖς ὑπα-
τεῖαις χρησάμενος πρὸς βάρβαρα τυχὸν οὕτω γένη ἐπιδημήσει, σεβάσιμον αὐτὸν καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἢ τῆς ὑπατείας τιμῇ ποιήσει; Πάνυ γε, εἰ τοῦτο δῶρον ἐκ φύσεως τοῖς ἀξιωμασιν ἦν· οὐδαμοῦ γὰρ ἂν τῶν ἐθνῶν κατ' οὐδένα τρόπον τῆς ἰδίας ἔληγεν ἐνεργείας· οἷά που καὶ τὸ πῦρ πανταχοῦ τῆς γῆς οὐκ ἀφίσταται τοῦ θερμαίνειν. Ἄλλ' ὅτι τοῦτο αὐτοῖς οὐκ οἰκεία δύναμις, ἡ δὲ παραπαίουσα τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψις χαρίζεται, φροῦδα διὰ ταχέων γίνονται πρὸς τοὺς ταῦτά γε ἀξιώματα μὴ οἰζμένους ἐρ-
χόμενα. Καὶ τοῦτο μὲν παρὰ τοῖς ἀλλοδαποῖς ἔθνεσιν· ἐν ἐκείνοις δὲ παρ' οἷς ταῦτα φύονται, μήτι συμμίσθουσι διὰ τέλους; Πάλαι μὲν ἦν ἡ στρατηγία ὑπερβάλλουσα ἐξουσία, νυνὶ δὲ κενὸν ὄνομα, καὶ ὁ τῆς συγκλήτου ὄγκος μάταιον ἄχθος. Εἴ τις κατὰ τοὺς ἄνω χρόνους τῆς πρυτανείας προϋστάει ¹⁾ τοῦ δήμου, μέγας ἐδόκει· νῦν δὲ τί τῆςδε τῆς ἀρχῆς ἀτιμώτερον; Καὶ γάρ, ὥς μικρὸν ἔμ-
προσθεν ἔφαμεν, τὸ τοῦ οἰκείου μὴ εὐποροῦν κάλλους τῇ τῶν χρω-
μένων ὑπόληψι νῦν λαμπρότητα δέχεται, νῦν αὐτὴν ἀποβάλλει. Εἰ τοίνυν σεβάσματος ἀξίους τὰ ἀξιώματα ποιεῖν οὔμενον ἰσχὺν ἔχει, εἰ αὐτόθεν τῇ μοχθηρίᾳ βεβηλοῦται τῶν φαύλων, εἴ τι τῶν καιρῶν μεταπτώσει τῆς λαμπρότητος παύεται, εἰ ταῖς τῶν ἀλλο-

¹⁾ MSC. προϋστάει.

εθνῶν δόξαις τοῦ μηδενὸς ἀξιοῦται, τί ποτέ ἐστι τὸ περικαλλῆς,
ὅπερ ἐν ἑαυτοῖς περιμάχῃτον ἔχει, μὴ ὅτι γε καὶ ἑτέροις τούτου
μεταδιδόναι δύναται;

Εἰ γὰρ καὶ Τυρίοις πότ' ὀστρέοισι
βρενθύετ' ¹⁾ ἡδὲ λίθοις φαεινοῖς,
πλὴν μισούμενος ἐκράτησε πάντων,
φεῦ, ὁ Νέρων ἀκόλαστα ῥέζων
συγκλήτῳ δ' ἐβράβευσεν αὐτὶμάς,
οἷα κάκιστος ἔων ²⁾, ἀτίμους
τίς γ' εὐδαίμονα γούν λογίσσεται ³⁾ ὄγκον,
ὃν κακοδαίμονες ἐκδιδοῦσιν;

Ἄρα δὲ αἱ βασιλεῖαι καὶ τῶν βασιλέων αἱ οἰκειότητες ὑπὲρ τοὺς
ἄλλους ἰσχύειν ἀπεργάσασθαι τινα δύναμιν ἔχουσι; Τί μὴ; εἴπερ
ἡ τούτων εὐδαιμονία μέχρι καὶ ἐς τέλος διήρκει. Ἄλλ' ἔστι πλή-
ρης μὲν παραδειγμάτων ὁ παλαιὸς χρόνος, πλήρης δὲ καὶ ἡ καθ'
ἡμᾶς ἡλικία, πόσοι τῶν βασιλέων ταλαιπωρίαν εὐδαιμονίας ἡλλά-
ξαντο. Ὡς περιφανοὺς δυναστείας, τῆς μὴδὲ ⁴⁾ πρὸς τὸ περισώζειν
ἑαυτὴν γούν ἄλλης εὐσθενῶς εὕρισκομένης. Ὡςτ' οὖν εἴ γε αὕτη ἡ
τῶν βασιλείων ἐξουσία μακαριότητος ἐργάτις ἐστίν, οὐκ ἄρα, ὅθεν
ἐλλείπει, μείοι μὲν τὴν εὐδαιμονίαν, ἐπιφέρει δὲ ἀθλιότητα; Ἦν
γὰρ καὶ ἐς πλάτος ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐνταῖα ⁵⁾ σκηπτουχία, πλεῖστα
γε ἀνάγκη ὑπολείπεσθαι ἔθνη, ὧν ὅστισοῦν τῶν βασιλευόντων οὐκ
ἂν αὐταρχήσοι. Ἐξ οἷου δ' ἡ δυναστεία μέρους μακαρίους ποιῶσα
στήσεται, ἐκείθεν ἡ ἀδυναμία παραδῶσα ταλαιπώρους καθίστησι.
τούτοις οὖν μείζω τὴν κακοδαιμονίας μοῖραν ἀνάγκη πᾶσα παρῆ-
ναι τοῖς περικειμένοις τὰ διαδήματα. Τύραννος γάρ τις τοὺς τῆς
ιδίας τύχης κινδύνους ἠκριβωκῶς, τὸ τῆς βασιλείας περιδεῆς τῷ
φόβῳ τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀπηρτημένου ξίφους παρείκασε. Τίς ἦδε
τοῖνον ἡ δυναστεία, ἡ μήτε τὰ τῶν φροντῖδων ἀπωθεῖσθαι δῆγ-
ματα, μήτε τὰ τοῦ φόβου κέντρα φυλάττεσθαι δυναμένη; Καίτοι
βούλονται μὲν καὶ αὐτοὶ ζῆν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ, ἴσχυσι δὲ οὐδαμῶς
κᾶτα τὴν δυναστείαν κομπάζουσιν. Ἦδη γοῦν ἰσχύοντα καὶ δυνα-

¹⁾ MSC. βρενθύεται. ²⁾ ὦν. ³⁾ λογίσεται. ⁴⁾ μὴ δὲ. ⁵⁾ ἐνταῦθα, qui ne présente aucun sens. Le texte porte : *quamvis late humana tendantur imperia*.

τὸν κρίνεις, ὃν ὁρᾷς ὀρεγόμενον οὐπὲρ οὐχ ἱκανῶς ἔχει τυχεῖν; δυνατὸν κρίνεις, ὃς ἐκατέρωθεν τοῖς δορυφόροις περιεστοίχισται; ὃς οὕς καταπλήττει πλέον αὐτὸς δέδωκεν; ὃς ὡς ἂν δυνατὸς εἶναι δοκῇ, ἐν ταῖς τῶν ὑπηρετῶν τοῦτο χερσὶ κείμενον ἔχει; Τί ποτε δὲ καὶ περὶ τῶν τοῖς βασιλεῦσιν οἰκείων ἀποφανοῦμαι, ὅπου γε τὴν βασιλείαν αὐτὴν τοσαύτης ἀσθενείας ἐμπλεων ἀποδέδειχα; Καὶ τούτους γὰρ ἡ βασιλικὴ δυναστεία, ἔστι μὲν ὅτε περιοῦσα, ἔστι δ' ὅτε καὶ καταλυομένη, καθαιρεῖ τε καὶ ἀνατρέπει. Τὸν γοῦν Σενέκαν ὁ Νέρων, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ κατ' ἀληθειάν ὄντα, εἰς αἵρεσιν ἡνάγκασε τελευτῆς καταστῆναι· τὸν δὲ γε Παππιανόν, ἐκ μακροῦ τὰ μέγιστα δυνάμενον ἐν τοῖς περὶ τὴν αὐλήν, στρατιωτῶν ὁ Ἀντωνίνος ἐξέδοτο ξίφεσι. Καίτοι τούτων ἐκάτερος τῆς ἰδίας δυνάμεως ἀφροντιστεῖν ἠθέλησεν· ὣν ὁ Σενέκας τὰ τε ἑαυτοῦ χρήματα παρὰ δοῦναι τῷ Νέρωνι καὶ ἑαυτὸν εἰς διατριβὴν συνεισφέρειν προεθυμήσατο· ἀλλ' ἡνίκα καταπεσομένους σφᾶς αὐτὸς ὁ τῆς ἀξίας ὄγκος κατήπειγεν, οὐδέτερος ὅπερ ἐσπούδασεν ἡνυσε. Τίς τοίνυν ἐστὶν αὕτη ἡ δυναστεία, ἣν κατάφοβοί εἰσιν οἱ ταύτης ἐπειλημμένοι; ἣν οὔτε βουλόμενος ἔχειν ἀσφαλείας τυγχάνεις, κάπειδ' ἀν' ἀποτιθέσθαι διανοῇ, ἀπορεῖς ἰσχύος φυλάξασθαι τοὺς ἐχθρούς; Βοηθείας μὲν γὰρ χάριν οἱ φίλοι προσλαμβάνονται, οὓς οὐχ ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' ἡ τύχη συννεύειν πρὸς ἀλλήλους ἐποίησεν. Ἀλλ' ὃν ἡ εὐδαιμονία φίλον ἀποτελεῖ, τοῦτον ἡ δυσπραγία ἐχθρὸν ἀπεργάζεται. Τίς δὲ λοιμὸς πρὸς τὸ βλάπτειν ἀνυστικώτερος ἢ ὠκειωμένος ἐχθρός;

Ὁ Θέλων βασιλεὺς μέγας εἶναι
 θυμὸν θαμάσαι ¹⁾ θριμύν οὗτος,
 μὴδ' αὖ ἐπιθυμίῃ αἰσχρῇ
 δειρὴν σφετέρην ὑποθεῖν·
 κἂν γὰρ γένος Ἰνδὸν ἑκάθεν
 τὰς σᾶς τρομέωσιν ἐφετμάς,
 Θούλη πυμάτη τέ σοι εἴκη,
 ἔμπης δὲ μερίμνας ἐλάσσαι,
 μελέας λύπας τε διῶξαι
 μὴ ἰσχοῖς· τὸ δὲ γ' οὐ κράτος ἔσται.

¹⁾ MSG. θαμάσαι; corr. de Weber.

Ἡ δόξα δὲ πόσου μὲν ψεύδους πολλάκις, πόσου δὲ καὶ αἰσχούς ἀναπimπλᾶται. Ὄθεν δὴ καὶ ὁ τραγικός οὐ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐξεβόησεν· ¹⁾ Ὡ δόξα, δόξα, μυρίοισι ²⁾ δὴ βροτῶν οὐδὲν γεγῶσι βίωτον ³⁾ ὥγκωσας ⁴⁾ μέγαν. Πλείστοι ⁵⁾ καὶ γὰρ πολλάκις ὑπερμέγεθες ὄνομα ταῖς ἐσφαλμέναις τοῦ σύγκλυδος ὄχλου κρίσιν ἤραντο· οὐ τί ποτε αἰσχροτέρων εἰς διαλογισμὸν ἔρχεσθαι πέφυκεν; Ὡν γὰρ ἡ εὐφημία καὶ τὸ διαβόητον καταψεύδεται, τούτους ἀνάγκη τοῖς ἰδίοις ἐπαίνοις ἐρυθριᾶν. Εἰ δὲ καὶ κατ' ἀξίαν τὰ τῶν ἐπαίνων προῖασι, τίνα προσθήκην ὁμῶς τῇ τοῦ σοφοῦ συνειδήσει ποιήσονται, τοῦ τὸ οἰκεῖον καλὸν μὴ τοῖς δημῶδεσι θρύλλοις, ἀλλὰ τῷ τῆς συνειδήσεως ἀληθεῖ μετρούντος; Καὶ μὴν εἰ τοῦτ' αὐτὸ τὸ εἰς πολλοὺς ἐκτείνειν τοῦνομα κάλλιστον εἶναι δοκεῖ, ἔπεται τῷ μὴ ἐκτείνεσθαι τὸ ἐπίφογον ὄνομα καλῶς ἔχειν κεκρίσθαι. Ἀλλ' ὡς μικρῷ πρόσθεν διεσαφήσαμεν, πλείστα γε εἶναι ἀνάγκη τὰ πορρώτατ' οἰκοῦντα γένη, πρὸς ἅπερ ἑνὸς ἀνθρώπου φήμη ἐφικέσθαι ἀμήχανος γίνεται· ὡς ἐντεῦθεν συγκυρεῖν τὸν παρὰ σοὶ εὐδοξεῖν δοκοῦντα ἄδοξον τοῖς πλησιοχώροις ὑπολαμβάνεσθαι. Πρὸς τούτοις ἐγὼ τὴν δημοτικὴν χάριν καὶ εὐνοίαν εὐδὲ μνήμης ἀξίαν ἡγοῦμαι, τὴν μὴτε κρίσει προιοῦσαν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε σταθῇραν διαμένουσιν. Ἢδη δὲ καὶ τὸ τῆς εὐγενείας ὄνομα, ὅτι μάταιον καὶ ὅτι εὐόλισθον, τίς ἀγνοεῖ; Καὶ γὰρ καὶ αὕτη, εἰ μὲν πρὸς τὸ περιφανὲς ἀναφέρεται τῶν προγόνων, ἀλλοτρία ἐστὶ· δοκεῖ γὰρ ἡ εὐγένεια ἐγκώμιον εἶναι τι ἐκ τῆς εὐδοκιμήσεως κατιὸν τῶν πατέρων· εἰ δὲ ἡ εὐφημία περιφάνειαν ἐμπαιεῖ, ἐκείνους ἐπιφανεῖς ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἀνευφημουμένους. Ὡστ' οὖν ἐπίδοξον καὶ σέ, εἰ μὴ οἰκεῖαν ἔχεις, ἡ ἀλλοτρία περιφάνεια οὐ μὲν ἀπεργάσεται. Εἰ δ' ἄρα ἔστι τι καὶ καλὸν ἐν τῇ εὐγενείᾳ, τοῦτ' οἶμαι μόνον εἶναι τὸ τοῖς εὐπατρίδαις ἀνάγκην ἐπικεῖσθαι δοκεῖν μὴ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀποπίπτειν.

Πᾶν μερόπων γένος ἐν γαίῃ
τῆς αὐτῆς ἐφυρίχης·
εἰς γὰρ πάντων ἐστὶ πατήρ,
εἰς ὅς πάντα διοικεῖ.

¹⁾ Eurip. Androm. 320. ²⁾ MSC. μυρίοις. ³⁾ βίωτον. ⁴⁾ ὥγκωσαν.
⁵⁾ πλείστα. Text: *Plures enim magnum saepe nomen*, etc.

Κείνος φοίβῳ δῶκε σέλας,
 μήνη δ' αὐτε κεραίην·
 κείνος καὶ χθονὶ δῶκε βροτούς,
 πόρε καὶ τείρε' Ὀλύμπῳ,
 καὶ ψυχὰς συνέδθησε ῥέζει
 θεόθεν δῆτα κίουσας·
 τοῖνον ἅπας τις ἐφημερίων
 βλάστημ' εὐγενές αὐχεῖ.
 Τίπτ' αὖ φυσᾷσθαι προγόνοις;
 ἦν γὰρ ῥίζαν ἐς ὑμῶν
 ποιητὴν τ' ἀπιδήτε θεόν,
 οὐδείς δυσγενὲς αἵμα,
 εἰ μὴ ὅς αὖξων αἰσχροῖά πάθῃ
 σφετέρην κάλλιπεν ἀρχήν.

Τί δαί περὶ τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν λέξω, ὧν τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ἀθυμίας γέμειν εἰκός, τὸν δὲ κόρον μεταμελείας; Πόσας ἐκείναι νόσους, πόσας ἀνυποίστους ὀδύνας, ὡσανεὶ τινα τῆς μοχθηρίας καρπὸν, τοῖς τῶν καταχρωμένων εἰώθασι σώμασιν ἐπιφέρειν; Ὡν καὶ ἀγνοῶ τὰ κινήματα εἴ τινας εὐφροσύνης μεμοίραται· ἀλγεινὰς μέντοι τὰς ἐκβάσεις εἶναι τῶν ἡδονῶν, πᾶς τις τῶν ἑαυτοῦ ὀρέξων εἰς ἀνάμνησιν ἤκων συνήσει. Εἰ μὲν γὰρ αὗται μακαρίους κατορθοῦν εἶχον, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐνισταμένην ὀρῶ, μὴ οὐχὶ καὶ τὰ βροσκήματα μακαριότητος προσηγορίᾳ τιμᾶσθαι, ἃ τῇ περὶ τὸ πληροῦν τὴν κοιλίαν σπουδῇ τὸ πᾶν νέμουσιν. Ἦν μὲν ἂν αὖ καὶ συζύγου καὶ φιλάτων σεμνότατον τὸ τερπνόν· ἀλλὰ πάνυ τῆς φύσεως ὅτι πόρρω τινα λέγεται, οὐκ οἶδα δ' ὅν, τῶν τεκόντων τυχεῖν κολαστῶν. Ὡν ἵπποισι τις κατάστασις πόσον ἐστὶ πολυμέριμνος, οὗτ' ἄλλοτε οἶα δὴ πεπειραμένον σε τούτων ὄντα, οὔτε νῦν ὑπὲρ αὐτῶν σχετλιαζόντα διδάσκειν ἀναγκαῖον ὦήθην. Ἐν ᾧ τὴν γνώμην Εὐριπίδου τοῦ ἐμοῦ ἀξίαν ἀποδοχῆς κρίνω, ὅς τὸν τέκνων ἀπείραστον δυστυχοῦντά φησιν εὐτυχεῖν²⁾).

Φύσις ἡδονῆς ἀπάσης
 μετὰ τέρψιος προχύσεις ³⁾
 μέροπας μύωπι νύσσειν,
 ἀπιοῦσαν αὖ μελίσσης
 τρόπον ἐμμόνοις βολαῖσι
 κραδίην ἄγαν τιτρώσκειν.

¹⁾ MSc. ἀπιδόιτε. ²⁾ Eurip. Androm. 420. ³⁾ MSc. προσχύσεις.

Ἀμέλει γοῦν οὐδέν ἐπαμφοτερίζειν χρεών, μὴ οὐ ταύτας πρὸς μακαριότητα τὰς ὁδοὺς ἀνοδίας τινὰς εἶναι μᾶλλον, μηδὲ χειραγωγεῖν ἐκεῖσε δύνανται ἔχειν, ὅποῦπερ ὁδηγήσειν ὑφίστανται. Πόσοις γε μὴν τοῖς κακοῖς συμπεφύραται, σημανῶ σοι διὰ βραχέων. Τί γάρ; περὶ χρημάτων συλλογὴν πτοηθῆσῃ; ἀλλὰ τῶν ἐχόντων ἀρπάξεις¹⁾ ταῦτα. Ἀξιώμασι περιφανὴς εἶναι θελήσεις; εἰς γῆν πεσῇ καὶ προσκυνήσεις τῷ ἐγχειρίζοντι, καὶ ὁ τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλειν τῇ τιμῇ σπεύδων, τῷ ταύτην αἰτεῖν ταπεινούμενος ἐξευτελισθῆσῃ. Δυναστείας ἐπιθυμεῖς; ταῖς τῶν ὑπὸ χεῖρα συνισχημένους ἐπιβουλαῖς συχνοῖς ὑποκείσῃ κινδύνους. Δόξαν ζητεῖς; ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν δυσχερῶν ἐρχόμενος ἀσφαλείας οὐ τεύξῃ. Τεθρυμμένον καὶ χλιδῶντα βίον πρὸ παντὸς ἄγεις; καὶ τίς οὐκ ἀποσκυβαλίσει τε καὶ ἀποστραφήσεται τὸν εἰκαιστότου τε καὶ εὐκαθαριέτου πράγματος, λέγω τοῦ σώματος, δοῦλον; Ἰδοὺ δὲ καὶ οἱ προτιμῶντες ἑαυτῶν τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ πάνυ μὲν οὐδαμινῇ, πάνυ δὲ καὶ εὐπεριτρέπτῳ τῇ κτήσει χρῶνται. Τί γάρ; τοὺς ἐλέφαντας μὲν μεγέθει, τοὺς δὲ ταύρους ἰσχύϊ διενεγκεῖν ἔχετε; μὴ τοὺς τίγρεις παρελεύσεσθε ταχυτήτι; Ἐπισκέψασθε τὸ τοῦ οὐρανοῦ πλάτος, τὸ στεγανόν, τὴν ὠκύτητα, καὶ παύσασθε ὅψε γοῦν τὰ μηδενὸς ἄξια θαῦμα ποιοῦμενοι. Ὅς δὴ οὐρανὸς οὐ τοῦτοις μᾶλλον παρέχειν ἄξιος ἔκπηξιν, ἢ τῷ αὐτὸν ἡνιοχοῦντι λόγῳ. Μορφῇ δὲ κάλλος, ὡς μὲν εὐμάραντον πέφυκεν, ὡς δὲ ὠκύμορον καὶ τῶν ἑαρινῶν ἀνθέων ἀφιπτάμενον θάπτον, οὐκ εἰκὸς ἀγνοεῖν. Εἰ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, λυγχείοις²⁾ ὀφθαλμοῖς ἐχρῶντο οἱ ἄνθρωποι, ὡς τὴν ὄψιν σφῶν καὶ διὰ τῶν ἀντιτυπούντων τοῖς ὄμμασι διακνεῖσθαι σωμάτων, οὐκ ἄρα, τῆς τῶν σπλάγχχνων οἰκονομίας διοπτρευθείσης, ἐκεῖνο τὸ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐκπρεπέστατον Ἀλκιβιάδου σῶμα δυσειδέστατον ὤφθη; Τοιγαροῦν ὥρα³⁾ σε διαφέροντα φαίνεσθαι, ἥμιστά γε ἡ σὴ φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν ὁρώντων ὀφθαλμῶν ἀσθένεια δίδωσιν. Ἀλλὰ φθονοῖτε κατ' ὅσον ὑμῖν βουλητὸν εἶναι τινα σώματος ἀγαθὰ καὶ ταῦτ' εἰδότες ὡς αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ πρὸς ὑμῶν θαυμαζόμενον τριημέρῳ πυρετῷ διαλύεσθαι φύσεως ἔτυχε. Καὶ ὡς ταῦτα πάντα συγκεφαλαιωσάσῃ φάναι⁴⁾

¹⁾ MSC. ἀρπάξεις. ²⁾ λυγχείοις. ³⁾ ὥρα. ⁴⁾ φάναι.

τὰ μήτε παρασχεῖν ἱκανῶς ἔχοντα ἅπερ ἐπαγγέλλονται ἀγαθὰ,
μήτε τῇ συγκροτήσει τῶν ἀγαθῶν πάντων εὐρισκόμενα τέλεια,
ταῦτ' οὐτε πρὸς τὴν μακχρίότητα φέρουσιν, ὥσανεῖ τινες λεωφό-
ροι, οὐτ' οὖν μακχαρίου γε κατιστώσιν.

Αἱ αἱ τίς μελίους πλαζομένους τρίβου
ἀγνοία θνητοὺς ἐκτρέπει ;
Οὐ χρυσόν γε τρυγῶσι χλοερῶν φυτῶν
ἢ μαργάρους ἐξ ἀμπέλου,
οὐδ' ἄρκυς τανύουσιν ¹⁾ κατ' ὄρη μακρά,
θέλοντες ἰχθῦσι τρυφᾶν,
οὐτ' εἰ δορκάδας ἰχνηλατεῖν δέον,
Τυρρῆνόν ἐκδιφῶσ' ὕδωρ.
Καὶ δ' αὐτῆς ἁλὸς ἐγκρουπτόμενον ῥοαῖς
κευθμῶνα πάντ' ἐγνώρισαν,
τίς μὲν χιονέων μαργαριτῶν γέμει,
τίς δ' αἰμοβάπτου ²⁾ πορφύρας,
καὶ τίς μὲν μαλακὰς ἔλλοπας ἐκτρέφει,
ποῖα δ' ἐχίνους ἡϊών.
Ποῦ δ' οὖν οὐ ἐφίενται βρύεται καλόν,
οὐδὲ στέγουσιν εἰδέναι,
Οὐλύμπον δ' ὄγ' ὑπερβάν φαενόν κυρεῖ,
ζητοῦσι γῇ κατώρυχες.
Τίπτ' οὖν ἡλιθίοις ἄξιον εὖξομαι ;
Ἐχρίεν ὄλβον καὶ κλέος·
εὐτ' ἂν ψευδομένων σχώσ' ἀγαθῶν βάρως,
τῆμος μάθουεν τὰτρεκῇ.

Μέχρι μὲν τοῦδε τὴν εἰκόνα τῆς ψευδοῦς εὐδαιμονίας ἄλλες γε
ὑπεδείξαμεν, ἣν εἰ περιεσκεμμένως ἐώρακας, ἀρμόδιον ἄνωθεν τὴν
ἀληθινήν ἐμφανίσαι. Ἐγὼ δὲ καὶ ὁρῶ δαιμνίως, ἔφην, μήτε τῷ
πλούτῳ αὐτάρκειαν, μήτε τῇ βασιλείᾳ ἰσχύν, μὴ σέβας τοῖς ἀξι-
ώμασι, μὴ εὐκλειαν τῇ δόξῃ, μηδὲ τέρψιν ταῖς ἡδοναῖς οἶαν τε οὐ-
σαν συνενεχθῆναι. Ἡ δ' Ἄρα δὲ καὶ τὰς αἰτίας, εἶπε, πόθεν ³⁾ οὕτω
ταῦτ' ἔχει κατείληφας ; Ἐμφασίν τινα δοκῶ μοι, ἔφην, ἀθρεῖν
ὥσπερ εἰ τινα λεπτοτάτην γραμμὴν· ἀλλ' ἐκ σοῦ μᾶλλον βουλοίμην
ἂν καθαρώτερον γινῶναι. Καὶ μὴν σαφεστάτου, φησί, λόγου
τυγχάνει· τὸ γὰρ ἀπλοῦν τῇ φύσει καὶ ἀδιαίρετον ὄν, τοῦθ' ἡ τῶν

¹⁾ MSC. τανύουσι. ²⁾ αἰμοβλάπτου. Web. αἰμοβάπτου, vocabulum
novum. ³⁾ πόθεν.

ἀνθρώπων διαιρεῖ πλάνη, καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τελείου πρὸς τὸ ψευδῶνυμον μετακομίζει καὶ ἀτελές· ἡ δοκεῖ σοι τὸ μηδενὸς ὄν ἐν ἀνδρείᾳ προσδεῖσθαι δυναστείας; Οὐχ ὅσον εἰδέναι με, εἶπον. Ὁρθῶς ἔφησθα· καὶ γὰρ ὅ τι πέρ ἐστιν ἀσθενέστερον, ἰσχύος μετέχον ἐν τινι πράγματι, ἐν τούτῳ συμμαχίας ἀνάγκη πᾶσα προσχρῆζειν θύραθεν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην. Τοιγαροῦν αὐταρκειὰ τε καὶ δυναστεία μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἐστίν. Οὕτω δοκεῖ. Ὁ δὲ τοιοῦτόν ἐστι, πότῃρα περιπτέον κρίνεις, ἢ τοῦναντίον σεβασμῶτος ἀξιώτατον πάντων τῶν ὄντων; Καὶ πῶς ἂν τούτῃ γε ἀμφισβήτησιν τινα δοίην, εἶπον; Προσθῶμεν οὖν τῇ αὐταρκειᾷ καὶ δυναστείᾳ τιμὴν, ἵνα δὴ ταῦτα τὰ τρία ἐν θεωρῶμεν ὑπάρχειν. Προσθῶμεν, ἔφην, εἴ γε δὴ μέλλοιμεν ὁμολογεῖν ἀληθῆ. Τί δαί; πότερον ἀφανές τοῦτο, φησι, καὶ οὐδαμῶθεν νομίζεις γνῶριμον, ἢ πάσῃ εὐκλείᾳ περιφανέστατον; Ἐπίστησον γὰρ εἰ τὸ μηδενὸς προσδεόμενον, τὸ δυναστεία ὅτι μάλιστα χρώμενον, τὸ τιμῆς ἀξιώτατον, συγχωρηθήσεται χρεῖαν περιφανείας ἔχον, ἣν ἑαυτῷ παρασχεῖν οὐκ ἂν ἔχοι, κἀντεῦθεν ἔκ τινος μέρους οὐδεμιᾶς ἄξιον δοκοῖ ἐπιστροφῆς. Ἀλλ' οὐχ οἷός τε εἰμὶ, ἦν δ' ἐγώ, μὴ τοῦτό γε, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστιν, ἐπιδοξότατον εἶναι συνδέσθαι. Ἐπόμενον τοίνυν, εἶπε, καὶ τὴν περιφάνειαν τῶν ἀνωτέρω τριῶν μηδὲν διαφέρειν ὁμολογεῖν. Ἐπόμενον, ἔφην. Ὁ τοίνυν οὐδενὸς ἀλλοτρίου χρήζει, ὁ πάντα τῇ ἰδίᾳ ἰσχύϊ δύναται, ὁ σεβάσμιόν τε καὶ εὐδοξότατον πέφυκεν, οὐ κατάλληλον καὶ περιχαρέστατον εἶναι; Ἀλλὰ πόθεν ἂν τῷ τοιοῦτῳ λύπη παρεισφθαρείη τις, οὐδ' ἐννοεῖν, εἶπον, ἱκανῶς ἔχω· παρ' ὃ καὶ εὐθυμίας ἐμπίπλασθαι, εἴ γε τὰ ἀνωτέρω μενούσιν, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν. Οὐκοῦν ἐκεῖνο διὰ τῶν αὐτῶν, εἶπεν, ἐπ' ἀνάγκης συμπεράναι, τῆς αὐταρκειᾶς, τῆς δυναστείας, τῆς περιφανείας, τῆς σεβασμιότητος, τῆς εὐθυμίας, διαλλάττοντα μὲν εἶναι τὰ γε ὀνόματα, τὴν οὐσίαν δὲ μὴδ' ὅπως οὖν διεννηοχέιναι. Ἐπ' ἀνάγκης, ἔφην. Τοῦτο τοίνυν, ὅπερ ἐν τε καὶ ἀπλοῦν τὴν φύσιν ἐστὶ, κατατέμνει τῶν ἀνθρώπων ἡ μοχθηρία, καὶ γοῦν πράγματος τοῦ μερῶν χηρεύοντος πειρωμένη μέρους ἐπιτυχεῖν, οὔτε τὴν μερίδα τὴν οὐδαμῇ οὐδαμῶς οὔσαν, οὔτε μὴν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, οὐ ἥκιστα τὸν ἔρωτα τρέφει, καταλαμβάνει. Τρόπον δὲ τίνα, εἶπον; Ὁ μὲν τὸν πλοῦτον διώκων, ἐφ' ᾗ τὴν ἔνδειαν ἐκφευ-

ξείσθαι, εἶπε, δυναστείας πέρι καὶ τῶν αὐτῆς οὐδὲν πολυπραγμονεῖ, ταπεινότητός τε εἶναι καὶ ἀφανῆς ἐς τὰ μάλιστα βούλεται· καὶ πολλὰς τῶν κατὰ φύσιν καὶ ταῦτα ἡδονῶν ἑαυτὸν ἀφαιρεῖται, τοῦ μὴ τὸν θησαυρισθέντα πλοῦτον ἀποβαλεῖν. Ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τούτῳ οὐδ' αὐτὰρκεῖας τυγχάνειν εἰκός, ὃν τὸ δύνασθαι καταλείπει, ὃν λύπη τιτρώσκει, ὃν εὐτέλεια καταφρονεῖσθαι ποιεῖ, ὃν ἀφάνεια συγκαλύπτει. Ὁ δὲ μόνου τοῦ δύνασθαι ὧν ἐν ἐπιθυμίᾳ ἀποσκευάζεται πλοῦτον, ἡδονὰς διαπτύς, τιμὴν καὶ δόξαν δυναστείας ἐστερημένην παρὰ φαῦλον ποιεῖται. Ἀλλ' ὁρᾷς ὡς πολλῶν καὶ οὗτος σπανίζει· συμπίπτει καὶ γὰρ ποτε τῶν ἀναγκαίων αὐτὸν ἐν σπάνει γιγνόμενον ἄσης καὶ ἀθημονίας πληροῦσθαι, καὶ τὸ λυποῦν μὴ δυνάμενον ἀπωθεῖσθαι, καὶ οὐ μάλιστα ἦν ἐν ζητήσει, τοῦ δυναστεῖαν δηλονότι περιβεβλησθαι, ἀποτυγχάνειν. Ἐκ τοῦ ὁμοίου δὲ καὶ περὶ τιμῶν, δόξης καὶ ἡδονῶν ἐνδεχόμενόν γε διεξιέναι· ἐπεὶ γὰρ ἕκαστον τούτων ταῦτό ἐστιν ὅπερ καὶ τὰ λοιπά, εἴ τις ἐν τι τούτων χωρὶς τῶν ἄλλων ζητεῖ, οὐδ' οὐπερ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνέληφεν ἐν καταλήψει γενέσθαι δύναται. Τί τοίνυν, εἶπον; Εἴ τις, ἔφη, πάντων ὁμοῦ τούτων ἐπιτυχεῖν ἐπορέγεται, τὸ κεφάλαιον οὗτος τῆς μακαριότητος χρήζει· ἀλλὰ μὴ τοῦθ' εὐρήσει ἐν τοῖς πρὸς ἡμῶν ἀποδεδειγμένοις, ὅπερ ὑπισχνούνται μὴ δυναμένοις συνεισφέρειν; Οὐ γὰρ οὖν, εἶπον. Τοιγαροῦν ἐν τούτοις τοῖς ὡς ἕκαστα τῶν περισπουδάζων παρέχειν ὑπειλημένοις ἢ μακαριότης οὐδένα πέφυκε τρόπον ἀνιχνευτέα. Σύμφημι, ἔφην· οὐδὲν γὰρ τούτου μᾶλλον ἀληθείας ἐχόμενον οἶόν τε λεχθῆναι. Ἐχεις οὐκοῦν, εἶπε, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς αἰτίας τῆς πεπλασμένης εὐδαιμονίας· καὶ τρέψον τὸ ἀπὸ τοῦδε ¹⁾ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα πρὸς τὸν ἀντικείμενον· ἐκεῖ γὰρ τὴν ἀληθινήν, ἣν ἐπηγγελάμεθα, αὐτίκα μάλα περιαθρήσεις. Ὡς, ἔφην, αὕτη κὰν τυφλῷ διάδηλος εἴη, καὶ ταύτην δὲ μικρῷ ἔμπροσθεν ὑπέγραψας, ἥνικα τὰς τῆς ἐπιπλάστου αἰτίας ἐπεχείρεις διαλευκαίνειν. Καὶ γὰρ, εἰ μὴ τι με ψεύδει ²⁾, αὕτη ἐστὶν ἀληθὴς καὶ τελεία μακαριότης, ἥτις αὐτάρκη, δυνατόν, σεβάσιμον, εὐκλεᾶ καὶ εὐθυμον ἀπεργάζεται. Ὡς ἂν δὲ καμὲ εἰδῆς βαδύτερόν τι ἐπιβαλόντα, ἢ γε τούτων ἐν, ἐπεὶ ταῦτο

¹⁾ MSC. τοαποτοῦδε.   ²⁾ ψεύδη.

πέφυκε πάντα, πρὸς ἀλήθειαν παρασχεῖν δύναται, ταύτην εὐδαιμονίαν, τὴν γε ἀληθῶς εὐδαιμονίαν, πάσης ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως οἶδα. Ὡς τρόφιμε, καὶ τῆς τοιαύτης ἐπιβολῆς ¹⁾ ἔνεκεν εὐδαιμον, εἶπεν, εἰ καὶ τῷδε προσεπιστήσαιοι. Ὅτι δέ, ἔφην; Εἶναι τι, φησὶν, ἐν τοῖςδε τοῖς ἀνθρωπίνους καὶ ὀλισθηροῖς πράγμασιν οἶει, τὸ τοιαύτην τινὶ κατὰστασιν θεωρεῖσθαι δυνάμενον; Οὐ δὴτ' ἔγωγε, ἔφην, οἶμαι, καὶ τοῦτο πρὸς σοῦ δέδεικται, ὥς μηδὲν ἔτι περαιτέρω ζητεῖσθαι. Ταῦτ' οὖν, εἶπεν, ἥτοι ἔμφασιν τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ, ἢ ἀτελὴ τινὰ δοκοῦσιν ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ὀρέγειν ²⁾. Συντίθεμαι, εἶπον. Ἐπεὶ τοίνυν εἰς γνῶσιν ἤλθες, ἔφην, τίς μὲν ἡ ἀληθῆς εὐδαιμονία, τίνα δὲ καὶ τὰ περιεκείμενα προσωπεῖον εὐδαιμονίας, νῦν δὲ μαθεῖν λείπεται πάρεν ἂν τὴν ἀληθινὴν ζητήσαιοι. Ἐκ πολλοῦ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, διαφερόντως ἐκδέχομαι. Ἀλλ' ὥς τῷ ἡμετέρῳ, ἢ δ' ὅς, Πλάτῳ ἐν τῷ Τιμαίῳ δοκεῖ ³⁾, καὶ τοῖς βραχυτάτοις χρεῶν τὴν θείαν ἐπικαλεῖσθαι βοήθειαν. Τί γοῦν ποιητέον διαγινώσκεις ⁴⁾, ὥστε τὴν ἐστίαν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ εὐρέσθαι ἀξιωθῆναι; Παρακλητέον, ἦν δ' ἐγώ, τὸν πατέρα πάντων τῶν ὄντων, οὗ γε παραλειφθέντος, οὐδὲν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ θεμέλιον καταβάλλεται. Ἔσται ταῦτα, ἢ δ' ὅς· καὶ παραυτίκα οὕτω μελωδεῖν ἀνεβάλλετο.

Ὡς κόσμοι κυβερνητὴρ μονίμοισι λόγοισι,
γῆς τε πόλου τε δομητορ, ὅτις ⁵⁾ χρόνον ἐξ αἰῶνος
πέφραδας ἐξιέναι, στάσιμός τ' ὦν πάνθ' ἅμα κινεῖς,
ὅς γ' οὐκ οὐκ ἐξώτεραι ⁶⁾ αἰτίαι ὠτρυνον ἔρδειν
ἔργα ρόωδεος ὕλης, ἀλλ' ἡ ἔμφυτος εἰκὼν
τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἁφθονοῦ, ἀενάοιο ⁷⁾ σὺ πάντα
ἐκ παραδείγματος ἰστάς, κάλλιστος μάλ᾽ ἀγαθὸν
νῶν κόσμον φορέων, καὶ ὁμοίᾳ εἰκόνι μορφῶν,
καὶ μιν ἀνώγων ἄρτιον ἄρτια καὶ μέρη αὐχεῖν·
σὺ στοιχεῖ' ἀριθμῶ συνθεῖς, ψυχῆς ὄφρ' ἀφλόγῃσσι,
ξηρὰ θ' ὑγροῖς συνίοιεν, ὅπως ⁸⁾ μὴ εἰλικρινὲς πῦρ
ἐκπετάσῃ, χθόνα δ' ἄχθος ἐπιβρίσαν καταδύσῃ·
σὺ τριπλῆς φύσις; μεσάτην κινούσαν ἅπαντα

¹⁾ ἐπιβολῆς. ²⁾ Il manque ici la traduction de ces mots : *Verum autem atque perfectum bonum conferre non possunt*, qui complètent la phrase, et qu'on pourrait rendre ainsi : τὸ ἀληθὲς καὶ τέλειον ἀγαθὸν οὐ δύναται ἐπάρχειν.

³⁾ Plat. Tim. p. 27. ⁴⁾ MSC. διαγινώσκεις. ⁵⁾ ὅστις. ⁶⁾ ἐξωτερικὰς αἰτίας, corr. de Weber. ⁷⁾ ἀενάοιο. ⁸⁾ ὅπερ.

ψυχὴν ζευγνύς συμφώνοις μέλεσιν διαλύεις,
 ἥτις ἀποστᾶσ' ἐν θυσί κυκλεύσασά τ' ὀπωπαίς,
 εἰς αὐτὴν αὖ ὑποστρέφει, ἐν δὲ νόον ¹⁾ τε βιάδιστον
 κυκλοῖ, καὶ στρέφει τ' ἑκείον οἰκοῦν εἶδος· Ὀλύμπω·
 σὺ ψυχᾶς ζωάς τε ἐλάττους αἰτίῃ ἴσῃ
 κραινεις, καὶ ταύτας ἀναείρων ἄρμασι κούφοις
 σπείρεις ἐς χθόνα καὶ πόλον, ἃς νόμῳ εὐμενέοντι
 πρὸς σέ παλινδρομῆειν πολιτευσαμένας πυρὶ τεύχεις.
 Δός, πάτερ, ἡγάδων ποτὶ δῶκον νῦν ἀναβῆναι,
 δός, πηγὴν ἀγαθοῦ λούσσειν, δός, κύρματι φωτός
 εἰς σὶ τιμαλφίσι πάντοτε νοῦ βλεφάροις ἀτενίζειν·
 ῥήξον ἐπιχθονίου πάχους βάρος ἥδε τ' ὀμίχλην,
 σῶ τε φάει κατάλαμπε, σὺ γὰρ σίλας αἰῶριον ἑσσι
 λήξῃς τ' ἡρεμέουσ' ἐσθλῶν, ἵνα σ' ἄθρῳ, τέρμα,
 ἀρχή, ὁδός, προσαγωγὴ, ὁδὸς, ὅρος τε ὁ αὐτός.

Ἐπεὶ τοίνυν εἰώρακας τίς μὲν ἡ τοῦ ἀτελοῦς, τίς δὲ καὶ ἡ τοῦ
 τελείου ἀγαθοῦ εἰκὼν, νυνὶ καθυποδεικτέα οἶμαι ὅπου ἂν ἦδε τῆς
 μακαριότητος ἡ τελειότης εἴη καθιδρυμένη. Ἐνθα τοῦτο πρῶτιστον
 ἐξερευνητέον εἶναι μοι δοκεῖ, εἰ ἄρα τοῖόνδε τι ἀγαθόν, ὅποιον διω-
 ρίσω μικρῷ πρόσθεν ἐν τῇ τῶν ὄντων φύσει δυνατόν ὑποστήναι,
 μήπως ἡμᾶς τῆς τοῦ ὑποτεθέντος πράγματος ἀληθείας ἐξίτηλος
 ἔμφασις διαλογισμῶν ἀπαγάγῃ. Ἀλλὰ γε τοῦτο μὴ εἶναι τε καὶ
 ὑφίστασθαι, ὥσπερ εἰ τινα πηγὴν τῶν ἀγαθῶν πάντων, οὐκ ἐνόν ²⁾
 ἀπαρνεῖσθαι· πᾶν γὰρ τὸ ἀτελὲς εἶναι λεγόμενον τῇ μειονεκτεῖν
 τοῦ τελείου ἀτελὲς καταφαίνεται. Κάντεῦθεν εἰ ὁποιοῦδήτινι γέ-
 νει ἀτελὲς θεωρεῖται τι, ἐν τούτῳ καὶ τελειόν τι ἐξ ἀνάγκης ὑπάρ-
 χει. Καὶ γὰρ ὑπεξαίρεθείσης τῆς τελειότητος, πόθεν ἂν τὸ ἀτελὲς
 ὑποσταίῃ, οὐδ' ἀνατυπεῦσθαι κατὰ νοῦν πέφυκεν. Οὐδὲ γὰρ ἐκ
 τῶν ἐπὶ μέρους καὶ ἀτελειώτων ἡ φύσις τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν ἐν-
 εστήσατο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκεραίων τε καὶ τετελειωμένων προβαί-
 νουσα εἰς τὰ τελευταῖα καὶ ἄμοιρα τελειότητος καταπίπτει. Ὡστε
 εἰ, ὥς μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν, ἔστι τις ἀγαθοῦ εὐκαθαίρε-
 τος καὶ ἀτελὲς εὐδαιμονία, εἶναι καὶ τινα βεβαίαν καὶ τελείαν οὐκ
 εἰκὸς εἰς δισταγμὸν ἤκειν. Στερρότατα, εἶπον, καὶ ἀληδέστατα
 συμπεέρασται. Ποῦ γοῦν, ἔφη, τὴν οἰκῃσιν ἥδε ποιεῖται οὕτω
 μοι σκόπει. Τὸν θεὸν τὸν ἀρχηγὸν πάντων τῶν ὄντων ἀγαθὸν εἶναι

¹⁾ MSC νόου ²⁾ οὐ κενόν.

τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν ἡ διάληψις δοκιμάζει. Ἐπεὶ γὰρ οὐδὲ ἐν ¹⁾ τοῦ Θεοῦ βέλτιον οὐδ' ἐπὶ νοῦν ἀναβῆναι δύναμιν ἔχει, τίς ἂν ἀμφιβάλῃ μὴ ἀγαθὸν εἶναι, οὐ μὴδὲν ἔστι κρεῖττον; Οὕτω δὲ ἀγαθὸν εἶναι τὸν Θεὸν ὁ λόγος παρίστησιν, ὥς ἐκνικῆσαι καὶ τὸ τέλειον ἀγαθὸν αὐτῷ προσεῖναι. Εἰ μὴ γὰρ τοιοῦτος εἴη, τῶν ὄντων πάντων ἀρχηγὸς εἶναι ἀδυνατήσκει· ἔσται καὶ γὰρ τι προφερέστερον ἢ αὐτός, ὃ τὸ τέλειον ἀγαθὸν ἐσεῖται ἐν κτήσει, καὶ ὁ πρότερον ἐκείνου καὶ ἀρχαιότερον δόξει· τὰ γὰρ τέλεια τῶν ἡττον ἐντελῶν προγενέστερά γε ὑπάρχειν σαφεστάτῃ πέφυκε πίστις. Ἀμέλει καὶ ἵνα μὴ εἰς ἄπειρον ὁ λόγος προίῃ, ὁμολογητέον τὸν ἄκρον Θεὸν τοῦ ἄκρου καὶ τελείου ἀγαθοῦ πληρέστατον εἶναι. Ἀλλὰ τέλειον ἀγαθὸν τὴν εὐδαιμονίαν ὑπεστησάμεθα· οὐκοῦν τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῷ ἄκρῳ Θεῷ ἀνάγκη πᾶσα ἰδρῦσθαι. Καταλαμβάνω, ἔφην, καὶ πρὸς οὐδέν τούτων ἀντειπεῖν οἷός τε εἰμί. Ἀλλὰ δέομαί σου, φησίν, ὅπως ἂν ὁσίως καὶ ἀνεπισφαλῶς ἐκλάβῃς τὸ εἰρημένον, τὸ τὸν ἄκρον Θεὸν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ εἶναι πληρέστατον. Τίνα τρόπον, ἔφην; Ἴνα μὴ τοῦτον, εἶπε, τὸν πάντων τῶν ὄντων πατέρα, τὸ ἄκρον ἐκεῖνο ἀγαθὸν, οὐ πεπληρωσθαι δείκνυται, ἥτοι ἔξωθεν εἰσέσθαι, ἢ οὕτως ἔμφυτον ἔχειν ὑποτοπάζοις, καὶ οἶονεῖ ἔχοντός τε Θεοῦ καὶ ἐχομένης μακαριότητος διάφορον τὴν οὐσίαν εἰκάζοις. Καὶ γὰρ εἰ ἔξωθεν ὑποπτεύεις εἰσδεγμένον, προτιμότερον ἂν τὸ διδοῦν ὢν τοῦ λαμβάνοντος ἔχοις τεκμαίρεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτον πάντων τῶν ὄντων ἐξοχώτατον πάννυ γε ἀξίως ὁμολογοῦμεν. Ὡστ' οὖν τὴν μὲν φύσιν ἓν, τὴν δὲ προσηγορίαν ὑπάρχειν διάφορον. Περὶ τοίνυν τοῦ τῶν ὄντων ἀρχηγοῦ διαλεγομένων νομιζέτω πᾶς τὰ διενηνοχότα ταῦτα συνάπτεσθαι. Πρὸς τούτοις τὸ διηρημένον τινὸς οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐκεῖνο οὐ διηρησθαι νοεῖται. Διὸ καὶ τὸ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ τῇ ἰδίᾳ φύσει διεστηκός, τοῦτ' ἄκρον ἀγαθὸν οὐδαμῶς πέφυκεν· ὅπερ οὐ θέμις ὑπονοεῖν περὶ τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴδὲν προφερέστερον εἶναι συμβαίνει. Συνόλως γὰρ φάναι ²⁾, οὐδενὸς πράγματος φύσις τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἀμείνων ὑπάρχει· ὅθεν καὶ τὴν πάντων ἀρχὴν αὐτὴν καὶ ἄκρον ἀγαθὸν κατὰ τὴν ἐαυτῆς φύσιν ἀληθεστάτῳ συμπεραίναιμι λόγῳ.

¹⁾ MSC. οὐδεῖν.   ²⁾ φᾶναι.

Ἀψευδέστατα, ἔφην. Ἄλλ' ἄκρον ἀγαθὸν τὴν μακαριότητα δέδοται, εἶπεν, εἶναι. Σύμφημι, ἔφην. Τοιγαροῦν, ἡ δ' ὅς, τὸν Θεὸν ὑπάρχειν αὐτὴν τὴν μακαριότητα ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν. Οὐτε τοῖς προϋποτεθεῖσιν, ἦν δ' ἐγὼ, τάναντία γινώσκειν ἔχω, κακείνοις τὸ παρὸν προστεθεὶν ἀκόλουθον ὑπάρχον καταμανθάνωι. Ὅρα δέ μοι, φησὶν, εἰ καὶ ἐντεῦθεν τοῦτό γε ἰσχυροτέρως ¹⁾ ἀποδείξεως τεύξεται, ὡς δύο ἄκρα ἀγαθὰ ὑποστῆναι ἀδύνατον, τὰ γε ἴδια καὶ χωρὶς ἀλλήλων ὄντα. Τῶν γάρ διαφωνούντων ἀγαθῶν προφανές μὴ εἶναι θάτερον ὅπερ ἐστὶ θάτερον· ὅθεν οὐδέτερον δύναμιν ἔχει τέλειον εἶναι, ὁπότε γε ἐκατέρου ἐκάτερον λείπεται· ἀλλὰ τὸ μὴ ἐντελές ὄν, οὐδ' ἄκρον γαθίστασθαι προδηλότατον· οὐδ' ὅπως οὖν τοῖνυν τὰ ἄκρα ἀγαθὰ πεφυκότες δυνατῶς ἔχουσι διηρησθαι. Ὡστε καὶ τὴν μακαριότητα καὶ τὸν Θεὸν ἄκρον ἀγαθὸν συνηγάγομεν εἶναι· ἀμέλει καὶ ἡ αὕτη ἐστὶν ἄκρα μακαριότης, ἡ γε δὴ καὶ ἄκρα θειότης. Οὐδέν, εἶπον, οὔτ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀληθέστερον, οὔτε τῆς διαλέξεως ἰσχυρότερον ²⁾, οὔτε τοῦ Θεοῦ ἀξιώτερον συμπεραίνεσθαι δύναται. Ἐπὶ τούτοις, εἶπεν, ὥσπερ τοῖς γεωμέτραις σὺνηθες δεδειγμένων τῶν προβλημάτων ἐπιφέρειν τι ἕτερον, ὅπερ οὗτοι προσαγορεύουσι πόρισμα, οὕτω καὶ γὰρ σοι ὡσάν ³⁾ ἐξαιρέτον τι βραβεῖον παρέξω. Ἐπεὶ γὰρ τῇ τῆς μακαριότητος ἐπιτυχίᾳ οἱ ἄνθρωποι μακάριοι γίνονται, μακαριότης δέ ἐστὶν αὕτη ⁴⁾ ἡ θειότης, ἐκφανέστατον τῇ τῆς θειότητος ἐπιτεύξει μακαρίους σφᾶς γίνεσθαι. Ἄλλ' ὡς τῇ δικαιοσύνης ἐπιτυχίᾳ δίκαιοι καὶ τῆς σοφίας σοφοὶ ἀποβαινουσιν, οὕτως ἀνάλογον τοὺς ἐπιτυχόντας τῆς θεότητος Θεοῦ ἀνάγκη πάσα συνηνέκται γίνεσθαι. Πᾶς τοιγαροῦν μακάριος Θεός. Ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν εἰς ἐστὶ Θεός, τῇ δέ μετέχει καὶ μετουσίᾳ οὐδέν τὸ ἀντιστάμενον ὡς πλείστους ὑπάρχειν. Ὡς περικαλλές, ἔφην, τοῦτο καὶ τίμιον, εἴτε πόρισμα, εἴτε βραβεῖον ἐξαιρέτον ὀνομάζειν ἐθέλεις. Ἀλλὰ μὴν ⁵⁾ καὶ τοῦδε περικαλλέστατον, εἶπεν, οὐκ ἂν εἴη οὐδέν, ὁ τούτοις συνάπτειν ὑπὸ γε τῆς ἀκολουθείας τοῦ λόγου προαγόμεθα. Τί δ' ἐστίν, ἔφην; Τῆς μακαριότητος, εἶπε, πολλὰ περιέχειν φανεράς οὔσης, πότερον ταῦτα πάντα ἐν ὡσανεὶ σῶμα ταύτης συντίθῃσι τῷ πολυ-

¹⁾ MSC. ἰσχυρωτέρας. ²⁾ ἰσχυρότερον. ³⁾ ὡς ἄν. ⁴⁾ αὕτη. ⁵⁾ Ἀλλὰ μὴν.

σχιδεῖ τῶν μερῶν, ἥ πέφυκέ τι τούτων τὸ τῆς μακαριότητος οὐσίαν πληροῦν, πρὸς ὃ τὰ λοιπὰ τὴν ἀναφορὰν ἔχει; Βουλοίμην, ἦν δ' ἐγὼ, τῇ τῶν πραγμάτων αὐτῶν διαμνημονεύσει· ἐναργέστατά σε τουτί παραστήσαι. Οὐκ οὖν ἀγαθόν, ἔφη, διαγιγνώσκω τὴν μακαριότητα; Καὶ μᾶλα γε ἄκρον, εἶπον. Πρόσδες καὶ τοῦτο πᾶσιν ὡς ἐξόν, ἔφη· καὶ γὰρ ἡ αὐτὴ ἄκρα ἐστὶν αὐτάρκεια, ἡ αὐτὴ ἄκρα θυναστεία, σεβασμιότης τε καὶ εὐκλεία καὶ ἡδονή, ἡ μακαριότης εἶναι κρίνεται. Τί τοίνυν; Ἰδοὺ πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἡ αὐτάρκεια, ἡ θυναστεία καὶ τὰ λοιπὰ, πότερον οἶά τινα τῆς μακαριότητος ἐστὶ μέλη, ἢ πρὸς τὰγαθόν ὥσπερ εἰ τινα κορυφὴν ἀναφέρεται πάντα; Αἰσθάνομαι, εἶπον, ὃ προέθου περιεργάσασθαι· ὃ τι δ' ἂν κατασκευάσαις, ἀκοῦσαι δι' ἐφέσεως ἄγω. Τούτῳ τῷ λόγῳ, ἥ δ' ἔς, τοῦτόν με τὸν τρόπον διαιτῶσαν ἐπίστω. Εἰ ταυτί πάντα τῆς μακαριότητος ὑπάρχει μέλη, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφωνίαν ἡσπάζετο· τοιαῦδε γὰρ τὰ μέλη χρῆται τῇ φύσει, ὡς ἐκ διαφορῶν αὐτῶν ἐν σώμα συντίθεσθαι. Ταῦτα δὲ πάντα ταῦτό γε εἶναι πρὸς ἡμῶν ὁποδεδεικται· ἥκιστα τοίνυν πέφυκε μέλη. Εἰ δ' οὖν ἐξ ἐνὸς ἡ μακαριότης μέλους συμπεπῆχθαι δόξει, ὃ γενέσθαι ἀμήχανον. Καὶ τοῦτ', ἔφην, οὐκ ἀμφισβητήσεως ἄξιον, τὸ μέντοι λείπον ἐκδέχομαι. Πρὸς τὰγαθόν, εἶπε, τὰ λοιπὰ τὴν ἀναφορὰν ἔχειν καθίσταται προὔπτον. Ἐντεῦθεν γὰρ ἡ αὐτάρκεια ζητεῖται, ὅτι ἀγαθόν κρίνεται· ἐκ τοῦ τοιοῦτου ἡ θυναστεία, ὅτι δὴ καὶ αὐτὴ ἀγαθόν εἶναι πιστεύεται· τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ σεβασμιότητος καὶ εὐκλείας καὶ ἡδονῆς ἐξόν συλλογίσασθαι. Πάντων τοιγαροῦν τῶν περιμαχῆτων ἀκρότης καὶ αἰτία τὰγαθόν ἐστὶ. Τὸ γὰρ μήτε τῷ ὄντι¹⁾, μήτε νενοθυμένου ἀγαθόν τι ἔχον ἐν ἑαυτῷ, οὐδ' εἰς ἐπιθυμίαν ἤκειν τινὶ κατ' οὐδένα δύνχται τρόπον. Καὶ τοῦ ἐναντίου δὲ τὰ μὴ τὴν φύσιν ἀγαθὰ, ὁμοίως γε μὴν τοιαῦδε δοκούντα, ὡς ἐπαληθεύοντα ἀγαθὰ ἐραστάς ἑαυτῶν τοὺς ἀνθρώπους ποιεῖται. Ὡς ἐντεῦθεν ἄκραν κορυφὴν καὶ αἰτίαν τῶν εἰς ἐπιθυμίαν ἰόντων πάντων τὴν ἀγαθότητα σὺν δίκῃ πιστεύεσθαι. Ὅτου γὰρ χάριν ποθεῖται τ, ἐκεῖνο μάλιστα φιλεῖσθαι δοκεῖ. Ὡς περ εἰ καὶ ὑγιεινὰς ἕνεκά τις ἰππάσασθαι βούλεται, οὐ τοσόνδε τι τῆς ἐκ τοῦ

1) MSC. τῶνόντι.

ἵππεῦσαι κινήσεως ἐρᾶ, ὡς τοῦ τὴν εὐεξίαν ἀναλαβεῖν. Ἐπεὶ γοῦν πάντα τάγαθόν χάριν ζητεῖται, οὐκ ἐκεῖνα μᾶλλον ἢ αὐτὸ τάγαθόν πρὸς ἀπάντων ἐπιποθεῖται. Ἄλλ' οὐ ἔνεκεν τῷ τῶν λοιπῶν ἀλίσκονται οἱ ἄνθρωποι ἔρωτι, τὴν μακαριότητα συγκαταθήκαμεν εἶναι· καὶ οὕτω γοῦν ἡ μακαριότης μόνη ζητεῖται. Ἐκ δὲ τοῦ τοιούτου κατὰρῶτα φαίνεται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς μακαριότητος μίξιν τε καὶ τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν οὐσίαν. Οὐδὲν, ἔφη, ὁρῶ ἄνθ' ὅτου τις τοῖς εἰρημένους ἀτυμφωνεῖν ¹⁾ ἔξει. Ἀλλὰ τὸν Θεόν καὶ τὴν ἀληθῆ μακαριότητα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀπεδείξαμεν. Φημί γάρ. Θαρρῶντως τοίνυν ἔξεστι συμπεραίνειν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν ἐν αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ καὶ μὴ ἐτέρῳ ²⁾ καθιδοῦσθαι.

Ἐνταῦθα ³⁾ ἤκετε πάντες αἰχμάλωτοι, τοὺς φέναξ δεσμεῖ βδελυραῖσι σειραῖς οἰκῶν ⁴⁾ ἐν χθονίοις ἔρωσι λογισμοῖς. Ἡδ' ἐσεῖθ' ὑμῖν καμάτιο παῦλα, οὗτος νηνεμῆς ἄκλυστος ὄρμος, τοῦτο δυστήνους ἐν ἄσυχον ὥκται. Οὐκ οὐν ἂ ψαυμάδοις Τάγος ⁵⁾ χρυσταῖς, ἢ ἐρυθραῖς Ἑρμος ὁπάξει ὄχθαις, ἢ ζώνης μαλερῆς ὁμουρὸς Ἰνδός, ξυμφύρων χλωροῦς πολιοῖς λιθοῖσι, λαμπρύνει νοός ὄμμα, μᾶλλον οὖν μὲν πηρόν ἐγκρύπτει σφετέρῃ σκωτῶσει· πᾶν γὰρ νοῦν ὁροῦνον, ὡς ἀρεστόν, ἢ σπῆος γῆς ἢ τέναγος καλύπτει· φῶς δ' ὧ γ' ἰδύεται ⁶⁾ σθένει τ' Ὀλυμπος, κωλύει ψυχῆς δυοφερὸν πέσημα. Τοῦτ' εἴ τις γε δυνήσεται δαῆναι, φοιβέης ἀκτίνος ὑπερφρονήσει.

Δοκοῦντά μοι ταῦτ', ἔφη· πάντα γὰρ ἐρῶμενεστάτοις λόγοις διασκευασθέντα κατέστηκεν. Ἡ δέ· Καὶ πόσου ἂν, εἶπε, τιμῆς, εἰ τάγαθόν αὐτὸ ὃ τι ποτέ ἐστι γνωριεῖς; Οὐ σταθμητοῦ, εἶπον, εἴ μοι καὶ τὸν Θεόν, ὅστις τάγαθόν ἐστιν, ἐν ταυτῷ ἐξέσται μαθεῖν. Καὶ τοῦτο, ἡ δ' ὅς, ἀληθεστάτῃ λόγῳ δῆλον ποιήσομαι,

¹⁾ mot qui ne se trouve que dans Plotin, p. 6. ²⁾ MSC. ἐτέρῳ.

³⁾ ἐνταῦθα. ⁴⁾ Le texte porte *hebetans*; Plainude paraît avoir lu *habitans*. Weber. ⁵⁾ τέγος. ⁶⁾ ἰδύετε. Weber ἰδύνεται.

μενόντων δὲ μόνον ἅπερ ὀλίγω ἔμπροσθεν συμπεπέρασται ¹⁾). Μενοῦσιν. Οὐκ ἄρα, φησιν, ἀπεδείξαμεν τὰ τοῖς πολλοῖς ἐπιζητούμενα τούτου χάριν ἀληθῆ καὶ τέλεια μὴ ὑπάρχειν ἀγαθὰ, ἐπεὶ περ ἀλλήλων διήρτηται, καὶ θάτερον παρὰ θάτερον ἀδυνατεῖ τὸ πλήρες καὶ ἀπόλυτον ἀγαθὸν ἐπιφέρειν; τότε δὲ τάληθές ἀγαθὸν παραγίνεσθαι, ἐπειδὴν πρὸς ἐν οἷονεὶ πρόσωπον καὶ ἐνέργειαν συσπειραθῇ ταῦτα καὶ κατ' ἐν γένηται. Ἰν' ὅπερ ἐστὶν αὐτάρκεια, τοῦτο αὐτὸ καὶ ἡ δυναστεία ἢ καὶ σεβασμιότης καὶ εὐκλεία καὶ χαρά· ἣν δὲ μὴ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πάντα ἦ, μηδὲν ἔχειν δι' οὐπὲρ ἐν τοῖς ἀξιοσπουδάστοις ἐξετασθήσεται; Καὶ ἀποδεδεικται, εἶπον, καὶ ἀμφιβάλλειν οὐκ ἔστιν. Οὐκοῦν, ἔφη, τὰ ἐν μὲν τῇ διδασκασθαι ἡκιστα πάντων ἀγαθὰ πεφυκότα, ἡνίκα δὲ τοῦ ἐν εἶναι ἄρξονται ἀγαθὰ γιγνόμενα, οὐκ ἄρα ταῦτα, ὥστε ἀγαθὰ εἶναι, τῇ τῆς ἐνάδος ἐπιτυχίᾳ συμβαίνει γίνεσθαι; Οὕτως, ἔφη, δοκεῖ. Πᾶν δὲ τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχον τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίᾳ ἀγαθὸν εἶναι συγχωρεῖς, ἢ οὐ; Οὕτως ἔχει. Δεῖ τοίνυν τὸ αὐτὸ ἐν τε εἶναι καὶ ἀγαθὸν κατὰ τὸ ἀνάλογον συγχωρεῖν· ἡ γὰρ αὐτῇ τοῦτων ἐστὶν οὐσία, ὣν κατὰ φύσιν μὴ διώκισται ἡ ἐνέργεια. Οὐκ ἔστιν ἄρνησις τούτων, εἶπον. Μεμάθηκας γοῦν, ἔφη, καὶ τοῦτο, ὡς τῶν πραγμάτων ἕκαστον μέχρι ἐκείνου διαμένει τε καὶ συνίσταται μέχρι καὶ ἐν ἐστὶ, φθίρεται δὲ ὡσαύτως καὶ διαλύεται ὡς θάττον τοῦ ἐν εἶναι παύεται; Πῶς ποτέ, εἶπον; Ὡς ἐν τοῖς ζώοις, φησὶν· ὅτε μὲν γὰρ εἰς ἐν συνίασί τε καὶ συμμένουσι τὸ τε σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ, τὸ τοιοῦτο ζῶον καλεῖται· ἡνίκα δὲ ἡ ἐνότης τῶ τῶν ἐκατέρων χωρισμῷ διαλύεται, καὶ τὸ ζῶον ἀπόλλυσθαι καὶ οὐκέτ' ²⁾ εἶναι παντάπασιν εὐδηλον. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα, ἐστ' ἂν μία μορφή ³⁾ καὶ τῶν μελῶν μένῃ συνθήκη, ἀνθρώπου τυχὸν ὅψιν παρέχε-αι· εἰ δὲ κατὰ μελίσθεντα καὶ διακριθέντα τὰ μέλη τοῦ σώματος προσσφαιρήσεται τὴν ἐνότητα, λήγει τοῦ εἶναι ὁ γέγονε. Τὸν δὲ τρόπον τοῦτον ἐπιόντι, καὶ τὰ λοιπὰ φανήσεται ἀναμφισβητήτως ἕκαστον συνεστάναι, ὥς ἐστὶν ἐν· ὅτε δὲ τοῦ ἐν εἶναι στήσεται, φθείρεσθαι. Σκοπούμενοι μοι, ἔφη ⁴⁾, ὡς πλεῖστα οὐδὲν ἕτερον ἀναφαίνεται. Ἐν ἐστὶ τοίνυν ἐφ' ὅσον ἐν τῷ κατὰ φύσιν διαγίνεται τι, ἀποσεισάμενον τὴν

1) MSC. συμπεπέρασθαι, μενοῦσιν. 2) οὐκ ἔτ'. 3) μιᾷ μορφή. 4) ἔφη.

τοῦ συνίστασθαι ὄρεξιν ἐπιθυμῆσαι πρὸς ὅλεθρον ἐλθεῖν καὶ φθαρὰν. Εἰ τὰ ζῶα, ἣν δ' ἐγὼ, κατανοήσασαι τὰ φύσιν τινὰ τοῦ θείλιν ἔχοντα καὶ μὴ θείλιν, οὐδὲν εὐρίσκω ἢ ἄν, μηδενὸς ἐξωθεν βιαζομένου, διώσαιντο μὲν τὴν τοῦ διαμένειν αἵρεσιν, ἐκόντα δὲ πρὸς φθοράν ἐπειχθεῖν ¹⁾). Παντὶ μὲν γὰρ τῇ ζωῆς μετέχοντι μέλει πρὸ πάντων τοῦ συντηρεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, θάνατον δὲ καὶ ἀπώλειαν ἀποτρέπεσθαι. Τί δὲ περὶ βοτανῶν τε καὶ δένδρων, τί περὶ τῶν πάντη ἀψύχων ἀποφανοῦμαι, παντάπασιν ἀπορῶ. Καὶ μὴν οὐδὲν ἔστιν, εἶπεν, ὅσα περὶ τούτου πρὸς διαταγμὸν ἤκειν προτρέψεται, ὁπότε καὶ πόας καὶ δένδρα ὁρᾷς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἐπικαιροτάτοις καὶ προσφύεσι βλαστάνοντα τόποις, ἔνθα γε, ὅσον τὸ ἐπὶ τῇ τούτων εἶναι φύσει, οὐχ ἔξει θάττον ἀφανισθῆναι καὶ ἀπολέσθαι. Ἄλλα μὲν γὰρ κατὰ τὴν ὀρεινὴν, ἄλλα δὲ κατὰ τὴν πεδιάδα φύεται, ἄλλα τρέφουσιν αἱ λίμναι, ἄλλα ταῖς πέτραις προσφύεται, ἐτέρων αἱ στεῖραι πλήθουσι ψάμαθαι, ἅπερ εἰ πρὸς ἕτερόν τις μετενεγκεῖν ἐπιβάλοιτο χώρον, ξηρανθήσεται. Δίδωσι γὰρ ἡ φύσις ἐκάστη τὸ πρόσφορον, πᾶσαν τιθεμένη σπουδὴν, ὥς μὴ ἂν, ἡνίκα γε καὶ ἐφόσον μένειν δύναται, φθοράν ὑπομῆναι. Τί δὲ τοῦτο φῆς, ὥς πάντα, οἰοεῖ τι στόμα κατὰ γῆς κασιέντα, τὴν τροφήν καὶ ρίζαις ἐκείθεν ἔλκει, καὶ διὰ τῆς ἐντεριώσεως τε καὶ στελέχους καὶ φλοιοῦ διασκιδνῇσι; Τί δ' ὥς τὸ μαλθακώτατον πᾶν καὶ ὥσάν ²⁾ μυελὸς κατὰ τὸν ἐνδότερον ἐμφωλεῖται χώρον αἰεὶ, περὶ δὲ τοῦτο ξύλου τίς ἐστιν εὐτονία, ἔσχατος δ' ὁ φλοιὸς πρὸς τὰς τοῦ οὐρανοῦ καταγιγίδας, ὥσπερ τις φερέπονος προβέβληται πρόμαχος; Ἦδη δὲ καὶ πόση τίς ἐστιν ἡ τῆς φύσεως ἐπιμέλεια, ὥστε πάντα πολυπλάσιαζομένου τοῦ σπέρματος πρὸς πληθὺς ἐπιδιδόναι. ἂ πάντα οὐχ ὅτι τὰ πρὸς καιρὸν παραμένειν, ἀλλὰ καὶ τῇ διαδοχῇ μέχρι παντὸς διαμένειν, ὥσπερ τινὰς μηχανὰς τῆς φύσεως οὔσας, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Καὶ γοῦν καὶ ἂ δοξάζομεν ἄψυχα, οὐχ ὅπερ τούτων ἐκάστη ἀρμόδιον καὶ οἰκεῖον ζητεῖ κατὰ τὸ ἀνάλογον; Πόθεν γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἡ κουφότης ἄνω κομίζει, τὴν δὲ γῆν κάτω τὸ βάρος πιέζει, εἰ μὴ ὅπερ ἐκατέρωις οὗτοι τε οἱ τόποι καὶ αἰκινήσεις συμβαίνουσιν, ὅτι καὶ τὸ ὁμολογόν τινι καθεστῶς καὶ ἐν, ἐκεί-

¹⁾ MSC. ἐπειχθεῖν.   ²⁾ ὥς ἂν.

νο διατηρεῖ, οἷά που καὶ τὰ διαφωνούντα λυμαίνονται τε καὶ φθείρονται; Ἰδοὺ δὲ καὶ τὰ φύσιν ἀντίτυπον ὡς λίθοι λαχόντα προσίσχεται τε κραταιῶς τοῖς ἑαυτῶν ἐνισχυριζόμενα μέρεσι, καὶ ἀπομάχεται μὴ ῥαδίαν τὴν ἑαυτῶν διάλυσιν καὶ ῥῆξιν ὑπάρχειν. Τὰ γε μὴν διαφανῇ, ὡς ἀήρ τε καὶ ὕδωρ, εὐπετῶς μὲν εἴκει τοῖς διαιροῦσι, τὴν ταχίστην δὲ πάλιν πρὸς τὰ ὧν διέστη ἀνατρέχει καὶ ἀναχεῖται· τὸ μέντοι πῦρ διαπέφευγε πᾶσαν διαίρεσιν. Ἀλλ' ἡμεῖς τὸ νῦν ἔχον οὐ περὶ τῶν αὐθαιρέτων τῆς γνώσιν ἐχούσης ψυχῆς κινήσεων, τῆς δὲ φυσικῆς διεξιμεν διαθέσεως. Ὡσπερ που τὰ ληφθέντα σίττα μηδὲν ἐπ' αὐτοῖς διαλογιζόμενοι πέττομεν, καὶ τοῖς ὕπνοις ἀγνοοῦντες πνοὴν ἔλκομεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς ζῳοῖς ὁ τοῦ μένιν ἔρωσ ἐκ προαιρέσεως ψυχικῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἔρχεται. Καὶ γὰρ πολλάκις αἰτίας συνελαυνούσης τινὸς ἐφ' ὃν βίον ὑπεξέλθειν, τὸν θάνατον, ὃν ἡ φύσις πέφοικεν, ἀσπάζεται ἡ προαίρεσις· καὶ τοῦ ἐναντίου δὲ, ὁ μόνον τὰ τῶν ἀνθρώπων διαρκεῖν παρέχει πρὸς μονιμότητα, τὸ τῆς σποράς δηλαδὴ, ἡ μὲν φύσις αἰδιδήποτε ζητεῖ, ἡ δὲ προαίρεσις ἔσθ' ὅπου ἐπέχει. Τοιγαροῦν ἡ τοιαύτη τῶν ζῳῶν πρὸς τὸ διαμένειν φιλία οὐκ ἐκ τῆς ψυχικῆς κινήσεως, τῆς δὲ φυσικῆς διαθέσεως πρόεισι. Δέδωκε γὰρ ἡ πρόνοια τοῖς ὑπ' αὐτῆς δημιουργηθεῖσι ταύτην καὶ μεγίστην τοῦ διαμένειν αἰτίαν, τὸ διαμένειν ἐπίσσειν μέχρι καὶ ἐς ὃ φυσικῶς ἴσχυσι τῆς διαμονῆς ἀπολαύειν. Ὡστε καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἢ δυνήσῃ ταλαντευθῆναι πως τὴν γνώμην, μὴ πάντα τὰ ὄντα τὸ πάγιον ζητεῖν¹⁾ κατὰ φύσιν τοῦ διαμένειν, ἀποκρῦεσθαι δὲ τὴν φθοράν. Ὁμολογῶ, ἔφην, νῦν ἀναμφιβόλως ὀρθῶν τὰ δοκοῦντα πρόσθεν ἀμφισβητήσιμα. Ὁ δὲ, εἶπε, συνίστασθαι τε καὶ διαμένειν γλίσχεται, τοῦτο ἐν εἶναι ποθεῖ· τούτου γὰρ ὑπεξαίρεθέντος οὐδὲ τὸ εἶναι τι κατὰπαξ παραμενεῖ. Τουτί μᾶλλον παντὸς ἀληθές, ἔφην. Πάντα τοίνυν, εἶπε, τοῦ ἐνός ἐφίεται. Καὶ μάλα. Ἀλλὰ τὸ ἐν, τοῦτ' αὐτὸ ἀπεδείξαμεν ὅπερ δὴ καὶ τὸ ἀγαθόν. Σύμφημι. Πάντα τοίνυν τάγαθόν ζητεῖ. ὁ δὴ καὶ οὕτως ὑπογράφειν εἰκός, τοῦτο ἀγαθόν εἶναι, οὐ πάντα ἐφίεται. Οὐδὲν, εἶπον, ἀληθέστερον τούτου εἰς λογισμὸν ἐξόν

1) MSC. ζητεῖ.

ἀναβῆναι. Καὶ γὰρ ἤτοι πρὸς οὐδὲν ἀναφέρεται τὰ πάντα, καὶ τοῦ ἐνὸς ὥσανει κεφαλῆς ἀφεστηκότα τινός, ἔρημα τοῦ κυβερνῶντος διαρρήσεται, ἢ εἴ τι πέρ ἐστι πρὸς ὃ πάντα συντείνει, τοῦτο ἔσται πάντων τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκρότης. Ἡ δέ· Ὡς ὑπερή-
δομαι, εἶπεν, ὧ τρόφιμε· κατὰ γὰρ μέσον αὐτὸν τὸν τῆς ἀληθείας σκοπὸν τοῖς λογισμοῖς ἔβαλες· ἀλλ' ἐν τούτοις ἐξεῖράγη καὶ ἀνεκαλύφθη σοι ὃ πρὸ βραχέος ἀγνοεῖν ἔλεγες. Τὸ ποῖον, ἔφην; Τί ἂν εἴη τῶν ὄντων, εἶπε, τὸ τέλος. Ἐκεῖνο γὰρ ἐστὶν ἀναντιρρήτως ὅτι πάντα ἐφίεται, ὅπερ ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν συνηγάγομεν εἶναι, δεῖ καὶ τὸ πάντων τῶν ὄντων τέλος τὰγαθὸν εἶναι ὁμολογεῖν.

Ὅστις βασιεῖα τὰτρεκὲς διφᾶ γνώμη,
ποθεῖ τε μὴ μακραῖς ἀνοδίαις πλάξασθαι,
ἐσωτάτω μὲν ὁμματος φῶς δινεῖτω,
ὁρμὰς δὲ τὰς θύραζε μὴ συγχωρεῖτω,
διδαξάτω τε νοῦν ὃ τι περ ὃ ζητεῖ,
ἐν τοῖς ταμείοις τοῖς ἑαυτοῦ συγκρύπτει,
καὶ φῶς, ὅπερ κάλυψε πρὶν πλάνης ἀχλὺς,
εἰλικρινέστερόν γε καὶ Φοίβου λάμψει·
οὐ γὰρ διώξε σύμπαν ἐκ νόου φέγγος
τὸ σώμ', ἐνεγκὸν σύντροφον πάχος λήθη ¹⁾,
ἀλλ' ἐμπύρευμα τὰτρεκοῦς ἐνδον λείφθη,
ὃ τῷ ῥιπισμῷ τῶν μαθημάτων σκαίρει·
ἢ πῶς ἐρωτηθέντες εὖ διαιτᾶτε,
εἰ μὴ γ' ἔναυσμα καρδίας μυχοῖς ἔξη;
ὥστ' εἰ Πλάτωνος Μοῦσα νημερτῶς ἄδει,
ὃ μανθάνει τις, λαθόμενος ἀναπεμπάζει.

Ἐν τούτοις ὑπολαβόν· Διαφερόντως αὐτοῖς, εἶπον, τῷ σοφῷ συντίθεμαι Πλάτωνι· ἥδη γὰρ με δις τούτου ἀνέμνησας, τὸ πρότερον ²⁾ μὲν τὴν μνήμην τῷ σωματικῷ πάχει, τὸ μετὰ τοῦτο δὲ τῇ τῆς λύπης ἀχθηδὸν ἀποβαλόντα. Ἡ δέ· Εἰ τοῖς πρόσθεν συγχωρηθεῖσιν, ἔφη, προσέχεις τὸν νοῦν, οὐδ' ἐκεῖνο μακράν ἀπέσται μὴ οὐκ εἰς τὴν σὴν ἀνάμνησιν ἀφικέσθαι, ὅπερ ἐν τοῖς πρὸ τοῦ ὁμολόγησας ἀγνοεῖν. Τὸ ποῖον, εἶπον; Τίσιν ἡνίαις ὁ κόσμος, ἔφησε, δικαιοῦται. Μέμνημι, ἦν δ' ἐγώ, τὴν ἑμαυτοῦ ἄγνοιαν ὁμολογήσας· τί δ' ἐπὶ τούτοις ἐπάξεις ἥδη μὲν αὐγάζομαι, βου-

ο) MSC. λήθη. corr. de Weber.   2) τοπρότερον.

λοίμην δ' ἂν ἐκ σοῦ μαθεῖν ἀκριβέστερον. Τὸν κόσμον, εἶπε, τοῦτον μὴ ὑπὸ τῷ θεῷ διεξάγεσθαι μικρὸν ἔμπροσθεν οὐκ ὅρου δεῖν ἀμφιβάλλειν. Οὐδὲ ταῦν, ἔφην, αἶσμαι, οὐδ' εἰς τὸ μετέπειτά γε ἀμφήριστον οἰηθήσομαι· τίσι γε μὴν πρὸς τοῦτο λόγοις ἔρχομαι, διὰ βραχέων ἐκλήσομαι. Ὁ κόσμος οὗτος οὐκ ἂν ποτε ἐξ οὗτω διαφόρων τε καὶ ἐναντίων μερῶν εἰς εἶδος ἐν συνετέθειτο, εἰ μὴ εἰς ἓν, ὃς ὅπερ συνεστήσατο καὶ συνέχει. Ἄλλ' οὐδὲ μὴν ἡ τῆς φύσεως τάξις οὕτω βεβαία προϋγώνει, οὐδὲ τὰς διωρισμένας κινήσεις τόποις, καιροῖς, ἐνεργείαις, διαστήμασι, ποιότησι διηυθέτει, εἰ μὴ εἰς ἓν ὃ τάςδε τὰς τῶν μεταβολῶν ποικιλίας οἰκονομῶν, αὐτὸς ἀμετάβλητος μένων. Τοῦτο δ' ὅ τι πέρ ἐστι, δι' οὗ τὰ γεγονότα τὴν διαμονὴν ἔχει καὶ διιθύνεται, τῷ συνήθει πᾶσιν ὀνόματι προσαγορεύω θεόν. Ἡ δέ· Ἐπεὶπερ οὕτω ταῦτα συννοεῖς, εἶπε, μικρὸν ὑπολείψθαι δοκῶ μοι τὸν πόνον, ὥστε σε τῆς εὐδαιμονίας ἐπιτυχόντα, ὑγιαίνοντα ἐπανήξειν εἰς τὴν πατρίδα· ἀλλ' ἐπισκεπτώμεθα νῦν ἃ προὔθεμεθα. Οὐκ ἀπηριθμησάμεθα τὴν αὐτάρκειαν ἐν τῇ μακαριότητι, τὸν τε θεὸν αὐτὴν εἶναι δεδωκάμεν τὴν μακαριότητα; Οὐκ ἄλλως ἔχει. Καὶ πρὸς τὸ διέπειν τοῖνυν τὸν κόσμον οὐδεμιᾶς αὐτὸς ἔξωθεν προσδεήσεται συνεργείας· εἰ δὲ μὴ οὐχ ἔξει τὴν αὐτάρκειαν πλήρη. Ταῦθ' οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον. Δι' ἑαυτοῦ τοιγαροῦν μόνου τὰ πάντα διαχειρίζει. Οὐδὲ τοῦτ' ἀρνεῖσθαι δυνατῶς ἔχω. Καὶ μὴν ὁ θεὸς αὐτὸ τάγαθόν εἶναι δέδεικται. Μέμνημαι, εἶπον. Διὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα διατάσσεται πάντα· καὶ εἰ δι' ἑαυτοῦ τὸ πᾶν πηδαλιουχεῖ, ἔστι πάντως ὡσανεὶ τις οἶαξ, δι' οὗ τὸ κοσμικὸν κατασκευάσμα στάσιμον συντηρεῖται καὶ ἀδιάφθορον. Ὑπερβαλλόντως ¹⁾ συντίθεμαι, εἶπον· καὶ τοῦτό σε πρὸ μικροῦ λέξιν δι' ἀμυδράς ἐμφάσεως κατεφώρασα. Πείθομαι, εἶπεν· ἡδὴ γὰρ ὡς ἔχω στοχάζεσθαι σου γρηγορώτερον πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν ὄψιν μετάγεις τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ καὶ ὅπερ ἐρῶ οὐδὲν μείον δηλὸν ἐστίν, ὥστ' αὐτὸ συντεκμηρασθαι. Τὸ ποῖεν, ἔφην; Ἐπεὶ πάντα, φησί, τῷ τῆς ἀγαθότητος οἵακι κυβερνᾶν ὁ θεὸς σὺν δίκῃ πιστεύεται, καὶ πάντα ὡς ἐδίδαξα πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπείγεται τῇ φυσικῇ διαδέσει,

¹⁾ MSC. ὑπερβαλόντως.

μήτι γε ἀμφιβάλλειν εἰκὸς μὴ ἐθέλοντὴν ταῦτα ἡνιοχεῖσθαι, καὶ πρὸς τὸ τοῦ διατιθέντος ἐπιστρέφεσθαι νεῦμα, ὥσανει σύνδρομα καὶ πειθαρχοῦντα τῇ ἐπιστατοῦντι; Ἀναγκαίως, εἶπον, τοῦθ' οὕτως ἔχουν· οὐδ' ἂν εὐδαίμων ἢ τοιαύτη γε ἦν προστασία· ἦν γὰρ ἂν ἀφηνιαζόντων ζυγός, οὐ πεισθηίων σωτηρία τε καὶ συντήρησις. Οὐκ ἔστιν οὐδέν τοιγαρὺν, εἶπεν, ὃ τὴν φύσιν φυλάττου ¹⁾ ἀπεναντίς· ἰέναι πειράσεται τῷ Θεῷ. Οὐδέν, ἔφην. Τί δ', εἰ ἐπιχειρήσει, φησί; προκόψει τὸ σύνολον ²⁾ ἐναντία τοῦ τῷ λόγῳ τῆς μακαριότητος ὁμολογηθέντος ἰσχυροτάτου ³⁾; Οὐκ ἀνύσει τὸ σύμπαν ⁴⁾, ἔφην, οὐδέν. Οὐδέν τοίνυν ἔστιν, εἶπε, τὸ τῷ ἄκρῳ τουτωῖ ἀγαθῷ ἢ βουλόμενον ἢ δυνάμενον ἀντιστῆναι. Οὐδέν, ὡς οἶμαι. Ἔστι τοιγαροῦν ἄκρον, φησίν, ἀγαθόν, τὸ ἰσχυρὸς τε τὰ πάντα διοικῶν καὶ ἡπίως ⁵⁾ διατιθέν. Ἐν τούτοις αὐτὸς τὸν λόγον διατεμών· Ὁ πόσης με πληροῖ τῆς ἡδονῆς, εἶπον, σὺ μόνα τὰ ταῖς τῶν λόγων ἀνάγκαις συμπερανθέντα, πολλῶ δὲ πλεον καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα οἷς κέχρησαι. Ὡς καὶ τὴν ἐν ἐμοὶ πρόσθεν οὔσαν πολλὴν ἀποβαλλόμενον νηπιότητα δεινῶς ἐρυθρίαν. Ἡ δὲ τῶν προτέρων ἐχόμενη· Μεμάθηκάς, φησιν, ἐν τοῖς μύθοις τοὺς ἐνοχλοῦντας τῷ οὐρανῷ γίγνοντας, ἀλλὰ κάκεινους, ἥπερ ἦν ἄξιον, ἢ πραεῖα διέθηκε δύναμις. Βούλει δὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀλλήλοις συγκρούσωμεν; ἴσως ἐκ τῆς τοιαύδε συναρράξεως διαπρεπῆς τις ἐκπηθήσει τῆς ἀληθείας σπινθήρ. Κατὰ σὴν, εἶπον, γνώμην γενέσθω. Τὸν Θεόν, ἔφη, μὴ πάντα δύνασθαι οὐκ ἔστιν ὅστις εἰς δισταγμὸν ἔρχεται. Οὐδεὶς, εἶπον, ἄρτια φρονῶν τῇ ψυχῇ τούτου γε ἔνεκεν ἐνδοιάσει. Ὁ δὲ τὰ πάντα, φησί, δυνάμενος οὐδέν ἔστιν ὃ μὴ δύναται; Οὐδέν, εἶπον. Ἄρα τοίνυν ὁ Θεὸς ποιεῖν τὸ κακὸν δύναται; Οὐ δῆτα. Τὸ κακὸν τοίνυν, εἶπεν, οὐδέν ἔστιν, ἐπεὶ τούτο ποιῆσαι οὐ δύναται ὁ μηδὲν ἀδυνατῶν. Παίξεις ἔχουσα, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς ἐμέ, ἀδιέξοδον ἐκπονοῦσα τοῖς λόγοις λαβύρινθον, νῦν μὲν εἰσιούσα ὅθεν ἐξελεύσῃ, νῦν δὲ προερχομένη ὅθεν ποιήσῃ τὴν εἴσοδον, θαυμάσιόν τινα τῆς Θείας ἀπλότητος συνείρουσα κύκλον. Καὶ γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ γε,

¹⁾ MS. φυλάττων. ²⁾ τοσύνολον. ³⁾ ἰσχυρωτάτου. ⁴⁾ τοσύνπαν.
⁵⁾ ἡπίως.

ἀπ' αὐτῆς τῆς μακαριότητος ἀρχομένη, ταύτην ἄκρον ἀγαθὸν ἔλεγε εἶναι, καὶ ἐν τῇ ἄκρῃ ἰδρῦσθαι Θεῷ δι᾽ ἐσχυρίζου· αὐτὸν τε τὸν Θεὸν τὸ ἄκρον ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὴν πλήρη μακαριότητα διηγόρευες, ἐξ οὗ μηδὲνα μακάριον γίνεσθαι, εἰ μὴ καὶ Θεὸς οὐοῦ γένοιτο, οἷονεῖ τι βραβεῖον ἐξαίρετον παρεδίδους. Αὖτις δὲ πάλιν αὐτὸ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ εἶδος τοῦ Θεοῦ τε καὶ τῆς μακαριότητος διεξήρχου ὑπόστασιν πεφυκέναι· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐν διὰ τοῦτο ἐδιδασκες ἀγαθὸν εἶναι ὅτι πρὸς ἀπάσης τῶν ὄντων ζητεῖται τῆς φύσεως· τὸν τε Θεὸν τοῖς τῆς ἀγαθότητος οἷαξί τὰ σύμπαντα πηδαλιουχεῖν διελέγου, καὶ πάντα αὐτῷ ἐκοντὴν πειθαρχεῖν, καὶ μηδεμίαν τοῦ κακοῦ ὑπάρχειν οὐσίαν· καὶ ταῦτα μηθενὸς ληφθέντος ἔξωθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡγησαμένων τῶν ἐπομένων τὴν πίστιν ἐλκόντων, ἐμφύταις τε καὶ οἰκείαις ἀποδείξεσι διεσάφησας. Ἡ δέ· Οὐδαμῶς παίζομεν, ἔφη· πρᾶγμα δὲ πάντων μέγιστον τῇ τοῦ Θεοῦ βωρεῖ, ὧ καὶ πρὶν θέησιν προσηγάγομεν, διηνύσαμεν. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ χαρᾷ κτήρ τῆς θείας οὐσίας, ὡς μήτε πρὸς τὰ ἔξω διαχεῖσθαι, μήτε τι πρὸς ἑαυτὴν ἔξωθεν ὅλως εἰσδύχεσθαι. Ἀλλ' ὡς ὁ Παρμενίδης περὶ αὐτῆς φησί· πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκῳ ¹⁾. Ὡς· οὖν, εἰ καὶ λόγους μὴ θύραθεν προσληφθέντας, ἐντὸς δὲ καθεδρυμένους τῆς τοῦ πράγματος περιοχῆς ἐκινήσαμεν, οὐ θαυμάζειν εἰκόσ· ὡς γὰρ τοῦ Πλάτωνος ἐπικυροῦντος μεμάθηκας, ἀδελφοὺς χρεῶν εἶναι τοὺς λόγους τῶν πραγμάτων ὥνπερ διεξίασιν ²⁾.

Εὐδαίμων ὁ λαβὼν σθένος
 πηγὴν τῶν ἀγαθῶν ἰδεῖν·
 εὐδαίμων ὁ τυχὼν μένους
 λύσαι ³⁾ τὰς χθονίους πέδας.
 Πότμον σύζυγος ἐκπαλαί
 μάντις Θρηϊκίος στένων
 θρηνηῶν μεθ' ⁴⁾ βαρβίτῳ
 ἄλσῃ θεῖν ἐβιάσασατο,
 ἵστασθαι δ' ὑδάτων ῥόον·
 ὠμίλησέ τ' ἀπο τρόμου

²⁾ MSC. πάντοθεν ἐν κύκλοις φέρεται ἐναλίγκιον ὄγκῳ. La rectification est empruntée à Platon, Soph. p. 244 E. ³⁾ Platon, Tim. p. 29 B. ⁴⁾ MSC. λύσαι. ¹⁾ μύθῳ. Weber et Par. Texte: *postquam flebilibus modis*.

λείουσι νεβρός ἀγρίοις,
 οὐδ' ὀφθέντα λαγώς τρέσεν ¹⁾
 μαλθαχθέντα μέλει ²⁾ κύνα·
 ἤμος πῦρ μαλερώτερον
 πίμπρα οἱ κραδίην ἔσω,
 οὐδ' ὥδῃ, ἥ γ' ὑπέταξε πᾶν,
 ὃν μειλίζατο δεσπότην·
 ἀγνάμπτοις ³⁾ νεμεσῶν θεοῖς,
 Ἀἰδοῦ δάμαθ' ὑπείσίδου·
 κάκει ψαλμόν εὐμμελῆ
 ἤχῃ πυκτίδος ἀρμόσας,
 πηγῶν εἴ τι περ ἔκκριτον
 Μούσης ἠρύσατο τροφοῦ,
 εἴ τι θρήνος ἐοῖ διδου,
 εἴ τι θρήνον ἔρωσ διπλῶν,
 κλαῖεν Τάιναρα συγκλονῶν,
 τερπνῇ δ' οἶκτον ὑπαί λιτῇ
 ψυχῶν ἤτεε κοιράνους.
 Θάμβησε τρίκρανος κύων,
 Σείλχθεις ἀρμονίῃ νέῃ·
 αἰ πτοίαις δ' ἐλάουσι δῆ
 σκαίους Εὐμενίδες θεαί,
 λυπρὸν ⁴⁾ δάκρυ κατέρρρεον·
 οὐκ ἰξιώνον κάρα
 λαιψήρως τροχὸς ἔστρεψε,
 καὶ διψῇ δολιχῇ φθίνων
 ἤρνειθ' ὕδατα Τάνταλος·
 γούψ μολπαῖσιν ἐλὼν κόρον,
 οὐχ ἦπαρ Τιτυοῦ ξέεν.
 Ἡττήμεθα, τέλος φάτο
 ψυχῶν ὄρχαμος οἰκτίσας,
 δῶμεν τάνδρι συνέμπορον
 ὠνητὴν ἄλοχον μέλει·
 στεινοῦσθω δάμα δ' ἐντολῇ,
 μὴ ἔστ' ἂν Τάρταρον ἐκδράμοι ⁵⁾.
 ἐξεῖναι βλέφαρον στρέφειν.
 Τίς στέργουσι πόροι νόμον,
 οἷς κρείσσων νόμος ἔστ' ἔρωσ;
 Νυκτός, φεῦ, ὀρίων πέλας,
 Ὀρφεύς Εὐρυδικὴν ἐὴν
 δέροχθῃ, ὤλεσεν, ἐφθισεν.
 Ὑμᾶς μῦθος ὁδε σκοπεῖ

¹⁾ MSC. τρέσεν. ²⁾ μέλη. ³⁾ ἀγράφτοις. ⁴⁾ λαμπρόν. Weber et Par. Texte: *jam maestæ lacrymis madent*. ⁵⁾ Web. ἐκδράμη, qui est plus conforme à la syntaxe; mais ce n'est pas une raison pour changer, lorsque plus bas ἦν est construit avec l'ind.

τούς εἰς οὐράνιον σέλας
 νοῦν ζητοῦντας ἀεργάσαι·
 ὃς γὰρ νερερίφ σπέει
 ἡττηθεὶς βλέφαρα κλινεῖ,
 ἦν ἐξαίρετον ἔσχε τι,
 Αἶδην εἰσορούων ὀλεῖ.

BIBAION Δ.

Ταῦτα τῆς Φιλοσοφίας ἐν ᾧδῇ ποιησαμένης ἡπίως ¹⁾ τε καὶ ἡδέως, μήτε τῆς τοῦ προσώπου κοσμιότητος, μήτε τοῦ τῶν λόγων ὁγκοῦ παραλυθέντος, ἔγωγε μήπω κατὰ τὸ παντελές τῆς ἐγκαθ-
 μένης τῇ ψυχῇ λύπης τὴν μνήμην ἀπαγαγών, ἔτι καὶ ἕτερόν τι λέγειν αὐτῆς ἐν παρασκευαῖς οὔσης, διέτεμον τὴν διάνοιαν, καί· ὦ, ἔφην· τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ὁδηγέ, τὰ τῇ σῇ μέχρι τοῦδε γλώσ-
 ση τῇ βρυούσῃ χάρισιν εἰρημένα, τοῦτο μὲν ἔνθεα τῇ αὐτῶν ²⁾ ἐ-
 φάνησαν θεωρία, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς σοῖς λόγοις ἀήττητα· ἅπερ καὶ τῇ τῆς ὑπογυίου ³⁾ συμφορᾶς θορύβῳ τῆς ἐμῆς μνήμης ἐξέπεσον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παντάπασιν ἀγνοούμενά μοι τὸ πρότερον ⁴⁾ διεξή-
 θες. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο καὶ μέγιστον τῆς ἐμῆς ἀνίας ἐστὶν αἷτιον, ὅτι περὶ ἀγαθοῦ κυβερνήτου τοῖς οὔσιν ἐπιστατοῦντος, ἥτοι ὅλως εἶναι τὰ κακὰ δύνανται, ἢ ἀτιμώρητα παρίασιν· ὁ μόνον πόσης ἐκπλή-

¹⁾ MSC. ἡπίως. ²⁾ αὐτῶν. ³⁾ ὑπογυίου. Texte: nuper. ⁴⁾ τοπρότερον.

ξεως πέφυκεν ἄξιον, πάντως δὴ κατανόει. Καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔτε-
ρόν τι τοῦτῃ συνάπτεται· τῆς γὰρ πονηρίας δυναστευούσης τε καὶ
ἀνθρώσης, ἡ ἀρετὴ οὐχ ὅπως γερῶν ἄτιμος καταλείπεται, ἀλλὰ
καὶ τοῖς τῶν ἀνοσιωτάτων ποσὶν ὑποβεβλημένη καταπατεῖται, καὶ
ἐν ἀλιτρίων μοίρᾳ κολάσεις καὶ δίκας ὑπέχει. Ἄ δὴ γίνεσθαι
ἐν βασιλείᾳ εἰδότος πάντα, δυναμένου πάντως, τὰ δ' ἀγαθὰ μόνᾳ
θέλοντος Θεοῦ, οὐδ' ἱκανῶς ἔχει τις οὔτε θαυμάζειν οὔτε ἐγκαλεῖν.
Ἡ δέ· Καὶ ἦν ἄν, εἶπεν, ἀπείρου θαύματος καὶ φρικωδέστατον
τόδε τεράτων πάντων, εἶπερ, ὥς σοι δοκεῖ, ἐν εὐδοικίῃ οἰκίᾳ
τηλικούδε ὥσπερ οἰκοδεσπότου, τὰ μὲν σαπρὰ τῶν ἀγγείων τιμῆς
ἡξιούτο, τὰ δὲ τίμια ὥς ἔτυχεν ἐρρίπτετο. Ἀλλ' οὐχ οὕτω ταῦτα·
εἰ γὰρ ἂ μικρῷ διωρισάμεθα πρόσθεν ἀναφαίρετα συντηρεῖται,
γνωριεῖς ἐν αὐτῇ τῇ τε κράτος ἀναπτομένη τῆς βασιλείας, περὶ
ἧς τὸν λόγον ποιούμεθα, ἰσχύοντας μὲν αἰεὶ τοὺς χρηστοὺς, τοὺς
δὲ πονηροὺς παρ' οὐδὲν ἀγομένους καὶ τὴν ἰσχὺν ἐκνευρυσμέ-
νους, καὶ μήτε τὴν κακίαν ποτὲ τιμωρίας ἐκτός, μήτε τὰς ἀρετὰς
ἄνευ ἐπάδλων εὐρισκομένας· καὶ τοῖς μὲν σπουδαίοις εὐδαίμονα,
τοῖς δὲ βεβήλοις τάναντία διηνεκῶς ἀπαντῶντα¹⁾, καὶ πολλὰ τῶν
τοιούτων μαθήσῃ, ἂ τὴν μεμφιμοιρίαν κατασιγάσαν-α συνέξει
καὶ κρατυνεῖ σε ἀρρήκτῃ στερρότητι. Ἐπεὶ δὲ τὴν εἰκόνα τῆς
ἀψευδοῦς μακαριότητος, ἐμοῦ πάλαι καθυποδεικνύσης, ἐώραχας
καὶ συνηκας ὅπου καθίδρυσται, παραδραμοῦσα πάντα ἂ παρελ-
θεῖν ἀναγκαῖον νομίζω, τὴν ὁδὸν σοὶ τὴν εἰς τὸν οἶκον ἐκείνου ἀνα-
πέμψουσιν ὑποδείξω· πτέρυγας τε τῇ σῇ διανοίᾳ προσφύσω, δι'
ὧν πρὸς ὕψος σαυτὸν ἐξαίρειν δυνήσῃ, ὥς ἄν, τῶν θορύβων ἀπε-
λαθέντων, σῶς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ὑγιῆς ταῖς ἐμαῖς ὁδηγίαις,
ταῖς ἐμαῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς ἐμοῖς ὁχήμασιν ἐπανέλθῃς.

Εἰσὶ γὰρ ὠκύταται πτέρυγες ἐμοί,
εἰς ὕψος ἤκουσαι πολλοῦ·
ὡς περιεψάμενος νόος εὐδρομος
γῆν μὲν στυγῶν διαπτύει,
ἄντυγα δ' ἡερίην ὑπερίπτεται,
νέφη λιπῶν ὀπίστέρα²⁾,

¹⁾ MSC. ἀπατῶντα. ²⁾ ὀπισθε ῥα. Web. ὀπιστέραν. La bonne leçon
est fournie par les MSC. de Paris.

καὶ κορυφὴν ζεῖουσιν αὐ αἰθέρος
 ῥύμη θοῇ παρέρχεται,
 μέχρις ἂν ἀστερόεντα κίχῃ δόμον,
 Φοῖβη δ' ὑπάρξῃ σὺνδρομος,
 ἢ γεραῶ ψυχρῶ συνοδοιπόρος,
 ἑταῖρος ἀστέρι παμφασί,
 ἢ ὅθι νύξ φαινή ποικιλλεται
 ἄστρον ¹⁾ μέγαν κύκλον φθάσῃ,
 ἦχι κορεσσάμενος τερπνῆς θείας
 Ὀλυμπον ὕστατον λίπη,
 καὶ νώτων υπερήμενος αἰθέρος
 κληρύχος εἴη φέγγος ²⁾.
 Κεῖθι θεὸς βασιλῆων σκηπτρ' ἔχει
 κόσμου καθεστὰς ἡνία,
 καὶ ταχινὴν ἑλικά στάσιμος μένων,
 πάντων ἄγει σελασφόρος·
 κείσε παλινδρομος ἦν ἀπίης θέων,
 ἦν νῦν ἰχνεύεις λαθόμενος,
 αὐτῇ, ἐρεῖς, μέμνημαι, ἐμὴ πατρίς,
 ἐνταῦθ' ἐμὸν στήσω πόδα·
 ὥστ' εἰ σοι χθονὸς ὄρφνῃ ἀνδάνει ³⁾,
 ἦν κάλλιπες, κείθεν βλέπειν,
 οὐς δῆμοι ⁴⁾ τρομέουσι τυραννικούς,,
 ὡς ἐξορίστους γνωρίσεις.

Ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα ὑπολαβὼν· Παπαί, εἶπον, ὡς μέγιστα
 ἐπαγγέλλῃ· αὐτὸς δὲ οὐκ ἀμφηρίστους τὰς ἐλπίδας ἔχω μὴ καὶ
 εἰς πέρας ἀγαγεῖν δυνηθῇναί σε. Ἀλλ' ἐπεὶ με πρὸς ἀκοὴν ἀνε-
 πτέρωσας, μὴ διάτριβε. Πρῶτον τοίνυν ἀπάντων, ἔφη, τοῖς μὲν
 χρηστοῖς προσεῖναι δύναμιν, τοὺς δὲ μὴ χρηστοὺς ἡρημῶσθαι
 πάσης ἰσχύος ἐξέσται σοι μαθεῖν· τούτων δὲ θάτερον ἐκ θατέρου
 τὴν ἀπόδειξιν ἔχει. Τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἀντικειμένων
 ὄντων, εἰ μὲν τῷ ἀγαθῷ ἰσχυρῷ εἶναι ὑπάρξει, περιφανὲς ἐν τῷ
 κακῷ τὸ ἀνίσχυρον, εἰ δὲ τὸ ἀσθενὲς ἀντικρυς μηνύεται τοῦ κακοῦ,
 γνώριμον τὸ ῥωμαλέον τοῦ ἀγαθοῦ. Ὡς ἂν δέ μοι τῷ δόγματι
 πίστις θαυσιλεστέρα προσῇ, δι' ἐκαστέρας ὁδοῦ πορεύσομαι, νῦν
 μὲν ἔνθεν, νῦν δὲ ἐνθεν τὰ προκείμενα συνιστάσα. Δύω ἐστὸν
 δι' οἷν ἡ πᾶσα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ὑφέστηκε προκοπή, βού-

¹⁾ MSC. ἀστέρων. ²⁾ φέγγος. ³⁾ ὄρφνῃ ἀνδάνει. Corr. de Weber.

⁴⁾ δῆ μοι. Id.

λησις δηλονότι καὶ δύναμις· τούτων ¹⁾ εἰ θάτερον ἄπεστιν, οὐδὲν ἐπιτελὲς γενέσθαι δύναμιν ἔχει. Ἐκλιπούσης καὶ γὰρ τῆς βουλήσεως, ἐπιχειρεῖ τις τινὲν τὴν ἀρχὴν ²⁾ ᾧ γε μὴ βούλεται; καὶ ἡ δύναμις δὲ ἀπῆ, μάτην ἢ θέλησις ἔσται. Ἐντεῦθεν οὖν, εἰ μὲν τινα βλέπεις ἐπιτυχεῖν τινὸς θέλοντα ἥκιστα πεφυκὸς καταληφθῆναι, οὐκ ἀμφίβολος ἔξεις γενέσθαι τὴν γνώμην μὴ στερέσθαι ³⁾ τοῦτον ἰσχύος πρὸς τὸ ἐπιτυχεῖν οὐπερ ἠθέλησε. Καταφανές, εἶπον, καὶ οὐδενὶ τρόπῳ δεχόμενον ἄρνησιν. Ὅν δ' ἂν ἴδῃς ἡνυκτά ὅπερ βεβούλευται, ἐν ἀμφιβόλῃ γενήσῃ μὴ δεδυνῆσθαι τοῦτον; Οὐ μένου. Ὅ δὲ ἕκαστος δύναται, ἐν τούτῳ ἰσχυρός ἐστιν, ὃ δὲ μὴ δύναται, ἀσθενής ἐν τούτῳ καταμανθάνεται; Σύμφημι. Μέννησαι τοίνυν, εἶπε, τοῖς ἀνωτέρω λόγοις συλλελογισμένον πᾶσαν πρόθεσιν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ἣν διαφόροις ἀνθρώποι σπουδάσμασι μετίασι, πρὸς τὴν μακαριότητα κατεπείγασθαι; Μέννημαι, ἦν δ' ἐγὼ, τούτου γε ἀποδεδειγμένου. Ἀναμιμνήσκη δὲ, εἶπε, καὶ τὴν μακαριότητα αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ὄν, καὶ γε τόνδε τὸν τρόπον τῆς μακαριότητος ζητουμένης, πρὸς ἀπάντων ζητούμενόν γε τὸ ἀγαθόν; Οὐκ ἀναμιμνήσκομαι, εἶπον, ὅτι δὴ τοῦτο τῇ μνήμῃ ἐμπεφυκός ⁴⁾ φέρω. Πάντες τολγαροῦν, ἔφησεν, ἀνθρώποι χρηστοὶ τε ἀπλῶς καὶ πονηροὶ ἀδιαφόρῳ σκοπῇ πρὸς τἀγαθὸν φθάσαι ⁵⁾ πειρῶνται. Οὕτως, ἔφην, τὰ τῆς ἀκολουθίας ἔχει. Ἀλλὰ προὔπτον τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιτυχίᾳ ἀγαθοὺς γίνεσθαι; Προὔπτον. Ἐπιτυγχάνουσι δὲ οἱ ἀγαθοὶ οὐπερ ἐφίενται; Οὕτω δοκεῖ. Καὶ οἱ πονηροὶ δὲ, εἰ ἐπιτεύζονται, οὐπερ ἐπιθυμοῦσιν ἀγαθοῦ, πονηροὶ εἶναι οὐκ ἂν σχοῖεν; Οὕτως ἔχει. Ἐπεὶ τοίνυν τἀγαθὸν ζητοῦσιν ἑκάτεροι, ἀλλ' οἱ μὲν ἐπιτυγχάνουσιν, οἱ δὲ οὐκ ἂν ποτε, ἔτι τις ⁶⁾ ὁρμήσει πρὸς δισταγμὸν μὴ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυνατοὺς εἶναι, τοὺς δὲ πονηροὺς ἀσθενεῖς; Ὁ τούτοις, εἶπον, ἐνδοιάζων οὔτε τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, οὔτε μὴν τῆς τῶν λόγων ἀκολουθίας δυνατὸς συνιέναι. Πάλιν οὖν εἰ δύο τινές εἰσιν, εἶπεν, οἷς τὸ αὐτὸ κατὰ φύσιν ἐστὶ σκοπούμενον, τούτων δ' ἄτερος μὲν τῇ φυσικῇ χρώμενος ἐνεργείᾳ ἐνεργεῖ τοῦτο

¹⁾ MSc. τούτῳ. ²⁾ τηναρχήν. ³⁾ στερέσθαι. ⁴⁾ ἐμπεφυκός.
⁵⁾ φθάσαι. ⁶⁾ τις.

καὶ τελειοὶ, ἄτερος δὲ μὴδ' ὁπωστὺν ¹⁾ τῇ τοιαύτῃ φυσικῇ ἐνεργείᾳ διακονεῖσθαι δυνατῶς ἔχων, ἕτερον δὲ τινὰ τρόπον ἢ ὥστε τῇ φύσει πρόσφορόν ἐστι, μὴ περαίνει μὲν τὸν οἰκίῳ σκοπὸν, μιμεῖται δὲ τὸν περαίνοντα, ὁπότερον τούτων ἰσχυρότερον ²⁾ κρίνεις; Εἰ καὶ συμβάλλῃ πως, ἔφην, ὃ τι βούλει, σαφέστερον ὅμως ἀκούειν ἐπιθυμῶ. Τὴν τοῦ βαδίζειν, εἶπε, κίνησιν μὴ κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις ἀρνήσῃ; Οὐδέποτε, εἶπον. Τοῦτο ³⁾ δὲ τὴν τῶν ποδῶν ἐνεργεῖαν ἀμφιβάλλεις μὴ φυσικὴν εἶναι; Οὐδὲ τοῦτ', ἔφην. Εἰ τοίνυν τις, εἶπεν, ὁδεῦοι ποσὶν ἰέναι δυνάμενος, ἕτερος δὲ τις ὥπερ ἡ φυσικὴ αὐτῇ τῶν ποδῶν μὴ ἔστιν ἐνεργεῖα [χερσὶν ἐρειδόμενος ⁴⁾] πειρώτῳ πορεύεσθαι, πότερος τούτων εὐλόγως ἰσχυρότερος ὑπολαμβάνεσθαι πέφυκε; Συνύφαινε, εἶπον, καὶ τὰ λοιπά· τὸν γὰρ τῇ φυσικῇ ἐνεργείᾳ χρῆσθαι δυνάμενον τοῦ ταύτην λελωβημένου οὐδεὶς ἐν ἀμφιβολίᾳ καθίσταται μὴ ἰσχυρότερον εἶναι. Ἀλλὰ τὸ ἄκρον ἀγαθόν, ὅπερ ἐπίσης πονηροῖς τε καὶ ἀγαθοῖς πρόκειται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ τῇ φυσικῇ ἐνεργείᾳ ζητοῦσι τῶν ἀρετῶν, οἱ πονηροὶ δὲ ταῖς παντοδαπαῖς ἐπιθυμίαις, αἱ μὴ κατὰ φύσιν εἰσὶν ἐνεργεῖαι πρὸς τὴν τάχα τοῦ ἐπίτευξιν, αὐτοῦ τούτου φιλονεικοῦσιν ἐπιτυχεῖν. Ἡ σὺ ταῦθ' ἑτεροίως ὑπολαμβάνεις; Οὐ δὴτ', ἔφην· καὶ γὰρ τὸ τούτοις ἐπόμενον κατὰφορον γίγνεται· ἐκ γὰρ τῶν ὡμολογημένων τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἰσχυροὺς, τοὺς δὲ πονηροὺς ἀσθενεῖς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. Ὅρθως, εἶπεν, ἐφοδεύεις ταῦτα· καὶ τοῦτο δὲ, ὡς πρὸς τοῖς ἰατροῖς ἐκδέχεσθαι σὺνηθες, σημεῖόν ἐστι διανισταμένης ἤδη καὶ ἀνακτωμένης ἐαυτὴν φύσεως. Ἐπεὶ δὲ σε πρὸς τὸ συνιέναι προθυμότερον καθορῶ, πυκνάς σοι τὰς ἐννοίας ἐπιστοιβάσω. Ὅρα γοῦν πόσον τι τῶν ἐκδεδιητημένων ἀνθρώπων τὸ ἐκλελυμένον καὶ ἀσθενές καταφαίνεται, ὅτε μὴδὲ πρὸς τοῦτο ἐξικέσθαι δύνανται, πρὸς ὅπερ ἡ ἐκ φύσεως σφᾶς πρόθεσις καὶ χειρᾶ γωγῇ καὶ μονοῦ συνωθεῖ. Τί δ' ἂν ἐγένετο, εἰ τοῦ οὕτω μεγάλου τῆς προηγουμένης φύσεως βοηθήματος καὶ μικροῦ δεῖν ἀητητῆτος γυμνοὶ καθιστήκεσαν; Σκόπει δὲ πάλιν αὐτίς

¹⁾ MSC. μὴδ' ὁπωστὺν.

²⁾ ἰσχυρότερον, id. dans les lignes suivantes.

³⁾ τοῦτο.

⁴⁾ Ces deux mots manquent dans le MSC. Texte: *manibus nitens*.

πόση τοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους ἀδυναμία συνέχει· οὐ γὰρ ἔλαφρά τινα καὶ παιγνιώδη τὰ ἄλλα ζητοῦσιν, ὣν μὴτ' ἐφικέσθαι μὴτ' ἐπιτυχεῖν ἔχουσιν, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων ἀκρότητα τε καὶ κορυφὴν ἐξαδυνατοῦσί τε καὶ ἐκλείπουσι, καὶ οὐδὲ πέρας τούτῃ ἐπιτιθέασιν οἱ ταλαίπωροι, ᾧ μόνῃ προστετήκασιν καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἐν ᾧ δὴ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἡ δύναμις διαδείκνυται. Ὡς γὰρ τὸν ποσὶ βυθίζοντα πρὸς ὃν καταλαβεῖν ἔσχε τόπον, οὐ μηδεμίᾳ περαιτέρῳ ὁδὸς ὑπέστρωται, πρὸς πορείαν ἰσχυρότατον¹⁾ διαγινώσκει, οὕτω τὸν τὸ τέλος τῶν ἐφετῶν, οὐ μὴδὲν ἔστιν ἐπέκεινα, κατειληφτότατον εἶναι κρίναις. Ἐξ οὗ τὸ τούτῃ παρακείμενον πάντως συνάγεται, τὸ πάσης ἰσχύος τοὺς φαύλους ἐκπεπτωκότας πιστεῦεσθαι. Ἰνα τί γὰρ καὶ καταλειποῦτες τὴν ἀρετὴν τὴν κακίαν μεταδιώκουσιν; Ὑπὸ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπειρίας; Καὶ τί τῆς τυφλῆς ἀγνοίας ἔστιν ἀδρανέστερον; Ἀλλ' ἐγνώσαν μὲν τὰ ζητητέα, ἡ δ' ἐπιθυμία περιήγουσά τε καὶ ἄγχουσα σφᾶς κατὰ κρημνοῦ φέρει; Καὶ μὴν καὶ οὕτω γε τῇ ἀκρασίᾳ θηλυδρίαί τε καὶ κατεαγότες εἰσὶ τὴν ψυχὴν οἱ τοῖς πάθεσιν ἀντιστρατεύεσθαι μὴ δυνάμενοι. Ἀλλὰ καὶ εἰδότες καὶ βουλόμενοι λειποτακτοῦσι μὲν τὰγαθόν, μεταστίττονται δὲ πρὸς τὰ πάθη; Ἀλλὰ καὶ ὥς, οὐ τοῦ δυνατοῦ μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὀλως εἶναι ἀποστατοῦσιν. Οἱ γὰρ τὸ κοινὸν πάντων τῶν ὄντων καταλείποντες τέλος ὁμοιοτρόπως καὶ τοῦ εἶναι ἀφίστανται. Καὶ ὁ δὲ εἰπεῖν βούλομαι παρὰδόξον ἴσως δόξειεν ἂν, τὸ τοὺς μοχθηροὺς, οἱ τὸν πλείω ἐν ἀνθρώποις ἐπέχουσιν ἀριθμὸν, τοὺτους μὴ εἶναι λέγειν· ἀλλ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Τοὺς γὰρ πονηροὺς, πονηροὺς μὲν εἶναι οὐκ ἐξαρνος γίνομαι, εἶναι δὲ αὐτοὺς ἀπλῶς καὶ ἀπολύτως ἀρνοῦμαι. Ὡς γὰρ τὸν νεκρὸν ἄνθρωπον τεθνηκότα εἶρεῖς, ἀπλῶς δὲ καὶ μονοειδῶς ἄνθρωπον προσαγχερεῦσαι οὐχ ἔξεις, οὕτω καὶ τοὺς μοχθηροὺς, κακοὺς μὲν εἶναι κἀν ὁμολογῆσαιμι, εἶναι δὲ ἀπολύτως οὐκ ἂν εἶποιμι. Ἔστι μὲν γὰρ ἀπλῶς τὸ τὴν ἰδίαν τάξιν ἀκαινοτόμητον ἔχον καὶ τὴν φύσιν συντηροῦν, τὸ δ' αὐτῆς ἐξιστάμενον καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι τὸ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει τεθησαυρισμένον ἀποβάλλει. Ἀλλ' ἐρεῖς ὥς ἴσχουσιν οἱ κακοί; οὐδ' αὐτὴ τοῦτο γε

¹⁾ MSC. ἰσχυρώτατον.

ἀπαρνήσομαι· ἀλλ' αὕτη ¹⁾ τούτων ἡ ἰσχὺς οὐκ ἀπὸ δυνάμεως ἦκει, ἀλλ' ἐξ ἀδυναμίας ἔχει τὴν πρόδον. Δύνανται γὰρ τὰ κακὰ, ἅπερ ἦκιστα ἠδύναντο, εἰ ἐν τῇ τῶν καλῶν ἐνεργείᾳ μένειν ἰσχυροὺν. Ὡςθ' ἡ τοιαύτη δύναμις καθαρῶτατα σφᾶς μηδὲν δύνασθαι παριστάνει. Εἰ γάρ, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν συνελογισάμεθα, τὸ κακὸν οὐδὲν ἐστὶ, τοὺς ἄρα φαύλους μόνα τὰ κακὰ δυνάμενους ἐκφανέστατον μηδὲν δύνασθαι. Ἐκφανέστατον, ἔφη. Ὡς ἂν δὲ καὶ πρὸς αἵσθησιν ἔλθῃς, τί ποτε ἡ τοιάδε τῶν πονηρῶν δύναται δύναμις, οὐδὲν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ μικρῇ πρόσθεν ἰσχυρότερον ²⁾ εἶναι διωριστάμεθα. Οὕτως ἔχει. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν τὸ κακὸν, εἶπεν, ἀδυνατεῖ. Παντάπασι δῆλον. Ἔστι τοίνυν, εἶπέ, τις ³⁾ ὁ πάντα δύνασθαι τοὺς ἀνθρώπους οἰόμενος; Εἰ μὴ ⁴⁾ μαίνεται τις, οὐδεὶς. Ἀλλ' οἱ αὐτοὶ δύνανται τὰ κακὰ; Μὴ ὀφείλουν, εἶπον, δύνασθαι. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ μόνος τάγαθὰ δυνάμενος δύναται πάντα, οὐ δύνανται δὲ πάντα καὶ οἱ δυνάμενοι τὰ κακὰ. τοὺς ἄρα τὰ κακὰ δυνάμενους ἥττον δύνασθαι πρόδηλον. Κάντεῦθεν συμβαίνει πᾶσάν τε δύναμιν τὴν ἐν τοῖς ἐφετοῖς ἐξεταζομένην καὶ τὰ ἐφετὰ πάντα πρὸς τάγαθόν ἀναφέρεσθαι, ὥσαντι πρὸς κορυφὴν τινα τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἀποδεδειχότας ἡμᾶς εἶναι. Ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ τὴν πονηρίαν τολμᾶν τινα πρὸς τάγαθόν ἀναφέρεσθαι οὐκ ἂν δύναιτο· ἐφετὴ τοίνυν οὐκ ἐστὶ. Πᾶσα δὲ δύναμις ἐφετὴ· λείπεται ⁵⁾ ἄρα τὴν τῶν κακῶν δύναμιν μὴ ἂν ποτε ἰσχύειν εἶναι. Ἐξ ὧν πάντων διάδηλος μὲν ἡ τῶν ἀγαθῶν δύναμις, ἡ δὲ τῶν κακῶν οὐ μενοῦν ἀμφίβολος ἀσθένεια γίνεται. Ὁφθαλμοφανές τε τὴν τοῦ Πλάτωνος γνώμην ἔχουσιν ἀληθείας, μόνους τοὺς σοφοὺς λέγοντος· δύνασθαι ποιεῖν οὐ πέρα ⁶⁾ ἐφίενται, τοὺς δὲ μοχθηροὺς διαπονείσθαι μὲν ὅπερ αὐτοῖς εἰς ἐπιθυμίαν ἔρχεται, περατῶσαι μέντοι οὐ ⁷⁾ ἐπιθυμοῦσιν ἀπόρως ἔχειν. Ἠράττουσι γὰρ ὡς ἕκαστα δι' ὧν ἡδονταί, τάγαθου τουτουὶ οὐ ὀριγνῶνται οἰόμενοι ἐπιτεύξεσθαι, ἐπιτυγχάνουσι δὲ ἥκιστα· οὐ γὰρ τὰ καθάρματα πρὸς τὴν μακαριότητα εἰκὸς παραγίγνεσθαι.

¹⁾ MSC. αὕτη. Texte: *sed hæc eorum potentia.*

²⁾ ἰσχυρότερον.

³⁾ τίς.

⁴⁾ μὲν.

⁵⁾ Texte: *liquet.*

⁶⁾ ὅπερ.

⁷⁾ ὅ.

Οὓς καὶ κατημένους θρόνοισι
 βασιλεῖς θέρκη ἀπόπτοις,
 ταῖς ἀλουργίαις ¹⁾ φαινοῦς,
 ὅπλοισ τ' εὐπεριφράκτους ²⁾,
 ἀγρίως ἀπειλούντας,
 λύσση τ' οἰστροφορήτους,
 ἦν τις ἐξέλη κάλυμμα
 κάλλους τῶνδε ματαίου,
 ὄψεται τούτους φέροντας
 σειρὰς ἐνδον ἀφύκτους·
 ἐνθεν αἰσχροῖα μέντ' ὄρεξις
 ψυχῇ τῶνδε μολύνει,
 ἐνθεν αἰκίζει νόον δὲ
 θυμὸς κύματ' αἰείρων,
 ἢ πάλιν λύπης κάκωσις,
 εἴτ' οὖν ἐλπίδος ἄχθος·
 τοιγάρ ³⁾ ἦν ἐν τι πρόσωπον
 τόσσους ἔσχε τυράννους,
 οὐχ ὁ βούλεται μέτεισι,
 τούτοις πάσχω ἀνάγκην.

Ὅρᾱς ἐν ὅσῳ μὲν ἰλυσπᾶται ⁴⁾ τὰ πάθη βορβόρῳ, ὅσα δ' ἡ
 ἀστείότης ἀστράπτει φωτί; Τοῦτο δὲ καὶ μουνουχι φωνὴν ἀφίη-
 σιν, ὡς τοῖς μὲν χρηστοῖς οὐδ' ἀκκρὲς αἱ ἀμοιβαὶ ἐπιλείπουσι, τοῖς
 δὲ πονηροῖς αἱ κολάσεις οὐδ' ἄπαξ. Ἐκεῖνο γὰρ οὐ ἔνεκεν τῶν γι-
 γνομένων ἕκαστον γίγνεται, τοῦ γιγνομένου πράγματος βραβεῖον
 εἶναι οὐκ ἄπο λόγου ὑποληφθήσεται· ὡς καὶ τοῦ τρέχειν ἐν τῷ
 σταδίῳ ἄθλον ὁ στέφανος κεῖται, δι' ὃν τρέχεται. Ἀλλὰ γε τὴν
 μακαριότητά γε εἶναι αὐτὸ τάγαθόν ἀπεδείξαμεν, δι' ὃ πάντα
 γίνεται· Ἔστι τοίνυν ταῖς ἀνθρωπίναις ἐνεργείαις αὐτὸ τάγαθόν
 οἰοῦναι τε γέρας κοινὸν προκείμενον. Τοῦτο δὲ τῶν χρηστῶν οὐ δυ-
 νατὸν διασπᾶσθαι. Οὐ γὰρ ἔτι χρηστὸς σὺν δίκῃ ἐπικληθήσε-
 ται, ὃν τάγαθόν ἐπιλέλοιπε· τοὺς σπουδαίους ἄρα τὰ οἰκεία [οὐκ ⁵⁾
 ἀπολείπουσιν ἔπαθλα. Εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ὅσον μέγιστον φονῶν ⁶⁾ οἱ
 πονηροὶ καὶ τραχύνοντο, ἀλλ' ὁ τοῦ σοφοῦ στέφανος οὐτ' ἀπαρρῆε
 οὗτ' ἀφαινίσσεται ⁷⁾. Οὐδὲ γὰρ τὰς ἀρετὴν πλουτούσας ψυχὰς

¹⁾ MSC. ἀλουργίαι. ²⁾ Mot nouveau; texte: septos ³⁾ τοὶ γὰρ.

⁴⁾ Plus usité sous la forme ἐλυσπᾶται, texte: *quanto in caeno volvantur*.

⁵⁾ La négation manque. ⁶⁾ φονῶν. ⁷⁾ ἀφαινίσσεται.

τὸν οἰκεῖον κόσμον ἀφαιρεῖται πρὸς βίαν ἢ τῶν ἄλλων φαυλότης. Εἰ μὲν γὰρ ἐξῶθεν τούτου ληφθέντος ἡγάλλετο, ἡδύνατο τοῦτ' ἂν ἦται ἕτερός τις ἢ αὐτὸς γοῦν ὁ προσακηροχῶς ἀφελέσθαι· ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἡ οἰκεία συνεισφέρει καλοκάγαθία, τότε τοῦ οἰκείου γέρως στερῇσεται, ὅτε καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι παύσεται. Πρὸς τοῦτοις εἰ μὴδὲν ἐστὶν ἄδλον, ὃ μὴ διὰ ταῦτα ζητητέον ἐστὶν ὅτι δὴ καλὸν εἶναι πιστεύεται, τίς τὸν αὐτοῦ τοῦ καλοῦ κληροῦχον ἀμέτοχον βραβεῖου κρινεῖ; Βραβεῖου δὲ τίνος λέγω; Τοῦ πάντων καλλίστου τε καὶ μεγίστου. Μέννησο καὶ γὰρ τοῦ ἐξαιρέτου ἀριστείου ἐκείνου, ὃ σοι μικρὸν ἔμπροσθεν ἐν θωρεᾷ καὶ χάριτι δέδωκα, καὶ τοῦτόν μοι συλλογίζου τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ἡ μακαριότης ἐστί, τοὺς ἀγαθοὺς πάντας, ἐκ τούτου γε ὅτι δὴ ἀγαθοὶ εἰσι, μακαρίους γίνεσθαι πρόδηλον. Ἀλλ' οἱ μακάριοι καὶ θεοὶ ἔλαχον εἶναι· ἐστὶν ἄρα τὸ τῶν ἀγαθῶν ἔπαδλον, ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἥτις ἂν ἐπιτρίψειεν ἡμέρα, οὐδενὸς κολούσειε δυναστεία, οὐδενὸς ἀμαυρώσειε ¹⁾ μοχθηρία, τὸ θεοὺς γενέσθαι. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ περὶ τῆς ἀδιαστάτου τιμωρίας τῶν φαύλων ὁ φρονεῖν ἐπιστάμενος οὐκ ἂν ἐνδοιάσειε. Τοῦ γὰρ καλοῦ καὶ κακοῦ ἔτι τε τιμωρίας καὶ γέρως ἀντιμετώπων ἀλλήλοις ἀντικαθεζομένων, ἅπερ ἐν τῷ ἐπάδῳ τοῦ ἀγαθοῦ ὁρῶμεν συμβαίνοντα, ταῦτα κατὰ πάσαν ἀνάγκην ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τῇ τοῦ κακοῦ ἀνταποκριθῆσεται τιμωρία. Ὡς ἄρα τοῖς χρηστοῖς ἡ χρηστότης αὐτῇ βραβεῖόν ἐστιν, οὕτω καὶ τοῖς μοχθηροῖς ἡ μοχθηρία αὐτῇ κόλασις πέφυκεν. Ἢδὴ δέ που τις καὶ βασάνοις κατατεινόμενος μὴ κακῇ πιέζεσθαι οὐκ ἀμφήριστός ἐστι τὴν γνώμην. Εἰ τοίνυν αὐτοὶ κατανοεῖν αὐτοὺς βούλονται, δύνανται βασάνων ἕξω καθεστάναι ²⁾ δοκεῖν ἑαυτοῖς οἱ τῷ κολοφῶνι τῶν κακῶν ἀπάντων (φημὶ τῇ κακίᾳ) οὐχ ὅπως στρεβλούμενοι, ἀλλὰ καὶ ὥς ἐνὶ μάλιστα φθοράν ὑπομένοντες. Ὅρα μοι δὲ καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀγαθῶν μοίρας ποία κακῶν εἰσπραξὶς τοῖς ἀδοκίμοις ἀεὶ ³⁾ σύνεστι. Πᾶν γὰρ τὸ ὄν ἐν, αὐτὸ τε τὸ ἐν ἀγαθὸν εἶναι μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδιδάχθης· τούτῳ δ' ἔπεται πᾶν τὸ ὄν ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖν. Τούτῳ ἄρα τῷ τρόπῳ, ὧτινι ἀγαθὸν ἐπιλείπει, τοῦτο καὶ τοῦ εἶναι ἀφί-

¹⁾ MSC. ἀμαυρώσει.²⁾ καθεστάναι.³⁾ αἰε.

σταται· τοῦτο δ' ἐστὶ τοὺς κακοὺς παύεσθαι εἶναι ὅπερ ἐγένοντο· ἀλλὰ γεγενῆσθαι ἀνθρώπους ἐτι αὐτὸς ὁ τοῦ ἀνθρωπείου σώματος λοιπὸς παρὰδεικνυσι τύπος· ὥστ' οὖν ἀποκλίναντες εἰς κακίαν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀπεβάλλοντο ¹⁾ φύσιν. Εἰ δὲ καὶ πλέον ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἡ ἀρετὴ μόνη τὸν ἄνθρωπον ποιεῖν δύναται, ἀνάγκη καὶ εὖς τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπεσφενδόνισε καταστάσεως ἡ κακία. εἰς ἔλαττον συγκλείεσθαι τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Συμβαίνει τοιγαροῦν, ὃν μεταμεμορφωμένον ὄρᾳς τῇ μοχθηρίᾳ, μὴ δύνασθαι σε ἄνθρωπον ὑπολαμβάνειν αὐτόν. Τῇ πλεονεξίᾳ γὰρ κέχνηε καὶ τῶν ἀλλοτρίων χρημάτων βιαίως ἐστὶν ἄρπαξ; λύκῳ προσεικότα φήσαις. Ἰταμός καὶ ἀκάθεκτος καὶ τὴν γλῶτταν ἐξασκῶν πρὸς λογομαχίας; κυνὶ παρεικάσαις. Λογῶν καὶ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὑφαρπάζειν τι ταῖς ἀπάταις χαίρων; ἀλώπεξιν ἐξισοῦσθω. Τὸν θυμὸν ἀκρατὴς καὶ φρονάτων; λέοντος φέρειν πιστευέσθω γνώμην. Δειλὸς καὶ φοφοδής καὶ τρέμων τὰ μὴ φοβητέα; ἕμοις ἐλάφοις ἐχέσθω. Νωθὴς καὶ ἀσύνητος; ὄνου διαγωγὴ χρήται. Κούφος καὶ ἄστατος τὰς ἐργασίας μεταλαμβάνει; οὐδὲν τῶν πετεινῶν διενήνοχε. Ταῖς ἐναγέσι καὶ μυσεραῖς ²⁾ ἐπιθυμίαις ἐγκαλινδεῖται; συὸς ῥυπαρὰς ὀρέξει συνέχεται. Οὕτως ὅς γε τὴν ἀρετὴν καταλιπὼν, καὶ τὸ ἄνθρωπος εἶναι κατέλιπε· πρὸς τὴν θείαν ἀδυνατῶν διαβῆναι κατάστασιν, μεταμειβεται εἰς θηρίον.

Νῆα Νηρικίου ³⁾ ταγοῦ,
πρόσθ' ἄλωμένην ⁴⁾ ἄλι,
νῆσον εὖρος ἐφώρμισεν,
ἥπερ ἐζομένη θεᾶ,
ἡλίον γεγαυῖα παῖς,
θεῖνὰ φάρμακα τοῖς ξένοις
ᾠθαῖς φοιβάσι ⁵⁾ κιρνάα·
ὦν ἐς ἄλλοφανὴ τύπον
ἐξαμβομένων τέχνη,
τὸν μὲν ἔκρυψε κάπριος,
τὸν δὲ Μαρμαρικός λέων,
φρικτὸς δῆξι ὁδόντεσιν·
ὅς μὲν ἐντροφὸς ὦν λύκοις
κλαῦσαι ὠρύεται θείων·

¹⁾ MSC. ἀπεβάλλοντο. ²⁾ Déformation de μυσαρός. ³⁾ Weber conj. Νηριτίου. ⁴⁾ ἄλωμένην. ⁵⁾ φοιβᾶσι.

ὅς δὲ τίγρις ἄτ' Ἰνδικῇ
 ἐν δόμοις κίεν ἥρεμος ¹⁾
 καὶν δὲ τοσσαίοις κακοῖς
 Ἀρκᾶς εὐπετερός ὄρχαμον
 ἐγκυκλούμενον οἰκτίσας,
 σῶσε ξεινοδόκου βλάβης·
 ἀλλ' ὅμως βδελυρώτατον
 ναυτίλοι δέπας ἔσπασαν·
 σῦς δ' ἐόντες ἀπὸ θρυῶν
 φηγὸν ἀμφενέμοντο δῆ,
 κούδ' ἐν ἄρτιον ἦν σφίσι,
 ρυτίγμα σῶμά τ' ὀλωλόσι.
 νοῦς δ' ἐλείπετο τοῖς μόνος,
 τίποτε χρῆμα πάθεν γούων.
 ὧ χερῶν εὐλαφῶν πάνυ
 σπερμάτων τ' ἀθανεστάτων,
 ἃ τρέπουσι μὲν ἄψευα,
 νοῦν δὲ γ' οὐ δύναται ²⁾ τρέπειν.
 ἀλλ' ἔσω βρότεον μένος
 ὡς ἐς ἀκρόπολιν μένει.
 Ταῦτα τὰ θρόνα δὲ βροτοῖς
 πλείονα προφέρει βλάβην,
 ὡς ἔσω διίκνουμένα,
 μὴ κακοῦντά τε τὸν χροά,
 σβεννύοντα δὲ τὸν νόον.

Ἐγὼ δ' ἐν τούτοις· Ὁμολογῶ, ἔφην, οὐδ' ἔξω τοῦ εἰκότος τοὺς
 ἐμπαθεῖς ὁρῶ, εἰ καὶ ταμάλιστα τοῦ ἀνθρωπείου σώματος περισώ-
 ζουσιν εἶδος, ὅμως εἰς θηρία τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν μεταπλάτ-
 τεσθαι λεγομένους· ἀλλ' ἡγρόμεν μηδαμῶς σφίσιν. ἐξεῖναι πρὸς
 τὸ ἀνήμερον καὶ ἐξάγιστον τῇ πανωλεθρία τῶν ἀγαθῶν τὴν δια-
 νοίαν ἀποθηριοῦσθαι. Οὐδ' ἔξεστιν, εἶπεν, ὡς κατὰ χώραν θη-
 λωθήσεται τὴν οἰκίαν· τέως δ' οὖν εἰ τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἐξεῖναι σφί-
 σιν ἀφαιρεθεῖη, ἐκ τοῦ πλείονος ἢ τῶν φαύλων ἀνθρώπων τιμωρία
 κολοβωθήσεται. Καὶ γάρ, ὅπερ ἴσως δὴ καὶ ἄπιστόν τι διόξει,
 κακοδαμόνεστέρους ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς κακοὺς, εἰ τοῖς κατ' ἐφε-
 σιν διδοῖεν τέλος, ἢ εἰ μὴ ταῦτα διαπράττεσθαι ἴσχυον. Εἰ γὰρ
 ἄθλιον τὸ ἐλέσθαι τὰ ἄτοπα, ἀθλιώτερον τὸ καὶ θύνηθῆναι, οὐ
 χωρὶς παρεῖτο ἂν ἡ δύναμις τῆς ἀθλίας αἰρέσεως. Τὸν δὲ τρῶ-

¹⁾ ἥρεμος.

²⁾ Les MSG. dépouillés ont tous le singulier.

πον τοῦτον ἐκάστῳ προσούσης τῆς ἰδίας ἀθλιότητος, τριπλῇ κακοδαιμονίᾳ πᾶσά γε ἀνάγκη πιέζεσθαι, οὓς ὁρᾷς τὸ κακὸν βουλομένους, δυναμένους καὶ εἰς πέρας προάγοντας. Συμβάλλω, ἔφην· ἀλλ' ὥστε τῆς τοιαύτης βαρυνδαιμονίας ὅσον τάχος σφᾶς στερηθῆναι, τῆς ἐπὶ τὸ τὰ ἀνήκεστα δηλονότι τολμᾶν δυνάμειω γυμνωθέντας, ὑπερβαλλόντως ἐν εὐχῇ τίθεμαι. Στερηθήσονται, εἶπε, καὶ θάττον ἴσως ἢ σύ θέλεις, ἢ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνουσι στερηθήσεσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τι οὕτω μακρὸν ἐν τῇ τοσόνδε βραχείᾳ τοῦ βίου βαλβίδι, ἔπερ ἡ ἀθάνατος ἐς τὰ μάλιστα ψυχῇ ὥστε ἀναμῆναι μήκιστον ἂν ὑπολάβοι. Καὶ γὰρ αἱ μεγάλαι τούτων ἐλπίδες καὶ τὰ μετέωρα τῶν τῆς μοχθηρίας οἰκοδομῶν ἐξαπιναιῶ τέλει καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν πολλὰκις ἐκ βᾶθρων αὐτῶν ἀνασπάται· ὁ δὲ καὶ τὴν κακοδαιμονίαν αὐτοῖς ἴστησιν. Εἰ γὰρ πονηρία κακοδαίμονας ἀπεργάζεται, κακοδαιμονέστεροι κατὰ πᾶσάν εἰσιν ἀνάγκην οἱ ἐπὶ μήκιστον τῇ πονηρίᾳ τελούμενοι· τούτους δὲ καὶ κακοδαιμονεστάτους ἀπεφηνάμην ἂν, εἰ μὴ τὴν αὐτῶν πονηρίαν θάνατος γοῦν τὸ τελευταῖον ἀφηρεῖτο καὶ περιέκοπτεν. Εἰ γὰρ περὶ τοῦ τῆς πονηρίας κακοπραγήματος ἀληθῆ πρόσθεν συνεπεράναμεν, ἀτελεύτητος ἐκ τοῦ προφανοῦς ἡ κακοπραγία, ἣν διαιωνίζουσιν εἶναι συμβέβηκεν. Ἐγὼ δέ· Θαυμασία μὲν, ἔφην, ἡ ἐπαγωγή καὶ χαλεπῶς ὁμολογίας τυχεῖν δυναμένη· ἀλλὰ τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογηθεῖσι περισσὸν δὴ τι ταύτην συνερχομένην σκοπῶ. Ὁρθῶς, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις· ἀλλ' ὅτι δυσχερὲς δοκεῖ τοῖς συμπεπερασμένοις συνδέσθαι ταυτόν ἐστι, πότερα ψευδὲς τι προβάν ἀποδείξει, ἢ τὴν ἐπαγωγὴν τῶν προτάσεων μὴ ἐφικομένην ἀναγκαίᾳ συμπεράσματι παραστήσαι. Εἰ δ' οὖν, συγκεχωρημένων τῶν προσηγησαμένων, οὐδὲν ἔξει κατ' ὅτι τὴν ἐπαγωγὴν αἰτιάσεται· καὶ γὰρ καὶ ὁ λέξουσα ἔρχομαι, οὐδὲν μείον θαύματος ἐχόμενον δόξειεν ἂν, ἀλλ' ἐκ τῶν ληφθέντων κατ' ὀρθὸν λόγον ἀναγκαίως εἰρήσεται. Τί δέ, ἔφην; Εὐδαιμονεστέρους, εἶπε, δίκας πραττομένους εἶναι τοὺς πονηροὺς, ἢ εἰ μηδεμία τούτους ἤγχιεν ἐκ δικαιοσύνης εὐθύνῃ. Καὶ οὐ τοῦτο λέγω νῦν ὅπερ ἂν ἐπὶ νοῦν καὶ οὐτινοσὺν ἀναβρίῃ, τοὺς κακοτρόπους ταῖς τιμωρίαις παιδεύεσθαι καὶ τῷ φόβῳ τῶν βασάνων εὐθύνεσθαι, ὡς καὶ ἄλλοις παράδειγμα γίγνεσθαι φεύγειν ἀμεταστρεπτὶ τὰ κατηγορίαν

ἀποφερόμενα· ἕτερον δὲ τινα τρόπον κακοδαιμονεστέρους τοὺς πονηροὺς ἀτιμωρήτους μένοντας ἀποφαίνομαι, εἰ καὶ μηδεὶς διορθώσεως λόγος ἢ παραδείγματος ἐλπίς ὑποπεύοιτο. Καὶ τίς ἐσται παρὰ τούτους, ἐφάμην; Ἡ δέ· Οὐ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς, εἶπεν, εὐδαιμόνας, τοὺς δὲ κακοὺς δυσδαίμονας ὑπάρχειν συγκατεθέμεθα; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην. Οὐκοῦν, εἶπεν, εἰ τῇ δυσπραγίᾳ τινὸς ἀγαθὸν τι προστεθείη, οὐκ εὐδαιμονέστερος ἔσται ἢ ὁ ἀκράτῃ καὶ μονοειδεῖ τῇ δυσπραγίᾳ ἐκτὸς ὁμιλίας ἀγαθοῦ τινὸς χρώμενος; Καὶ πάνυ μοι, ἔφην, δοκεῖ. Εἰ δὲ τῷ δυσπραγοῦντι ἐκεῖνῳ, εἶπε, τῷ πάντων ἐσπανισμένῳ ¹⁾ τῶν ἀγαθῶν, πλὴν τῶν ἐφ' οἷς τὸ δυσπραγεῖν ἐκκληρώσατο, καὶ ἕτερόν τι κακὸν προσγένοιτο, οὐ πολὺ κακοδαιμονέστερος κριθήσεται τοῦ τὴν δυσπραγίαν κουφισμένου τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίᾳ; Πῶς δ' οὐκ ἂν, ἔφην; Ἐχουσι τοίνυν οἱ πονηροὶ δίκας ὑπέχοντες καὶ ἀγαθὸν τι προσπεπλεγμένον, τὰς δίκας αὐτάς δηλονότι τὰς τῷ λόγῳ τῆς δικαιοσύνης ἀγαθὰς οὕσας· τοῖς δ' αὐτοῖς κολάσεως ἀπολυομένοις ἀπάσης πρόσσετί τι κακὸν πέρα τῶν προσγεγονότων, ἢ ἀτιμωρησία, ἣν τῷ λόγῳ τῆς ἀδικίας κακὴν ὠμολόγησας. Ἐξαρνος τούτου γενέσθαι οὐκ ἔχω. Μακρῷ τοίνυν κακοδαιμονεστέρους τοὺς πονηροὺς ὑπάρχειν εἰκὸς τοὺς τῇ ἀδίκῳ δεδομένους ἀτιμωρησίᾳ ἢ τοὺς δικαίᾳ ὑποβαλλομένους εὐθύνη. Ἀλλὰ διδόναι μὲν δίκην τοὺς μοχθηροὺς δίκαιον, ἀνεπιτιμήτους δὲ διαδιδράσκειν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἄδικον. Καὶ τίς τοῦτ' ἀρνήσεται; Μὴ τι δὲ κάκεινό, φησί, τις ἀρνήσεται, μὴ πᾶν τὸ δίκαιον ὃν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τοῦ ἐναντίου κακὸν ὃν τὸ ἄδικον; Ἐγὼ δέ· Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφην, ἐπόμενα τοῖς μικρὸν ἔμπροσθεν συλλελογισμένοις εἰσί· θέομαι δέ σου, οὐδόλως κολάσεις τινὰς τῶν ψυχῶν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν καταλείπεις; Καὶ πάνυ μὲν οὖν μεγάλας, ἔφην, ὧν τὰς μὲν τὴν τιμωρητικὴν αὐστηρίαν, τὰς δὲ τὴν καθαρτικὴν ἐπιείκειαν οἶμαι μεταχειρίζεσθαι. Ἀλλ' οὐ τὸ νῦν ²⁾ περὶ αὐτῶν ἐξεκκλησιάσαμεν ³⁾, τοῦτο δὲ πάλαι δι' ἔργου πεποιήμεθα, ὡς ἂν ἡ γε ἀναξιωτάτη σοι τῶν πονηρῶν δύναμις ἐδόκει, ταύτην γνῶς μηδὲν οὔσαν· οὗς τε διολισθαίνειν ἀνεπιπλήκτους ἐνεκάλεις, ἴδῃς μηδέποτε τῶν τῆς

¹⁾ MSC. ἐσπανισμένῳ.

²⁾ τονῦν.

³⁾ ἐξεκκλησιάσαμεν.

ιδίας πονηρίας βασάνων ἔξω γινομένους· καὶ τὴν ἐξουσίαν σφῶν, ἣν ὡς τάχιστα συντελεσθῆναι ἰκέτευες, μήτ' ἐπὶ πολὺ μηκυνόμενῃ μάθης κακοδαιμονεστέραν τε οὔσαν, ὅση ἂν καὶ ἐπὶ μακρότερον παρατείνετο, καὶ κακοδαιμονεστάτην, εἰ καὶ δι' αἰῶνος ἔμεινε· πρὸς τοῦτοις ἀθλιωτέρους εἶναι τοὺς φαύλους τῇ ἀδίκῃ ἀφαιμένους ἀνεπιπληξία, ἢ τῇ δικαίᾳ δίκῃ τιμωρουμένους. Ἡ δὲ γνώμη κατάλληλον τὸ βαρυτέρας αὐτοὺς ὑφίστασθαι δίκας, τιμωρίας ἐκτὸς μένοντας. Ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα· Κατανοοῦντί μοι, ἔφη ¹⁾, τοὺς σοὺς λόγους οὐδὲν ἀληθέστερον λεχθῆναι δοκεῖ· ἦν δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπίδω κρίσιν, τίς ποτ' ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃ ταῦτα οὐχ ὅσον πιστευτέα, ἀλλὰ καὶ ἀκουστέα δόξουσιν; Οὕτως ἐστίν, εἶπεν. Ἀδυνατοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς συντραφέντας τῷ σκότῳ πρὸς τὸ φῶς τῆς ὀξυτερῆς ἀληθείας ἐπάραι· εἰκόασί τε τοῖς πετεινοῖς, ὧν τὴν ὄψιν μὲν νύξ καταλάμπει, τὸ δὲ φῶς τῆς ἡμέρας ἀποτυφλοῖ· τὰς γὰρ ιδίας ἐπιθυμίας, καὶ μὴ τὴν τῶν ὄντων ἀναλογιζόμενοι τάξιν, ἥτοι τὴν ἐξουσίαν ἢ τὴν ἀτιμωρησίαν τῶν κακῶν εὐδαιμονοιοῦνται. Ὅρα δὲ καὶ ὁ τι ποτέ ὁ αἰώνιος νόμος κυροῖ. Τοῖς κρείττοσι διαμορφωσαμένῳ σοι τὴν ψυχὴν οὐδὲν χρέος ἀγωνοθέτου βραβεῖον προῖσχομένου· σὺ γὰρ σεαυτὸν τοῖς ὑψηλοτέροις κατέλεξας, πρὸς τὰ χεῖρω τὴν σπουδὴν ἀποκλίνας, μὴ ζητήσας ἔξωθεν τὸν δίκην ἐπάξοντα· σὺ γὰρ σεαυτὸν ἐσήραξας ἐς τὰ κακίστα, οἷάπερ εἰ τὰ μὲν πρὸς γῆν βορβορώδη, τὰ δὲ πρὸς οὐρανὸν ἀτενίζεις, τῶν ἐκτὸς πάντων ἡσυχάζόντων, αὐτῷ τῷ τοῦ βλέπειν λόγῳ, νῦν μὲν τῷ πληρῷ, νῦν δὲ τοῖς ἀστράσι ²⁾ δόξεις συνεῖναι. Ἀλλ' ὁ πολλὺς ὄχλος ἐλάχιστοι συνορᾷ τάδε. Τί οὖν; συνδησόμεθα τούτοις, οὓς θηρίοις ἐμπερεῖς ἀπεδείξαμεν; Τί δέ; εἴ τις ἐς τὸ παντελὲς τὴν ὄψιν ἀποβαλὼν ἐξελάθετο καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ὀρθῶν δύναμιν ἐσχηκέναι ποτέ, κατὰ μηδὲν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ὁλοκληρίαν ἐνδεῖν αἰεταί, μή τι ³⁾ καὶ ὑμεῖς οἱ βλέποντες ταῦτα τῷ τυφλῷ οἰησόμεθα ⁴⁾; Καὶ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνο συνοδοῦν αὐτοῖς ἔσται, ὅπερ ἐπίσης κρατύνεται λόγων ἐρείσμασιν, ἃ γε ἰσχυρά, κακοδαιμονεστέρους εἶναι τοὺς ἀδικοῦντας ἢ τοὺς ἀδικουμένους.

¹⁾ MSC. ἔφη.   ²⁾ ἀστρασι.   ³⁾ μήτοι.   ⁴⁾ Texte: Num videntes eadem caecos putaremus?

Ἡβουλόμεν, ἔφην, αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν λόγων. Πάντα, φησίν, ἀδόκιμον ἀπαρνήσῃ μὴ κολάσεως ἄξιον καθεστάναι ¹⁾); Πολλοὺ γε καὶ δεῖ. Κακοδαιμονεστέρους δ' εἶναι τοὺς πολλαπλάσιον ἀδοκίμους; Φανερόν τοῦτο μάλλον ἢ πᾶν. Ἐπ' ἀμφοτέρα δ' ἔξεις μὴ δυστήνους εἶναι τοὺς ἀξίους κολάσεως; Καὶ τοῦτο τοῖς λοιποῖς σύμφωνον. Εἰ διαιτητὴς τοίνυν ἐκάθισας, πότερόν ποτε τιμωρίαν ὄφλεις ²⁾ ἐνόμισας τὸν ἐργασάμενον ἢ τὸν παθόντα τὴν ἀδικίαν; Ἀπροφασίστως, ἦν δ' ἐγὼ, τῷ καταπονουμένῳ ἐπήμυνα, τὸν ἀδικούντα μετελθὼν τιμωρίᾳ. Ἀθλιώτερος ἄρα σοι ὁ τὴν ἀδικίαν ἐπενεγκὼν ἢ ὁ ὑπενεγκὼν ἔδοξεν; Ἐπεται, εἶπον. Ταύτη τοιγαροῦν, ἔφη, τῇ αἰτίᾳ καὶ ἐτέραις ὡς ἐπὶ ρίζαν αὐτὴν ἐρείδομένας, ὅτι περ ³⁾ ἡ φαυλότης τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀθλίους ἀποτελεῖ, ἐνδηλότατον τὴν ἐπιφερομένην ἀδικίαν τινὶ μὴ τοῦ ὑφισταμένου, τοῦ δ' ἐπάγοντος ἀθλιότητα καθεστάναι ⁴⁾). Νυνὶ δέ γε τοῦναντίον δρῶσιν οἱ ῥήτορες· ὑπὲρ γὰρ τῶν βαρὺ καὶ ἀνῆκεστόν τι ὑπομεινάντων τὸν τῶν δικαστῶν ἔλεον ἐκκαλεῖσθαι σπουδάζουσι· χρεὴν δὲ οὐχὶ δικαιοτέρου μάλλον τοῦ οἴκτου τοῖς πλημμελοῦσιν ὀφειλομένου, οὗς ἀπὸ κατιγόρων οὐδ' ὅπωςιοῦν ὀργιζομένων, ἀλλ' εὐμενῶν τε καὶ εἰκτιζομένων, πρὸς τὸ δικαστήριον ὡς νοσοῦντας πρὸς ἰατρὸν κομιζέσθαι ἔδει, ὥστε τὴν τῆς ἀμαρτίας νόσον ἀφελέσθαι ταῖς τιμωρίαις. Τὸν δὲ τρόπον τοῦτον ἢ τῶν συνηγορούντων σπουδὴ ἤτοι παντάπασιν κατέψυκτο ἢ, εἴπερ ὀφελὸς τι τοῖς ἀνθρώποις εἶναι ἠβούλετο, εἰς κατηγορίας μετεβάλλετο σχῆμα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ φαῦλοι, εἰ θεμιτὸν ἦν σφίσιν ἀμυδρᾷ γοῦν τινὶ ἐμφάσει τὴν ἀρετὴν αὐγάζεσθαι ἢν κατέλιπον, καὶ τὴν τῶν παθῶν βδελυρίαν κολάσει καὶ στρεβλώσειν ὑποβεβλημένους ἑαυτοὺς ἔβλεπον. Σκοπῇ δὲ τοῦ τῆς ἀρετῆς αὐθις ἐπιτυχεῖν, οὐδὲ τάς ἐν τοῖς δικαστηρίοις πληγὰς βασάνους ἡγοῦντο, τῆς τε τῶν συνηγόρων ἐπικουρίας ἡμέλουν, καὶ ὅλων ἑαυτῶν τοῖς τε πρὸς δίκην ὑπάγουσι καὶ τοῖς δικασταῖς παρεχώρουν. Ἐντεῦθεν δὲ παρὰ τοῖς σοφοῖς οὐδεμία τὸ πάντῃ ⁴⁾ μίσους ὑπολιμπάνεται χώρα. Τίς γὰρ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς, εἰ μὴ δυσθεράπευτον τὴν ἄνοιαν τρέφει, μισήσει; τοὺς δὲ κακοὺς μισῆσαι παράλογον. Καὶ γὰρ ὡς ἀρρώστια σω-

1) MSC. καθεστάναι. 2) plutôt ὄφλεις. 3) ὁ, τι περ. 4) τοπάντῃ.

μάτων, οὕτω καὶ ἡ κακία ὥσανεῖ τι τῶν ψυχῶν πέφυκε νόσημα. Τῶν δὲ τὸ σῶμα νοσούντων ἡκιστα μίσους, ἀλλ' οἴκτου παρὰ πάντα ὑφ' ὑμῶν ἀξιουμένων, πολλῶ μάλλον οὐ καταφέρεσθαι τούτων, ἀλλ' ἐλεεῖν μάλλον προσήκεν, ὧν τὴν διάνοιαν ἡ πάτης ἀρρώστιας χαλεπωτέρα φαυλότης ἐκτρέχει.

Τί χροὴ πράγματα τόσσ' ἔχειν πρὸς οὐδέν,
χειρὶ τε τῇ σφετέρῃ πότμον ὀρινέμεναι;
Εἰ ζητεῖτε μόνον, πάρ' οὗτος ἄσπον
αὐτόμολος, ἵππους ὠκείας οὐκ ἐπέχων.
Φεῦ, οὓς ἄρκτος, ὄφεις, τίγρις, λέων, σὺς
ἔχθους¹⁾, ἀλλήλοις ἀντιφέροντ' ἐν ὄπλοις.
Ἄρ' ὅτ' ἀντίθετα²⁾ τρέφουσιν ἥθη,
κινουσι στρατιάς καὶ πολέμους ἀδίκους,
ἀλλήλων τ' ἐΞέλουσι δουρὶ θνήσκειν;
ἀλλ' ὡμοφροσύνης οὐ σκεθρός ἐσθ' ὁ λόγος.
Βούλει πρόσφορος ἔμμεναι σὺ πᾶσι;
τούς ἀγαθοὺς ἀγάπα, τοὺς δὲ κακοὺς ἐλέει.

Ὅρῶ, ἔφην, ποία τις ἦτοι εὐδαιμονία ἢ κακοδαιμονία αὐτῇ τῇ τῶν χρηστῶν τε καὶ πονηρῶν ἐμπέφυκε διαθήσει. Ἀλλ' αὐτῇ ταύτῃ τῇ θημῶτιδι τύχῃ ἀγαθὸν τι καὶ κακὸν ὑποτοπάζω προσεῖναι. Καὶ γὰρ οὐδεὶς ποτε τῶν ἐλλογίμων φυγᾶς, πέννης καὶ ἀφανῆς ὑπάρχειν ἂν εὖξαιτο μάλλον, ἢ τῇ περιουσίᾳ λαμπρὸς, τὴν τιμὴν σεβάσμιος, τὴν δυναστείαν ισχυρὸς, κἂν τῇ ἑαυτοῦ πόλει μένων ἀνθεῖν καὶ ἀκμάζειν. Τότε καὶ γὰρ περιφανέστερόν τε καὶ αξιολογώτερον ἡ ἐνέργεια τῆς σοφίας διαπνεῖται, ἡνίκα πρὸς τοὺς ἀνήκοντας δῆμους ἡ τῶν τὰ κοινὰ ἐπιτετραμμένων εὐδαιμονία τρόπον τινὰ διαδίδεται, ἡνίκα δεσμωτήριον ὅτι μάλιστα καὶ νόμοι καὶ τὰ κοινὰ τῶν νομίμων, ἔτι γε μὴν βιάσανοι καὶ στρεβλώσεις τοῖς³⁾ ἀνοσιουργοῖσι, δι' οὓς καὶ κατεστάθησαν, μάλλον ἢ τοῖς πολίταις ὀφείλονται. Ἀντὶ τοῦ τοίνυν τὴν ἐναντίαν τάξιν αὐτῶν λαμβανόντων, αἱ μὲν τοῖς κακουργήμασι προσήκουσαι ταλαιπωρίαὶ τοὺς ἀγαθοὺς, τὰ δὲ τῶν ἀρετῶν ἄθλα οἱ πονηροὶ καθαρπάζουσιν, ὑπερ-

1) MSC. ἔχθους. 2) ἂν τίθεται, leçon évidemment fautive. Weber et les MSC. de Paris, collationnés par Hase et par Boissonnade, lisent ἀντίθετα.
3) ταῖς.

βαλλόντως ἐκπλήττομαι· τίς ποτε δ' ἂν ὁ τῆς ἀδίκου τῆςδε συγχύσεως λόγος δόξειε πρὸς σοῦ μαθεῖν ὀριγνῶμαι. Ἦττον καὶ γὰρ ἂν ἐποιούμην ἐν θαύματι, εἴ γε συμφύρεσθαι πάντα τυχηροῖς συμπτώμασιν ἐπειθόμην. Ἀλλὰ τὴν ἐμὴν ταύτην ἐκπλήξιν ὁ πάντα διευθύων ἐκλυσάσθω θεός, ὃς πολλάκις τοῖς μὲν ἀγαθοῖς θυμήρη, τοῖς δὲ πονηροῖς παρέχων ἐπίπονα, κακ τοῦ ἐναντίου τοῖς μὲν χρηστοῖς ἀντίτυπα, τοῖς δὲ φαύλοις τὰ εὐκταϊότατα συγχωρεῖ. Εἰ μὴ γὰρ εἰς κατὰληψιν τῆς τούτων αἰτίας ἤξομεν, οὐδὲν ἐστι καθότι τῶν τῆς τύχης δόξουσι διαφέρειν συμπτώσεων. Οὐκ ἔστιν οὐδὲν παραδόξον, εἶπεν, εἴ τι πλημμελές τε δοκεῖ καὶ συγχύσεως ἔμπλεων, ἀγνωσμένου τοῦ λόγου τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως. Σὺ δ' οὖν, εἰ καὶ μὴ τὴν αἰτίαν τῆς τούτηςδε διατάξεως ἐπίστη, ὅμως ἐπειδήπερ ἀγαθὸς τὸν κόσμον ἡγεμῶν διοικεῖ, ὁρῶς τὰ πάντα γίγνεσθαι μὴ ἀμφίβαλλε.

Εἴ τις ἄρκτούρου μὴ μάθεν ἄστρο
κυκλοῦντος αἰὲν ἄξονος ἄγχι,
πῶς ποτ' ὀκναλέως εἴσι βοώτης,
ὃν τε σχολῇ φῶς νάμασι βάπτει,
καίπερ ἀντέλλων ὅτι ¹⁾ τάχιστα,
θαμβήσεται πᾶς εἰρμόν Οὐλύμπου·
τῆς γε μὴν μῆνης πλησιφαούσης ²⁾
ἰσχυοῦντ' ³⁾ ἂν ὄρφνην ἄστρο φαιινά·
ἦν δὲ γ' ἐκλειψιν τῆμος ὑποστῇ,
ἐξαυτῆς ἄστροις φῶς ὀρέγουσα,
θάττον οἱ λαοὶ θάμβει πολλῶ
θείνουσι πυκνῶς ἄγγεα χαλκᾶ.
Θρασίου δ' οὐδεὶς θαύμασε πνοιήν,
πῶς ἦόνας δὴ κύμασι βάλλει,
πῶς δ' ἀτειρήεις ⁴⁾ χιόνος ὄγκος
Φοίβου φλογεῖα ⁵⁾ λύεται αἰγλή·
αἰτίας γάρ τῶνδ' εὐπετὲς ἄτρεῖν,
κείνων δ' ἄδηλοι συνδροεῖουσι
πᾶν δ' ⁶⁾ ὃ γε σπανίως ἡ φύσις ἔρδει ⁷⁾,
ἐκπλήττον αἴφνης ἀνδρας ἀγνώτας·
ἦν νέφος λυθῇ τῆς αἰδρεῖνης,
λήξει παρευθὺς θάμβος ὀράσθαι.

¹⁾ MSC. ὅτι. ²⁾ Mot nouveau. πλησιφαῆς se trouve dans le même sens.
³⁾ ἰσχυοῦντ' ⁴⁾ Forme nouvelle pour ἀτειρήεις. ⁵⁾ Weber φλογεῖα.
La forme φλόγειος pour φλόγεος est nouvelle. ⁶⁾ πᾶν δ'. ⁷⁾ ἔρδει.

Οὕτως ἐστὶν ἔχον, ἐφάμην· ἐπεὶ δὲ πρὸς τῆς σῆς ἐστὶ χάριτος τὸ τὰς αἰτίας τῶν ἀποκρύφων ἀνακαλύπτειν καὶ τοὺς συνεσκιασμένους λόγους εἰς φῶς προάγειν, ἐντεῦθεν ἀντιβולῶ τὴν ἐπίλυσιν τῶν λόγων καὶ σαφένειαν ποιεῖσθαι ¹⁾· τὸ γὰρ τῇδε τεράστιον διαφερόντως με συγχεῖ καὶ ταραττει. Ἡ δὲ, ἄκρις χεῖλεσι διαμειδιάσασα· Εἰς πρᾶγμά με, εἶπε, καλεῖς πάντων κατὰ τὴν ζήτησιν μέγιστον, οὐπὲρ ἀγαπητὸν εἰ καὶ ὅποσονοῦν ἀρυσαιμέδα. Τοιάνδε γὰρ τὴν πραγματείαν προτείνεις, ὥστε μίας ἐν αὐτῇ ἀπορίας ἀναιρουμένης, ἀμυδῆτους ἐτέρας ὡς ὕδρας κεφαλὰς ἀναφύεσθαι, καὶ πᾶσαν μηχανὴν ἐν ἀπόροις γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις αὐτὰς τῷ ζωτικῷ τῆς διανοίας πυρὶ εἵργοι καὶ ἀναστέλλοι. Ἐν ταύτῃ καὶ γὰρ περὶ τοῦ τῆς προνοίας ἀπλοῦ, περὶ τάξεως εἰμαρμένης, περὶ συμπτωμάτων ἐκ ταυτομάτου ²⁾, περὶ γνώσεως καὶ προορισμοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ τῆς προαιρέσεως ἐλευθέρου ζητεῖσθαι εἴωθεν· ὧν πόσον τὸ χαλεπὸν ³⁾ καὶ δυσέφικτον καὶ αὐτὸς ἐφιστάνεις. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ τάδε μαθεῖν σε μερίδα τινὰ τῆς σῆς Θεραπείας οὔσαν ἐπίσταμαι, εἰ καὶ ταμάλιστα τῷ καιρῷ συγκλειόμεθα καὶ εἰς κομιδὴν στενὸν ἀπολαμβανόμεθα, ὥμως πειρασόμεθα τι διευκρινῆσαι. Σέ δὲ, εἰ καὶ τῷ τερπνῷ μάλιστα τῶν μουσικῶν ἁσμάτων ἡδύνη, δεήσει ταύτην ὑπερδέσθαι πρὸς μικρὸν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐν ᾧ τοὺς συνεχεῖς ἀλλήλοις καὶ σύρρους ὑφαίνω λόγους. Εὐ λέγεις, ἦν δ' ἐγώ. Τότε δὴ, ὡς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἐνσταταμένη, ὥδέ πη διετίθει τὸν λόγον· Πᾶσα τῶν ὄντων γένεσις καὶ πᾶσα τῶν ξενιζουσῶν φύσεων πρόοδος καὶ ὃ τι δήποτε τρόπον τινὰ κίνησιν ἴσχει, τὰ τε τῆς αἰτίας καὶ τάξεως καὶ ὅσα γε θεωρεῖται περὶ τὸ σφέτερον εἶδος, ἐκ τοῦ σταθμοῦ καὶ μονίμου τῆς Θείας διανοίας κληρωσάμενον ἔχει. Αὕτη δὲ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἰδίας ἀπλότητος ἰδρυμένη, παντοδαπὸν τοῖς οὔσιν ἐφ' ὅμοιοις τρόπον ἐπέστησεν· ὅς, ἡνίκα μὲν ἐν αὐτῷ τῷ τῆς Θείας διανοίας εἰλικρινεῖ κατανοεῖται, πρόνοια προσηγόρευται· ἡνίκα δὲ πρὸς ταῦτα ἃ δὴ κινεῖ τε καὶ διαχωρίζει τὴν ἀναφορὰν ἔχει, εἰμαρμένη πρὸς τῶν παλαιτέρων ὠνόμασται· ἃ δὴ καὶ διάφορα ὄντα ῥᾶστα καταφανήσεται, εἴ τις τὴν ἐκατέρου δύναμιν ἐπιστήσας εἰς λογισμὸν δοῇ.

¹⁾ MSC. ποιεῖται. ²⁾ ταυτομάτου. ³⁾ χαλεπτόν.

Καὶ γὰρ πρόνοια μὲν ἐστὶν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Θεὸς λόγος ἐν τῷ κορυφαίῳ πάντων ἡγεμόνι ἐνιδρυμένος καὶ πάντα διατιθεῖς, εἰμαρμένη δὲ ἡ τοῖς ἐν κινήσει οὖσιν ἐναρμοζομένη διακόσμησις, δι' ἧς ἡ πρόνοια ταῖς ἰδίαις διασκευαῖς ἕκαστα τῶν ὄντων συνάπτει. Ἢ μὲν γὰρ πρόνοια ἅπαντα ἐκ τοῦ Ἰσου, κὰν εἰ διενηνόχασι, κὰν εἰ πρὸς ἀπειρίαν ἐξίσαι, περιέχει· ἡ δ' εἰμαρμένη τὰ κατ' ἕκαστα συγκαθίστησι, κινήσιν αὐτοῖς καὶ τόπον καὶ σχῆμα καὶ χρόνον νέμουσα, ὡς τὴν μὲν τῆς χρονικῆς διατάξεως ἐξάπλωσιν ἐν τῇ τῆς Θείας γνώσεως προλήψει εἰς ταῦτὸν συνιοῦσαν πρόνοιαν εἶναι, ταύτην δὲ τὴν εἰς ταύτην ἔνωσιν αὖθις διανεμηθεῖσαν τε καὶ ἀνεληχθεῖσαν καὶ ἐξαπλωθεῖσαν τῷ χρόνῳ, εἰμαρμένην γε προσειρηθῆσαι. Ταῦτα δὲ εἰ καὶ ταμάλιστα διαλλάττει, θάτερον ὁμως θατέρου ἡρτῆται. Ἡ γὰρ τῆς εἰμαρμένης διάταξις ἐκ τοῦ τῆς προνοίας ἀπλοῦ πρόεσι. Καὶ γὰρ ὡς ὁ τεχνίτης, τοῦ κατασκευασθησομένου τὸ εἶδος ἔργου κατὰ νοῦν διαλαμβάνων, ἀνελίττει κατ' ἑαυτὸν τὴν τοῦ ἔργου περάτωσιν, καὶ ὅπερ ἀπλῶς τε καὶ κατὰ τὸ ἐνεσθηκὸς διεσκέψατο, διὰ χρονικῆς ἀκολουθίας ἐκφαίνει, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ Θεὸς τῇ προνοίᾳ μὲν μονοειδῶς καὶ ἀδιαστάτως τὰ ποιητέα διασκευάζει, τῇ δ' εἰμαρμένη αὐτὰ ταῦτα ἃ γε διέθετο ποικιλοτρόπως καὶ χρονικῶς ἐνεργεῖ. Εἴτ' οὖν ὑπηρετουμένοις τισὶ τῇ προνοίᾳ Θεοῖς πνεύμασι τὰ κατ' εἰμαρμένην τελεῖται, εἴτε ψυχῇ, εἴτε συμπάσης διακονουμένης τῆς φύσεως, εἴτε ταῖς οὐρανίαις τῶν ἀστέρων κινήσεσιν, εἴτε ἀγγελικῇ δυνάμει, εἴτε δαιμόνων διαφόρῳ ἐπιμελείᾳ, εἴτε τούτων ἐνίοις, εἴτε πᾶσιν ἐξῆς ἡ τῆς εἰμαρμένης διεξαγωγῇ καθυφαίνεται, ἐκεῖνο ἐκ τοῦ βεβαίου καταφανές, ἀκίνητον καὶ ἀπλὴν τῶν γιγνομένων πραγμάτων μορφήν εἶναι τὴν πρόνοιαν, τὴν εἰμαρμένην δὲ τῶν ἅπερ ἡ Θεία ἀπλότης ποιητέα διέταξε κινουμένην ἀπαρτίαν ¹⁾ καὶ πλοκὴν καὶ τάξιν ἐν χρόνῳ. Ὡς ἐντεῦθεν πάντα μὲν τὰ ὑπὸ τὴν εἰμαρμένην τελοῦντα καὶ τῇ προνοίᾳ ὑποκεισθαι, ἢ καὶ αὐτὴ δῆτα ἡ εἰμαρμένη προσήκει, τινὰ ²⁾ δὲ τὰ ὑπὸ τῇ προνοίᾳ ταττόμενα ἀπηλλάχθαι τῶν τῆς εἰμαρμένης διαταγμάτων. Ταῦτα δ' εἰσὶν ὅσα τῇ πρώτῃ Θεϊότητι προσπελάζοντα παγίως καὶ ἀμετακινήτως ὑπερβαίνει τὴν διάθεσιν, ἣν ἡ κίνησις

¹⁾ MSC. ἀμαρτίαν. Texte: *mobilem nexum*. ²⁾ τίνα.

ἐπιφέρει τῆς εἰμαρμένης. Κύκλων καὶ γὰρ περὶ τὸν αὐτὸν ἑαυτοῦς πῶλον στρεφόντων, ὁ μὲν ἐνδότερος πρὸς μὲν τὴν ἀπλότητα πρὸς-
 εἰσι μᾶλλον τοῦ μέσου· τῶν δὲ λοιπῶν, οἷς ἐκτὸς κεῖσθαι συμ-
 βέβηκεν, οἳ τις πόλος ¹⁾ περὶ ὃν οὗτοι στρέφονται γίνεται· ὡς
 δ' ὁ τελευταῖος καὶ ἐπὶ πᾶσι μείζονι περιαγόμενος τῇ περιφερείᾳ,
 ὅσῳ τοῦ μέσου καὶ ἀδιαίρετον κέντρον ἀνακχωρήκε, τοσούτῳ
 καὶ ἐπιμηκεστέροις ἐκτείνεται διαστήμασιν· εἰ δέ τι τῷ μέσῳ συν-
 ἀπτεται καὶ ἐνούται, καὶ αὐτὸ πρὸς τὴν ἀπλότητα συνελαύνεται
 τοῦ διαχεῖσθαι τε καὶ σκεδάννυσθαι λαμβάνει ἀνακωχήν. Τὸν
 αὐτὸν λόγον καὶ τὸ πορρότερον ²⁾ τῆς πρώτης ἐκείνης διανοίας
 ἀπῳκισμένον μείζονι τῆς εἰμαρμένης εἰρμοῖς πλέκεται, τοσούτον
 δὲ ἕκαστον τῆς εἰμαρμένης ἀφεῖται ὅσον ἐγγυτέρῳ τῇ κορυφῇ
 τῶν ὄντων προσομιλεῖ. Ὡστε εἰ καὶ τῷ στασίμῳ καὶ βεβηκότι τῆς
 ἀνωτάτῳ διανοίας προσκολληθεῖν, ἀφηρημένον ἤδη τὴν κίνησιν
 ὑπεραναβήσεται καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς εἰμαρμένης. Ταύτῃ τοι καὶ
 ὡς ἔστι πρὸς μὲν νοῦν ὁ προφερόμενος λόγος, πρὸς δὲ τὸ ὃν τὸ γι-
 γνόμενον, πρὸς τὸν αἰῶνα χρόνος, πρὸς μέσον τὸ κέντρον κύ-
 κλος, οὕτω καὶ ἡ κινουμένη τῆς εἰμαρμένης τάξις πρὸς τὴν σταθε-
 ρὰν τῆς προνοίας ἀπλότητα. Αὕτη ἡ τάξις οὐρανὸν καὶ ἀστέρας
 κινεῖ, τὰ στοιχεῖα πρὸς ἄλληλα διαλλάττει ³⁾ καὶ ἀμοιβαίᾳ μετα-
 στοιχειώσκει μεταποιεῖ, ἡ αὕτη τὰ γιγνόμενα καὶ φθειρόμενα πάν-
 τα ἀπαραλλάκτῳ προόδῳ σπερμάτων καὶ γονῆς ἀναζωπυρεῖ. Αὐ-
 τη τὰ τε τῶν ἀνθρώπων ἔργα καὶ τύχας ἀδιαλύτων αἰτιῶν πλοκῇ
 χαλινοῖ· ταύτης καὶ γὰρ ἐκ τῆς ἀκινήτου προνοίας προοίους ἀρχή-
 ζεν, καὶ τὰς αἰτίας ἀκινήτους ἐπάναγκες εἶναι. Ὡδε γὰρ ἄριστα
 τὰ ὄντα διοικηθήσεται, εἰ μένουσα ἐν τῇ θεῇ διανοίᾳ ἡ ἀπλότης
 ἀναπόδραστος αἰτιῶν τάξιν προάγει· ἡ δὲ τάξις αὕτη τὰ τὴν μετα-
 βολὴν ἀγχίστροφον κεκτημένα τῶν ὄντων καὶ ἀκρατῶς ἑαυτῶν ἔ-
 στιν ὅτε ρέυσαντα ἀν τῷ ἑαυτῆς ἀμεταβλήτῳ εἴργῳ καὶ ἀναστέλ-
 λοι. Ἐνθενδε γοῦν, εἰ καὶ ὑμῖν τήνδε τὴν τάξιν οὐδεμιᾷ μηχανῇ
 εὐποροῦσιν ἰσχύος καταμαθεῖν ἄνω καὶ κάτω φέρεσθαι πάντα καὶ
 συγχύσεως ἀναπεπλησθαι δοκεῖ, ἀλλ' οὐδὲν μείον ἢ φύσις αὐτῆς
 πρὸς τάγαθὸν παρὰ τοῦτο ἀπευθύνουσα πάντα διεξάγει. Οὐδὲν

¹⁾ MSC. πῶλος.²⁾ πορρότερον.³⁾ διαλάττει.

γάρ ὁ κακοῦ ἔνεκεν οὐδ' ἀπ' αὐτῶν ἂν τῶν μοχθηρῶν γένοιτο, οὓς, ὡς θαψιλῶς ἀποδέδεικται, τάγαθόν ζητούντας παραπαίουσα πλάνη διαστρέφει, ὡς μὴ ἡ τάξις αὕτη τῆς ἄκρας τοῦ ἀγαθοῦ κορυφῆς προϊούσα τῆς ἰδίας ἐκκλίνῃ ἀρχῇ. Καί ποία δέ ποτε, φήσεις, οἷα τε ἀτοπωτέρα σύγχυσις εἶναι, ἢ τὸ τοῖς ἀγαθοῖς ὅτε μὲν τὰ ζηλωτά, ὅτε δὲ θάτερα, καὶ τοῖς πονηροῖς αὖτις νῦν μὲν τὰ εὐκταϊότατα, νῦν δὲ τὰ ἀποτρόπαια συναντᾷ; Μὴ τι γοῦν ταῦτα ὑγιεῖ διανοία ψηφίζονται ἄνθρωποι, ὡς οὓς ἂν εὐδοκίμους κρίνειαν ἢ ἀδοκίμους, καὶ τοιοῦτους οἷους ὑπεilhάσιν εἶναι πᾶσαν ἐπικεῖσθαι ἀνάγκην; Καί μὴν ἐν αὐτῷ τούτῳ ζυγομαχοῦσι τῶν ἀνθρώπων αἱ κρίσεις, καὶ οὓς ἕτεροι βραβείων, ἄλλοι τιμωρίας ἀξίους νομίζουσιν. Ἀλλ' ἔστω, δεδόσθω δύνασθαι τινα τοὺς ἀγαθοὺς διαγινώσκειν καὶ πονηροὺς· ἄρ' οὖν ὁ τοιοῦτος διοπτρεῖν ἔξει καὶ τὴν τῶν ψυχῶν, ὡς ἐν τοῖς σώμασιν εἴωθε λέγεσθαι, κρᾶσιν; Οὐδὲ γάρ οὐδ' ἄλλως διὰ θαύματός ἐστι καὶ τῷ ἀγνοοῦντι, τί δήποτε τῶν εὐ ἐχόντων σωμάτων, οἷς μὲν τὰ γλυκέα συντείνει, οἷς δὲ τὰ πικρά· ὅτου δὲ χάριν τῶν νοσοῦντων αὖτις εἰσὶ μὲν οἱ τοῖς ἡπιωτέροις ¹⁾, εἰσὶ δὲ οἱ τοῖς δραστηκωτέροις τῶν φαρμάκων ὠφελείας τυγχάνουσιν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ ἰατρός, ὁ τῆς τε ὑγιείας καὶ ἀρρώστιας τὸν τρόπον διαγινώσκων καὶ τὴν διάθεσιν, ἥκιστα ποιεῖται ἐν θαύματι. Τί δὲ τῶν ψυχῶν ὑγίεια δοκεῖ ἕτερον εἶναι ἢ ἀρετὴ; τί δὲ νόσος ἕτερον ἢ κακία; τίς δὲ ἄλλος ἢ τῶν ἀγαθῶν φύλαξ ἢ τῶν κακῶν ἐλατήρ, ἢ ὁ τῶν ψυχῶν οἰκονόμος καὶ θεραπευτὴς θεός, ὃς ἐκ περιωπῆς τῆς προνοίας ἐπισκεψάμενος τὸ ἐκάστω τε συνοῖσιν ἔγνω, καὶ ὁ συνοίσειν ἐδοκίμασεν ἐνεχίρῃσεν; Κάντεῦθεν δὴ συμβαίνει τὸ περιβόητον θαῦμα τῆς ἐξ εἰμαρμένης τάξεως πρὸς τοῦ εἰδότος οἰκονομούμενον, παρὰ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἔκπληξιν οὐ μετρίαν παρέχειν. Καὶ γὰρ, ἵνα βραχέ' ἄττα καὶ ὅσα γε λόγος ἀνθρώπινος ἱκανός ἐστι, περὶ θείου βάθους καὶ ἀκαταληψίας στενωλεσχῇσω τε καὶ συγκεφαλαιώσω περὶ τούτου, ὃν σὺ δικαιοτάτον καὶ τοῦ ὁρθοῦ φυλακτικώτατον οἶμι, τῇ τὰ πάντα ἐπισταμένη προνοίᾳ τοῦναντίον δοκεῖ. Καὶ τὴν μὲν περιγενομένην αἰτίαν τοῖς θεοῖς, τὴν δὲ ἡττηθεῖσαν τῷ Κάτῳ εὐδοκουμένην

¹⁾ MSC. ἡπιωτέροις.

γεγονέναι, ὁ οἰκείος ἡμῖν Λουκανὸς ὑπηγόρευσεν ¹⁾. Ἐνταῦθα τοίνυν ὁ τι ἂν παρὰ προσδοκίαν βλέπης γινόμενον, τοῦτο τοῖς μὲν πράγμασιν ἀπαρέγκλιτὸς ἐστι τάξεις, τῇ δ' ὑπολήψει τῇ σῇ ἀσάθμυτος σύγχυσις. Ἀλλ' ὑποκείσθω τις τῶν οὕτω σπουδαίων, ὡς τὴν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην περὶ αὐτοῦ κρίσιν ἐκ τοῦ Ἰσου συναΐδειν· ἀλλ' ἔστιν ὁ τοιοῦτος τὰς ψυχικὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις· κἂν εἰ προσπέσοι τι τῶν ἐναντίων αὐτῷ, στήσεται ἴσως τοῦ τιμᾶν ἀρετὴν, δι' ἧς οὐκ ἔσχεν εἰς τέλος τὴν ἰδίαν συντηρῆσαι εὐδαιμονίαν. Φείσεται τοιγαροῦν αὐτοῦ ἡ προνοητικωτάτη πάντων διάταξις, ὃν χεῖρω ποιεῖν τὸ τῆς τύχης ἐναντίωμα πέφυκε, μὴ ποτε ᾧ μὴ τοῦτο ²⁾ λυσιτελεῖ τοῖς ἐπιπόνους ἀποκναισθεῖν. Ἔστιν ἕτερος πάσης μὲν τῆς ἀρετῆς ἐλάσας εἰς ἔσχατον, ὁσὶός τε καὶ προσεγγίζων θεῷ· τούτον περιπεσεῖν προσάντει τινὶ ἀξέμιτον ἡ πρόνοια κρίνει, καπὶ τοσούτον ὡς μὴδ' ὑπὸ σωματικῶν ἑᾶν νόσων θορυβηθῆναι. Ὡς γάρ τις καὶ ἐμοῦ ³⁾ ὑψηλότερος ἔφη· Ἄνδρὸς ἱερῶ σῶμα δυνάμεις οἰκονομοῦσιν, ἐτέρχεται πολλάκις τοῖς ἀγαθοῖς τὴν μεγίστην ἐπιτρέπεσθαι τῶν πραγμάτων ἡγεμονίαν, ὡς ὑπερμαζῶσαν ἀναχαιτίζειν τὴν πονηρίαν. Ἐτέροις κεκραμένα τινὰ κατὰ τὴν τῶν ψυχῶν ποιότητα διανέμει· ἄλλους ἀηδοῦς συγχωρεῖ πειραθῆναι, ὡς ἂν μὴ εἰς τὴν μακράν ἐξυβρίσαιεν εὐμένειαν· ἄλλους χαλεπῶς ἐνοχλεῖσθαι, τοῦ τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς τῷ φερεπόνῳ τε καὶ τῷ τῆς ἀσκήσεως ἐθισμῷ κρατυνθῆναι. Ἐτεροὶ πλεῖν ἢ δίκαιον δεδίασιν ὁ δυνατόι εἰσιν ἐνεγκεῖν. Ἐτεροὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καταυθαδίζονται, τοῦ ἥκιστα φορητοῦ σφίσιν ὑπάρχοντος· τοὺς μὲν εἰς δοκιμασίαν αὐτῶν ἀλγεινοῖς ὑποβάλλει, τινὲς δὲ σεβάσμιον ὄνομα κατὰ τὸν βίον ἐπιδόξου θανάτου τιμῆς ἐωνήσαντο. Εἰσὶν οἱ, τιμωρίαις ἀκαταμάχῃτοι μείναντες, ὑπόδειγμα τοῖς λοιποῖς προτεδείκασιν ἀήττητον κακοῖς τὴν ἀρετὴν εἶναι. Ταῦτα δὲ ὡς οὐκ ὀρθῶς καὶ οἰκονομικῶς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τούτων οἷς προσεῖναι δοκοῦσι γίνονται, οὐδ' ὅποιαν οὖν ἀμφισβήτησιν εἰκὸς ἔπασθαι. Καὶ γὰρ κἀκεῖνο τὸ τοὺς πονηροὺς νῦν μὲν ἐπαχθῶν, νῦν δὲ προσφιλῶν ἀπολαύειν, τῶν αὐτῶν αἰτίων ἐξήπται. Καὶ τῶν μὲν

¹⁾ Lucain, Phars. I, 126.   ²⁾ MSC. τοῦτο.   ³⁾ Note de Planude : τοῦ Βοηθοῦ δηλαδὴ, οὐ τῆς Φιλοσοφίας. La citation est incertaine.

ἐπαχθῶν εἵνεκα οὐδεὶς, ὥς γε ἑμαυτὸν πείθῃ, θαῦμα ποιεῖται· πάντες γὰρ κακοῖς ὑπόχρεως σφᾶς ὑπελήφασιν, ὧν αἱ κολάσεις τοῦτο μὲν τοὺς ἄλλους τῶν πονηριῶν ἀνακόπτουσι, τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὺς οἷς ἐπιφέρονται διορθοῦνται· τὰ δὲ ἡδέα μεγάλην ὑπαγορεύει τοῖς ἀγαθοῖς τὴν ἀπόδειξιν, τίνα ποτὲ περὶ τῆς τοιαύτης χρεῶν εὐδαιμονίας γνώμην ποιῆσθαι, ἣν ὑπηρετουμένην τὰ πολλὰ τοῖς πονηροῖς βλέπουσιν. Ἐν ᾧ κακέينو οἰκονομεῖσθαι πιστεύω, ὥς ἔστιν ἴσως φύσις τινὸς ἄτοπος καὶ εὐόλισθος, ὥς πρὸς πονηρίαν αὐτὸν μάλιστα δύνασθαι παραθῆγῃσθαι τῇ τῶν οἰκοὶ ἐνδείᾳ· τοῦ δὲ τοιούτου τὴν νόσον ἢ πρόνοια φαρμάκῃ χρημάτων χορηγουμένων ἰάται. Ἄλλος οὐκ εὐαγὴ τοῖς πάθεσιν αἰσθανόμενος τὴν συνείδησιν, καὶ ἑαυτὸν τῇ σφετέρᾳ τύχῃ παρατιθεῖς, ἴσως μετέωρος γίνεται καὶ περίφοβος, μὴ ποτε ὧν δι' ἡδονῆς ἔστιν ἢ χρῆσις αὐτῇ ἀποθῆμιος ἢ ἀποβολὴ γένοιτο. Μεταρρύθμισει τοίνυν οὗτος τὰ ἡδῆ· τῷ γὰρ ἐγκαθήμενον τῇ ψυχῇ φόβον ἔχειν τὴν παρούσαν ἀποκτήσασθαι τύχην τὴν κακίαν ἀρνεῖται. Ἐτέρους εἰς ὀφειλομένην καταρράττει ταλαιπωρίαν ἢ γε ἀναξίως αὐτοῖς ἐπενεχθεῖσα εὐημερία. Εἰσὶν οἷς ἐπετράπη τοῦ κολάζειν ἢ ἐξουσία, ὅπως τοῖς μὲν σπουδαίοις γυμνασίου, τοῖς δὲ φαύλοις τιμωριῶν αἵτις γίνονται. Καὶ γὰρ, ὥσπερ οὐκ ἔστιν οὐδεμία τοῖς χρηστοῖς καὶ πονηροῖς ἐκ χειρὶ, κατὰ ταῦτα δὴ καὶ οἱ πονηροὶ σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους τιθεσθαι τῷ πονηροῖ εἶναι ἀπείργονται. Τί δὲ οὐ μέλλουσιν, ὅποτε καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἀτυμβάτως πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, τὴν συνείδησιν τῶν παθῶν διασπαρτατόντων, πράττουσί τε πολλάκις ἅ μετὰ τὸ τελεσιουργῆσαι τὸ καλὸν εἶναι γεγονέναι κατὰ νοῦν κρίνουσιν; Ἐξ οὗ πολλάκις ἢ ὑπερανῃκισμένη πρόνοια καὶ ἐπίσημόν τι προήνεγκε τέρας, ὅτι τοὺς πονηροὺς οἱ πονηροὶ χρηστοὺς ἀπεργάζονται. Καὶ γὰρ ἄδικά τινες ὑπομένειν παρὰ τῶν ἀθέσμων τε καὶ βιαιῶν ἑαυτοῖς δόξαντες, καὶ μίσει τῷ πρὸς τὰ βλαβερά διαθερμανθέντες, πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπανέδραμον κτῆσιν, πᾶσαν καταβαλλόμενοι σπουδὴν ἀνόμοιοι τοῖς μισουμένοις γενέσθαι. Μόνη γὰρ ἔστιν ἡ θεία δύναμις, ἣ καὶ τὰ κακὰ ἀγαθὰ γίνονται· οἷς ὅτε χρήται, ἀγαθοῦ τινὸς πάντως ἔκβασιν διανύει. Τάξις γὰρ τις ἕκαστα τῶν ὄντων περιλαμβάνει, ὥς εἴ τι τάξεως ἀπεστατήσεν ἥς ἀποδεδειγμένος ὁ λόγος ἐστί, τοῦτο, εἰ καὶ πρὸς ἑτέραν, ὅμως

[πρὸς] τάξιν μεθίσταται ¹⁾, τοῦ μὴ ἐξεῖναι μηδὲν ἐν τῇ τῆς προνοίας ἡγεμονίᾳ τῇ ἀταξίᾳ. Ἀργαλέον δέ με ταῦτα θεὸν ὥς πάντ' ἀγορεύειν ²⁾. Οὐδὲ γὰρ ἐνὸν ἀνθρώπῳ πάσας τὰς τῆς θείας ἐνεργείας μεθόδους ἢ διανοίᾳ περιλαβεῖν ἢ λόγῳ φράσαντα ἐρμηνεύσαι. Τοῦτι δὲ μόνον θεωρήσασιν ἄλλοι ἂν ἔχουσι, ὡς ὁ τῶν φύσεων ἔσται εἰσι παραγωγεὺς θεός, αὐτὸς πρὸς τὰγαθὸν ἰσθύνων πάντα διαχειρίζει· καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ προαχθέντα ἐν τῇ ἰδίᾳ ὁμοιότητι συντηρεῖν ἔργον τιθέμενος ἐκτενές, κακὸν ἅπαν ἐκ τῶν ὀρίων τῶν αὐτοῦ δημοσίων πραγμάτων ἐξαίρει τῇ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰμαρμένης τάξει. Τὸ δ' ἐντεῦθεν, πολλὰς περιουσίας ἐν τῇ γῇ τῶν κακῶν εἶναι πιστευομένης, εἰ πρὸς διοικοῦσαν τὴν πρόνοιαν ἀποβλέπειν ἐξεῖν, οὐδεὶς οὐδὲν οὐδαμοῦ κακὸν τι αἰσθάνεται. Ἀλλ' ὁρῶ σε πάλαι τῷ βάρει τῆς ζητήσεως πιεζόμενον ὥδῃς τινὰ τέρεψιν ἐκδέχεσθαι· δέδεξο τοιγαροῦν τόδε τὸ πόμα, ὃ σαυτὸν ἀντλαζβών ἐπὶ τὰ περαιτέρω συντείνειαι.

Ἦν ἐθέλης νόμον ὑψιβρεμέτου
εὖ μάλα καθαραῖς φρεσὶ παπταίνειν,
βλέψον ἐς ἄκρην κορυφὴν οὐρανοῦ·
κεῖθε γὰρ ἐσθλὴ δὴ φιλότῃτι
ὠγυγίην σέβει ἄστρα γαλήνην·
οὐτ' ἡέλιος γὰρ μυλερῶ πυρὶ
ψυχρὸν μήνης κύκλον ἀνειργεῖ,
οὐδ' ἢ γ' ἐν ἄκρῃ κορυφῇ κόσμου
ἄρκτος ἐλίσσει λαίψηρὸν δρόμον,
οὔποτε δύσιος λουσαμένη ῥόω,
ὀρώωτα δύσεις ἄστρων ἐτέρων,
φλόγας ὠκεανῶ σβέσσαι ³⁾ ὀρεχθεῖ·
ἴσαις δὲ χρόνων αἰὲν ἀμοιβαῖς
ἀγγέλλει κνέφας ἐννυχὸν ἔσπερος,
ἧώ τε φέρει θίαν ἑῶος·
ὥς ἀενάους ⁴⁾ ἀτραποὺς συνέχει
ἐπαμοιβαῖος ἔρωσ, ὥς χάρμη
ἄστρων χώρης ἐναπῶκισται.
Ἢδ' ὁμοφροσύνη κίρνησιν ἴσοις
στοιχεῖα μέτροις, ὥς μαχόμενα δὴ
ἄλληλα φιλῇ καὶ ξερὰ διεροῖς
σπένδωνται καὶ ψυχροῖς πῦρ φλέγον,

¹⁾ MSC. μεθίστασθαι. Pour le sens j'ai ajouté πρὸς, comme Obbarius *in* dans le texte latin. ²⁾ Hom. II. XII, 176. ³⁾ σβέσσαι. ⁴⁾ ἀενάους.

πῦρ τε μετῆoron ἀναείρηται,
 βρίζουσα δὲ χθῶν νέρθεν ὑφίζανη.
 Τῆδε μὲν αἰτίη εὐκραῖς ἄμφ' ἔαρ
 λειριόεν τ' ¹⁾ ἔτος εὐσθμα πνέει,
 καὶ φλογερὸν δέρος αὐαίνει στάχυν,
 νοστεῖ τ' αὖ εὐκαρπος ὀπώρη,
 χεῖμά τ' ²⁾ ἀγάβροος ὑετός κλύζει.
 Σύμβασις ἦδε προάγει καὶ τρέφει
 σύμπαν ἔμπνοον ἄμφι τὸ πᾶν τῷδε·
 αὐθις δὲ κρύπτει καὶ μαυροῖ τάδε,
 πυμάτη κηρὶ βύουσα φανέντα.
 ἔνθεν θακίει κτίστης ὕψιος ³⁾
 πάντων ἡνία νωμῶν στροφάδην ⁴⁾,
 βασιλεὺς, κύριος, ἀρχή, πηγὴ,
 νόμος ἡδὲ σοφὸς δέμιδος κριτῆς,
 ὃς ἅ κινῶν ἀφίησι φέρεσθαι,
 ἴστησ' ἀνθέλικων, ἐπέχων πλάνην·
 εἰ μὴ γὰρ σχέδε τῶνδ' ἰθὺν δρόμον,
 αὐθι μετὰτροπον εἰς ἑλικ' ἄγχων,
 ἃ σταθερὴ νῦν τάξις συνέχει,
 ἀρχῆς μουνωθέντ' ἀπόλοιτο ἄν.
 Οὔτος ξυνὸς πᾶσιν ἔρωσ πέλει,
 ζητοῦσι κρατεῖσθ' ὀρίοις ἀγαθοῦ·
 οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἴσχουσι μένειν,
 εἰ μὴ ὑποτρόπῳ αὐθις ἔρωτι
 ἐπανάκοιεν δῆτα πρὸς αἰτίην,
 ἥ πόρε τὸ εἶναι ⁵⁾.

Ἦδη τοίνυν ὁρᾷς ὃ τι ποτέ τούτοις πᾶσιν οἷς εἵπομεν ἔπεται;
 Τί ποτε, εἶπον; Πᾶσαν, ἥ δ' ὅς, τύχην ἀγαθὴν ἐς τὸ ἀπαξ κα-
 θεστηκέναι. Τί δὲ τὸ ἐντεῦθεν, ἦν δ' ἐγὼ, ἔσται; Πρόσχες τὸν
 νοῦν, εἶπεν. Ἐπεὶ πᾶσα τύχη, εἴτε κατ' ἡδονὴν οὔσα εἴτε καὶ
 τραχυτέρα, τὸ μὲν τι πρὸς ἑπαθλὸν ἢ γυμνασίαν τῶν ἀγαθῶν,
 τὸ δὲ τι πρὸς τιμωρίαν ἢ διόρδωσιν τῶν πονηρῶν ἐπιφέρεται, πᾶσα
 ἀγαθὴ, ἣν ἦτοι δικαίαν ἢ ὠφέλιμον συμβέβηκεν εἶναι. Ἀληθὲς.
 ἔφην, ὁ λόγος ὡς ἐνι μάλιστα, κἂν πρὸς ἡν μικρῷ πρόσθεν ἐδίδα-
 ξας πρόνοιάν τε καὶ εἰμαρμένην κατ'ανοήσαιμι, ἀρρήκτους ὀχυρώ-
 μασι τῆςδε τῆς γνώμης ἡσφάλισται. Ἀλλὰ καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ.

¹⁾ MSC. λειριόεντ'. ²⁾ χεῖματ'. ³⁾ Forme nouvelle pour ὑψηλός.
 Weber propose ὑπτιος. ⁴⁾ Mot nouveau, qui paraît provenir de l'homérique
 ἐπιστροφάδην. ⁵⁾ Ce dernier vers manque dans l'édition de Weber.

τὴν γνῶμην συνάμα ¹⁾ ταῖς ἄλλαις, ἃς ὑπερφυῶς ὥς οὐκ ἂν τις
 φήσῃ μικρῷ πρόσθεν κατέταξας, ἀπηριθμησάμεθα. Τί δ' ἐστίν,
 εἶπεν; Ὅτι τοῦτ', ἔφην, ἡ κοινὴ τῶν ἀνθρώπων διάληψις προπε-
 τῶς αἵεται καὶ συνεχέστατα τὴν τινῶν τύχην πονηράν εἶναι.
 Βούλει τοιγαροῦν, ἡ δ' ὅς, τοῖς τῶν πολλῶν λόγοις συγκαθῶμεν
 ἡμᾶς αὐτοὺς, τοῦ μὴ σφόδρα δοκεῖν δήπου τῶν τῆς ἀνθρωπότητος
 ἐθῶν ἀνακεχωρηκένας; Ὡς δοκεῖ, ἦν δ' ἐγὼ, ποίει. Οὐκ ἄρα
 τοῖνον ἀγαθὸν ὅπερ ὠφελεῖ κρίνεις; Πάνυ γε. Ἡ δ' ²⁾ ἤτοι γυ-
 μνάζουσα ἡ διορθουμένη τύχη λυσιτελεῖ; Φημί γάρ. Ἀγαθὴ
 τοῖνον; Τί δ' οὐ; Ἀλλ' αὕτη ἐκείνων ἐστὶ τῶν ἡ τῇ ἀρετῇ ἀ-
 νακειμένων καὶ τοῖς δυσχερέσιν ἀνδισταμένων, ἡ τῶν ἀπὸ κακίας
 ἐπιστρεφόντων καὶ τὴν ἀρετῆς ὁδὸν ἐκ μεταβολῆς ὁδεύοντων.
 Ἀπαρνείσθαι, εἶπον, οὐκ ἔνι. Τί δ' ἡ κατ' ἡδονήν, ἥπερ εἰς γέ-
 ρας τοῖς ἀγαθοῖς δίδοται, μὴν ταύτην ὁ πολὺς λειῶς κακὴν ἀποφαί-
 νονται; Οὐκ ἔστιν ὅτε, ἀρίστην δ', ὅπερ ἐστὶ, γνῶμην εἰσάγουσιν
 εἶναι. Τί δὲ θάτεραν, ἡ γε πρὸς τῷ τραχυτέρῳ πεφυκέναι, καὶ
 δικαίᾳ τιμωρίᾳ τοῖς πονηροῖς ἐμποδῶν ἴσταται, μὴ τι που ἀγαθὴν
 ὁ πολὺς ὄχλος δοξάζει; Πάνυ μὲν οὖν πάντων, ἦν δ' ἐγὼ, τῶν
 ὅσα πρὸς ἔννοιαν ἀναβῆναι δύναται ἀθλιωτάτην ψηφίζεται. Ἀ-
 θρεῖ τοιγαροῦν, ἡ δ' ὅς, μὴ τῇ τῶν πολλῶν ὑπολήψει ἐκ ποδὸς ἀκο-
 λουθήσαντες, ὅτι μάλιστα παρὰ δόξαν τι συμπεράνωμεν. Τί ποτέ
 ἐστίν, ἦν δ' ἐγὼ; Ἐκ γάρ τῶν συγκεχωρημένων, ἡ δ' ὅς, καὶ
 δεδομένων ἀπαντ' αὐτὸ τὴν μὲν τύχην τῶν ἡ ἐν κτήσει ἡ ἐπιδόσει ἡ
 εἰσποιήσει τῆς ἀρετῆς ὄντων πᾶσαν, εἴ τις ποτέ ἐστιν, ἀγαθὴν εἶ-
 ναι, τοῖς δὲ διαρκεῖ μοχθηρίᾳ συζῶσι πᾶσαν κακίστην ὑπάρχειν.
 Ἀληθές, ἦν δ' ἐγὼ, τοῦτοί, εἰ καὶ μηθεὶς ἄλλος ὁμολογήσαι τολ-
 μήσει. Ἀμέλει, φησὶν, ἥκιστα χρὴ τὸν σοφὸν ἄνδρα βαρέως ἔ-
 χειν, ὅσάκις πρὸς τὸν τῆς τύχης ἀγῶνα προσάγεται. Οἶά που καὶ
 τὸν ἀνδρείας ἀντικεινόμενον οὐκ εἰκὸς δυσχεραίνειν, ὅσάκις πολε-
 μικὸς ἐπηχῆσαιε Σόρυβος· ἐκατέροις γάρ ὕλη τῷ μὲν τοῦ προβι-
 βάσαι τὴν δόξαν, τῷ δὲ τοῦ τὴν σοφίαν χαρακτηρίσαι αὐτὸ τὸ
 τῆς δυσκολίας τῶν πραγμάτων καθίσταται. Ἐκ τούτου γάρ καὶ
 ἀρετὴ λέγεται, ὥς ἑαυτὴν αἴρουσα καὶ ὑψοῦσα καὶ ταῖς οἰκείαις

¹⁾ MSC. σὺν ἅμα.   ²⁾ ἡδ'.

χρωμένη δυνάμεσι τοῦ μὴ πλεονεκτηθῆναι τοῖς ἐναντίοις. Οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς οἱ πρὸς ἀρετῆς ἐπίδοσιν ὠρμημένοι, διαρρέοντες εἶναι τῇ τρυφῇ καὶ παρεῖσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἐληλύθατε· μάχην ἐκτόπως δριμεῖαν κατὰ πάσης ἀναδέξασθε τύχης, ὡς ἂν μήτε ἡ ἐπώδυνος ὑμᾶς κατακάμπτη, μήθ' ἡ εὐθυμοτέρα διεφθαρμένους ἐργάζεται· εὐτονώτατα τοῦ μέσου ἀντιλαμβάνεσθε. Ὅ τι περ ἢ ἐπὶ τὰδε τῆς μεσότητος ὑποστέλλεται ἢ ἐπέκεινα πρόεισιν, ὀλιγωρίαν εὐδαιμονίας. οὐ γέρας ἔχει τῶν πόνων. Ἐν τῇ ὑμετέρᾳ καὶ γὰρ χειρὶ κείται, ὅποιαν ὑμῖν αὐτοῖς βούλεσθε τὴν τύχην μεταρρῦθμίξιν. Ὅτι καὶ πᾶσα τύχη τραχυτέρα δοκοῦσα, εἰ μὴ ἦτοι γυμνάζει ἢ διορθοῦται, κολάζει.

Φύλοπιν δις πέντ' ἐτίεσσ' ἄνυσας,
 ἀρχὸς Ἀτρείδης Φρυγίην καθεῖλεν ¹⁾),
 ξυγγόνῳ κοίτην δ' ἀνέσωσεν αὐθις.
 Οὗτος ἤμος λαίφεα ναυσὶ δοῦναι
 ὦρτο, πνοὰς ἱλάσαστο δῆτα λυθρῶ,
 οὐδὲ γεννήτωρ ἔτ' ἔην, δέρην δὲ
 λυπρὸς ἀρητῆρ σφαγίσασε κούρης.
 Κλαῦσε ῥαῖσθέντων ἐτάρων Ὀδυσσεύς,
 τοὺς μυχὸν πέτρης ἀγέλαστος οἰκῶν
 κρύψεν ἀπλήστῳ Πολύφημος ἤτρῳ·
 ἀλλὰ πηρώσας βλοσυρὸν ὦπα,
 πολὺδακρυν χάρματι λύσε θρήνον.
 Ἡρακλῆην σκληροὶ κλείσαν ἀγῶνες,
 ὃς γε Κενταύρων δάμασε φρόνημα,
 εἴλε θηρὸς σμερδαλείου ²⁾ λεοντῆν,
 εὐστόχοις δρνιθας ἔπεφν' ὀιστοῖς,
 μῆλα φρουρῆς ἤρπασεν ἐκ δράκοντος,
 χεῖρα χρυσῷ λαιοτέρην βαρυνθεῖς,
 Κέρβερον δ' εἴλε τριπλόκοισι σειραῖς·
 ἄθεται καὶ διφρελάτην προθεῖναι
 βρῶμα δασπλήσι ³⁾ σφετέρησιν ἵπποις·
 φαρμάκου καυθέντος ἀπώλεθ' ὕδρα·
 ταυρέην βλαφθεῖς Ἀχελῷος ⁴⁾ ὄψιν,
 ὥσεν ἐν γράωνσι πρόσωπον αἰδοῖ·
 οὐδὲς Ἀνταῖον Λιβυκαῖς ἐν ἄμμοις·
 Κᾶκος ⁵⁾ Εὐάνδροιο χόλον κόρυσσεν·
 ὃν δ' Ὀλυμπος μακρὸς ἔμελλε θλίψειν ⁶⁾

¹⁾ MSC. καθεῖλες. ²⁾ σμερδαλείου. ³⁾ δασπλήσι. ⁴⁾ Ἀχελῷος.
⁵⁾ Κακός. ⁶⁾ θλίψιν. Corr. de Weber.

ὦμον, ἀφρῶ κάπρος ἐκηλίδωσεν
τέρμα μόχθων οὐρανὸν ἀκλονήτοις
ῶχμασε νώτοισι, γέρας δὲ λοῖσθον
ὑστάτου μόχθου τετύχηκ' Ὀλύμπου.
Σπεύδεται' ἀνδρεῖοι, ἥ παράδειγμα τουτὶ
σφῶ ὁδηγεῖ· τίπτε διδοῦτε νῶτα
αἰὲν ὀκνῶ; γῆς ὁ καταφρονήσας
ἔμμορεν ἄστρων.

BIBAION E.

Οὕτως εἶπε, καὶ τὴν τοῦ λόγου ῥύμην πρὸς ἕτερ' ἄττα μετέ-
στρεφεν, ἐφῷ περιεργάσασθαι καὶ σαφένειαν αὐτοῖς παρ᾽ατχεῖν.
Ἐγὼ δέ· Ἀληθῆς μὲν, ἔφην, ἡ διδασκαλία καὶ τῆς σῆς ἐκ τοῦ
παντελοῦς ἀξιώτατη μεγαλειότητος· ἀλλ' ὁ σὺ καὶ πάνυ πρὸ βρα-
χέος περὶ τοῦ τῆς προνοίας θεωρήματος ἔφρασθαι πολλοῖς καὶ ἄλ-
λοις συμπεπλέχθαι, ἐρευνῶ τε καὶ ἀνιχνεύω. Ἐρωτῶ γούν· Ἄρ'
ἔστι τι αὐτόματον, καὶ τί τοῦτο ὑπολαμβάνεις; Κἀκείνη· Τῆς
ἐπαγγελίας ἐπείγομαι, φησι, τὸ χρέος ἀφοσιώσασθαι καὶ τὴν ὁδὸν
ἀνοῖξαι, δι' ἧς ἀναχθήσῃ πρὸς τὴν πατρίδα. Ταῦτα δέ εἰ καὶ
ταμάλιστα ὠφελείας γέμει πρὸς γνῶσιν ἤκοντα, ὅμως τοῦ δρόμου
τῆς ἡμῶν προθέσεως ἐκτέτραπται. Εὐλαβεῖσθαι οὖν χρή, μὴ πο-
τε ταῖς ἀνοδίαις ἀπειρηκῶς πρὸς τὸ τὴν εὐθεῖαν διελάσαι ὁδὸν
οὐκ ἂν δυνηθῆς διαρκέσαι. Καὶ μὴν οὐκ ἐχρῆν, ἦν δ' ἐγὼ, τὸ
σύνολον εὐλαβεῖσθαι· καὶ γὰρ ἐν ἀναπαύσει εἶσται μοι μέρει
ταῦτα μαθεῖν, οἷς μάλιστα χαίρω. Ἀμα δέ καὶ παντός, ὅπερ ἡ
διέξοδος τῆς ἡμετέρας ¹⁾ δίδωσι διαλέξεως ἀδιστάκτῃ διεσκευα-
σμένου τῇ πίστει, οὐκ ἐνδοιάζεται μοι περὶ τῶν ἐπομένων οὐδέν.

¹⁾ MSC. ὑμετέρας.

Ἡ δέ· Διατριβήν, εἶπεν, ἐπάξω σοι· καὶ ἅμα τοιαῦτα ἐπὴντλει. Εἰ μὲν ὀρίζεται τις, φησί, τὸ αὐτόματον σύμπτωμα πλημμελοῦς κινήσεως εἶναι καὶ μηδεμιάς συνδρομῆς αἰτιῶν προενεχθῆν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἔγωγε ταῦτόματον εἶναι διίσχυρίζομαι, οὐδὲν τε ὑποκείμενον πρᾶγμα σημαίνουσιν, κενὴν δὲ ἐξ ἅπαντος τρόπου διαγινώσκω φωνήν. Ποῖός τις γάρ ποτε, τοῦ Θεοῦ συνελαύνοντος πάντα πρὸς τάξιν, τόπος εἶναι λοιπὸς τῇ ἀταξίᾳ δυνήσεται; Τὸ γάρ μηδὲν ἐκ μηδενὸς συνεστάναι ¹⁾ ἀληθῆς γε ἐστὶν ἀπόφασις, ἥπερ οὐδεὶς οὐδέποτε τῶν παλαιτέρων ἀντεμαρτύρησεν· εἰ καὶ μὴ περὶ προκαταρκτικῆς ἐνεργείας ἐκείνοι τοῦτο, περὶ δὲ ὕλης ἔφασαν ὑποκειμένης, ὃ καὶ περὶ πάσης ὑποθέσεως λόγων Θεμελίον τινα, ὡς εἰπεῖν, κατεβάλλοντο. Εἰ μὲν δὴ ²⁾ ἐκ μηδαμῇ μηδαμοῦ ὑπαρχουσῶν αἰτιῶν γίνεται τι, ἐκ μηδενὸς τὸ αὐτόματον δόξει προενηνέχθαι· εἰ δὲ τοῦτο ἀμύχανον ὑποστῆναι, οὐδὲ τὸ αὐτόματον τοιούτοτρόπον πεφυκέναι οἷόν τε ἐστὶν, ὁποῖον ὀλίγον ἔμπροσθεν διωρισάμεθα. Τί τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, ἔσται; Οὐδὲν τῷ ὄντι ἐστίν, ὅπερ ἦτοι αὐτόματον ἢ τυχερὸν ἐκ τοῦ κατὰ λόγον ἔχει προσαγορευέσθαι; ἢ ἔστι τι τοὺς πολλοὺς λανθάνον ³⁾ ἴσως, ᾧ ⁴⁾ ταυτὶ τὰ ὀνόματα ἐφαρμόσει; Ἀριστοτέλης ὁ ἐμὸς, ἢ δ' ὅς, ἐν τοῖς Φυσικοῖς ⁵⁾ τοῦτο καὶ ἀληθείας ἔγγιστα καὶ συντετμημένῳ διωρίσατο λόγῳ. Τίνα τρόπον, ἔφην; Ὅσάκις, εἶπεν, ἐνεργεῖται τι οὐτινοςοῦν ἔνεκα πράγματος, ἕτερον δὲ τι ἀπὸ τινων αἰτιῶν παρὰ τὸ προκείμενον περιπίπτει, αὐτόματον ὀνομάζεται. Ὡς εἴ τις χάριν τοῦ τὸν ἄγρὸν ἐξεργάσασθαι τὴν γῆν σκάπτων κατορωρυγμένῳ χρυσίου θησαυρῷ περιτύχοι· τοῦτο τοιγαροῦν ἐκ τύχης μὲν συμβεβηκέναι πιστεύεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ μηδενὸς ἐστίν, ἔχει καὶ γὰρ οἰκείας αἰτίας, ὧν ἡ ἀπροόρατος καὶ ἀπροσδόκητος συνδρομὴ τὸ αὐτόματον ἐνηργηκέναι δοκεῖ. Εἰ μὴ γὰρ ὁ τοῦ ἀγροῦ ἐπιμελούμενος τὴν γῆν ὥρυττεν, εἰ μὴ ἐν τῷδε τοῦ τόπου τὸν αὐτοῦ ⁶⁾ θησαυρὸν ὁ παρακαταθέμενος κατέχωσε, τὸ χρυσίον οὐκ ἀνεύρέθη. Αὗται τοίνυν εἰσι τῆς τυχερᾶς περιπετείας ⁷⁾ αἰτίαι, ὅτε τι ἐκ συναντήσεως καὶ συνελύσεως αἰτιῶν, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ ποιούντος προ-

1) MSC. συνεστάναι. 2) δεῖ. 3) λανθάνων. 4) ὁ. 5) Arist. Phys. II, 4. 6) αὐτοῦ. 7) περιπετείας.

θέσεως πρόεισιν. Ούτε γάρ ἡ ὁ τὸ χρυσίον κατορύξας ἡ ὁ φιλοκαλῶν τὸν ἀγρὸν ὥστε τὸν Ξησαυρὸν εὐρεῖσθαι ἐσκέψατο· ἀλλ', ὡς ἔφην, οὐ ἐκεῖνος κατέχωσε, τοῦτον διορύξαι συνέδραμε. Λείπεται τοιγαροῦν ὀρίσασθαι τὸ αὐτόματον ἀπροσδόκητον ἐκ συντρεχουσῶν αἰτιῶν ἐν τοῖς δι' ἕτερον γινομένοις σύμπτωμα. Συνέρχασθαι δὲ καὶ συρρεῖν τὰς αἰτίας ἡ τάξεις ἐκείνη ποιεῖ ἡ ἐξ ἀφύκτου ἀρμονίας προσερχομένη, ἥτις ἐκ τῆς πηγῆς τῆς προνοίας κατιούσα τὰ πάντα τοῖς οἰκειοῖς αὐτῶν τόποις τε καὶ χρόνοις οἰκονομεῖ.

Ἐν σκοπέλοισιν Ἀχαιμενιδῶν ¹⁾, ὅθι τοξότα φεύγων
ἐξόπιθεν βάλλει στέρνον ἐφεσπομένου ²⁾,
Τίγρις ἰδ' Εὐφράτης τε μίης πηγῆς προϊόντες
σχίζετον ἀλλήλων μέμερον αἵψα ῥόον.
Ἀλλ' εἰ καὶ συμβάλλετον αὐτοπροχῶς συνενοῦντες,
συρρεῖει δ' ἅ φέρει τῶν ῥύσις ἀμφοτέρων.
Καὶ νέες εἰς ἐν ἴασι, πεσόντα τε δένδρεα ῥείθροις,
πολλὰ δ' ὕδωρ ἀναμιξ ὥς ἔτυχεν φορέει.
Ἐμπης ὅσσα διαμφίς ἔτ' ὄντεσι τοῖςδε τελεῖται,
ἤρτηται πηγῆς ἡ ³⁾ ῥόδια προχέει.
Οὕτως ἡ λεπάδνους ἀνέτοις δοκέει παραπαιεῖν,
φιμοῦται τύχη, τάξει νεισομένη ⁴⁾.

Συνίημι, ἔφην, καὶ τοῦτο οὕτως ὡς σὺ φῆς ἔχειν συντίθεμαι. Ἀλλ' ἐν τῇδε τῇ τῶν αἰτιῶν τάξει, αἱ γε ἀλλήλων ἔχονται, πότερον ἐστὶ τις αὐτονομία τῆς ἡμῶν προαιρέσεως, ἡ καὶ ταύτας δὴ τὰς τῶν ἀνθρωπίνων κινήσεις λογισμῶν ἐκ τῆς εἰμαρμένης δεσμός χαλinoi; Ἔστιν, ἡ δ' ὅς· οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τις λογικὴ φύσις, ἡ μὴ μετὸν τοῦ τῆς προαιρέσεως ἐλευθέρου. Τὸ γὰρ ἐκ φύσεως λόγῳ χρῆσθαι δυνάμενον εὐπορεῖ κριτηρίου, ὡς ἂν ἕκαστα διακρίνοι· δι' ἑαυτοῦ τοίνυν τὰ τε φευκτέα καὶ τὰ εὐκταῖα διαγιγνώσκει. Ὁ δὲ τις εὐκταῖον κρίνει, τοῦτου δὴ καὶ εἰς ἔφεσιν ἦκει καὶ ζητήσιν· φεύγει δὲ προτροπάδην ὁ φευκτέον ὑποτοπάζει. Ἀμέλει καὶ οἷς ἐστὶ λόγος, τούτοις εὐθὺς καὶ τοῦ θέλειν τε καὶ μὴ θέλειν

¹⁾ MSC. Αὐχαιμενιδῶν.

²⁾ ἐφεσπομένου Corr. de Weber.

³⁾ ἡ.

⁴⁾ Passage évidemment altéré; que Weber corrige ainsi: φιμοῦ τευχε τύχη, τάξει ἀνασσομένη.

ἐλευθερία. Ταύτην μέντοι οὐ προσεῖναι πᾶσιν ἐξῆς ἐπίσης ἰσχυρίζομαι. Ταῖς μὲν γὰρ ὑπερτάταις καὶ θείαις οὐσίαις καὶ ὀξύ τὸ κριτήριον καὶ ἀδιάφορος ἡ προαίρεσις καὶ ἀνυστική τῶν ὀρεκτῶν ἐξ ἐτοίμου πάρεστι δύναμις. Τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ἐλευθερίας μὲν πλείονος μετέχειν πᾶσα ἀνάγκη, ἐαυτὰς ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ τῆς θείας γνώσεως συντηρούσας· ἦττον δὲ πρὸς τὰ σώματα κατολισθαίνουσας, καὶ ἔτι μείον τοῖς γήϊνους μέλεσι δεσμουμένας· ἐσχατον δὲ πάντων ἀνδραποδισμόν ὑπομένειν, ὅτε δὴ τοῖς πάθει σφᾶς αὐτὰς ἐκδοῦσαι τοῦ οικείου τῷ λόγῳ κτήματος ἀποπίπτουσιν. Ἐπειδὴν γὰρ τάχιστα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ ἀκροτάτου τῆς ἀληθείας φωτὸς πρὸς τὰ χαμερπέστερά τε καὶ ζοφωδέστερα κλίνουσιν, αὐτίκα μάλα τῇ τῆς ἀγνοίας ὁμίχλῃ καλύπτονται, καὶ συνθολοῦνται βλαβερωτάταις ἐπιθυμίαις, αἷς προσιοῦσαι τε καὶ τὰ αὐτὰ ταύταις φρονοῦσαι, ἣν ἐαυταῖς δουλείαν ἐπήγαγον κραταιότεραν ἐργάζονται, καὶ εἰσὶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῇ οικείᾳ ἐλευθερίᾳ αἰχμάλωτοι. Τίνα δ' ὅμως εἰσὶν ἃ ὁ ἐξ αἰῶνος πάντα προιδὼν τῆς προνοίας ὀφθαλμὸς βλέπει, καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου τὰ προσωρισμένα διαχειρίζει;

Πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούειν
καθαρῶ λαμπρὸν φέγγει Φοῖβον
ὁ γλυκὺς ἐς λόγον ἦσεν Ὀμηρος,
καίπερ μῆτ' οὐν ἔγκατα γαίης,
μήτε θαλάσσης βένθοις ἔχοντα
ἄκτισιν εἰς αὐτὴν διαπεύρειν.
Ἄλλ' οὐχ οὕτω παντὸς ὁ τέκτων
τῷδε γὰρ ὑψόθε πάντ' ἐφορᾶντι
οὐδὲν γῆς πάχος ἀντικάθεται,
οὐδ' ἐπιπροσθεῖ τὸ σκότος ὄρφνης,
τὰ δ' ἐόντ', ἐσσύμενα, πρό τ' ἐόντα
λεύσσει ἐπιβολῇ πάντα μὴ νόου·
ὅν, ὅτι πάντα οἱ ἐπλετο δῆλα,
ἐτύμως ἔξεις δῆλιον ¹⁾ αὐδᾶν.

¹⁾ MSC. ἥλιον. Note de Planude: Κατὰ τὴν Λατίνων διάλεκτον, σὼ λ μὲν λέγεται ὁ ἥλιος, σὼ λ ο υ ς δὲ ὁ μόνος. Εἶχε γοῦν ἐν τῷ λατινικῷ τὸν λόγον οὕτως· Ὀν ἐπιβλέπει τὰ πάντα σώλους, ἥτοι μόνος, ἐτύμως ἔξεις σῶλεμ, ἥτοι ἥλιον, λέγειν. Ἄλλ' ἐπεὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ οὐ παρηγοῦσι κατὰ τὴν προφορὰν τὸ ἥλιος καὶ μόνος, τὸ δῆλον τῷ ἡλίῳ προσηρμώσαμεν, ἐκ τοῦ τὰ πάντα αὐτῷ δῆλα εἶναι, δ ἡ λ ι ο ς καὶ ἥλιος αὐτὸν φάμενοι, ὅτι καὶ δοκεῖ κατὰ τοὺς Ἑλληνας ὁ Ἀπόλλων ἐν Δῆλῳ γεννηθεῖς δῆλιος λέγεσθαι.

Καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα· Χαλεπωτέρα, ἔφην, ἰδοὺ πάλιν ἀμφιβολία συγχέομαι. Καὶ τίς ποτ' ἐστίν, ἢ δ' ὅς, αὕτη; ἤδη γὰρ καὶ συμβάλλω τί σε συγχέει. Πάμπoλυ, ἦν δ' ἐγὼ, ἀντιστατεῖν τε καὶ διαμάχεσθαι δοκεῖ τὸ προειδέναι τὸν Θεὸν πάντα τῷ εἶναι τι ἐφ' ἡμῖν. Εἰ γὰρ πάντα προεπίσταται ὁ Θεὸς, ψευσθῆναι δὲ τῆς προγνώσεως οὐδένα τρόπον οἶός τε ἐστὶ, γενέσθαι ἀνάγκη ὅπερ ἡ πρόνοια προέγνωκε γενησόμενον. Ἀμέλει δ', εἰ ἀπ' αἰῶνος οὐ μόνως τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἀλλὰ καὶ τὰ θελήματα δῆτα προέγνω καὶ τὰς βουλάς, οὐδεμία τῆς προαιρέσεως ἔσται ἐλευθερία· οὐδὲ γὰρ ἢ ἄλλο τι ἔργον ἢ ἡτισοῦν συστήναι δυνήσεται θείησι, ὅτι μὴ ἦν ἢ ψευσθῆναι μὴ ἔχουσα φύσιν θεία πρόνοια προεσκεψάτο. Εἰ μὲν γὰρ ἑτεροίως ἢ ὡς προεγνώσθη μετακλινέσθαι δύναται, οὐκ ἔτι βεβαία τοῦ μέλλοντος ἢ πρόγνωσις ἔσται, ὑπόληψις δὲ μᾶλλον ἄδηλος, ὁ περὶ Θεοῦ δοξάζειν ἀθέμιτον κρίνω. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνους δοκιμάζω τὸν λόγον, ᾧ τινὲς οἴονται τὸν παρόντα τῆς ἀπορίας δεσμὸν ἱκανοὶ διαλύειν εἶναι. Φασὶ γὰρ οὐ παρὰ τοῦτο τι γενήσεσθαι, διότι τοῦτο ἡ πρόνοια γενησόμενον προεώρακεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου μᾶλλον διότι γενήσεται τι, τοῦτο τὴν θείαν πρόνοιαν λαθεῖν οὐχ οἶόν τ' ἐγένετο· καὶ τὸν τρόπον τόνδε τὸ ἀναγκαῖον δὴ τοῦτο πρὸς τὴν ἐναντίαν μοῖραν φασι μεθίστασθαι. Οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη τὰ προγινωσκόμενα συγκυρῆσαι, ἀλλ' ἀνάγκη τὰ γενησόμενα προεγνώσθαι ¹⁾· ὥσπερ εἰ περὶ τοῦτου ἐζητεῖτο ὁπότερον τούτων πατέρου αἵτιον, πότερον ἢ πρόγνωσις τῆς τῶν γενησομένων ἀνάγκης, ἢ ἡ τῶν ἐσομένων ἀνάγκη τῆς προγνώσεως. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ἀποδείξει πειρώμεθα, ὁπότερως ποτὲ ἢ τάξιν ἔχει τῶν αἰτιῶν ἀναγκαίαν εἶναι τὴν ἐκβασιν τῶν προεγνωσμένων, ἀλλ' εἰ ἡ πρόγνωσις τοῖς γενησομένοις πράγμασι τὴν τοῦ γενήσεσθαι ἀνάγκην οὐ δοκεῖ ἐπιφέρειν. Καὶ γὰρ εἰ κἀζηταί τις, τὴν τοῦ καθεῖσθαι αὐτὸν δόξαν ἀναγκαῖον ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τοῦ ἀντιστρόφου πάλιν εἰ περὶ τινος ἀληθῆς εἶη δόξα ὡς καθεμένου, καθεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον. Ἐν ἑκατέρῃ τοιγαροῦν ἀνάγκη πρόσσεστιν, ἐν μὲν τῷ τοῦ καθεῖσθαι, ἐν δὲ τῷ τῆς ἀληθείας. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τις κἀζηται ὅτι περ ἀληθῆς ἐ-

¹⁾ MSC. προέγνωσται.

στιν ἡ δόξα, ἀλλ' αὕτη μᾶλλον ἀληθείας ἐστὶν ὅτι τινὰ καθεστῶσι διέλαβεν. Οὕτω τοῦ τῆς ἀληθείας αἰτίου ἐκ πατέρου προϊόντος μέρους, ἔνεστιν ὅμως ἐν ἐκατέροις ἀνάγκη κοινή. Τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ προνοίας πέρι καὶ μελλόντων πραγμάτων παρίσταται διαλέγεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ εἰ διὰ τοῦτο διότι γενήσονται προγινώσκονται, οὐ διότι προγινώσκονται γίνονται, οὐδὲν μείον ὅμως ὑπὸ Θεοῦ ἢ τὰ γενησόμενα προγινώσκεισθαι, ἢ τὰ προγινωσκόμενα συμβαίνειν πᾶσα ἀνάγκη ἐστίν· ὁ πρὸς τὸ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως ἀνελεῖν καὶ μόνον ἱκανῶς ἔχει. Ἡδὴ δὲ πηλίκον ἐστὶν ἐν τούτῳ τὸ ἀνακόλουθον, ὥστε τῆς αἰδίου προγνώσεως τὴν τῶν ἐν χρόνῳ γενέσθαι αἰτίαν εἶναι διισχυρίζεσθαι; Τί δὲ ἕτερόν ἐστιν οἰεσθαι τούτου γε ἔνεκα τὰ μέλλοντα τὸν Θεὸν προειδέναι ὅτι γενήσονται, ἢ τὰ πολλῶν κατόπιν συμβεβηκότα δοξάζειν αἰτίαν εἶναι τῆς ἀκροτάτης ἐκείνης προνοίας; Πρὸς τούτοις, ὥσπερ ὁ τι ἂν ὦν ¹⁾ γινώσκω, τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἀνάγκη ἐστὶν εἶναι, οὕτω καὶ ὅτε τι γενησόμενον οἶδα, τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἀνάγκη γενήσεσθαι. Ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὴν ἔκβασιν τοῦ προεγνωσμένου μὴ οἶαν τ' εἶναι παραβαθῆναι. Ἐπὶ πᾶσιν εἴ τι τις ἕτερον τρόπον ἢ ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα εἰκάζει, τοῦτό γε οὐχ οἶον οὐκ ἔστι γνῶσις, ἀλλὰ ἐσφαλμένη ὑπόνοια τοῦ τῆς γνώσεως ἀληθοῦς ὡς παρῥωτάτῳ ²⁾ διηρητημένη. Ἀμέλει καὶ εἴ τι ποτὲ οὕτω μέλλον ἐστίν, ὡς μὴ ὁμολογουμένην καὶ ἀναγκαίαν εἶναι τὴν αὐτοῦ ἔκβασιν, τοῦτο γενησόμενον προειδέναι τίς ἔξει; Ὡς γὰρ ἡ γνῶσις αὐτὴ ἀμειγῆς ἐστὶ τῷ ψεύδει, οὕτω τὸ ὑπὸ ταύτης καταλαμβανόμενον ἄλλως ἔχειν ἢ ὡς κατελήφθη ἀπόρως ἔχει. Καὶ γὰρ αὕτη ἐστὶν αἰτία ἀνθ' ὅτου ποτὲ τοῦ σφάλλεσθαι ἡ γνώσις χηρεῖ, ὅτι περ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔχειν ἀνάγκη κατὰ δὴ καὶ ἡ γνῶσις αὐτὸ ἔχειν καταλαμβάνει. Τί τοίνυν; ποίῳ τρόπῳ ταυτί δὴ τὰ ἀμφηρίστως μέλλοντα Θεὸς προγινώσκει; Εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἅπαντος γενήσεσθαι τρόπου λογίζεται τὰ γενέσθαι καὶ μὴ δυνάμενα, σφάλλεται· ὅπερ οὐ μόνον διανοεῖσθαι ἀθέμιτον, ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον καὶ γλῶττη προφέρειν. Εἰ δ' ὡς εἰσιν, οὕτω ταῦτα καὶ γενησόμενα οἶδεν, ὡς ἐπίσης ἤτοι γενήσεσθαι ταῦτα ἢ μὴ γενήσεσθαι πεφυκότα εἰδέναι, τίς ποτὲ ἐστὶν ἡ πρόγνωσις αὕτη ἢ μη-

1) MSC. ὦν. 2) παρῥωτάτῳ.

δὲν βέβαιον, μηδὲν καταλαμβάνουσα στάσιμον; ἢ τίνι διαφέρει τουτί τῆς πολλῆς ὀφλισκανούσης ἐκείνης γέλωτα τοῦ Τειρεσίου χρησμολογίας, ὃ τι ἂν εἴπω, φαμένου, ἥτοι ἔσται ἢ οὐ¹⁾; Κατὰ τί δὲ ἡ Θεία πρόνοια τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβαλεῖται ὑπόληψιν, εἰ ὡς ἄνθρωποι ἀμφίβολα κρίναι τὰ ὧν ἡ ἔκβασις ἀδηλος; Ὡστ' εὖν εἰ παρὰ τῇ βεβαιότητι ἐκείνῃ πάντων τῶν ὄντων πηγῇ οὐδὲν ἀδελον οἶόν τ' εἶναι, κεκύρωται ἡ τούτων ἔκβασις, ἃ γε ἀναμφιβόλως ἐκείνη μέλλοντα προεσκεύατο. Ἐνθεν τοι καὶ οὐδεμία πρόσσεστι ταῖς ἀνθρώπων βουλαῖς τε καὶ ἐνεργείαις αὐτονομία, ἃς ἡ Θεία γνῶσις ἡ πόρρω τοῦ σφάλλῃσθαι καὶ πλανᾶσθαι πάντα προβλέπουσα πρὸς μίαν ἔκβασιν συνδεῖ τε καὶ περισφίγγει. Τούτου δὲ ἅπαξ παραληφθέντος, καθαρώτατον δὴ πηλίκη τις ἡ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀναιρέσις ἔπεται. Μάτην καὶ γὰρ τοῖς χρηστοῖς τε καὶ πονηροῖς γέρα καὶ τιμωρίαι πρόκεινται, ὧν οὐδεμία ψυχῆς ἐλευθέρᾳ καὶ κατὰ λόγον αὐθαίρετος ἡζιώται κίνησις. Καὶ πάντων ἀδικώτατον δόξειεν ἂν ὃ τὰ νῦν δικαιοτάτον κρίνεται, ἥτοι δίκας ὑπέχειν τοὺς πονηροὺς ἢ τοὺς ἀγαθοὺς ἀξίους τιμᾶσθαι, οὗς πρὸς ἑκάτερον οὐχ ἐκούσιον θέλημα παραπέμπει, ἀλλ' ἡ τοῦ μέλλοντος συνωθεῖ ἐπεσφραγισμένη ἀνάγκη. Καὶ οὐδ' αἱ κακίαι οὐδ' αἱ ἀρεταὶ τι ἔσσονται, πάσης δὲ μᾶλλον ἀμοιβῆς πεφυρμένη καὶ ἄκριτος φανήσεται σύγχυσις. Καὶ οὐ οὐδὲν ἀνοσιώτερον εἰς διαλογισμόν ἐλθεῖν πέφυκεν, ἐπεὶπερ ἐκ τῆς προνοίας ἡ πᾶσα τῶν ὄντων τάξις παραγεται, καὶ οὐδὲν ἐπεξουσίας²⁾ ἐστὶ ταῖς ἀνθρωπίναις βουλαῖς, συμβήσεται καὶ ταῖς ἡμῶν κακίαις πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀγαθῶν πάντων τὴν ἀναφορὰν ἔχουν. Τοιγαροῦν οὕτε ἐλπίδος οὐτ' εὐχῆς ἔσται τις λόγος. Τί γὰρ ἔτ' ἂν ἐλπίσειε τις ἢ εὐξαιτο, ἔνθα τὰ εὐκταῖα πάντα ἀπαραίτητος τάξις ἀρμόζει; Ἀναιρεθῇσεται τοίνυν τὸ μοναδικὸν ἐκείνο μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων συνάλλαγμα, τοῦ ἐλπίζειν δηλονότι καὶ εὐχεσθαι. Τῷ ὄντι γὰρ τιμῆματος ταπεινώσεώς τε καὶ ὑποπτώσεως ὀφειλομένης τὴν ἀνείκαστον ὠνούμεθα τῆς Θείας χάριτος ἀμοιβήν· ὃς μόνος ἐστὶ τρόπος δι' οὗ τῷ Θεῷ συλλαλεῖν δοκοῦσιν ἄνθρωποι θύνασθαι, καὶ τῷ ἀπροσίτῳ ἐκείνῳ

¹⁾ Hor. Sat. II, 5, 59. ²⁾ Mot nouveau, à moins de lire ἐπ' ἐξουσίας, comme dans Eusèbe, Laud. Const. p. 544 B.

φωτί, καὶ πρὶν ἢ τούτου τυχεῖν, αὐτῷ τῇ τῆς ἱκετείας λόγῳ συν-
 άπτεσθαι· ἃ δὴ εἰ, τῆς τῶν μελλόντων ἀνάγκης παραδοχῆς ἀξιο-
 Δείσης, οὐδεμίαν ἔχειν πιστευθῆσεται δύναμιν, τί ποτε ἔσται δι'
 οὗ τῷ ἄκρῳ τῶν ὄντων ἀρχηγῷ ἔξομεν συνηνωσθαι καὶ συνηρμό-
 σθαι; Ἐκ δὴ τούτου ἀνάγκη ἔσται τὸ ἀνθρώπινον φύλον, ὡς μικρὸν
 ἔμπροσθεν ἦδες, διαζευχθέν τε καὶ μονωθέν τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἀ-
 πολέσθαι.

Τίς ¹⁾ τῶν ὄντων σπονδὰς διχόνους
 αἰτίῃ ἔτμαγε; τίς τόσσην θεός
 νητρεκίσιν δυσὶν ἔστησε μάχην,
 ὥσθ' ἃ διακριδὸν εἰσι καθ' αὐτὰ
 μηδ' ὅσον ἐθέλειν αὐτὰ συνελθεῖν;
 ἢ τὰ μὲν ἀτρεκῇ οὐ στασιάζει,
 παγίως δ' ἤνωτ' αἰὲν ἑαυτοῖς,
 ψυχῇ δ' εἰς τυφλὰ καταδύσα ῥέθῃ,
 μαυρωθέντος δ' ὁμματος, ἀπορεῖ
 λεπτὰς ἑόντων συμπλοκάς ἀθρεῖν;
 ἀλλὰ τόσῳ πῶς πίμπραται οἴστρω
 κευθόμενον μάλα τάληθές ἰδεῖν;
 πότερ' οἶδεν ὅπερ νοεῖν γλίχεται;
 ἀλλὰ τίς ἔσσυται ὅπερ οἶδε μαθεῖν;
 ἀλλ' οὐκ οἶδε· τί δ' ὁ μὴ οἶδε ποθεῖ;
 τίς ἀπάντων ποτέ τᾶγνωστα φιλεῖ;
 ἢ τίς δύναται τοῖς ἀκολουθεῖν;
 ἢ ποῖ τεύχεται; ἢ τίς ἀγνοῖων
 εὐρηκὼς ταῦθ' ἔξει γινῶναι;
 ἢ ὅτε μὲν νόος οἷος ἔμιμνεν,
 ᾗθει τὰ θ' ὅλα καὶ τὰπὶ μέρους,
 νῦν δ' ἔθ' ὁμίχλη κρυφθεῖσα χροός
 οὐ συλλήβδην αὐτῆς λάθετο,
 καθόλου δ' ἰσχουσ' ὤλεσε τὰ μέρη;
 Ὅστις τοίνυν ζητεῖ τᾶτρεκές,
 οὐδετέρης πέλει ἐξίως· οὔτε γὰρ
 οἶδεν ἀπλῶς, οὔτ' ἀγνοεῖ πάντα,
 μνωόμενος δ' ὅπερ κατέχει, καθόλου
 ἀναπεμπάζει τάπερ οἶδεν ²⁾ ἄνω,
 προσδεῖναι θ' οἷς μέμνηται τάπερ
 ὤλεσε λίπτει.

Κάκεινῃ· Παλαιὰ μὲν, εἶπεν, αὕτη περὶ προνοίας ἢ ζήτησις,

¹⁾ MSG. ajoute τὰς.   ²⁾ οἶδεν. Texte: *alte visa retractans*.

καὶ Μάρκῳ Τουλλίῳ, ἥνικα τὰς περὶ μαντικῆς διαιρέσεις ἐποιεῖτο, μεγαλείως πολυπραγμονηθεῖσα, καὶ σοὶ δὲ αὐτῇ ἐκ πάντων πολλοῦ καὶ περιττότατα ἄνω καὶ κάτω περιεργασθεῖσα, ὑπ' οὗδ' ὁποτέρου δὲ ὑμῶν μέχρι καὶ ἐς δεῦρο ἄλλης ἐς ἀκρίβειαν καὶ ἐχυρῶς διασαφηθεῖσα. Τὸ δ' αἰτίον ἐστὶ τῆς τοιαύτης σκοτώσεως ἡ τῶν ἀνθρωπίνων ῥημάτων κίνησις, ἀδυνατοῦτα πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς θείας προγνώσεως ἐφικέσθαι, ἥ-τις εἰ κατανηθῆναι σχολή, οὐδεμία πικυτάσιν ἀμφιβολία περιλειφθήσεται ¹⁾). Ὅ δὴ καὶ ὅσον ἐμφανίσαι καὶ διαλευκᾶναι πειράσομαι, εἰ πρότερον ἐκείναις οἷς συγχεῖσθαι φῆς διαλύσομαι. Πυνθάνομαι γὰρ ὅτου δὴ χάριν τὸν τῶν ἐπιλυομένων τὴν τοιαύτην ἀπορίαν λόγον ἡτόν τι ἀνύειν ὑπολαμβάνεις. Ὅς ἐπεὶ τὴν πρόγνωσιν οὐκ εἶναι τοῖς μέλλουσιν αἰτίαν ἀνάγκης δοξάζει, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐμποδὼν αὐτὴν καθεστάναι ²⁾ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς γνώμης οἶεται. Μὴ γὰρ ἐτέρωθεν σὺ τὴν ἀποδείξιν τῆς τῶν μελλόντων ἀνάγκης ἐφέλκῃ, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ταῦτα μὴ ἔλθειν εἰς ἔκβασιν, διότι προέγνωσται; Εἰ τοίνυν ἡ πρόγνωσις οὐδεμίαν τοῖς μέλλουσιν ἐπιτίθησι τὴν ἀνάγκην, ὧ καὶ σὺ μικρῷ πρόσθεν συνεμαρτύρησας, τί ποτὲ ἐστὶν ὑφ' οὗπερ αἱ αὐθαίρετοι τῶν πραγμάτων ἐξοδοὶ πρὸς ἄτρεπτον συνελαθῆσονται ἔκβασιν; Καὶ γὰρ ὑποδέσεως χάριν, ὡς ἂν τί ποτε ἔπεται συννοήσης, θῶμεν μηδεμίαν πρόγνωσιν εἶναι. Μὴ τοίνυν ὅσον τὸ ἐπὶ τούτῳ τὰ ἐκ προαιρέσεως ἐρχόμενα πρὸς ἀνάγκην τινὰ συνωθεῖται; Οὐχ ὅσα καμὲ εἰδέναι. Θῶμεν αὖτις πρόγνωσιν μὲν εἶναι, μηδεμίαν δὲ τοῖς πράγμασιν ἀνάγκην ἐπάγεσθαι· μενεῖ τοίνυν, ἐμοὶ δοκεῖν, ἡ τῆς προαιρέσεως αὐτεξουσιότης ἀφειμένη καὶ ἀκολόβωτος. Ἀλλ' ἡ πρόγνωσις, ἐρεῖς, εἰ καὶ ταχέλιστα μὴ τῆς τῶν μελλόντων ἐκβάσεως εἶναι δοκεῖ ἀνάγκη, σύμβολον ὅμως ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ γενήσεσθαι. Τούτῳ γοῦν τῷ τρόπῳ, καὶ εἰ πρόγνωσις μὴ ἐτύγχανεν οὕσα, ἀναγκαίως τὰς τῶν μελλόντων ἐξόδους εἶναι συνέβαινεν ἂν. Πᾶν γὰρ σημεῖον τὸ σημαινόμενον δείκνυσιν ὅ τι ποτὲ ἐστὶν, οὐ μὴν ἐνεργεῖ καὶ τοῦθ' ὅπερ τεκμηριοῖ. Ἀμέλει πρότερον ἀποδεικτέον ἐξ ἀνάγκης τι ³⁾ συμβαίνειν, ἵνα δὴ καὶ ἡ πρό-

¹⁾ MSG. περιλήφθησεται. Texte: nihil prorsus relinquetur ambigui.

²⁾ καθεστάναι. ³⁾ τί.

γνωσις σημείον εἶναι τῆς ἀνάγκης ταύτης δοκοίη. Εἰ δὲ μὴ, εἴπερ αὕτη μὴδὲν ἐστίν, οὐδ' ἐκείνη τοῦ μὴ ὄντος πράγματος σημείον εἶναι δυνήσεται. Ἦδη δὲ καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐδραρίαις λόγοις ὑποστηρίχθαι θέον, καὶ οὐκ ἐκ σημείων οὐδ' ἐκ θηρευομένων ἐξωθεν τεκμηρίων, ἀλλ' ἐκ προσφυῶν καὶ ἀναγκαίων αἰτιῶν συνεστάναι¹⁾. Ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; δυνατόν μὴ προβῆναι ἅ γενησόμενα προγινώσκονται; καίτοι τοῦτο οὐδὲν διενήνοχεν ἡ εἰ καὶ ἡμεῖς, ἄσφα γε ἡ πρόνοια προέγνωκε γενησόμενα, μὴ σχεῖν πιστεύοιμεν ἔκβασιν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνο μᾶλλον δοξάζοιμεν ὥς, εἰ καὶ γίνονται, μηδεμίαν ὁμως ὥστε γενέσθαι τῇ ἐαυτῶν φύσει ἐσχικέναι ἀνάγκην· ὁ ῥᾶστα ἂν ἐκ τουτουὶ ἐξέσται σοι συνεκμηράσθαι. Πλείστα καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁρῶμεν γινόμενα, οἷα πού καὶ ἄπερ ἐν τοῖς ἄρμασι πρὸς τὸ διιθύνειν τε καὶ περικάμπτειν αὐτὰ ποιοῦντες οἱ ἡνίοχοι φαίνονται, καὶ ἕτερα τὸν τρόπον τοῦτον γινόμενα. Μὴ γοῦν ὅτι οὖν ἐκείνων οὕτω γίνεσθαι ἀνάγκη ἐκβιάζεται τις; Οὐκ ἔστι· μάτην γὰρ ἂν ἦν ἡ τῆς τέχνης ἐπαγγελία, εἴπερ ἀναγκαίαν εἶχε πάντα τὴν κίνησιν. Ἄ τοίνυν ἐν τῇ γίνεσθαι ἀφείτῃ τῆς τοῦ γίνεσθαι ἀνάγκης, ταυτί καὶ πρὶν γενέσθαι ἐκτὸς πάσης ἀνάγκης γενησόμενα ἦν. Ἀμέλει γοῦν εἰσὶ τίνα γενησόμενα, ὧν ἡ ἔκβασις πάσης ἀνάγκης ἐστὶν ἀπολελυμένη. Καὶ γὰρ οὐδ' ἐκείνο οἶμαι τίνα τῶν ἀπάντων λέξειν, ὥς ἂν νυνὶ γίνεται πρὶν καὶ γενέσθαι γενησόμενα μὴ ὑπάρχειν. Ταῦτα τοίνυν καὶ προεγνωσμένα ἐλευθέραν ἔχει τὴν ἐξοδόν. Ὡς γὰρ ἡ γνώσις τῶν ἐνισταμένων πραγμάτων οὐδ' ὅποιαν ἀνάγκην ἐπάγει τοῖς γιγνομένοις, οὕτως οὐδὲ ἡ πρόγνωσις τῶν μελλόντων τοῖς γενησομένοις. Ἀλλὰ φῆς ὥς αὐτὸ τοῦτο ἀμφισβητεῖται, εἰ ἄρα²⁾ τῶν τὴν ἔκβασιν ἀναγκαίαν ἐχόντων δύναιτό τις πρόγνωσις εἶναι· διαφωνεῖν γὰρ ταῦτα δοκεῖ, οἷε τε, εἰ προγινώσκονται, καὶ ἀνάγκην εὐθὺς ἔπεσθαι. Ἦν δὲ τὸ τῆς ἀνάγκης ἀπῆ, ἥκιστα προγινώσκεισθαι, μὴδὲν τε τὴν γνώσιν καταλαμβάνειν ἔχειν ὃ τι μὴ βέβαιον. Ὡς τε καὶ εἰ ὧν ἀθληοὶ αἱ ἐκβάσεις εἰσὶ, ταῦτα ὡς ὁμολογούμενα προγινώσκειται, ὑπολήψεως τοῦτ' ἐστὶν ἀθληῖαν εἶναι, οὐκ ἀλήθειαν γνώσεως. Τὸ γὰρ ἑτεροίως ἢ ὡς ἔχει τὸ πᾶγμα εἰκάζειν ἀσύμφωνον εἶναι πρὸς

¹⁾ MSC. συνεστάναι.

²⁾ ἄρα.

τὸ τῆς γνώσεως αὐτοτελές οἶσι. Ταυτησί δὲ τῆς πλάνης τὸ αἷτιον, ὅτι πάντα ἃ τις γινώσκει ἐκ τῆς αὐτῶν τῶν γιγνωσκόμενων δυνάμει αὐτὸ τοῦτο καὶ φύσεως γινώσκειν αἶται· τὸ δὲ πᾶν τοῦναντίον ἐστί. Πᾶν γάρ τὸ γινωσκόμενον οὐ κατὰ τὴν ἐκ τοῦ δύναμιν, κατὰ δὲ τὴν τῶν γιγνωσκόντων μᾶλλον εὐπορίαν καταλαμβάνεται. Καὶ γοῦν, ἵνα δὴ τοῦτο βραχεῖ τινὶ παραδείγματι καταφανές γένηται, τὴν αὐτὴν τοῦ σώματος περιφέρειαν ἐτέρως μὲν ἢ ὄψις, ἐτέρως δὲ ἢ ἀφῆ διακρίνει. Ἐκείνη μὲν γὰρ ἄποθεν τὸ ἔλον ὁμοῦ συνημμένον ταῖς ἐκπευπομέναις ἀκτίσι περιλαβεῖ, αὕτη δὲ περίξ ἐφαρμοζομένη τῷ σώματι καὶ συνημμένη καὶ περὶ αὐτὸ κινουμένη τοῦ κυκλοτεροῦς αὐτοῦ καὶ περιφεροῦς κατὰ μέρος ἀντιλαμβάνεται. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἄνθρωπον ἄλλως μὲν ἢ αἰσθησις, ἄλλως δ' ἢ φαντασία, ἐτέρως ὁ λόγος καὶ ἐτέρως ὁ νοῦς θεωρεῖ. Ἡ μὲν γὰρ αἰσθησις τὸ σχῆμα τὸ ἐν τῇ ὑποκειμένη ὕλῃ συνεστηκός, ἡ φαντασία δὲ μόνον ἄτερ ὕλης κρίνει τὸ σχῆμα, ὁ δὲ λόγος καὶ τοῦτο ὑπερανέβη, τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ τὸ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὄν καθολικῇ κατανοήσει σκοπεῖται. Τοῦ γε μὴν νοῦ ὑψηλότερόν ἐστι τὸ ὅμμα· ὑπερβᾶς γὰρ οὗτος καὶ τὴν καθόλου περίσθον αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀπλὴν μορφήν καθαρᾷ διανοίας ὀξύτητι βλέπει. Ἐν ᾧ καέκκειν μάλιστα κατανοεῖν χρή. Ἡ μὲν ἀνωτέρα τῆς τῶν ὄντων ἀντιλήψεως δύναμις περιλαμβάνει τὴν ὑποδεστέρα, ἡ δ' ὑποδεστέρα πρὸς ὑψηλότεραν ἀναπηθῆσαι ἀπόρως ἔχει. Οὔτε γὰρ ἢ αἰσθησις ἐκ τὸς τῆς ὕλης τι δύναται ἢ τὰ καθόλου τῶν εἰδῶν ἢ φαντασία σκοπεῖ, οὔθ' ὁ λόγος τοῦ ἀπλοῦ ἐφικνεῖται τύπου ¹⁾· ἀλλ' ὁ νοῦς ἄνωθεν, ὡς εἰπεῖν, ἐποπτεύων τὸν τύπον ὃν διαλαμβάνει καὶ τὰ ὑφ' αὐτὸν διακρίνει πάντα· πλὴν τούτῃ τῷ τρόπῳ ᾧ καὶ τοῦ τύπου αὐτὸς ὅς οὐδενὶ ἐτέρῃ γνωσθῆναι πέφυκεν ἀντιλαμβάνεται. Καὶ γὰρ καὶ τὸ καθόλου τοῦ λόγου καὶ τὸ τῆς φαντασίας σχῆμα καὶ τὸ ἐν ὕλῃ ἀναίσθητον οἶδεν, οὔτε λόγῳ συγχρώμενος οὔτε φαντασία οὔτε αἰσθήσει, ἀλλὰ μᾶ προβολῇ τῆς διανοίας μορφωτικῶς, ἢ οὕτως εἶπω, τὰ πάντα ὀξυτερκεῖ. Ὁ τε μὴν λόγος ἐπισκεπτόμενός τι τῶν καθόλου, οὔτε τῇ φαντασίᾳ οὔτε ταῖς αἰσθήσεσι συγχρώμενος, τῶν φανταστῶν ἀντιλαμβάνεται καὶ αἰσθητῶν. Οὐ-

¹⁾ MSC. τόπου.

τος γάρ ἐστιν ὁ τὸ καθόλου τῆς ἰδίας διαλήψεως οὕτω διορισάμενος· ἄνθρωπός ἐστι ζῶον δίπουν λογικόν. Ὅς εἰ καὶ καθόλου γνώσις ἐστίν, ὅμως καὶ φανταστὸν καὶ αἰσθητὸν οὐδεὶς ἀγνέει τὸ πρᾶγμα τυγχάνον, ὅπερ ἐκείνος οὔτε φαντασίᾳ οὔτε αἰσθήσει, ἀλλὰ λογικῇ διαλήψει τὸ πρᾶγμα κατανοεῖ. Καὶ ἡ φαντασία δέ, εἰ καὶ ταμάλιστα ἐξ αἰσθήσεων τῷ ὁρᾶν τε καὶ διατυποῦν τὰ σχήματα τὴν ἀρχὴν ἔσχευ, ὅμως καὶ τῆς αἰσθήσεως ἀπουσίας ἕκαστα τῶν αἰσθητῶν ἔπεισιν οὐκ αἰσθητικῶ, ἀλλὰ φανταστικῶ λόγῳ κρίνουσα. Ὅρᾳς τοιγαροῦν ὡς πάντα τὰ γινώσκοντα τῇ ἰδίᾳ μᾶλλον ἢ τῇ τῶν γνωσχομένων εὐπορίᾳ χρώνται; Καὶ τοῦτο οὐκ ἀπεικόντως· πάσης γὰρ κρίσεως, ἐνεργείας ὑπαρχούσης τοῦ κρινόντος, ἀνάγκη πᾶσα τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν πάντα τινὰ οὐκ ἐκ τῆς ἀλλοτρίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας δυνάμεως εἰς πέρας ἄγειν.

Ἦνεγκεν πάλαι ἡ στοὰ
 δεινούς ἐν σοφίᾳ βροτούς,
 οἱ δὲ φαντασίην τε καὶ
 αἰσθησιν δύραθ' εἰς νόον
 ᾧοντ' ἐκτυπέσθ' ¹⁾ ὁμοῦ,
 ὡς που καὶ τροχαλὴ γραφίς
 εἴδισται σελίσιν ²⁾ βιβλου,
 ἀγράπτους ἔτ' ἰόντεσι,
 μορφοῦν εὐγλυφα γράμματα.
 Ἀλλ' εἰ μηδὲν ἐνεργεῖ
 νοῦς θάλλων σφετέρῳ σθένει,
 πᾶσχειν δ' αὖ μόνον ἔλαχε,
 γραμμῶν σώματος ὧν δοχεύς,
 καὶ κωφούς κατόπτρου τρόπον
 ὄντων ἀντανακλᾷ τύπους,
 πῶς θάλλουσ' ἐπὶ τὸν νόον
 γνώσις πάντ' ἐπιδέρεται;
 τίς ῥώμῃ καθέκασθ' ὁρᾷ;
 τίς γνωσθέντα διίστάνει,
 χωρισθέντα τε συλλέγει,
 διπλὴν τ' ἐσσυμένην τρίβον,
 νῦν εἰς ὕψος ἄγει κᾶρα,
 νῦν δ' αὖ ἐστὶ χαμαιπετής,
 νῦν αὐτῇ δὲ κυκλουμένη
 ψεύδους νητρεκίῃ κρατεῖ;
 Ἢδ' ἰσχυροτέρῃ ³⁾ πέλει

¹⁾ MS. ἐκτυπέσθ'. Corr de Weber.

²⁾ σελίσι.

³⁾ ἰσχυρωτέρῃ.

καὶ δραστήριος αἰτίη
 τῆς ὕλης τρόπον ἐντυπα
 γραμμῶν δεχνυμένη πάθη·
 ἡγεῖται δ' ἐρεθίζον οὖν
 ἔμπης τὰς δυνάμεις νοός
 ζώντ' ἐν σώματι τὸ πάθος,
 εὖτ' ἢ φῶς βλέφαρον βαλεῖ,
 ἢ δψ ὧτα καταιχμάσει·
 τῆμος γάρ νοός ἀνδρῶν ¹⁾,
 ἅς ἐντὸς ἱκέλας ²⁾ ἔχει
 κινηθεῖς ἰδέας καλῶν,
 τοῖς ἔξωθεν ἄγει τύποις,
 οὓς ταῖς κευδομέναις μυχοῖς
 μορφαῖς μίγνυσι συλλαβῶν.

Ὡστ' οὖν εἰ ἐν τοῖς αἰσθανομένοις σώμασιν, εἰ καὶ ταμάλιστα
 πλήττουσι τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα αἱ ἐπιφερόμεναι ποιότητες
 ἔξωθεν, προηγείται γε τοῦ νοός ἐν ἑαυτῷ τὸ ζώπυρον ἔχοντος τὸ
 τοῦ σώματος πάθος· ὃ γε πρὸς ἑαυτὸ τὴν τῆς διανοίας ἐνέργειαν
 προκαλεῖται, καὶ διανίστησιν ἔσωθεν τοὺς ἐν τσοῦτῳ ἡσυχάζοντας
 τύπους· εἰ ἐν τοῖς αἰσθανομένοις, ὡς ἔφην, σώμασιν ὁ νοὺς οὐ πά-
 θει τινὶ χαράττεται, ἀλλ' ἐξ οἰκείας δυνάμεως τὸ ὑποκείμενον τῷ
 σώματι κρίνει πάθος, πόσῳ μᾶλλον τὰ πάσης σωματικῆς σχέσεως
 ἀφειμένα πρὸς τὸ διακρίνειν ἡκιστα τοῖς ἔξωθεν ἐπαγομένοις ἔπον-
 ται, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἑαυτῶν διανοίας διεξοδεύουσι; Καὶ
 τοῦτον τὸν λόγον διάφοροι γνώσεις πολλαῖς καὶ διαλλαττούσαις
 ἐπέπεσον φύσεσι. Μόνη μὲν γὰρ ἡ αἵσθησις πάσας τὰς λοιπὰς
 περιρρημένη γνώσεις ὑπὸ τοῖς ἀκινήτοις ἐμφύχοις ἐγένετο, ὅποιοι
 ποτε οἱ θαλάσσιοι κόγχοι εἰσὶ καὶ ὅσα ἄλλα ταῖς χοιράσι προς-
 πεφυκότα τρέφεται· ἡ δὲ φαντασία τοῖς κινουμένοις ἀλόγοις
 ζώοις, οἷς ἤδη προσεῖναι τις δοκεῖ καὶ ἀποστροφῆς καὶ ὀρέξεως
 ἔφσεις· ὁ δὲ λόγος μόνου τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἐστίν,
 ὡς καὶ ὁ νοὺς μόνου τοῦ θεοῦ. Ἐνθεν δὴ συμβαίνει τήνδε τὴν
 γνώσιν προέχειν τῶν ἄλλων, ἢ τῇ ἑαυτῆς φύσει οὐχ ὅτι τὸ οἰ-
 κεῖον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων γνώσεων ὑποκείμενα πάντα γι-
 νώσκει. Τί τοιγαροῦν ἔσται, εἰ πρὸς τὸ λογικὸν ἢ τε αἵσθησις

¹⁾ Part. de ἀναθρώσκω. Paris. id. MSG. ἀνδρῶν. Texte : *tum mentis vi-
 gor exciūus.* ²⁾ ἱκέλας.

καὶ ἡ φαντασία μάχην ἄραιντο, μηδὲν ἐκεῖνο τὸ καθόλου λέγουσαι εἶναι, ὅπερ ἐαυτὸν ὁ λόγος σκοπεῖν οἶται; ὁ γὰρ αἰσθητὸν ἐστι καὶ φανταστὸν, τοῦτο γενικὸν εἶναι οὐχ οἷόν τ' εἶναι· ἡ τοίνυν τὸ τοῦ λόγου κριτήριον ἀληθές εἶναι, καὶ μηδὲν εἶναι τι αἰσθητὸν, ἡ ἐπεὶ περ οἶδε πλεῖστα τῇ αἰσθήσει καὶ φαντασίᾳ τὰ ὑποκείμενα, κενὴν εἶναι τὴν τοῦ λόγου διάληψιν, ὅς τὸ αἰσθητὸν τε καὶ ἄτομον ὥς τι τῶν καθόλου κατανοεῖ. Πρὸς δὲ ταῦτα εἰ ἀνταποκρινεῖται ὁ λόγος ἐαυτὸν μὲν καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ φανταστὸν τῷ καθόλου λόγῳ συνορᾶν, ἐκείνας ¹⁾ δὲ πρὸς τὴν τοῦ καθόλου γνώσιν ἀδυνατεῖν ἀνανεῦσαι, ὅτι περ ἡ γνώσις αὐτῶν ἀμυχάνως ἔχει τὰ τοῦ σώματος ὑπερκύψαι σχήματα· περὶ δὲ τῆς τῶν ὄντων γνώσεως τῇ ἰσχυροτέρῳ; ²⁾ μᾶλλον καὶ ἐντελεστερῇ κριτηρίῳ πιστεύειν χρεών. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ἡμεῖς διαμάχῃ, οἷς ἡ τε τοῦ λογιζέσθαι καὶ φαντάζεσθαι καὶ αἰσθάνεσθαι δύναμις πρόσσεστιν, οὐ πάντως τὴν τοῦ λόγου προτιμήσομεν δικαιολογίαν; Τὸ δὲ οὐδὲν ἀπέοικε τῆς νῦν ὑποθέσεως, ὅτι περ ὁ ἀνθρώπινος λόγος οὐκ αἴται τὴν θείαν νόησιν τὰ μέλλοντα, εἰ μὴ ὡς αὐτὸς γινώσκει, ἐπισκοπεῖσθαι. Καὶ γὰρ οὕτω δημηγορεῖς, εἴ τινα βεβαίως καὶ ἀναγκαιῶς ἔχειν τάς ἐκβάσεις οὐ δοκεῖ, ταῦτά γε ὠρισμένως γενησόμενα προγινώσκεσθαι οὐκ εὐπόρως ἔχειν. Τούτων τοίνυν οὐδ' ὅποια τίς ἐστι πρόγνωσις, ἣν εἰ καὶ προσεῖναι τούτοις πιστεύσομεν, οὐδὲν ἔσται ὁ μὴ ἐξ ἀνάγκης προσέρχοιτο. Εἰ τοίνυν, ὡς μετουσία ἡμῖν ἐστὶ λόγος, οὕτω καὶ τῆς θείας διανοίας τὸ κριτήριον ἐπλουτήσαμεν, ὥσπερ τὴν φαντασίαν καὶ αἴσθησιν ὑπέκειν τῷ λόγῳ θεῖν εἶναι κεκρίκαμεν, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ τῇ θείᾳ νοήσει ἐαυτὸν τὸν ἀνθρώπινον ὑποτάττειν λόγον δικαιοτάτον ἂν ἔγνωμεν. Ἀμέλει καὶ πρὸς τὴν τῆς θείας νοήσεως περιωπὴν, εἰ δυνατόν, ἀναδράμωμεν· ἐκεῖ γὰρ ὁ λόγος θεάσεται ὅπερ ἐν ἐαυτῷ σκοπεῖσαι ἄπορος πανταχόθεν καθίσταται. Τοῦτο δ' ἐστὶ τίνα τρόπον ἂν καὶ τὰ κεκυρωμένας τάς ἐκβάσεις μὴ ἴσχοντα, βεβαίᾳ ὅμως αὐτὰ ὁρῶν ³⁾ καὶ διωρισμένα ἢ πρόγνωσις· καὶ μηδαμῶς ὑπόληψις εἴη τοῦτο, ἀκροτάτης δὲ μᾶλλον γνώσεως, μηδέσιν ὁρίοις ἐναπολαμβάνομένη ἀπλότης.

¹⁾ MSC. ἐκεῖναι.

²⁾ ἰσχυρωτέρῳ.

³⁾ ὁρῶν.

Δαιδαλέοις μορφώμασι κνώδαλα πλείστα γῆν νέμονται,
 ὧν τὰ μὲν ἑκταθίοις ἐνὶ σώμασι γαῖαν ἐσθίουσι,
 στήθεσι κιννυμένοισι δενηκῇ αὐλακα γράφοντα·
 ἡέρα δὲ πτερύγων ἐπιθρῖνετο ἄλλα κουφότητι,
 νηχόμεν' ἀπρυγέτοιο δι' αἰθέρος οἶμον ἀστιβητον·
 ἄλλα δ' ἵχνος στήριξεν ¹⁾ ἐπὶ χθονὶ καὶ τε βηματίζει,
 ἢ χλοεροῖς πεδίοισιν ἀλώμενα ἢ λόχμαῖς θασείαις·
 ἄλλ' εἰ τὴν μόρφωσιν ἀσύμβατον ἔσχε ταῦτα πάντα,
 προπρηνὴ τὴν ὄψιν ὅμως λάχε νόσφι νοῦ βιβάντα·
 φύλα βροτῶν μόνα κούφισεν ὑψόσε πρόνας καρήνων,
 κοῦφα δ' ἐπ' ὀρθῶ βαίνει σώματι γῆς ὑπερφρονούντα.
 Σχήμα τὸ δ' εἰ μὴ τοῖς χθονίοις πρόχην βουκολῇ, διδάσκει
 τὸν γ' αἰρουτά σε πρὸς πόλον ὁμματα καὶ μέτωπα γυμνά,
 καὶ νόα αἶρε μετῆρον, ὅφρ' ὅδε μὴ κάτω βαρυνθεῖς,
 σώματος ὑψιλόφου χθαμαλώτερος ὢν, ἔραζε νεύοι.

Ἐπεὶ τοιγαροῦν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται, πᾶν τὸ γινωσκόμενον οὐκ οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ καταλαμβάνοντος αὐτὸ γινώσκειται φύσεως, ἐπισκεψόμεθα ταυτὸν ἐφ' ὅσον θέμις τίς ποτ' ἂν εἴη ἡ τῆς θείας οὐσίας κατάστασις, τοῦ καὶ τὴν αὐτῆς γινῶσιν ἥτις ποτὲ ἐστὶ μαθεῖν δυνηθῆναι. Τὸν θεὸν αἰώνιον εἶναι πάντων τῶν λόγῳ διαγιγνομένων κοινόν ἐστι ψήφισμα. Τί ποτε τοίνυν ἐστὶν αἰὼν, εἴτ' οὖν ²⁾ ὡς λόγῳ εἰπεῖν αἰωνιότης, σκοπήσωμεν· αὕτη γὰρ ἡμῖν καθαρῶτατα τὴν θείαν φύσιν ὁμοῦ καὶ γινώσιν μηνύσει. Αἰωνιότης τοίνυν ἐστὶν ἀπεριόριστος ζωῆς ὅλη ἐν ταυτῷ καὶ ἐντελὴς κτήσις, ὅπερ ἐκδηλότερον ἐκ τῆς συνεξετάσεως τῶν ἐν χρόνῳ βιούν, τοῦτο ἐνεστηκὸς ὢν, ἐκ τῶν παρωχημένων ἐπὶ τὰ μέλλοντα πρόεισι· καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐν χρόνῳ κατελεγμένον, ὅπερ ὅλον τὸ τῆς ἰδίας ζωῆς διάστημα ξυνάμα δυνησεται περιλαβεῖν. Καὶ γὰρ τοῦ μὲν αὔριον οὐκ ἐπελάβετό πω ³⁾, τὸ δὲ χθρὲς ἀπώλεσεν ἤδη, καὶ τῇ σήμερον δὲ ζωῇ οὐκ ἐπὶ πλέον βιώσῃτε ἢ ὅσον τῇ εὐκινήτῳ καὶ παριούσῃ στιγμῇ. Ὁ τοίνυν τὴν τοῦ χρόνου πάσχον ἐστὶν ἀκολουθίαν, εἰ καὶ ταμάλιστα τὸ τοιοῦτο καθὰ δὴ περὶ τοῦ κόσμου ἐγνωμάτευσεν Ἀριστοτέλης, οὔτ' ἥρξατο τοῦ εἶναί ποτε οὔτε παύσεται, καὶ ἡ τούτου ζωὴ τῷ ἀπείρῳ τοῦ χρόνου συμπαρεκτείνεται, ὅμως οὐπω τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε καὶ αἰώνιον σὺν δίκῃ πιστεύεσθαι. Οὐδὲ γὰρ ὅλον ὑφέν τὸ τοῦ βίου διάστημα

¹⁾ MSC. ἐστήριξεν.   ²⁾ εἴτουν.   ³⁾ τόπω.

μα, καὶ ἀπείρου γε ὄντος, περιλαμβάνει καὶ ἐγκολπίζεται· ἀλλὰ τὰ μὲν μέλλοντα οὐπω, τὰ παρεληλυθότα δὲ ἤδη οὐκ ἔχει. Ὁ δὲ τὸ ἀπεριόριστον ἄθροισμα τῆς ζωῆς ὅλον ἄθροον περιλαμβάνει καὶ κέκτηται, ὃ μῆτε τι τοῦ μέλλοντος ἄπεστι μῆτε τοῦ παρωχηκότος ἀπεῖρρευσσε, τοῦτ' αἰώνιον εὐλόγως εἶναι παρίσταται. Ἀνάγκη τε πάσα τοῦτο ἀσφαλῶς ἐνεστηκὸς ἑαυτῷ ἀειδήποτε παρεστάναι¹⁾ καὶ τὴν ἀπορίαν τοῦ ἐν κινήσει χρόνου ἐνεστηκυῖαν ἔχειν. Ὅθεν καὶ οὐκ ὀρθῶς τινὲς ἀκούοντες δόξαντα τῷ Πλάτῳ τόνδε τὸν κόσμον μῆτε ἀρχὴν ἐσχηκέναι χρόνου μῆτε μὴν τέλος ἔξειν, ἐντεῦθεν τῷ δημιουργῷ τὸν δημιουργηθέντα κόσμον συναῖδιον εἶναι ὑπέλαβον. Ἔτερον γὰρ ἐστὶ τὸ διὰ βιωτῆς²⁾ ἀπείρου διήκειν, ὃ τῷ κόσμῳ Πλάτων ἀπένειμε, καὶ ἕτερον τὸ τὴν ἄπειρον ζωὴν ὅλην ἐπὶ τὸ αὐτὸ περιεληφέναι ἐνεστηκυῖαν, ὃ τῆς Θείας διανοίας ἴδιον εἶναι σαφιστατὴ πίστις ἐστὶ. Καὶ οὐδὲ τῶν ποιημάτων δὲ ὁ Θεὸς πρεσβύτερος δοκεῖν πρέπον ἐστὶ χρόνου ποσότητι, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀπλῆς μᾶλλον φύσεως ιδιότητι. Τὴν γὰρ τῆς ἀμετακινήτου ζωῆς ἐνεστηκυῖαν ταύτη κατὰστασιν ἡ ἀπειρος τῶν ἐν χρόνῳ μιμεῖται κινήσεις³⁾. Διὸ δὴ καὶ μὴ δυναμένη ταύτην ἀναμάξασθαι καὶ κατὰ τὸ παντελὲς ἰσωθῆναι, ἐξ ἀκινήσιας εἰς κινήσιν ἀποπέπτωκε, καὶ τῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἀπλότητος εἰς ἄπειρον προκέκοφε μέλλοντός τε καὶ παρωχημένου ποσότητα· καπειδὴ ὅλον ἀπὸ μιᾶς τὸ τῆς ἰδίας ζωῆς ἄθροισμα κεκτῆσθαι ἄπορον αὐτῇ συμβαίνει, αὐτῷ τούτῳ τῷ τρόπῳ τινὰ μηδέποτε τοῦ εἶναι λήγειν, ὅπερ ἀνύσαι καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαγεῖν οὐκ ἐφικνεῖται, ἀμωσγέπως μιμῆσθαι δοκεῖ, συνδέουσα ἑαυτὴν πρὸς ὅποιονδήποτε ἐνεστηκός. Τὸ βραχὺ δὴ τοῦτο καὶ πτηνὸν καὶ ἀκαριαῖον, ὅπερ ἐπειδὴ τοῦ μέλλοντος ἐνεστῶτος ἐκείνου εἰκόνα τινὰ φέρει, οἷς ἂν προσγένηται, χαρίζεται τὸ δοκεῖν εἶναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ διαμένει ἐν ἀμηχάνῳ γέγονεν, ἀπέραντον ὁδὸν προσελάβετο χρόνον· ταῦτ' ἄρα καὶ περιέστη εἰς τὸ συνεχῆ κινούμενον τὴν ζωὴν ἔχειν, ἥς τὴν σωρείαν διαμένον περιλαβεῖν ἀπόρως ἔσχεν. Ἀμέλει καὶ εἰ ἄξια καὶ ἀνάλογα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα τιθέναι βουλοίμεθα, τῷ Πλάτῳ κατ' ἔχνος ἐπόμενοι, τὸν Θεὸν μὲν αἰώνιον, τὸν δὲ κόσμον αἰδῖον εἶναι λέγωμεν. Ἐπεὶ τοί-

¹⁾ MSC. βιωτῆς.²⁾ παρεστάναι.³⁾ κινήσιν.

νυν πᾶν κριτήριον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καταλαμβάνει τὰ αὐτῶ ὑποκείμενα, τῷ δὲ Θεῷ ἀειδήποτε αἰώνιος καὶ ἐνεστηκυῖα ἐστὶν ἡ κατάστασις, καὶ ἡ γνώσις ἄρα αὐτοῦ πάσαν χρόνου κίνησιν ὑπερβαίνουσα ἐν τῇ ἀπλότητι μένει τοῦ ἑαυτῆς ἐνεστῶτος, τὰ δὲ ἄπειρα τοῦ παρωχημένου τε καὶ μέλλοντος διαστήματα συλλαμβάνουσα πάντα ὡς ἤδη γιγνόμενα ἐν τῇ ἑαυτῆς ἀπλῇ γε εἰδήσει κατανοεῖ. Τοιγάρτοι εἰ τὴν πρόγνωσιν σταθμίσασθαι βούλει ἢ πάντα ἐπίσταται, οὐ πρόγνωσιν ὥσανει τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ γινώσιν ¹⁾ οὐκ ἐστὶν ὅτε λήγοντος ἐνεστῶτος ὁρῶτερον οἰηθήσῃ. Ὅθεν καὶ πρόνοια μᾶλλον εἰς ἀκοὴν ἔρχεται, οὐχ ὅτι πρὶν γενέσθαι τὰ γενησόμενα οἶδεν, ἀλλ' ὅτι τῶν χαμερπῶν ἐκτὸς κασιδρυμένην πραγμάτων (καὶ τοῦτο γάρ ἡ πρὸ πρόθεσις νοεῖν δίδωσιν) ὡς ἐξ ὕψους τῆς τῶν ὄντων περιωπῆς πάντα ἐπισκοπεῖται. Τί ποτε οὖν ἀπαιτεῖς ἀναγκαῖα γίνεσθαι τὰ τῷ Θεῷ φωτὶ περιαστραπτόμενα, ὅπου γε οὐδ' ἄνθρωποι ἀναγκαῖα ποιοῦσιν εἶναι ἂ βλέπουσι; Μὴ γὰρ ἅπερ ἐνεστηκότες βλέπετε, ἀνάγκην τοῦτοις ἡ σὴ ὄψις ἐπάγει τινά; Ἀπαγε. Εἰ γοῦν ἐστὶν ἀξία τις τοῦ τε Θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου ἐνεστῶτος παράθεσις, ὡς ὑμεῖς ἐν τῷδε τῷ ἐνεστῶτι χρονικῷ τινά βλέπετε, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τῷ ἑαυτοῦ αἰωνίῳ πάντα γε ἐξῆς ἐφορᾷ. Οὐ εἵνεκεν ἡ Θεία πρόγνωσις ἦδε τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν καὶ ιδιότητα οὐδ' ὅσον μεταρρύθμιζει, καὶ τοιαῦδε παρ' ἑαυτῇ ταῦτα κατὰ τὸ ἐνεστηκὸς οἶδεν, οἷα ἐν καιρῷ ποτὲ μέλλοντα προσελεύσεται. Καὶ μὴν οὐδὲ τὰς τῶν πραγμάτων συγγεῖ κρίσεις ²⁾), μιᾷ δὲ γε τῆς ἰδίας διανοίας ἐπισκοπῇ τὰ τε ἀναγκαῖα καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα μέλλοντα διαγιγνώσκει. Οἶά που καὶ ὑμεῖς ὁρῶντες κατὰ τὸ αὐτὸ ἄνθρωπον ἐπὶ γῆς βαδίζοντα καὶ τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰ καὶ ταμάλιστα ἐκάτερον ὁμοῦ βλέπετε, ὅμως ἀμφοτέροις διαιτάτε, καὶ τὸ μὲν ἐκούσιον, τὸ δ' ἀναγκαῖον κρίνετε· οὕτω τὸ Θεῖον ὅμμα ἐφορῶν πάντα τὴν τῶν πραγμάτων ποιότητα ἥκιστα συνταράττει, τῶν παρ' ἑαυτῷ μὲν ἐνεστηκῶτων, παρὰ δὲ τῷ τοῦ χρόνου εἰρμῷ μελλόντων. Ἐξ οὗ δὴ συμβέβηκε μὴ ἂν ποτε ὑπόληψιν εἶναι τουτί, τῇ δ' ἀληθείᾳ μᾶλλον ἐπερείδουσιν ἑαυτὴν γινώσιν, ὅποτε οἶδε τις συστησόμενον ὁ πρὸς τὸ συστήναι πά-

¹⁾ MSC. γινώσις.   ²⁾ κρίσεις.

σης ἀνάγκης ἀφειμένον οὐκ ἀγνοεῖ. Εἰ δὲ σὺ πάλιν λέγεις ὡς ὅ-
περ ὁ Θεὸς ὁρᾷ γενησόμενον, τοῦτο μὴ γενέσθαι ἀμήχανον, ὃ δὲ
ἀμήχανόν ἐστι μὴ γενέσθαι, τοῦτο καὶ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, καί
με πρὸς τὸ τῆς ἀνάγκης ὄνομα συνελαύνεις, ἐρῶ πρᾶγμα ἀληθείας
μὲν ἀρρήκτου ἐχόμενον, ἀλλὰ μόλις τις, ὅς γε μὴ θεωρὸς τοῦ
Θείου, προσήσεται. Ἀποκρινοῦμαι καὶ γὰρ τὸ μέλλον τοῦτο, ἡνίκα
μὲν πρὸς τὴν θείαν ἀναφέρεται γνώσιν, ἀναγκαῖον, ἡνίκα δὲ ἐν
τῇ ἑαυτοῦ φύσει νοεῖται, ἐλεύθερον πάντῃ θεωρεῖσθαι καὶ ἀπολε-
λυμένον. Δύο καὶ γὰρ εἰσιν ἀνάγκαι, μία μὲν ἀπλῶς, ὡς ἀνάγκη
πάντας ἀνθρώπους εἶναι θνητοὺς, θάτερά δὲ τῆς αἰρέσεως, ὡς
εἴ τινα οἶδας βαδίζοντα, ἀνάγκη βαδίζειν αὐτόν. Ὁ γὰρ τις ἔγνω,
τούτ' ἄλλως ἢ ὡς ἔγνω οὐχ οἶόν τε· ἀλλ' ἡ αἵρεσις ἥδε οὐδ' ὁ-
πωσοῦν τὴν ἀπλὴν ἐκείνην ἑαυτῇ συνεπάγεται. Ταύτην γὰρ τὴν
ἀνάγκην οὐκ ἰδίᾳ ποιεῖ φύσις, ἀλλ' ἡ ἐπαγωγή τῆς αἰρέσεως. Οὐ-
δεμία γὰρ ἀνάγκη βαδίζειν βιάζεται τὸν αὐθαίρετως βαδίζοντα,
εἰ καὶ ὅτε βαδίζει, βαδίζειν αὐτόν ἐστιν ἀνάγκη. Καὶ τούτῃ τῷ
τρόπῳ, ὅπερ ἡ πρόνοια ἐνεστηκὸς βλέπει, τοῦτο καὶ ἀνάγκη εἶναι,
εἰ καὶ ταμάλιστα μηδεμίαν ἀνάγκην φύσεως ἔχει. Καί γε ὁ Θεὸς
τὰ μέλλοντα, τὰ καὶ ἐκ προαιρέσεως ἐλευθερίας προϊόντα, ἐνε-
στῶτα κατανοεῖ. Ταῦτι τοίνυν, πρὸς μὲν τὴν θείαν ἐφορείαν ἀνα-
φερόμενα, ἀναγκαῖα γίγνεται τῇ καταστάσει τῆς θείας νοήσεως·
καθ' αὐτὰ δὲ θεωρούμενα, τοῦ ἀνέτου καὶ ἐλευθέρου τῆς ἑαυτῶν
φύσεως οὐκ ἀφίσταται. Γίγνονται τοιγαροῦν ἀναμφιβόλως πάντα
ὅσα μέλλοντα Θεὸς προγιγνώσκει· ἀλλ' ἔστιν ἃ τούτων ἐξ ἀδε-
σπότου γνώμης πρόεισιν, ἅπερ εἰ καὶ ταμάλιστα γίγνοιτο, ὅμως ἐν
τῷ συνίστασθαι τὴν ἰδίαν οὐκ ἀποβάλλει φύσιν, δι' ἧς καὶ πρὶν
ἢ ¹⁾ γενέσθαι, οἶα τ' ἦν μὴ γίνεσθαι. Τί τοίνυν διενήνοχε μὴ εἶ-
ναι ταῦτά γε ἀναγκαῖα, εἴ γε διὰ τὴν τῆς θείας γνώσεως κατὰ-
στασιν πᾶσι τρόποις ἀνάγκης ἰνδαλμα ἐπακολουθεῖ; Τουτί δὴπο-
θεν, ὅτι περ ὡς τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα, ἥλιος ἀνιῶν καὶ πο-
ρευόμενος ἄνθρωπος ἐν τῷ γίγνεσθαι ἀδυνάτως ἔχει μὴ γίγνεσθαι·
τούτων δὲ θάτερον μὲν καὶ πρότερον πρὶν ἢ γενέσθαι ἀναγκαῖον
ἦν ἀπαντῆσαι, θάτερον δὲ οὐδαμῶς. Οὕτω καὶ ἅπερ ἐνεστῶτα

¹⁾ MSC. πρηνή, id. ci-dessous.

Θεός ἔχει, ἀναμφηρίστως γενήσεται· ἀλλὰ τούτων τὸ μὲν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης κάτεισι, τὸ δ' ἐκ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐνεργούντων. Οὐκ ἄρα τειγαροῦν παρὰ τὸ εἰκὸς εἶπομεν ταῦτα, εἰ μὲν πρὸς τὴν θείαν ἀνεφέρουντο γνώσιν, ἀναγκαιὰ καθεστάναι ¹⁾, εἰ δὲ καθ' αὐτὰ σκοποῖντο, τῶν τῆς ἀνάγκης ἀνεῖσθαι δεσμῶν· ὡς οἶα καὶ πᾶν τὸ ταῖς αἰσθήσεσιν ὑποκείμενον, εἰ μὲν πρὸς τὸν λόγον τὴν ἀναφορὰν ἔχοι, καθόλου ἐστίν, εἰ δὲ πρὸς αὐτὰς σκοποῖς, μερικόν. Ἄλλ' εἴπερ ἐν τῇ ἑμαυτοῦ, φήσεις, ἐξουσίᾳ κείται τὸ μεταρμόζειν τὴν πρόθεσιν, κατὰ κενοῦ βαίνειν ποιήσω τὴν πρόνοιαν, ἐπειδὴν ἴσως ἄπερ ἐκείνη προέγνω ²⁾ μετασχευάσω. Ἀποκρινοῦμαι γοῦν καὶ πρὸς τούτοις· τὴν μὲν πρόθεσιν σαυτοῦ μετατρέπειν σε δύνασθαι, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ τοῦτο δύνασθαι καὶ εἰ ποιήσεις καὶ ὅποι καταστρέψεις, ἐνεστηκὸς ἢ τῆς προνοίας ἀλήθεια θεωρεῖ, μὴ δύνασθαι σε τὴν θείαν πρόγνωσιν διακρούσασθαι. ὥσπερ που καὶ τοῦ παρόντος ὀφθαλμοῦ τὴν ὄρασιν ἐκφυγεῖν οὐ δυνήσῃ, εἰ καὶ ταμάλιστα πρὸς παντοδαπὰς ἐνεργείας σαυτὸν τῇ τοῦ θελήματος αὐτονομίᾳ μετακυλίσεις. Τί τοίνυν ἐρεῖς; Ἄρ' ἐκ τῆς ἐμῆς οἰκονομίας ἢ θεία μεταπεσεῖται πρόνοια, ὥστε ἐμοῦ νῦν μὲν τότε, νῦν δ' ἐκεῖνο αἰρουμένου, κάκεινῃν τὰς γνώσεις μεταλαμβάνειν δοκεῖν; Οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν. Προφθάνει γὰρ τὸ μέλλον ἅπαν ὁ θεὸς ὀφθαλμός, καὶ πρὸς τὸ ἐνεστηκὸς τῆς ἑαυτοῦ γνώσεως ἐπιστρέφει τε καὶ ἀνακαλεῖ· καὶ οὐδὲ μεταλαμβάνει, ὡς εἰκάξεις αὐτός, ὅτε μὲν τουτοῖ, ὅτε δὲ ἐκείνοι ἐν τῇ τοῦ προγινώσκειν μοίρᾳ, ἀλλὰ κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ³⁾ τὰς σὰς μένων μεταβολὰς αὐτὸς προλαμβάνει τε καὶ περιλαμβάνει. Τὴν δὲ πρόγνωσιν ταύτην, δι' ἧς πάντα ἐνεστῶτα καταλαμβάνει καὶ ἐφορᾷ, οὐκ ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῶν μελλόντων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐμφύτου ἀπλότητος ὁ θεὸς ἐκκληρώσατο. Ἐξ οὗ κάκεινο δὴ λύεται, ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀνάξιον ἔθου, εἰ τῇ τοῦ θεοῦ γνώσει αἰτίαν τὰ ἐν ἡμῖν μέλλοντα διδόναι λέγοντο. Αὕτη γὰρ ἡ τῆς γνώσεως δύναμις τῇ κατὰ τὸ ἐνεστηκὸς εἰδήσει πάντα περιλαμβάνουσα πᾶσιν ὅρον αὐτῇ κατέστησε, καὶ οὐκ ὀφείλει τοῖς μεταγενεστέροις οὐδέν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐντελὲς τοῖς ἀνθρώποις τὸ αὐτεξούσιον λείπεται,

¹⁾ MSC. καθεστάναι.

²⁾ προέγνω.

³⁾ ἐπιβολήν.

καὶ οὐδ' οἱ νόμοι παρὰ τὸ προσήκον ταῖς ἀπηλλαγμέναις πάσης ἀνάγκης βουλήσεσιν ἅθλα τε προτιθέασι καὶ κολάσεις· μένει τε πάντων ἔφορος καὶ προγνώστης ὁ Θεὸς, καὶ τὸ τῆς ἐφορείας αὐτοῦ ¹⁾ αἰώνιον ἐνεστηκὸς αἰεὶ συντρέχει τῇ μελλούσῃ τῶν ἡμετέρων ἔργων ποιότητι, γέρα μὲν τοῖς ἀγαθοῖς, τιμωρίας δὲ τοῖς πονηροῖς διανέμον. Καὶ οὐδὲ μάτην ἐν τῷ Θεῷ κεῖται τὰ τῶν ἐλπίδων τε καὶ εὐχῶν, αἱ δὴ ἐπειδὴν ὁρθῶς γίνωνται, ἀπρακτοὶ εἶναι οὐχ οἶαί τε εἰσίν. Ἀποστράφητε τοιγαροῦν τὴν κακίαν, τιμήσατε τὰς ἀρετάς, πρὸς ἀληθεῖς ἐλπίδας τὸν νοῦν ἀνατεínaτε, ἐν ταπεινώσει δεήσεις ἀναπέμπετε πρὸς τὸν ὑψιστον. Μεγάλῃ τις ὑμῖν, εἰ μὴ ἀποπροποιεῖσθαι βούλεσθε, τῆς καλοκάγαθίας ἀνάγκη ἐπίκειται, ὅποτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀναστρέφεσθε κριτοῦ τὰ πάντα ἐπισκοποῦντος.

---

¹⁾ MSC. αὐτόν.

ΠΙΝΑΞ

	Σελίδες
Πρόλογος	v
ΒΙΒΛΙΟΝ Α	1
ΒΙΒΛΙΟΝ Β	19
ΒΙΒΛΙΟΝ Γ	41
ΒΙΒΛΙΟΝ Δ	71
ΒΙΒΛΙΟΝ Ε	99

